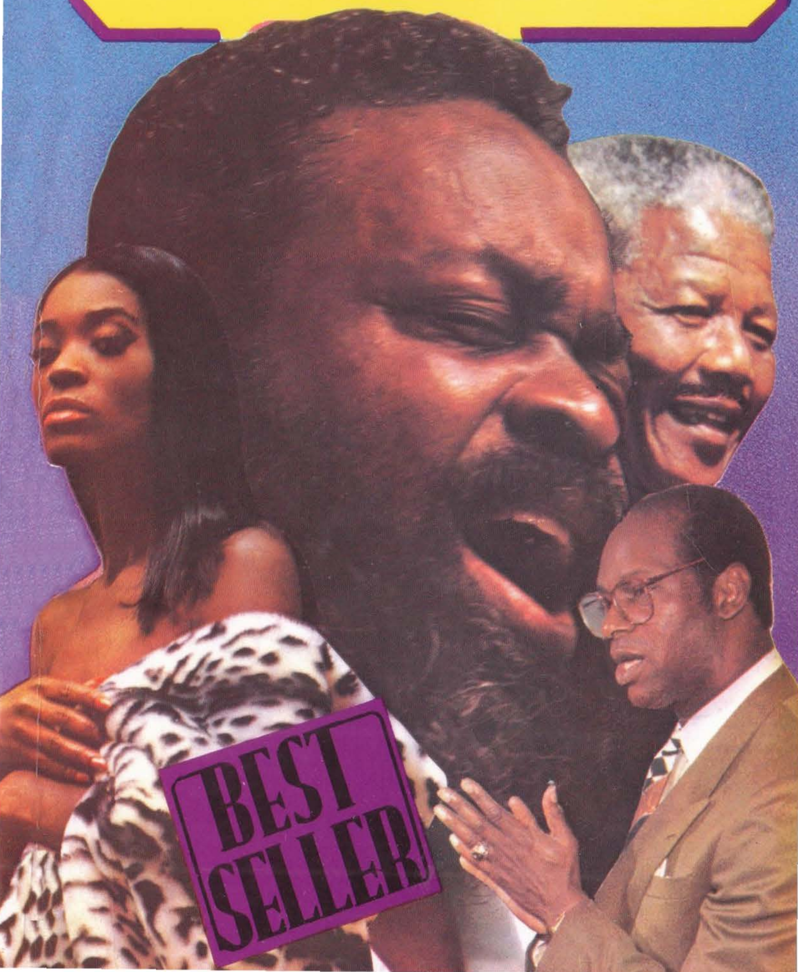
A. Haley
RĂDĂCINI
volumul 2

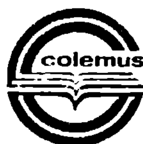

Alex Haley

RĂDĂCINI

VOLUMUL II

În românește de SÂNZIANA DRAGOȘ

EDITURA COLEMUS
1993 CRAIOVA

EDITOR **MARINA OPRIȚESCU**
CONSILIER EDITORIAL **ADRIAN NIȚULESCU**
COPERTA **VALENTIN TĂNASE**

I.S.B.N. 973-96325-0-5
973-96325-1-3

CAPITOLUL 1

Într-o seară, în coliba lor, Bell îi spuse lui Kizzy:

– Acum mergi pe şapte ani! Alţi prunci de seama ta se duc la câmp în fiecare zi, ca Noah, aşa că-i vremea să-mi dai şi tu o mână de ajutor în casa cea mare.

Ştiind ce gândea tatăl ei despre astfel de lucruri, Kizzy îl privi întrebătoare.

– Ascultă mai bine ce-ţi spune maică-ta, o îndemnă el fără prea mare convingere.

Bell stătuse de vorbă cu Kunta înainte, şi el recunoscuse că era mai prudent ca fiică-sa să înceapă să facă ceva de care stăpânul să aibă ştiinţă, decât să rămână doar tovarăşa de joacă a domnişoarei Anne. În sinea lui, Kunta se bucura chiar mai mult ca nevastă-sa ca fetiţa să-şi găsească o întrebuinţare, căci la Juffure mamele începeau să-şi deprindă fiicele de vârsta ei cu toate îndeletnicirile care îl vor îndreptăţi mai târziu pe tată să ceară un preţ de nuntă mulţumitor de la vreun bărbat venit s-o peţească. Ştia, cu toate acestea, că Bell nu se aştepta la nici un fel de manifestare de bucurie faţă de orice ar fi apropiat-o pe Kizzy de toubob, îndepărtând-o astfel şi mai tare de el şi de sentimentele de demnitate şi respect faţă de strămoşii lui, pe care era hotărât să i le insufle. Iar când, după vreo câteva zile, Bell îi povesti că fata învăţase să lustruiască argintăria, să frece podelele, să ceruiască mobila şi chiar să aştearnă patul stăpânului, Kunta nu împărtăşi nici pe departe mândria ei faţă de

vrednicia fiicei lor. Când o văzu însă golind şi curăţind oala albă, smălţuită, în care stăpânul îşi făcea nevoile noaptea, Kunta se cutremură de scârbă şi mânie, convins că i se împliniseră temerile cele mai sumbre.

La fel de tare se mânie când o auzi pe Bell sfătuind-o pe Kizzy cum să devină o bună „servitoare".

– Ascultă la mine, fetiţo! Nu orice negru are norocul să lucreze la domni de neam ales ca stăpânu'. Şi pentru asta, te ridici şi tu deasupra altora. Acum, uite, lucrul ăl mai de seamă este să înveţi să ghiceşti ce doreşte stăpânul, fără să fie nevoie să-ţi poruncească el. O să trebuiască să te scoli odată cu mine, cu noaptea-n cap, cu mult înaintea stăpânului!

Şi tot aşa o dăscălea ore în şir. Nu era seara în care să n-o înveţe mereu câte ceva, chiar şi amănuntele cele mai caraghioase.

Până când ajunse să nu mai poată îndura şi-şi căută alinare în coliba scripcarului, Kunta află o mulţime de sfaturi gospodăreşti preţioase:

– Dacă amesteci o linguriţă de piper negru cu zahăr ars şi cu un pic de smântână şi le laşi într-o farfurioară în cameră, nu mai vezi picior de muscă p-acolo.

Şi tot aşa, auzea că murdăria de pe tapet se curăţa cel mai bine dacă o frecai cu frimituri de cozonac, nu mai vechi de două zile.

Chiar dacă taică-său nu dădea nici o atenţie la toate acestea, se părea că Kizzy învăţa repede, căci la vreo câteva săptămâni, Bell îi povesti într-o seară ce-i spusese stăpânul: că-i plăcea tare mult cum străluceau grătarele din cămin de când începuse Kizzy să le lustruiască.

Ori de câte ori venea însă domnişoara Anne, nici nu mai era nevoie să spună stăpânul că Kizzy era scutită de treabă atât timp cât stătea nepoata lui. Atunci, cele două fete se porneau ca întotdeauna să ţopăie şi să alerge, să sară coarda, să se joace de-a v-aţi ascunselea şi alte jocuri născocite de ele. Într-o după-masă, jucându-se „de-a negrii", tăiară un pepene şi, afundându-şi faţa în

miezul lui răcoros, îşi murdăriră rochiile, lucru pentru care Bell îi trase o bătaie zdravănă lui Kizzy şi se răsti chiar şi la domnişoara Anne, spunându-i:

– Ce apucături sunt astea? Ştii bine că nu aşa ai fost crescută! Ai zece ani şi-n curând ai să mergi la şcoală, iar mâine poimâine ajungi cucoană mare!

Deşi Kunta nu-şi mai bătea capul să se plângă de vizitele domnişoarei Anne, totuşi Bell cu greu îi putea intra în voie cât timp era ea acolo, şi chiar o zi, două după aceea. Când i se cerea însă s-o ducă pe Kizzy la conacul domnului John, Kunta se străduia să nu-şi dea în vileag bucuria de a fi din nou singur cu fiica lui. Acum Kizzy pricepuse că ceea ce vorbeau ei în căruţă era o taină a lor, aşa încât Kunta socotea că putea s-o înveţe mai multe despre patria lui, fără să se teamă că va afla Bell.

Mergând pe drumurile prăfuite ale ţinutului Spotsylvania, el îi spunea în graiul mandinka numele tuturor lucrurilor pe lângă care treceau. Arătându-i un copac, el îi spunea „yiro", apoi îndreptându-şi degetul spre drum, zicea „silo". Trecând pe lângă o vacă ce păştea, o numea „ninsemuso", şi trecând peste un podeţ, îi spunea „salo". O dată când îi prinse pe neaşteptate ploaia, arătându-i picăturile Kunta îi strigă „sanjio", iar când ieşi soarele din nori, îi spuse „tilo". Pe măsură ce el rostea fiecare cuvânt, Kizzy se uita atentă la buzele lui, spunând şi ea vorba aceea de mai multe ori, până ajungea s-o pronunţe cum trebuie. Curând începu să arate şi ea unele lucruri, cerându-i să spună cum se chemau în graiul mandinka. Într-o zi, nici nu se depărtaseră bine de casa cea mare a stăpânului, că fetiţa îl împunse cu degetul între coaste şi, bătându-şi uşor tâmpla, îl întrebă în şoaptă:

– Cum se zice la cap?

– „Kungo", îi răspunse el tot pe şoptite.

Ea se apucă de păr, iar el îi spuse: „kuntinyo". Îşi ciupi nasul, şi află că i se zice „nungo", se trase de ureche, şi el îi spuse „tulo" Chicotind fericită, Kizzy îşi ridică piciorul şi îşi atinse degetul cel mare.

– „Sinkumba“! exclamă Kunta.

Apucându-i degețelul cel neastâmpărat şi clătinându-i-l, îi spuse „bulokonding“. Atingându-i gura, Kunta rosti „da“. Apoi Kizzy luă degetul lui şi-l îndreptă spre el, spunându-i: „Fa“. Kunta se simți copleşit de dragostea ce-o simțea pentru ea.

Ceva mai târziu, trecură pe lângă un pârâiaş domol, iar Kunta îi spuse:

– Asta-i „bolongo“.

Îi povesti apoi că în țara lui trăise lângă un râu ce se numea „Kamby Bolongo“. În seara aceea, la întoarcere, trecură tot pe-acolo, iar Kizzy începu să strige arătând cu degetul:

– Kamby Bolongo!

Degeaba se strădui el să-i explice că cel de aici era râul Mattaponi şi nu râul Gambia, ea tot nu pricepu, dar oricum rămase atât de încântat că ea îşi amintea cum se numea, încât restul nu mai avea nici o importanță. Îi povesti apoi că râul din țara lui era mult mai mare, mai iute şi mai puternic decât firicelul acesta de apă fără nici o vlagă. Tare ar fi vrut să-i spună că râul acela aducător de viață era socotit de poporul lui ca un simbol al fertilității, dar neştiind cum s-o facă să priceapă toate acestea, îi povesti despre peştii care mişunau în el, printre care puternicul şi gustosul „kujalo“, care țâşnea uneori din apă atât de sus că putea cădea chiar în pirogi; şi îi povesti şi despre mulțimea de păsări care pluteau pe apă ca un uriaş covor viu, până când vreun băietan, aşa cum fusese şi el, dădea buzna chiuind din tufişurile de pe mal, bucurându-se să le vadă cum îşi luau zborul de parcă ar fi nins cu pene. Kunta îi spuse că aceasta îi amintea de vremurile când bunicu Yaisa îi povestise despre lăcustele trimise de Allah asupra Gambiei, atât de numeroase că întunecaseră până şi soarele, nimicind tot ceea ce era verde până când vântul începu să sufle din altă parte, mânându-le spre mare, unde se înecaseră şi le mâncaseră peştii.

– Eu am vreo bunică? îl întrebă Kizzy.

– Ai două: mama mea şi mama maică-ti.

– Şi de ce nu sunt cu noi?

– Ele nici nu ştiu măcar unde ne aflăm noi, îi răspunse Kunta. Da' tu ştii unde ne aflăm noi? o întrebă el ceva mai târziu.

– În trăsură.

– Nu aşa, adică unde trăim noi?

– Pe plantaţia conaşului Walter.

– Şi plantaţia asta unde se află?

– Păi, într-acolo, răspunse ea arătând cu degetul în josul drumului.

Cum subiectul acesta n-o interesa, îl rugă să-i povestească mai departe despre Africa, despre gângănii şi celelalte minunăţii din ţara lui.

– Să vezi ce de furnici roşii mai sunt pe-acolo; furnicile astea pot trece apa pe frunze, se războiesc între ele şi mărşăluiesc ca o armată adevărată; şi muşuroaiele în care-şi fac sălaşul sunt mai înalte decât un stat de om.

– Şi nu-ţi era teamă de ele? Puteai să calci pe ele?

– Nu, numai dacă erai nevoit s-o faci. Oricare vieţuitoare are dreptul să trăiască şi să se bucure de lumina soarelui la fel ca şi tine. Până şi iarba are un suflet şi viaţă, la fel ca şi oamenii.

– Atunci, n-o să mai pun nicicând piciorul pe iarbă. O să rămân mereu în trăsură.

– Nici vorbă de trăsuri în locul de unde vin eu, îi spuse Kunta zâmbind. Dac-aveam de mers undeva, umblam numai pe jos. Odată am umblat patru zile în şir cu taică-meu de la Juffure până în satul cel nou al unchilor mei.

– Ce-i aia Joo-fah-ray?

– De câte ori să-ţi mai spun? Aşa se chema satul meu.

– Păi, credeam că se cheamă Africa. Nu-i Gambia aia, de care vorbeşti tu mereu, în Africa?

– Gambia e o ţară în Africa, iar Juffure e un sat în Gambia.

– Da' unde-s toate astea, tăticule?
– Dincolo de apa cea mare.
– Cât de mare e apa asta mare?
– E-atât de întinsă, că-ți trebuie aproape patru luni pline s-o poți străbate.
– Patru luni cum?
– Luni pline. Aşa cum se zice pe-aici luni de zile.
– Şi la an cum se zice?
– Anotimp ploios.
Un timp Kizzy rămase pe gânduri.
– Şi cum ai străbătut apa aceea mare?
– Într-o barcă uriaşă.
– Mai mare decât aia cu pescari pe care i-am văzut noi?
– Era atât de mare că încăpeau o sută de oameni în ea.
– Şi nu se scufunda?
– Ce n-aş fi dat să se scufunde!
– De ce!
– Pentru că eram atât de bolnavi cu toții, încât nu credeam c-o să mai scăpăm de la moarte.
– De ce v-ați îmbolnăvit?
– Cum să nu ne îmbolnăvim, când şedeam acolo claie peste grămadă, în propria noastră murdărie?
– De ce nu vă duceați la toaletă?
– Toubobii ne țineau legați în lanțuri.
– Toubobii? Cine-s ăia?
– Albii!
– Şi de ce vă țineau în lanțuri? Ați făcut ceva rău?
– Nu, ieşisem doar din pădurea de lângă sat să-mi caut un lemn din care să-mi fac o tobă, iar ei m-au prins şi m-au dus cu ei.
– Câți ani aveai?
– Şaptiş'pe.
– Nu i-au întrebat pe mama şi pe tatăl tău dacă te lasă?
Kunta o privi, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

– Să-i mai şi întrebe?! I-ar fi prins şi pe ei, dacă-ar fi putut. Ai mei nu ştiu nici în ziua de azi unde sunt eu.

– Mai aveai fraţi sau surori?

– Da, aveam trei fraţi. Poate c-oi mai fi avut şi alţii după aia. Acum trebuie să fie oameni în toată firea şi-or avea şi ei copii, aşa ca tine.

– Când o să-i vedem?

– Noi nu putem merge nicăieri.

– Cum nu putem merge nicăieri? Da' acum ce facem, nu mergem undeva?

– Ba da, până la plantaţia domnului John! Da' ia să nu ajungem acolo – să vezi cum pun câinii pe urmele noastre până n-apucă să apună soarele.

– Sigur că da, pentru că or să fie îngrijoraţi de soarta noastră!

– Da' de unde! Pentru că suntem ai lor, ca şi caii ăştia care ne poartă pe noi.

– Aha! Aşa cum eu sunt a ta şi a lui mămica, nu?

– Nu, tu eşti copilul nostru, dar asta-i cu totul altceva.

– Don'şoara Anne zice că vrea ca eu să fiu a ei, de tot.

– Ce, tu eşti păpuşă, să se joace cu tine?

– Da' mă joc şi eu cu ea. Mi-a spus că e cea mai bună prietenă a mea.

– Nu se poate să fii şi prietena şi sclava cuiva.

– Da' de ce, tăticule?

– Pentru că o prietenă nu e stăpâna ta.

– Da' tu şi mămica nu sunteţi unul al altuia? Şi nu sunteţi prieteni?

– Nu-i acelaşi lucru. Aparţinem unul altuia pentru că aşa ni-i voia şi pentru că ne iubim.

– Ei, atunci şi eu o iubesc pe don'şoara Anne şi vreau să fiu a ei.

– Din asta n-o să iasă nimic bun.

– Cum adică?

– N-ai să fii fericită când ai să creşti mai mare.

– Ba eu am să fiu. Pun rămăşag că tu n-o să fii.

– Despre asta să fii tu sigură!

– Vai, tăticule, cum crezi tu c-aş putea să plec de lângă tine şi de lângă mămica!

– Să sperăm că n-o să fim vreodată nevoiţi să te lăsăm.

CAPITOLUL 2

Târziu, într-o după-amiază, vizitiul de la Enfield al părinţilor domnului Waller veni să-l invite la o petrecere dată în seara aceea în cinstea unui important om de afaceri din Richmond, care, în drum spre Fredericksburg, se oprise pentru o noapte la Enfield. Curând după ce se înseră, ajunseră şi ei la Enfield, ca să vadă că şi sosiseră vreo douăsprezece trăsuri în faţa casei celei mari.

Deşi, în cei opt ani de când se însurase cu Bell, mai fusese pe acolo de nenumărate ori, bucătăreasa cea grasă care-l plăcea atât de mult înainte, se hotărâse abia de câteva luni să înceapă să-i vorbească – şi aceasta numai după ce le adusese o dată pe Kizzy şi pe domnişoara Anne în vizită la bunicii acesteia. În seara aceea, când Kunta se arătă în pragul bucătăriei să spună bună seara şi să primească ceva de mâncare, ea îl pofti înăuntru, urmându-şi împreună cu ucenica ei şi cu cele patru slujnice pregătirile pentru banchet.

– Ce mai face dulceaţa aia de fiică-ta? întrebă ea, tot sorbind sau mirosind vreo mâncare.

– Bine, îi răspunse Kunta. Bell o învaţă acum să gătească. Alaltăieri m-a dat gata cu o tartă de mere făcută de mâna ei.

– I-auzi la ea, diavoliţa. Ca mâine o să mănânc eu din prăjiturile făcute de ea, nu ea dintr-ale mele.

Aruncându-şi o ultimă privire la cele trei sau patru feluri de pâini, care mai de care mai îmbietoare ce se rumeneau în cuptor, bucătăreasa se întoarse spre cea

mai vârstnică dintre slujnicele îmbrăcate în halate galbene şi scrobite şi-i spuse:

– Du-te şi spune-i coniţei că suntem gata!

Şi-n timp ce femeia se făcu nevăzută după uşile batante, se întoarse spre celelalte trei, ameninţându-le:

– O să alerg după voi cu polonicul dacă vă prind că picaţi vreun strop de supă pe feţele de masă ăle bune. Hai, Pearl, hai la treabă! i se adresă ea apoi tinerei ucenice. Pune în sosierele ăle bune de porţelan frunzele de napi, grâul dulce, dovleceii şi okra, iar eu o să m-apuc să căsăpesc spinarea asta de berbec.

Peste câteva clipe, una din slujnice se întoarse şi începu să-i şoptească ceva zorită bucătăresei, după care plecă din nou înapoi. Bucătăreasa se întoarse spre Kunta:

– Îţi aduci aminte de una din corăbiile alea de negoţ pe care le prădase Franţa aia, sau cum îi zice, pe undeva, pe apa cea mare?

Kunta încuviinţă din cap, adăugând:

– Scripcarul spunea că preşedintele Adams s-a înfuriat atât de tare, c-a trimis toată flota Statelor Unite să-i zgâlţâie niţel.

– Te cred şi eu. Louvina îmi spuse chiar acum că omul ăla din Richmond, care-i acolo înăuntru, zice că au pus mâna pe optzeci de corăbii de-ale Franţei. Şi cică albii d-acolo, din sufragerie, sunt atât de fericiţi c-au învăţat-o minte pe Franţa aia, că parcă le vine să tot cânte şi să danseze.

– Păi, tocmai era să zic că optzeci de vapoare tot una-s pentru mine, da' tot e bine că albii se mai iau la hartă între ei, doar-doar ne-or lăsa pe noi în pace. Pare-se că nu-şi pot găsi locul dacă nu se iau la hartă cu cineva.

– După cum văd eu, depinde cu cine se iau la hartă. Anul trecut un mulatru s-a ridicat cu oamenii împotriva lui Toussaint şi n-ar fi fost de mirare să-l înfrângă chiar, dacă preşedintele nostru n-ar fi trimis nişte corăbii acolo la ei, să-l ajute pe Toussaint.

– L-am auzit pe conaşu' Waller spunând că Toussaint a avut măcar atâta obraz să nu se facă general şi nici să nu conducă ţara de unul singur, spuse Kunta. Tot conaşu' zicea: Staţi şi-o să vedeţi cum sclavii ăia de s-au eliberat în Haiti or s-ajungă mult mai rău decât când munceau la stăpâni. Asta s-o creadă albii! Eu cred că încă de pe acum trăiesc mult mai bine, muncind pe propriile lor plantaţii.

Una dintre slujnice, care tocmai se întorsese din sufragerie şi-i asculta ce vorbeau, se amestecă şi ea în vorbă:

– Tot despre asta vorbesc şi-acolo, înăuntru – de negrii liberi. Cică-s prea mulţi, treisprezece mii doar aici, în Virginia. Judecătorul zice că el e de acord să fie eliberaţi negrii care au făcut cine ştie ce ispravă, cum ar fi ăi de-au luptat la Revoluţia aia, cot la cot cu stăpânii lor, sau ăi de le-au destăinuit stăpânilor vreun plan de răzmeriţă de-al altora, sau vreun negru ca ăla care-a scos leacul ăla despre care până şi albii zic că vindecă aproape toate bolile. Tot el, judecătorul, mai zice că crede că boierii s-ar cuveni să aibă dreptul să-şi elibereze prin testament servitorii vechi, bătrâni şi credincioşi ai familiei. Da' şi el şi ăilalţi d-acolo, de la masă, sunt tare porniţi împotriva quakerilor ăia, şi a altor albi de teapa lor care eliberează negrii aşa, pe degeaba.

Îndreptându-se spre uşă, ea mai adăugă:

– Şi tot judecătorul a zis: Ascultaţi aici ce vă spun eu, or să scoată acuş-acuş nişte legi care-or să pună capăt şi la asta.

– Da' dumneata, îl întrebă bucătăreasa, ce zici de domnul Alexander Hamilton, de-acolo din Nord, care zice că toţi negrii liberi ar trebui trimişi îndărăt în Africa, pentru că negrii şi albii sunt atât de diferiţi că n-or s-o scoată nicicând la capăt împreună.

– Eu cred că are dreptate. Da' una vorbesc albii, şi alta fac. Atunci, de ce aduc mereu vapoare pline cu negri din Africa?

– Ştii la fel de bine ca şi mine de ce-i aduc. Îi trimit acolo în Georgia şi-n Caroline ca să poată face faţă la recoltele de bumbac, şi asta încă de-acum câţiva ani, de când cu maşina aia de scoate seminţele din puful de bumbac. Şi tot d-aia o grămadă de boieri de-aici îşi vând negrii în Sud la preţuri de două, trei ori mai mari decât i-au cumpărat.

– Scripcarul povestea că boierii ăi mari din Sud au ca vechili nişte sărăntoci albi aşa de câinoşi la suflet, că-i mână pe negri mai rău ca pe catâri să desţelenească pământul ca să semene bumbac.

Tocmai atunci intrară slujnicele cu farfuriile şi platourile murdare. Bucătăreasa zâmbi fericită:

– Au mâncat de-or să plesnească, nu alta. Acum conaşu' toarnă şampania şi fetele curăţă masa pentru desert. Încearcă să vezi dacă-ţi plac tartele astea cu prune. Le mai dau la masă, pe lângă astea, şi piersici în coniac, da' după câte-mi aduc aminte, nu pui băutură în gură.

În timp ce mânca tarta, Kunta îşi aminti de un anunţ despre o sclavă fugită, pe care Bell i-l citise nu de mult. „Negresă voinică", scria acolo, „cu sâni foarte mari, dintre care cel drept cu o cicatrice adâncă; hoaţă şi mincinoasă, vicleană, care poate arăta un permis de trecere falsificat, căci fostul ei stăpân a lăsat-o să înveţe să scrie. Sau se poate da drept negresă liberă."

Bucătăreasa scoase un oftat puternic şi spuse ostenită:

– Mare bucurie oi avea dacă oi apuca să mă-ntind în pat în noaptea asta.

CAPITOLUL 3

De ani de zile, Kunta se scula în fiecare dimineaţă înainte de revărsarea zorilor, aşa încât unii dintre sclavi erau convinşi că „africanul ăla" vede pe întuneric mai abitir ca o pisică. Puteau ei să creadă ce pofteau, atâta

timp cât îi dădeau pace să se strecoare spre hambar şi, aşteptând să apară primele dâre de lumină între două clăi de fân, îi înălţa lui Allah prima rugăciune „suba" a zilei. După aceea mergea să pună câteva furci de fân în ieslea cailor, ştiind că între timp Bell şi Kizzy se spălaseră, se îmbrăcaseră şi erau gata să se apuce de treburile lor în casa cea mare, iar Cato, mai marele peste lucrătorii de la câmp, se sculase şi el şi ieşise afară cu Noah, fiul Adei, care va suna curând clopotul să-i trezească şi pe ceilalţi sclavi.

Aproape în fiecare dimineaţă, Noah îl saluta dând din cap şi spunându-i „'Neaţa" cu atâta solemnitate dar şi discreţie, încât îi amintea lui Kunta de cei din tribul jolofilor din Africa, despre care se spunea că, dacă ţi-au dat bineţe dimineaţa, şi-au rostit ultimele vorbe bune pe ziua aceea. Deşi stătuseră prea puţin de vorbă până acum, Noah îi plăcea tare mult, poate şi pentru că îi amintea de el însuşi la vârsta aceea, de seriozitatea lui, de felul cum îşi îndeplinea treburile văzându-şi de ale lui, vorbind puţin, atent la tot ce se întâmpla. De multe ori îl surprinsese făcând un lucru pe care-l făcea şi el deseori: rămânea în loc pe undeva şi le urmărea în tăcere pe Kizzy şi pe domnişoara Anne cum ţopăiau de colo-colo prin curte. O dată, când Kunta însuşi se uita la ele din uşa hambarului cum alergau după un cerc râzând şi ţipând, tocmai dădea să intre înapoi în hambar când îl văzu pe Noah, urmărindu-le şi el, ascuns îndărătul colibei lui Cato. Privirile li se întâlniră; un timp se priviră intens, după care porniră fiecare la treburile lor. Kunta se întreba la ce oare se gândea Noah; şi avea sentimentul că şi Noah, la rândul lui, se întreba ce gândea el. Într-un anume fel, Kunta îşi dădea seama că amândoi se gândeau la aceleaşi lucruri.

La cei zece ani ai lui, Noah era cu doi ani mai mare decât Kizzy, o diferenţă destul de mică ce nu putea explica de ce nu se împrieteniseră măcar, chiar dacă nu se jucau împreună, căci erau singurii copii de pe plantaţie.

Kunta băgase de seamă că, atunci când treceau unul pe lângă celălalt, se purtau de parcă nici nu s-ar fi văzut şi el nu-şi dădea seama care putea fi pricina, în afară de faptul că, încă de mici, se înrădăcinase şi în ei sentimentul că sclavii ce slujeau în casă şi cei care lucrau la câmp nu aveau de-a face unii cu alţii.

Oricare ar fi fost însă pricina, Noah îşi petrecea timpul la câmp împreună cu ceilalţi, iar Kizzy mătura, ştergea praful, lustruia alămurile şi deretica în fiecare zi dormitorul stăpânului, Bell mulţumindu-se să treacă ceva mai târziu, cu o vărguţă de hickory în mână, ca să vadă ce-a făcut.

Sâmbăta, însă, când domnişoara Anne venea ca de obicei în vizită, Kizzy făcea ce făcea şi reuşea, în mod cu totul ciudat, să-şi termine toate treburile în jumătate din timpul ce-i trebuia în alte zile: tot restul zilei şi-l petreceau jucându-se, în afară de vremea prânzului, fireşte, dacă stăpânul se întâmpla să fie acasă. În astfel de împrejurări, stăpânul mânca în sufragerie cu domnişoara Anne, iar Kizzy stătea în spatele lor, alungând uşor muştele cu o ramură înfrunzită, în timp ce Bell tot intra şi ieşea, aducând bucatele şi ţinându-le din scurt din priviri pe cele două fete, după ce le ameninţase înainte de masă:

– Să vă prind eu că vă dă prin cap să chicotiţi acolo, în faţa stăpânului, că-i vai de pielea voastră!

Kunta se resemnase acum s-o împartă pe Kizzy cu domnul Waller, cu Bell şi cu domnişoara Anne. Se străduia întotdeauna să nu se gândească la ceea ce-o puneau să facă în casa cea mare; iar când venea domnişoara Anne, îşi petrecea mai tot timpul în hambar. Nu-i rămânea altceva de făcut decât să aştepte duminica după-amiaza, când se termina şi slujba de la biserică, iar domnişoara Anne pleca acasă cu părinţii ei. În aceste după-amiezi, domnul Waller îşi trecea de obicei vremea fie odihnindu-se, fie întreţinându-se cu oaspeţii în salon, Bell se ducea la întrunirile ei săptămânale „întru Isus", iar

el era în fine liber să petreacă câteva ore de nepreţuit, singur cu fiica lui.

Când era frumos afară, o luau de obicei pe lângă gardul acoperit cu viţă, unde se dusese singur cu nouă ani în urmă ca să se gândească ce nume să-i dea fetiţei lui nou-născute. Când ajungeau destul de departe să nu-i mai poată vedea nimeni, Kunta apuca mânuţa moale a fetei într-a lui şi, fără să scoată nici unul vreo vorbă, o luau încet spre un pârâiaş; aşezându-se apoi unul lângă altul la umbra unui copac, mâncau ce adusese cu ea Kizzy de la bucătărie, de obicei pesmeţi cu unt şi cu dulceaţă de mure ce-i plăceau lui atâ..

De obicei, el era cel care vorbea, iar ea îl întrerupea mereu cu nesfârşitele ei întrebări, dintre care cele mai multe începeau cu „De ce...?“ Într-o zi, însă, Kunta nu apucă să deschidă gura, că ea îi şi spuse nerăbdătoare:

– Ştii ce m-a învăţat don'şoara Anne ieri?

Lui Kunta nu-i păsa câtuşi de puţin să afle ceva despre arătarea aceea hlizită, dar nevrând s-o mâhnească pe Kizzy îi spuse:

– Ascult!

– „Peter, Peter pepeni mulţi mânca“, îşi dădu ea drumul, „şi-o nevastă el avea, un' s-o pună nu ştia, şi-a vârât-o-n pepene, viaţa să şi-o depene.“

– Atâta?

– Îţi place? îl întrebă fetiţa.

În sinea lui, se gândea că nici nu se putea aştepta la altceva din partea domnişoarei Anne, decât la o prostie ca asta.

– Ai spus-o destul de frumos, vorbi el, ferindu-se să-i răspundă la întrebare.

– Pun rămăşag că tu n-o poţi spune aşa ca mine, îi spuse ea cu o sclipire în ochi.

– Ia fugi de-aici cu prostiile tale, o repezi el, mai supărat decât era într-adevăr.

Ea nu se lăsă însă şi, în cele din urmă, simţindu-se destul de prost că fiică-sa îl răsucea pe vârful degetului ei

cu atâta uşurinţă, se strădui să repete, împleticindu-şi limba, versurile acelea fără nici o noimă, şi asta numai ca să scape de ea, îşi spunea el în sinea lui.

Înainte ca ea să-l sâcâie să mai spună încă o dată poezia, îi dădu prin minte să-i recite şi el ceva, poate câteva versete din Coran, ca să-şi poată da seama cât de frumos sunau, dar îşi dădu seama că versetele acelea i se vor părea şi ei la fel cum i se păruseră şi lui cele spuse de ea. Aşa că se hotărî să-i spună o poveste. Ea o mai auzise pe cea cu crocodilul şi băieţelul, aşa că-i spuse una despre o broască leneşă care-l rugase pe leopardul cel prost s-o ia în spate, prefăcându-se prea bolnavă ca să poată umbla singură.

– Da' tu unde-ai auzit toate poveştile astea pe care le ştii? îl întrebă ea când se sfârşi povestea.

– Le-am auzit când eram cam ca tine de la o bătrână tare înţeleaptă, pe care o chema Nyo Boto, îi răspunse Kunta, şi izbucni dintr-o dată în râs amintindu-şi de ea. Era cheală ca un ou. Nici dinţi măcar nu avea, da avea în schimb o limbă aşa de ascuţită... Pe noi, copiii, ne iubea tare tare, de parcă am fi fost toţi ai ei.

– Cum, ea n-avea copii?

– Avusese doi, demult, înainte de a ajunge la Juffure, când era foarte tânără. Dar îi fuseseră luaţi într-o luptă între tribul ei şi alt trib şi nu cred că şi-a mai revenit după asta, biata de ea.

Kunta tăcu dintr-o dată, înmărmurit de gândul ce nu-i mai trecuse prin cap până atunci: acelaşi lucru i se întâmplase şi lui Bell în tinereţe. Tare ar mai fi vrut să-i povestească lui Kizzy despre cele două surori ale ei, dar ştia că povestea asta ar fi mâhnit-o peste măsură, fără a mai pomeni de Bell, care nu mai vorbise despre pierderea fiicelor ei din noaptea când o născuse pe Kizzy. Dar nu fusese şi el, ca şi toţi cei lângă care stătuse legat în lanţuri pe corabia cu sclavi, smulşi de lângă mamele lor? Şi nenumăratele mii de sclavi, veniţi aici înaintea lui şi de atunci încoace, nu păţiseră la fel?

– Ne-au adus aici goi puşcă, se pomeni el răbufnind.

Kizzy îşi ridică mirată capul spre el, privindu-l cu ochi mari, dar el nu se mai putu stăpâni:

– Până şi numele ni le-au luat. Iar ăi de se nasc aici, aşa ca tine, nici nu ştiu măcar cine sunt. Dar în tine curge sângele neamului Kinte, ca şi în mine! Asta să n-o uiţi niciodată! Strămoşii noştri, cu sute de anotimpuri ploioase în urmă, pe când se aflau în vechiul Mali, au fost negustori, drumeţi vestiţi, oameni preasfinţi. Pricepi tu ce-ţi spun eu aici, fetiţo?

– Da, tăticule, spuse ea ascultătoare, dar el îşi dădu seama că nu înţelesese nimic.

Atunci îi veni o idee. Luând un băţ, netezi nisipul de pe jos şi începu să scrijelească nişte litere în limba arabă.

– Uite-aici, ăsta-i numele meu: Kunta Kinte, îi spuse el, urmărind uşor literele cu degetul.

Ea deschise larg ochii, mirată:

– Hai, tăticule, scrie acum şi numele meu!

După ce scrise numele ei, Kizzy râse:

– O să mă înveţi şi pe mine să scriu aşa, ca tine?

– Aşa ceva nu se cuvine, îi răspunse el aspru.

– De ce? îl întrebă ea, jignită.

– În Africa, numai băieţii învaţă să scrie şi să citească. Fetele n-au ce face cu o astfel de învăţătură, nici acolo şi nici aici.

– Da' mămica de ce ştie să scrie şi să citească?

– Să nu sufli o vorbă despre asta! M-auzi? Asta nu-i treaba nimănui. Albilor nu le place să ştie că noi putem să scriem sau să citim!

– De ce?

– Pentru că-şi închipuie că, cu cât ştim mai puţin, cu atât le dăm mai puţină bătaie de cap.

– Da' eu nu dau nimănui nici o bătaie de cap, spuse Kizzy bosumflându-se.

– Dacă nu ne grăbim să ne-ntoarcem acasă cât mai iute, atunci să vezi ce bătaie de cap ne dă nouă maică-ta!

Kunta se ridică şi o porni, dar după un timp se opri şi, dându-şi seama că fetiţa nu venea în urma lui, se întoarse. Ea rămăsese pe malul râului, cu ochii la o pietricică.

– Hai, trebuie să plecăm acasă.

Ea ridică ochii, iar Kunta se întoarse şi ajungând în dreptul ei, o luă de mână.

– Ştii ce? Ia piatra aia cu tine şi ascunde-o undeva, unde ştii tu mai bine. Iar dacă-ai să-ţi ţii gura, când apare luna nouă, te las s-o pui tu în borcanul meu.

CAPITOLUL 4

Un an mai târziu, prin vara anului 1800, venise tocmai vremea ca Kizzy să mai pună încă o pietricică în borcanul lui Kunta. Stăpânul îi spuse lui Bell că pleacă la Fredericksburg după treburi, cam o săptămână, şi aranjase cu fratele lui să vină să se îngrijească de treburile casei cât va fi plecat. Vestea aceasta îl mâhni pe Kunta mai mult decât pe oricine altcineva dintre sclavi, căci nu-i plăcea să le lase pe Bell şi pe Kizzy pe mâinile fostului său stăpân, aşa cum nu-i plăcea nici să fie despărţit atâta timp de ele. Nu suflă desigur nici o vorbă despre temerile sale, dar în dimineaţa plecării, când ieşi din colibă să meargă să înhame caii, arăta atât de abătut, încât Bell îi spuse parcă citindu-i gândurile:

– Nu-i conaşu' John ca frate-său, dar am mai văzut eu d-alde ăştia. Şi nu-i decât o săptămână, aşa că n-ai de ce să te temi. Las' că nu păţim noi nimic!

– Nu-mi fac eu grijă pentru voi! spuse Kunta, sperând în sinea lui că ea nu-şi dădea seama că o minte.

Plecându-se s-o sărute pe Kizzy, îi şopti la ureche:

– Ai grijă să nu uiţi de pietricica aceea la începutul lunii!

Ea îi făcu cu ochiul, complice, în vreme ce Bell se făcea că nu auzise, deşi de mai multe luni le aflase secretul.

În primele zile de la plecarea stăpânului, totul decurse normal. Dar pe la mijlocul celei de-a treia dimineţe, pe când Bell mătura pe terasa de la intrare, se ivi un alb călare pe un cal înspumat, care sări jos cerând să-l vadă pe stăpân.

După zece minute, omul plecă la fel de zorit cum venise. Din hol, domnul John îi strigă mânios lui Bell să vină la birou. Părea de-a dreptul zguduit, iar lui Bell îi trecu prin minte că li se întâmplase ceva îngrozitor lui Kunta şi stăpânului. Nu mai avu nici o îndoială despre aceasta când el îi porunci dintr-o dată să adune toţi sclavii în curtea din spate.

– Am aflat de nişte negri din Richmond care-au pus la cale să-l răpească pe guvernator, să-i masacreze pe albi şi să dea foc întregului oraş, le spuse el scrutându-le chipurile cu figura împietrită.

Sclavii se uitară uimiţi unul la altul, iar el urmă:

– Mulţumită lui Dumnezeu şi câtorva negri mai isteţi, care au prins de veste şi şi-au anunţat stăpânii la vreme, planul a fost zădărnicit, şi cei mai mulţi dintre răzvrătiţi au fost prinşi. Dacă vă umblă cumva prin cap gânduri de răzmeriţă, să ştiţi că o să stau de pază zi şi noapte. Nimeni n-are voie să iasă de pe plantaţie! Şi nici de întruniri n-am nevoie, iar după ce se întunecă, să nu vă mai prind pe-afară! Că eu nu sunt aşa de blând şi de răbdător cu negroteii ca fratele meu, spuse el mângâindu-şi revolverul.

Domnul John se ţinu de promisiune. În următoarele două zile o scoase din răbdări pe Bell cu insistenţa lui ca Kizzy să guste sub ochii lui mâncarea ce i se servea. Ziua bătea toate câmpurile călare, iar noaptea stătea pe terasă cu puşca în braţe, răspândind atâta groază, că sclavii nu mai îndrăzneau nici măcar să vorbească de răscoală, darmite să pună la cale vreuna. Când primi ultimul număr al gazetei, îl citi şi-l arse în cămin, iar când îl vizită, într-o după-masă, unul dintre boierii vecini, îi porunci lui Bell să

plece din casă, iar ei se aşezară la vorbă în birou cu ferestrele închise.

Bell şi ceilalţi erau îngroziţi nu de soarta lui Kunta, căci el se afla totuşi împreună cu stăpânul, ci de a scripcarului care plecase să cânte la un mare bal în Richmond. Sclavii nu puteau face altceva decât să-şi închipuie toate grozăviile pe care albii înfuriaţi şi înspăimântaţi le puteau face negrilor străini, găsiţi în oraş.

Trei zile mai târziu, când Kunta şi stăpânul se întorseseră scurtându-şi şederea din pricina răscoalei, scripcarul nu apăruse încă. Spre seară, după plecarea domnului John, oprelişttile puse de el se mai îmblânziră oarecum, deşi nu întru totul, stăpânul purtându-se cu mare răceală. Numai când rămaseră singuri în coliba lor, Kunta putu să-i povestească lui Bell ce auzise la Fredericksburg. Răsculaţii negri pe care-i prinseseră fuseseră schingiuiţi ca să-i dea în vileag şi pe ceilalţi, iar unii mărturisiră chiar că răzmeriţa fusese pusă la cale de un fierar negru liber, pe nume Gabriel Prosser, care adunase vreo două sute de negri, tot unul şi unul – majordomi, grădinari, paznici, chelneri, fierari, curelari, mineri, barcagii, şi chiar şi preoţi – şi timp de mai bine de-un an îi instruise. Pe Prosser nu-l prinseseră încă, şi poterele răscoleau toate cotloanele căutând suspecţii, iar „sărăntocii" albi îi terorizau pe toţi drumeţii; umblau zvonuri că unii stăpâni îşi băteau cumplit sclavii, chiar până la moarte, uneori pentru o nimica toată.

– Singura noastră nădejde e că noi suntem toată averea lor, spuse Bell.

– Scripcarul n-a venit încă? întrebă Kunta, ruşinat că se luase cu povestitul şi nu-şi amintise de prietenul lui până atunci.

– Am fost cu toţii tare îngrijoraţi de el, spuse Bell dând din cap. Da' scripcarul nostru nu-i el prost. Ajunge el acasă viu şi nevătămat.

Kunta însă nu era de aceeaşi părere.

– De venit, n-a venit până acum.

Cum scripcarul nu se ivi nici în ziua următoare, stăpânul îi scrise şerifului un bilet, spunându-i lui Kunta să-l ducă în capitala ţinutului. Kunta făcu întocmai, urmărindu-l cu atenţie pe şerif cum citeşte biletul, dând tăcut din cap. Apoi, în drum spre casă, străbătu agale vreo trei sau patru mile, cu privirile pierdute în colbul drumului, întrebându-se dacă-l va mai vedea vreodată pe scripcar, părându-i rău că nu-i mărturisise niciodată că-l socotea într-adevăr un prieten de nădejde, în ciuda băuturii şi a înjurăturilor lui. Deodată auzi o voce imitând nu prea bine strigătul atât de cunoscut al „sărăntocilor" albi:

– Hei, negroteiule!

Kunta crezu că i se pare.

– Unde dracu' te duci, mă! se auzi din nou vocea.

Înfrânând caii, Kunta privi în jur şi-n amândouă părţile drumului, dar nu văzu pe nimeni.

– Nici permis n-ai, aşa c-ai încurcat-o, băiete! răzbătu iarăşi vocea, de data aceasta dintr-un şanţ, de unde se şi ivi chiar scripcarul în carne şi oase, zdrenţuit, lovit şi învineţit, plin de noroi, cu cutia veche a viorii în mână şi cu un zâmbet larg pe buze.

Kunta sări de pe capră şi într-o clipă se îmbrăţişau, răsucindu-se, acolo, în mijlocul drumului, râzând în hohote.

– Semeni leit cu un african pe care-l ştiu eu, exclamă scripcarul, dar nu se poate să fii chiar tu, căci el nu-şi dă niciodată în vileag bucuria când vede pe cineva.

– De fapt, mă mir şi eu ce m-a apucat, îi spuse Kunta stânjenit.

– Asta mai zic şi eu primire pentru un prieten care s-a târât de-a buşilea tot drumul de la Richmond încoace, ca să-ţi vadă mutra asta pocită a ta.

Kunta apucă cutia viorii, aşa plină de noroi cum era, şi se suiră amândoi în căruţă; scripcarului nu-i mai tăcea gura:

– Să-i fi văzut pe albii ăia din Richmond ce îngroziţi erau. Poliţiştii opreau negrii peste tot, iar pe cei de

n-aveau permis de trecere îi băgau la răcoare imediat. Şi ăştia se puteau socoti norocoşi. Că pe străzi umblau ca nişte turbaţi sărăntocii albi şi săreau la negri şi-i băteau în aşa hal, că nu mai puteau spune nici măcar cum îi cheamă. Când au auzit de răzmeriţă, s-a spart balul la care cântam eu tocmai când era în toi. Şi-n zăpăceala aia, m-am strecurat în bucătărie şi m-am vârât într-o ladă de gunoi şi-am stat acolo pitit pân-a plecat toată lumea. Apoi am sărit afară pe fereastră şi am luat-o pe tot felul de străzi lăturalnice, ferindu-mă de lumini. Tocmai ajunsesem la marginea oraşului, când deodată aud împuşcături în urma mea şi-apoi o mulţime de oameni alergând spre mine. Ceva parcă-mi spunea că nu sunt negri, da' n-am mai stat să mă conving dacă era aşa sau nu. Am cotit-o după primul colţ şi am luat-o din nou la goană de-mi sfârâiau călcâiele, da-i auzeam tot mai aproape; şi tocmai când voiam să-mi spun rugăciunea a de pe urmă, am dat cu ochii de un balcon foarte jos şi m-am vârât pe dată sub el.

Era cam strâmt locul, dar m-am tras cât am putut mai în fund şi chiar atunci au trecut în goană pe lângă mine sărăntocii albi cu torţele aprinse, răcnind: „Puneţi mâna pe negroteiul ăla!“ Şi cum mă dădeam eu aşa îndărăt, m-am izbit de ceva moale şi mare, o mână mi-a astupat gura şi vocea unui negru mi-a spus: „Altădată, vezi să baţi la uşă, mă rog!“ Era un paznic de noapte de la un depozit de mărfuri, care văzuse cu ochii lui cum i-a fost omorât prietenul, şi se adăpostise sub balconul ăla şi nu mai avea de gând să iasă de-acolo chiar pân' la primăvara viitoare, dacă pân' atunci ar fi durat toată daravera!

Ei, şi după o vreme, i-am urat noroc şi-am plecat d-acolo şi-am luat-o spre pădure. Asta a fost acum cinci zile. Patru zile mi-ar fi fost destul să ajung acasă, dar drumurile mişună de potere, aşa că nu m-am prea putut depărta de pădure, şi-am mâncat doar poame şi-am dormit în hăţişuri, cu iepurii. M-am descurcat de minune până ieri, la vreo câteva mile mai la răsărit d-aici, când m-au găbuit în câmp deschis nişte sărăntoci tare câinoşi.

Tocmai se pregăteau să schilodească un negrotei, ori poate chiar să-l spânzure, că unul ținea o funie în mână. Şi-au pus mâna pe mine şi m-au zgâlțâit zdravăn, că al cui sunt şi unde mă duc. De ascultat, nu stăteau ei să m-asculte, pân' nu le-am spus că-s scripcar. Atunci s-au oprit şi, crezând că mint, s-au apucat să răcnească: „Scripcar? Păi, dă-i drumul să te-auzim!"

Măi, africanule, să vezi şi să nu crezi! Am deschis cutia viorii şi să vezi ce le-am mai scârțâit, chiar acolo în mijlocul drumului. Le-am cântat „Curcanul în paie", cântecul ăla de se înnebunesc sărăntocii albi după el; şi nici n-am apucat să mă-ncălzesc ca lumea, că ei s-au şi pornit să strige, să bată din palme şi să tropăie şi n-am putut pleca pân' nu s-au săturat. Mi-au spus să-mi văd de drum şi să nu mai zăbovesc p'ici pe colo! Parcă mie d-aşa ceva îmi ardea! Săream în şanț ori de câte ori vedeam vreun cal, vreo trăsură ori vreo căruță, până când am dat cu ochii de tine.

Cum intrară pe aleea îngustă ce ducea spre casa cea mare, auziră strigăte şi apoi văzură sclavii alergându-le în întâmpinare.

– Îți vine să crezi că le-o fi fost dor de mine! spuse scripcarul râzând zeflemitor, deşi Kunta îl simțea cât era de tulburat.

CAPITOLUL 5

În lunile ce urmară, după prinderea, judecarea şi executarea tuturor conspiratorilor şi, în cele din urmă, chiar a lui Gabriel Prosser, veştile despre răscoala din Richmond şi despre grozăviile pe care le stârnise se răriră treptat: discuțiile dintre stăpân şi prietenii lui, şi apoi şi printre sclavi, revenirä la politică. Din ceea ce prinseseră, fiecare în felul lui, Kunta, Bell şi scripcarul aflară despre noile alegeri prezidențiale, unde un boier,

Aaron Burr, ieşise la număr egal de voturi cu vestitul domn Thomas Jefferson, care căpătase în cele din urmă slujba, pare-se pentru că era sprijinit de vestitul boier Alexander Hamilton, iar pe boierul Burr, duşman de moarte de-al lui Hamilton, îl făcuseră vicepreşedinte.

Despre domnul Burr nimeni nu ştia prea multe, dar Kunta aflase de la un alt vizitiu născut în Virginia, nu departe de plantaţia Monticello a domnului Jefferson, că sclavii acestuia din urmă jurau că nu poate fi pe lume un stăpân mai bun.

– Vizitiul ăla mi-a spus că conaşu' Jefferson nu-i lasă pe vechili să-i bată niciodată pe negri. Şi le dă mâncare bună, şi le lasă pe femei să ţeasă singure şi să le facă sclavilor haine bune, şi-i pune să înveţe tot felul de meşteşuguri.

Kunta mai auzise că, după ce domnul Jefferson se întorsese acasă dintr-o călătorie, sclavii i-au ieşit în întâmpinare cu două mile înaintea fermei, i-au deshămat caii şi au tras ei singuri trăsura, tot drumul până la conacul Monticello, unde l-au purtat pe umeri până în pragul casei.

– Las' că ştie toată lumea de toţi pruncii negrotei de i-a făcut conaşu' ăsta cu sclava aia mulatră a lui, d-o cheamă Sally Hemings, pufni plin de dispreţ scripcarul.

Voia să mai adauge încă ceva, dar Bell intră şi ea în vorbă:

– Mie mi-a spus o fată de la bucătărie care-a fost la el că nimic nu-i plăcea mai mult decât carnea de iepure ţinută o noapte întreagă în ulei, cu cimbru, rozmarin şi usturoi, iar a doua zi spălată în vin până se desprindea de pe os.

– Nu mai spune! pufni sarcastic scripcarul.

Kunta se făcu că nu aude gâlceava celor doi şi-şi reluă povestirea de unde îl întrerupseseră:

– Am auzit că domnul Jefferson zice că sclavia e la fel de rea şi pentru albi, şi pentru noi; şi că, tot ca domnul Hamilton, crede şi dânsul că e prea mare deosebirea între albi şi negri ca să se deprindă măcar să trăiască

în pace la un loc. Cică conaşu' Jefferson ar vrea să ne vadă mai iute liberi, da' să nu mai rămânem p-aici, luând slujbele albilor săraci; el zice mereu să ne trimită cu vapoarele îndărăt în Africa, aşa, încetul cu încetul, şi fără mare tărăboi.

– Păi, atunci conaşu' Jefferson ar face mai bine să stea de vorbă cu negustorii de sclavi, spuse scripcarul, că se pare că ei au o altă părere încotro să-şi îndrepte vapoarele cu sclavi.

– De câte ori am umblat cu conaşu' pe la alte plantaţii în ultima vreme, am auzit de tot mai multe vânzări de sclavi, povesti mai departe Kunta. Familii întregi care au trăit toată viaţa aici sunt vândute în Sud de stăpânii lor. Ieri chiar am trecut cu trăsura pe lângă un negustor d-ăia de sclavi. I-a zâmbit stăpânului, da conaşu' s-a făcut că nici nu-l vede.

– Hm! Negustorii ăştia s-au înmulţit ca muştele pe la oraşe, spuse şi scripcarul. Data trecută când am fost la Fredericksburg, erau în stare să se ţină scai chiar şi de un moş vlăguit şi hârbuit ca mine, până nu le-am fluturat permisul pe sub nas... Da' am văzut cum era vândut pe şase sute de dolari un biet negrotei bătrân, c-o barbă colilie. Păi, înainte căpătai atâta pe-un flăcău zdravăn şi tânăr! Moşului ăluia însă nu-i mai tăcea gura! Îl târau şi-l zgâlţâiau de pe podiumul licitaţiei, iar el striga cât putea: „Voi, albii aţi adus iadul pe pământul Domnului! Da' fiţi voi siguri, că aşa cum o să vină ziua Judecăţii de apoi, tot aşa veţi da năvală cu toţii în iadul pe care singuri l-aţi clădit. Şi nici o rugă n-o să vă mai mântuiască! Nici unul din leacurile voastre... nici fuga, nici puştile... nimic n-o să vă mai ajute atunci!" Şi-n vremea asta ei îl târau de acolo. După cum vorbea, moşul părea preot, sau cam aşa ceva.

Kunta o văzu pe Bell tare speriată; gata să izbucnească în plâns, ea îşi îndrepta privirile spre Kunta.

– Asta trebuie să fie chiar preotul care a botezat-o pe Kizzy, spuse ea posomorâtă.

Pe seară, Kunta se afla în coliba scripcarului când, în uşa deschisă, bătu Cato.

– De ce stai acolo, omule? Hai, vino înăuntru! îl strigă scripcarul.

Kunta şi scripcarul se bucurau că venise. Nu de mult vorbiseră chiar despre el, părându-le rău că liniştitul şi seriosul Cato, căpetenia lucrătorilor de la câmp, nu era mai apropiat de ei, aşa cum fusese bătrânul grădinar.

Cato nu ştia cum să înceapă:

– Ştiţi, voiam numai să vă rog ceva... Cred că ar fi mai bine să nu mai povestiţi toate lucrurile astea înspăimântătoare despre atâţia sclavi care sunt vânduţi în Sud..., urmă Cato, şovăind apoi. Şi ştiţi de ce vă spun asta? Acolo, la câmp, oamenii sunt atât de speriaţi c-o să-i vândă şi pe ei, că nu le mai stă deloc mintea la lucru. Toţi, afară poate de mine şi de băietanul ăla, Noah. Eu, dacă m-o vinde, sunt vândut şi gata, tot n-am ce mai face! Cât despre Noah... el nu pare să se teamă de nimic!

Se înţeleseră deci că era poate mai bine să nu mai spună nimănui, nici lui Bell măcar, veştile cele mai îngrozitoare, care nu ar fi făcut altceva decât să-i înspăimânte pe ceilalţi.

După mai bine de o săptămână, însă, cum şedeau ei, într-o seară în colibă, Bell îşi ridică brusc ochii de la împletitura ei şi-i spuse:

– Tare-mi pare mie că pisica a mâncat limba unora de p-aici, ori albii s-or fi săturat să mai vândă sclavi. Da' ştiu eu bine că nu-i aşa!

Kunta rămase surprins văzând că Bell şi cu siguranţă şi ceilalţi sclavi îşi dăduseră seama că el şi scripcarul nu le mai spuneau tot ce ştiau. Aşa că începu să le povestească din nou despre sclavii vânduţi, lasând însă deoparte amănuntele mai neplăcute, povestindu-le istoriile ce umblau din gură în gură, despre sclavi şireţi şi buni de gură care fugiseră bătându-şi joc de prostia poterelor de sărăntoci albi. Într-o seară le povesti de un majordom mulatru şi despre un grăjdar negru care

furaseră o trăsură, un cal, nişte haine elegante şi o pălărie cu care se îmbrăcase mulatrul, făcând pe stăpânul; înjurându-şi cu foc vizitiul ori de câte ori se apropiau de vreo patrulă de albi, îşi croiseră astfel drum nestingheriţi către libertatea din Nord. De multe ori, Kunta îi făcea pe toţi să râdă în hohote povestindu-le despre alţi fugari care învăţaseră să se bâlbâie într-aşa hal încât, disperate, poterele preferau să-i lase să-şi vadă de drum, decât să-şi piardă ore în şir căznindu-se să scoată vreun răspuns de la ei. Le mai spunea cum unii sclavi mărturiseau până la urmă, cu prefăcută teamă şi şovăială cât de mult îi dispreţuiau stăpânii lor pe sărăntocii albi şi cât de aspru se purtau cu cei ce nu-i lăsau în pace pe sclavii lor. Într-o seară, curtea sclavilor se zgudui de hohotele de râs ale celor ce-l ascultau povestind despre un sclav, servitor în casă, care ajunsese viu şi nevătămat în Nord, cu stăpânu-său venind foc şi pară pe urmele lui. Când l-a ajuns, a chemat iute un poliţist:

– Ştii bine că eşti sclavul meu, ţipă ca ieşit din minţi stăpânul.

Dar negrul se uita la el uimit şi o ţinea sus şi tare:

– Doamne fereşte! Nu l-am văzut în viaţa mea pe albul ăsta!

Aceasta îi convinsese pe cei adunaţi, şi poliţistul îi porunci albului mânios să se potolească imediat, că altminteri va fi nevoit să-l închidă pentru tulburarea liniştii.

De ani de zile, de când auzise o tânără fată strigându-l şi cerîndu-i ajutor, Kunta reuşise să se ferească de licitaţiile de sclavi. La câteva săptămâni însă după ce vorbise cu scripcarul şi cu Cato, într-o după-masă trecu împreună cu stăpânul prin piaţa publică din capitala ţinutului, tocmai când începea licitaţia.

– Luaţi aminte, domnilor din Spotsylvania, aveţi aici dinaintea domniilor voastre cei mai aleşi negri din câţi aţi văzut vreodată!

Şi-n vreme ce omul striga către mulţime, tânărul şi grăsanul lui ajutor, târa pe drum o sclavă bătrână:

– Bucătăreasă excelentă, începu el...

Femeia însă se porni să țipe, făcând semne disperate spre un alb din mulțime:

– Conaşu' Philip! Conaşu' Philip! Ai uitat cât am muncit pentru dumneata şi pentru tatăl dumitale, când erați mici cu toții! Ştiu că acum am îmbătrânit şi că nu mai pot munci mult, dar te rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă vinde! O să muncesc cât oi putea, conaşu' Philip! Nu mă lăsa să mă omoare cu biciul p-acolo prin Sud!

– Opreşte, Toby, îi porunci stăpânul.

Lui Kunta îi îngheță sângele în vine. De ce oare, după atâția ani când nu luase în seamă licitațiile de sclavi, voia tocmai acum să vadă aşa ceva?... Voia poate să mai cumpere vreun sclav, sau nu cumva?... Îl înmuiase poate strigătul jalnic al femeii? Cel pe care îl rugase îi strigase ceva în batjocură, iar mulțimea tot mai râdea când un negustor de sclavi o cumpără cu şapte sute de dolari.

– Doamne, Isuse Cristoase, nu mă lăsa! Ajută-mă, striga ea din răsputeri, în vreme ce ajutorul negru al negustorului de sclavi o târa spre țarcul în care erau închişi sclavii.

– Ia laba de pe mine, negroteiule! strigă ea, iar mulțimea se prăpădea de râs.

Kunta îşi muşca buzele, abia stăpânindu-şi lacrimile.

– Ăl mai grozav dintre toți! strigă din nou omul, arătând spre un tânăr negru, cu ochii scăpărând de o mânie plină de durere, cu pieptul dezgolit şi întreg trupul musculos brăzdat de urme însângerate de bici.

– A avut el nițică nevoie de-un pic de învățătură de minte! Da' se vindecă iute! Ăsta îți bagă în pământ un catâr cu plug cu tot! Culege patru sute de pfunzi de bumbac pe zi! Adevărat armăsar – să le ajute pe sclave să rămână grele în fiecare an! Oricât am cere pe el, tot face mai mult!

Tânărul fu vândut pentru o mie patru sute de dolari. Lui Kunta i se împăienjeniră din nou privirile, văzând cum e adusă pe podium o mulatră gravidă.

– Doi la preț de unul singur! Sau unul pe gratis! Luați-o cum vreți! strigă omul de pe podium. În ziua de azi, plozii negri fac o sută de dolari de cum deschid ochii!

Când apăru următoarea, târâtă în lanț, totul deveni de-a dreptul insuportabil: tânăra negresă ce tremura de groază arăta la trup, la culoare şi la chip aşa cum va fi Kizzy peste câțiva ani! Kunta se simți lovit în moalele capului, când omul îşi reîncepu vorbăria:

– Slujnică bine instruită, sau dacă vreți e numai bună de prăsilă, adăugă el aruncându-i o privire pofticioasă.

Îmbiindu-i să o cerceteze mai îndeaproape, îi desfăcu brusc şnurul de la gât cu care-i era prinsă rochia de sac; rochia îi căzu pe dată la picioare, spre disperarea tinerei care, țipând şi plângând, se lupta să-şi ascundă goliciunea cu mâinile şi să se ferească de gloata ce-i arunca priviri deşucheate şi de unii, mai îndrăzneți, care se înghesuiseră în față s-o atingă.

– De-ajuns! Hai să mergem de-aici! îi porunci stăpânul chiar în clipa când el avea de gând s-o pornească oricum.

În drum spre casă, Kunta nu mai vedea nimic dinaintea ochilor: simțea că mintea sa o ia razna. Ce s-ar fi întâmplat dacă fata ar fi fost chiar Kizzy? Sau dacă bucătăreasa ar fi fost Bell? Ce s-ar întâmpla dacă le-ar vinde pe amândouă? Sau dacă l-ar vinde pe el?

Chiar înainte de a ajunge înaintea casei celei mari, Kunta simți că ceva nu era cum trebuie – în curtea sclavilor nu se vedea țipenie de om. Îşi zise că era poate din pricina serii înăbuşitor de calde. Lăsându-l pe stăpân la scară, Kunta deshămă iute caii şi-i băgă în grajd, ca apoi să se ducă glonț spre bucătărie, unde ştia că la vremea aceea Bell trebuia să-i pregătească stăpânului cina. Ea nu-l auzi venind decât atunci când o strigă prin oblon:

– Ați pățit ceva?

– Vai, Kunta! strigă ea, răsucindu-se spre el, cu ochii măriți de groază. A fost aici un negustor de sclavi, izbucni ea înnebunită.

Apoi îi povesti cu voce joasă:

– L-am auzit pe Cato de-acolo, de la câmp, făcând ca rândunica de noapte şi-am fugit la fereastra din faţă. Şi-n clipa când l-am văzut pe înfumuratul ăla descălecând de pe cal, l-am şi mirosit ce-i poate pielea! Doamne miluieşte-ne! Când a suit pe trepte, i-am deschis uşa. M-a întrebat unde-i conaşu' ori coniţa. Eu i-am spus că pe coniţa o găseşte în cimitir, iar pe conaşu' să-l caute pe la bolnavii lui, că-i doctor, şi cine ştie când o veni acasă, poate chiar după miezul nopţii! Atunci s-a uitat la mine plin de înfumurare şi mi-a dat un cartonaş pe care scria ceva, zicându-mi să i-l dau conaşului şi să-i spun că dânsul o să mai treacă p-aici. Să nu-i fi dat conaşului cartonaşul ăla mi-era teamă, aşa că până' la urmă i l-am pus acolo pe birou.

– Bell! se auzi din salon chemarea stăpânului.

Bell era gata să scape lingura din mână.

– Stai aici un pic! îi şopti ea lui Kunta. Vin acuş!

Kunta rămase acolo să aştepte, abia mai îndrăznind să respire, aşteptându-se la orice nenorocire, până când Bell intră cu chipul luminat de o mare uşurare.

– Zice că vrea să cineze mai devreme azi! Pe birou nu mai era nici urmă de cartonaş, nici nu m-a întrebat nimic de el şi, fii tu sigur, nici eu n-am suflat o vorbă.

După cină, Bell le povesti şi celor de la câmp ce se întâmplase după ce-i dăduse Cato de veste, iar mătuşa Sukey se porni pe plâns:

– Doamne, Dumnezeule, credeţi că stăpânul are de gând să vândă pe careva din noi?

– Eu n-o să mă las biciuită din nou, spuse Beulah, nevasta cea trupeşă a lui Cato.

Se lăsă o tăcere grea, îndelungată. Lui Kunta nu-i trecea nimic prin cap să le spună; ştia doar atât, că n-o să le sufle nici o vorbă despre licitaţia de sclavi ce-o văzuse.

– Ei, sparse în cele din urmă gheaţa scripcarul, conaşu' nu-i dintr-ăia cu prea mulţi negri. Are în schimb

destui bani, aşa că n-are nevoie să-şi vândă negrii ca să-şi plătească datoriile, cum fac alţii!

Kunta spera că ceilalţi se lăsaseră convinşi mai mult decât el de strădiunţa scripcarului de a-i îmbărbăta. Bell le vorbi şi ea plină de speranţă:

– Îl cunosc eu pe conaşu, sau cel puţin aşa cred! De când suntem aici cu toţii, n-a vândut pe nimeni, adică aproape pe nimeni, în afară de vizitiul ăla, Luther, care-i desenase unei fete o hartă ca să ştie pe unde să fugă.

CAPITOLUL 6

În timp ce-l aducea spre conac pe stăpân, împreună cu unul dintre verii lui cei mai îndrăgiţi ce fusese invitat la masă, Kunta rămase cu urechile aţintite la ceea ce vorbeau ei.

– Am rămas surprins să văd, începu stăpânul, că zilele trecute la o licitaţie de sclavi se cerea de două, trei ori mai mult ca până acum pentru un lucrător obişnuit la câmp. Şi din anunţurile la gazetă, am aflat că tâmplarii, zidarii, fierarii, sau orice alt fel de meseriaşi pricepuţi cum ar fi curelarii, lăutarii sau alţii la fel, se vând nici mai mult nici mai puţin decât cu două mii cinci sute de dolari.

– La fel e peste tot, de cînd cu maşinile astea noi de dărăcit bumbacul. N-ajungeau cei peste un milion de sclavi câţi erau pân-acum în ţară, că, după câte-am auzit, corăbiile nu mai pridideşc să descarce negri, şi tot nu le-ajunge ălora d-acolo, din Sud, care nu mai fac faţă cererilor filaturilor din Nord.

– Ceea ce mă îngrijorează cel mai tare e faptul că o grămadă de plantatori, destul de la locul lor altminteri, dornici însă de câştiguri mari, s-ar putea să înceapă să-şi vândă sclavii cei mai de soi, lăsând statul Virginia fără forţe de muncă şi de prăsilă, ceea ce e o prostie curată, spuse domnul Waller.

– Prostie?! Păi, nu-s în statul nostru mai mulţi sclavi decât avem nevoie? Nu costă mai mult întreţinerea lor decât întreaga valoare a muncii lor?

– Acum poate că da, răspunse stăpânul, dar cum putem şti ce nevoi vom avea peste cinci sau zece ani? Cine şi-ar fi închipuit acum zece ani că bumbacul va ajunge atât de căutat? Iar eu nu-s deloc de acord cu ceea ce zice lumea, că întreţinerea sclavilor costă prea mult. Pe o plantaţie cât de cât organizată, nu seamănă, cresc şi culeg ei măcar ceea ce mănâncă? Şi de obicei mai sunt şi buni de prăsilă: orice plod care ţi se naşte pe plantaţie mai înseamnă încă un câştig în plus, nu-i aşa? Sunt convins că pământul şi sclavii sunt cele mai rentabile investiţii băneşti. Şi tocmai pentru asta, n-am să-mi vând niciodată nici unul dintre sclavi; ei sunt coloana vertebrală a întregului nostru sistem.

– Sistemul ăsta s-ar putea să înceapă să se schimbe, fără ca mulţi dintre noi s-o simţim măcar, îi spuse vărul lui. Uită-te numai la bădăranii ăştia ajunşi ce caută să se impună; dacă au pus mâna pe unul sau doi sclavi amărâţi pe care-i omoară aproape căznindu-se să scoată acolo, o mână de bumbac sau de tutun, cred că au şi intrat în rândul plantatorilor. Pare-se că se înmulţesc chiar mai iute decât negroteii.

– Ei bine, n-aş crede că trebuie să ne facem prea multe griji, spuse înveselit stăpânul, atâta timp cât sărăntocii ăştia sunt concuraţi de negroteii liberi la cumpărarea sclavilor deşelaţi.

– Din câte-am auzit, jumătate din negrii liberi din oraşe muncesc zi şi noapte să adune bani, ca să-şi cumpere neamurile şi să-i elibereze pe urmă.

– De-aia şi avem atâţia negri liberi în Sud, îi răspunse stăpânul.

– Cred că îngăduim prea multora să rămână aici, în Virginia. Şi ei sunt sămânţa celor mai multe răscoale. N-o să-l putem uita vreodată pe fierarul ăla din Richmond.

– Aşa-i, spuse şi stăpânul. Totuşi, cu nişte legi bune şi severe, care să-i ţină la locul lor, şi cu câteva pedepse exemplare aplicate celor răzvrătiţi, ar putea fi foarte folositori în oraşe. Printre meşteşugari, ei sunt cei mai numeroşi.

– Am văzut cu ochii mei cum au împânzit pământul – muncitori la depozitele de mărfuri, negustori, antreprenori, grădinari... Cei mai buni bucătari şi lăutari, de bună seamă! În tot oraşul Lynchburg nu-i nici măcar un singur frizer alb! Mai bine îmi las barbă, decât să îngădui unui negru să se apropie cu briciul de gâtlejul meu!

Izbucniră amândoi în râs, apoi stăpânul deveni din nou serios:

– Cred însă că oraşele ne creează o şi mai mare problemă socială decât negrii liberi. Mă refer la negustorii de sclavi. Din câte-am auzit, cei mai mulţi sunt foşti cârciumari, speculanţi, avocaţi, popi şi-alţii d-alde d-ăştia. În capitala judeţului s-au şi agăţat de mine vreo trei-patru, îmbiindu-mă cu nişte preţuri fabuloase să-mi vând sclavii, iar unul a avut chiar neruşinarea să-şi lase cartea de vizită la mine acasă! Păsări de pradă, lipsite de orice scrupule!

Când ajunseră la conac, Kunta sări de pe capră să-i ajute să se dea jos, purtându-se de parcă n-ar fi auzit nici o vorbă din ceea ce spuseseră. Şi până când intrară în casă, se spălară de praful de pe drum şi se aşezară în salon, chemând-o pe Bell să le aducă ceva de băut, toţi sclavii de pe plantaţie aflaseră de la Kunta vestea atât de mult aşteptată – că stăpânul nu avea de gând să vândă pe nimeni. Şi, imediat după cină, în faţa tuturor celor din curtea sclavilor care-i sorbeau cuvintele, Kunta povesti din nou întreaga discuţie, repetând vorbă cu vorbă cât putea să-şi aducă aminte mai bine.

Un timp se lăsă tăcere.

– Conaşu' vorbea cu văru-său despre negrii liberi care adună bani şi-şi cumpără neamurile şi-i eliberează, spuse

mătuşa Mandy. Da' tare-aş vrea să ştiu eu, mă rog, cum au făcut negrii ăia de-au ajuns ei liberi mai întâi?

– Păi, să vezi, îi răspunse scripcarul. O mulțime de stăpâni de pe la oraşe îşi pun sclavii să învețe vreo meserie, apoi îi trimit să muncească pe ici pe colo, pe bani, desigur, şi le dă şi lor o parte din câştigul ăsta, cum îmi dă şi mie conaşu'. Aşa că în zece, cinş'pe ani de adunat ban cu ban, dacă are şi-un pic de noroc, un negru dintr-ăsta poate să-i dea stăpânului banii ca să-şi răscumpere libertatea.

– D-aia te omori tu atâta cu scripca aia? îl întrebă Cato.

– N-oi fi crezând c-o fac doar aşa, că-mi place să-i văd pe albi dănțuind! îi răspunse scripcarul.

– Şi-ai strâns cât să te răscumperi?

– Dac-aş avea, n-aş mai sta acum dinaintea ta să-ți dau răspunsul!

Izbucniră cu toții în râs.

– Da' mai ai mult? stărui Cato.

– Ți-ai pus în minte să nu-mi dai pace, nu-i aşa? făcu scripcarul, înnebunit. Am adunat oricum mai mult decât săptămâna trecută, dar cu mult mai puțin decât o să am săptămâna viitoare!

– Bine, bine! Şi când o să strângi cât trebuie, ce-ai să faci?

– O iau la sănătoasa, frate-miu, doar în Nord o să mă mai opresc! Cică unii negri dintr-ăia liberi de p-acolo trăiesc mai bine decât o grămadă de albi, şi asta zău că-mi place. Cred c-am să mă aşez şi eu într-o casă pe lângă mulatrii ăia înfumurați şi-am să m-apuc să grăiesc şi eu pe nas ca ei şi-am să mă îmbrac în mătăsuri din cap până-n picioare, tot ca ei. O să m-apuc să cânt la harpă şi o să mă duc şi eu la întruniri d-alea unde se vorbeşte de cărți şi flori şi d-alde d-astea.

Când râsul tuturor se mai potoli, mătuşa Sukey întrebă:

– Voi ce credeți: o fi adevărat ce o țin una şi bună albii că mulatrii ăia se descurcă atât de bine pentru că sângele alb din ei îi face mai deştepți ca noi?

– Ei, lasă că şi albii ăştia prea-şi amestecă sângele peste tot! spuse Bell fără vreo intenție anume.

– Ia să nu te legi de vechilul maică-mi! sări scripcarul, străduindu-se să pară cât mai jignit. Hai să fim serioşi! urmă scripcarul. Mătuşa Sukey a pus o întrebare, şi am de gând să-i răspund. Dacă judecați după unii ca mine, atunci vă dați seama şi singuri că negrii cu pielea mai cafenie trebuie musai să fie deştepți. Sau gândiți-vă numai la mulatrul ăla Benjamin Banneker, pe care albii îl numesc un geniu la cifre, ba mai citeşte şi-n stele! Sunt însă şi o mulțime de negrotei tuciurii, la fel ca voi, deştepți foc!

– L-am auzit şi eu pe conaşu' pomenind de-un negru doctor, spuse Bell. James Derham îl cheamă şi-i din New Orleans. Doctorul ăla alb care l-a învățat zice că negrul ştie mai mult decât el.

– Să vă spun şi eu de altul! vorbi din nou scripcarul. Ați auzit de Prince Hall, ăl de-a întemeiat Ordinul Masonilor al negrilor? Şi-am văzut nişte poze de-ale unora din popii ăia mari, de-au întemeiat bisericile negrilor: ăi mai mulți sunt atât de negri că nici nu s-ar vedea că sunt în poză, dacă n-ar avea ochii deschişi! Da' de Phyllis Wheatley ați auzit? Aia care scrie nişte poezii de se miră toți albii cât de frumos ticluite sunt. Da' de Gustavus Vassa, ăl de scrie cărți, n-ați auzit? Amândoi sunt aduşi de-a dreptul din Africa! spuse scripcarul, uitându-se cu înțeles la Kunta. Aşa că n-au nici un strop de sânge alb în ei şi nu par deloc proşti! Apoi, scripcarul adăugă zâmbind: Au fost însă întotdeauna şi negrotei mai prostănaci, mă-nțelegeți, cum e bunăoară Cato ăsta al nostru, încheie el iute, luând-o la goană cu Cato după el.

– N-aveți decât să râdeți cât vreți, vorbi din nou Kunta. Da' pentru albi, negrii sunt toți o apă şi-un pământ! O singură picătură de sânge negru tot negri îi face, chiar

de-ar fi mai albi la piele decât ei! Am văzut eu multe d-astea!

O lună mai târziu, scripcarul se întoarse dintr-una din călătoriile lui aducând vestea că, peste tot pe unde fusese, albii nu-şi mai încăpeau în piele de bucurie, lucru care pe negrii din curtea sclavilor i-a îndurerat peste măsură, căci conducătorul acela francez, Napoleon, trimisese o armată uriaşă peste apa cea mare şi, după lupte îndelungate şi nesfârşite vărsări de sânge, smulsese insula Haiti din mâna negrilor şi a mântuitorului lor, generalul Toussaint. Poftit la masă de generalul francez învingător, Toussaint a făcut marea greşeală să primească, iar în timpul mesei, chelnerii au pus mâna pe el şi, legându-l fedeleş, l-au îmbarcat pe un vapor care l-a dus în Franța, unde-o mai fi şi aia, şi acolo l-au dus legat în lanțuri dinaintea lui Napoleon, care pusese la cale toată mârşăvia.

Fiind cel mai mare admirator al lui Toussaint de pe întreaga plantație, pe Kunta întâmplarea îl duru cel mai tare. Aşa că, după ce ceilalți plecară tăcuți pe la colibele lor, rămase abătut în coliba scripcarului.

– Ştiu şi eu că-ți pare rău de Toussaint ăla! începu scripcarul. Şi n-aş vrea să crezi că nu simt la fel, dar am să-ți spun altceva – că dacă nu-i dau drumul într-o clipă, simt că pocnesc!

Kunta îl privi mustrător, şi mai tare jignit că cineva putea fi atât de fericit. Oare ce veste putea fi atât de bună, încât să te facă să uiți cumplita umilință îndurată de cel mai mare conducător al negrilor din toate timpurile?

– Gata, am reuşit! îi spuse scripcarul fremătând de emoție. Acum o lună, când m-a întrebat Cato câți bani am strâns, n-am spus o vorbă, dar mai aveam doar câțiva dolari de strâns – şi-acum, după drumul ăsta, i-am pus şi pe ăia! De nouă sute de ori a trebuit să le cânt albilor ca să dănțuiască, şi niciodată n-am crezut c-o să fiu în stare să reuşesc! Aşa că n-am spus nimic nimănui, nici măcar ție, africanule! Dar acum am reuşit! Am adunat ăi şapte

sute de dolari pe care mi i-a cerut conaşu' mai de mult ca să-mi dea drumul. Uite ici! strigă scripcarul, sfâşiindu-şi salteaua şi golind pe jos sute de bancnote. Şi mai uite-te şi-aici! mai spuse el, scoţând de sub pat un sac de pânză de iută şi, răsturnându-l, vărsă peste bancnote sute de monede de toate valorile. Ei, africanule, să te vedem acum ce-ai să zici. Ori ai rămas cu gura căscată?

– Păi, nici nu ştiu ce să-ţi spun!

– Cum aşa, nu mă feliciţi?

– E prea frumos ca să fie adevărat.

– Ba e adevărat, cum să nu fie. De-o sută de ori i-am numărat. Am chiar şi câţiva dolari pe deasupra, ca să-mi mai cumpăr şi un geamantan de carton.

Lui Kunta nu-i venea să creadă. Scripcarul va fi cu adevărat liber! Deci, nu era câtuşi de puţin un vis. Îi venea să râdă şi să plângă în acelaşi timp, şi pentru el şi pentru prietenul lui.

Scripcarul îngenunche şi-şi vântură banii cu palmele.

– Bagă de seamă, până mîine dimineaţă n-ai văzut şi n-ai auzit nimic! Şi-atunci am să mă duc la conaşu' şi-am să-i spun că s-a mai îmbogăţit cu încă şapte sute de dolari! Ia zi, o să fii şi tu la fel de bucuros ca el să mă vezi plecând d-aici?

– Bucuros da, dar pentru tine, nu pentru mine, îi răspunse Kunta.

– Dacă mă înduioşezi prea tare, atunci am să te răscumpăr şi pe tine! Dar o să trebuiască să aştepţi un pic. Eu am scârţâit treizeci şi trei de ani din scripca asta ca să văd libertatea cu ochii!

Când ajunse în coliba lui, parcă şi începuse să-i simtă lipsa scripcarului. Bell puse tristeţea pe seama soartei lui Toussaint, aşa că nu mai avu nevoie să-i ascundă ori să-i explice ceea ce simţea.

Dar a doua zi dimineaţa, după ce-şi hrăni caii, trecând pe la coliba scripcarului, Kunta o găsi goală, aşa că se duse să o întrebe pe Bell dacă scripcarul nu intrase cumva în casă la stăpânul.

– A plecat acum o oră. Parcă văzuse un strigoi. Ce-o fi pățit? Şi ce-o fi avut el de vorbit cu conaşu'?

– Ți-a spus ceva când a ieşit afară? o întrebă Kunta.

– Nici o vorbă. Nu ți-am spus c-a trecut pe lângă mine de parcă nici n-aş fi fost acolo?

Fără să-i mai spună ceva, Kunta dădu la o parte oblonul şi, ieşind afară, o porni prin curtea sclavilor, iar Bell se luă după el strigând:

– Ei poftim, acum pleci şi tu! Frumos îți şade! Şi nu-mi spui nimic! Parcă nici n-aş fi nevastă-ta!

Kunta însă se făcuse nevăzut.

După ce întrebă în dreapta şi în stânga, bătând la uşa fiecărei colibe, uitându-se chiar şi în privată şi intrând în hambar, tot strigându-l pe scripcar, Kunta o luă de-a lungul gardului din spate. După ce merse el o bună bucată de drum, auzi un cântec trist, abia murmurat, ce-l mai auzise el şi altă dată la una din întrunirile alea cu „O, Doamne"... Numai că, de data aceasta, era cântat la vioară. Cântecele scripcarului fuseseră întotdeauna vesele şi săltărețe, dar acum scripca lui parcă suspina.

Iuțind pasul, Kunta dădu cu ochii de un stejar ce umbrea jumătate dintr-un pârâiaş, chiar de la hotarul plantației Waller. Apropiindu-se, zări pantofii scripcarului ivindu-se de după copac. Chiar atunci cântecul încetă, iar Kunta se opri nevrând să-l stânjenească. Aşa că rămase nemişcat, aşteptându-l să înceapă din nou, dar în liniştea desăvârşită nu se auzea decât zumzăitul albinelor şi susurul pârâului. În cele din urmă, Kunta ocoli copacul şi, stingherit, se arătă în fața scripcarului. O singură privire îi fu de ajuns ca să-şi dea seama ce se întâmplase. Chipul scripcarului era întunecat, iar sclipirea atât de cunoscută din ochii lui se stinsese.

– N-ai cumva nevoie de ceva cu care să-ți umpli o saltea? îl întrebă el pe Kunta cu vocea spartă.

Kunta nu spuse nimic. Scripcarului începuseră să i se rostogolească lacrimile pe obraz, dar şi le şterse mânios de parcă l-ar fi usturat şi izbucni:

– I-am spus c-am agonisit în sfârşit toţi banii, pân' la ultimul penny, să-mi răscumpăr libertatea. El şi-a dres glasul şi-apoi s-a uitat în tavan. Dup-aia m-a felicitat că am adunat atât de mult. Dar că ăi şapte sute de dolari nu-i poate socoti decât o arvună, căci nu poate trece cu vederea cât au crescut preţurile sclavilor de când cu maşina aia de bumbac. Aşa că mi-a zis că acum n-ar putea primi mai puţin de o mie cinci sute pentru un lăutar ca mine, care-i aduce atâta bănet şi pentru care ar putea căpăta pe loc două mii cinci sute de dolari, dacă ar fi să mă vândă altcuiva. Şi-a mai zis că-i pare rău din tot sufletul, dar că speră că am să înţeleg că afacerile-s afaceri, şi că el trebuie să-şi tragă un folos din investiţiile sale.

Scripcarul începu din nou să plângă.

– Şi-a mai spus că nici libertatea asta nu-i ceva de râvnit, oricum, şi că-mi doreşte mult noroc, să reuşesc să adun şi restul de bani, dacă ţin morţiş... şi mi-a spus să mă silesc să muncesc cum trebuie... şi când am s-ajung afară, să fac bine să-i spun lui Bell să-i pregătească o cafea.

Tăcu, iar Kunta rămase în picioare lângă el.

– Porc de câine ce e! se porni scripcarul să strige şi, dându-şi cu putere braţul spre spate, îşi azvârli vioara în pârâu.

Kunta se repezi s-o ridice, dar încă înainte de a pune mâna pe ea, o văzu că era spartă.

CAPITOLUL 7

Câteva luni după aceea, când Kunta se întoarse cu stăpânul său noaptea târziu, pe Bell o cuprinsese îngrijorarea şi nu mânia, văzând că nici unul dintre ei nu mânca cina pregătită. Izbucnise din nou o molimă în ţinut. În strădania stăpânului, ca medic al ţinutului, să stăvilească

răspândirea ei, cei doi plecau tot mai devreme dimineaţa şi se întorceau tot mai târziu seara.

Prăbuşit în balansoar, cu privirile pierdute în foc, Kunta era atât de istovit încât nici n-o simţi pe Bell că-i atinge fruntea şi-i scoate pantofii. Şi trebui să treacă o jumătate de oră ca să bage de seamă că n-o ţinea pe Kizzy în poală care, de obicei, îi vâra sub nas vreo nouă jucărie, turuind despre ceea ce făcuse peste zi.

– Da' unde-i copila aia? întrebă el într-un târziu.

– Ehe! De-un ceas am culcat-o!

– Nu cumva e bolnavă şi ea? întrebă el, îndreptându-se în scaun.

– Nu, e istovită de-atâta joacă. Ştii, a fost don'şoara Anne p-aici azi!

Kunta era prea obosit ca să se mai mânie măcar, dar oricum Bell schimbă vorba:

– Cât a aşteptat-o s-o ducă acasă, Roosby mi-a spus că l-a auzit aseară pe scripcar cântând la un bal, la care l-a dus el pe conaşu' John, tocmai la Fredericksburg. Cică nici nu l-a mai recunoscut – cânta de parcă n-ar fi fost el! Nu i-am mai spus şi eu că, de când a aflat că n-o să fie liber, nu mai e în apele lui!

– Parcă nu i-ar mai păsa de nimic, spuse Kunta.

– Da, ai dreptate! Stă tot timpul singur şi nici măcar nu mai salută pe nimeni. Doar cu Kizzy mai scoate câte-o vorbă, când fetiţa îi duce de mîncare şi-l aşteaptă să mănânce.

Mai târziu, Kunta se aşeză pe marginea patului, iar ea îl ajută să-şi scoată hainele. Apoi se întinse pe pat, oftând.

– Ia întoarce-te să te frec pe spate!

El se supuse şi ea începu să-l apese tare cu degetele. Kunta gemu.

– Da' ce-ai păţit, că nici n-am apăsat atât de tare!

– N-am nimic!

– Te doare şi-aici? îl întrebă ea, apăsându-l şi mai jos.

– Au!

– Asta nu-mi prea place, vorbi ea, îmblânzindu-şi apăsarea.

– Sunt obosit. Asta-i tot. N-am nevoie decât de un somn bun!

– Vedem noi! spuse ea suflând în lumânare şi urcându-se lângă el în pat.

A doua zi dimineaţă însă, după ce-i servi stăpânului prânzul de dimineaţă, Bell trebui să-i spună că Kunta n-a fost în stare să se scoale din pat.

– S-a molipsit şi el! făcu stăpânul străduindu-se să-şi ascundă iritarea. Ştii ce trebuie să faci, nu? Totuşi, molima îi dă înainte, şi mie îmi trebuie un vizitiu!

– Da, domnu' conaşu! spuse ea, rămânând o clipă pe gânduri. Aţi avea ceva împotriva lui Noah, băiatul ăla de la câmp? S-a înălţat atît de tare, că pare un bărbat în toată legea. Şi mână catârii destul de bine, aşa c-o să se descurce şi cu caii, conaşule, sigur că da!

– Câţi ani are?

– Păi, să vedeţi, conaşule! Noah e cu vreo doi ani mai mare decât Kizzy a mea! Aşa că..., se opri ea din vorbă începând să socotească pe degete... cred că are vreo treişpe, paişpe ani, conaşule.

– E prea mic. Mai bine spune-i scripcarului să vină el. Şi-aşa nu face mare lucru în grădină, şi în ultima vreme nici cu vioara nu se mai omoară.

Îndreptându-se spre coliba scripcarului, Bell încerca să ghicească dacă vestea aceasta îl va supăra sau îl va lăsa nepăsător. Dar scripcarul nu reacţionă nici într-un fel nici într-altul auzind că trebuia să mâne trăsura; aflând de boala lui Kunta, se arătă însă atât de îngrijorat, încât cu greu îl convinse să nu se oprească la coliba lor înainte de a porni cu stăpânul.

Din ziua aceea scripcarul a fost alt om. Nu deveni, desigur, mai vesel decât fusese în ultimele câteva luni, dar se dovedea mult mai grijuliu, mai cumpătat, şi-l purta neobosit zi şi noapte pe stăpân prin întreg ţinutul, după

care venea acasă s-o ajute pe Bell să-l îngrijească pe Kunta şi pe ceilalţi pe care-i doborâse molima.

Nu după multă vreme, se îmbolnăviră atât de mulţi, şi pe plantaţie şi în alte locuri, încât stăpânul o luă şi pe Bell să-l ajute. Şi-n timp ce el îi îngrijea pe albi, Noah o ducea pe Bell cu căruţa trasă de catâri ca să-i îngrijească pe negri.

– Conaşu' cu leacurile lui, eu cu ale mele, îi mărturisea ea scripcarului.

După ce le dădea doctoriile prescrise de stăpânul ei, le mai dădea şi o licoare numai de ea ştiută, făcută din ierburi uscate şi pisate, amestecate cu apă în care fiersese coajă de prun, şi le spunea că bagă mâna în foc dacă leacul ei nu vindecă mai iute şi mai bine decât orice doctorie de-a albilor. Dar ceea ce-i vindeca într-adevăr era, după cum mărturisea Bell, ruga ei la căpătâiul bolnavului.

– Căci tot ceea ce dă omului Atotputernicul, poate tot El lua înapoi, dacă aşa îi este voia, le spunea ea.

Totuşi unii dintre pacienţii ei muriră, ca şi alţii, la fel de mulţi, ai doctorului. Pe măsură ce starea lui Kunta se înrăutăţea văzând cu ochii, în ciuda tuturor eforturilor ei şi ale stăpânului, rugăciunile lui Bell deveneau tot mai înfocate. Prea obosită ca să mai poată dormi, rămânea toată noaptea la căpătâiul lui şi, iertându-i toate apucăturile ciudate, morocănoase şi încăpăţânate, îl veghea în timp ce el, sub o mulţime de învelitori, asuda, se zvârcolea, gemea sau delira. Îi lua mâna fierbinte şi uscată într-a ei, cuprinsă de o teamă cumplită că nu va mai apuca să-i spună că acum, după toţi aceşti ani, îşi dăduse cu adevărat seama că el era un om de mare nădejde, cu un caracter ferm, cum nu mai întâlnise vreodată, şi că îl iubea din adâncul sufletului.

Kunta trăgea să moară de trei zile, când domnişoara Anne veni să-şi vadă unchiul şi-o găsi pe Kizzy în coliba ei, împreună cu Bell, mătuşa Mandy şi mătuşa Sukey plângând şi rugându-se. Domnişoara Anne se întoarse şi

ea înlăcrimată în casa cea mare şi-i spuse domnului Waller, atît de obosit şi el, că voia să citească ceva din Biblie pentru tatăl lui Kizzy. Îi spuse însă că nu ştia din ce loc anume să-i citească şi-l rugă să o îndrume el. Ochii stăpânului se umeziră şi ei de gravitatea şi seriozitatea iubitei sale nepoate şi scoase Biblia lui cea mare. Se gândi o clipă, apoi o deschise într-un loc anume şi-i arătă cu degetul locul de unde să înceapă.

Decum aflară că domnişoara Anne voia să le citească ceva, sclavii se adunară cu toţii dinaintea colibei lui Bell şi a lui Kunta, iar ea începu:

„Domnul Dumnezeu mă paşte şi nimic nu-mi va lipsi. La loc cu păşune, acolo m-a sălăşuit; la apa odihnei m-a hrănit. Sufletul meu l-a întors. Povăţuitu-m-a pe căile dreptăţii pentru numele lui.

Că de voi şi umbla în mijlocul morţii, nu mă voi teme de rele, căci alături de mine eşti. Toiagul tău şi varga ta, acestea m-au mângâiat".

Se opri, de data aceasta ca să-şi tragă răsuflarea, şi-şi ridică privirile şovăitoare spre chipurile celor ce-o urmăreau. Adânc mişcată, mătuşa Mandy nu se putu stăpâni să nu strige:

– Doamne, Dumnezeule, i-auzi-o! Cât a crescut de mare şi ce frumos citeşte!

Şi-n zarva de laude ale tuturor, Ada, mama lui Noah se minună:

– Parcă mai ieri umbla p-aici d'abuşilea în scutece! Câţi ani are acum?

– D-abia a împlinit paiş'pe, îi răspunse Bell atât de mândră de parcă ar fi fost copilul ei. Hai, scumpo, ia mai citeşte-ne un pic!

Îmbujorată de atâtea laude, domnişoara Anne citi şi ultimul verset din psalmul al douăzeci şi treilea.

Mai cu leacuri, mai cu rugăciuni, peste câteva zile, Kunta începu să dea semne de înzdrăvenire. Văzându-l cum o străfulgeră cu privirea şi-şi smulge de la gât laba uscată de iepure şi săculeţul cu ierburi ce i le atârnase

ea acolo ca să-l ferească de boli şi alte rele, Bell fu sigură că-şi va reveni de-a binelea. De asta îşi dădu seama şi Kizzy căci, atunci când îi şopti la ureche că în seara când se ivise luna nouă îi mai pusese încă o pietricică în borcan, chipul lui atât de tras se lumină a zâmbet. Şi Kunta, la rândul lui, văzu că şi scripcarul o ducea bine, căci într-o dimineață aproape că sări din somn auzind sunetul viorii lângă pat.

– Te pomeneşti că visez, spuse Kunta, deschizându-şi ochii.

– Nu, nici pomeneală! făcu scripcarul. M-am săturat până peste cap să bat tot iadul ăsta cu stăpânul în cârcă. Cred că mi s-a rupt haina în spate cât m-a sfredelit el cu ochii. Hai, ori te scoli, ori închizi ochii de-a binelea, negroteiule!

CAPITOLUL 8

A doua zi, Kunta tocmai se ridicase în pat, în capul oaselor, când o auzi pe Kizzy intrând în colibă, râzând şi sporovăind cu domnişoara Anne, care venise în vacanță. Le auzi cum îşi trag scaunele şi se aşază la masa din camera din față.

– Kizzy, ți-ai făcut lecția pentru astăzi? o întrebă aspru domnişoara Anne, făcând pe profesoara.

– Da, doamnă! chicoti Kizzy.

– Bine, hai să vedem! Asta ce-i?

După o clipă de tăcere, Kunta care trăgea atent cu urechea o auzi pe Kizzy mormăind că nu-şi mai aducea aminte.

– E „P“! îi spuse domnişoara Anne. Dar ăsta ce-i?

– Ăsta-i cerculețul ăla! E „O“! țipă triumfătoare Kizzy.

Amândouă râseră fericite.

– Bravo! Văd că n-ai uitat. Dar ăsta ce-i?

– Ăăă, „M“, strigă ea din nou.

– Bine!

După o altă clipă de linişte, domnişoara Anne spuse:

– Ei, şi-acum vezi ce scrie aici? P – O – M! Ce-i asta?

Kizzy nu-i răspunse, iar Kunta pricepu că nu ştia, cum dealtfel nu ştia nici el.

– Pom ! exclamă domnişoara Anne. Auzi? Să ţii minte! P-O-M, pom! Mai întâi trebuie să înveţi bine toate literele şi-apoi am să-ţi arăt cum să faci cuvinte din ele.

Kunta rămase pe gânduri. Nu putea să nu fie mândru de talentul lui Kizzy la citit. Totuşi, pe de altă parte, nu-i venea prea la îndemână că îşi umplea mintea cu învăţătură de-a toubobului. Poate aceasta era şi pricina pentru care în ultima vreme pe fetiţă nici n-o mai atrăgeau discuţiile lor despre Africa. Poate că era prea târziu, dar se întrebă dacă nu ar fi fost cumva cazul să-şi mai cumpănească încă o dată hotărârea de a o învăţa să citească în limba arabă. Dar dacă domnul Waller ar fi descoperit că Kizzy ştie să citească, indiferent în ce limbă, ce s-ar fi putut întâmpla? Ar fi o ocazie bună de a pune capăt „şcolii“ celor două fete, sau chiar şi mai bine – să pună capăt chiar prieteniei lor. Necazul era însă că nu putea fi sigur că stăpânul s-ar opri numai la o astfel de pedeapsă. Aşa că „şcoala“ lui Kizzy urmă mai departe, cel puţin de două-trei ori pe săptămână, până când domnişoara Anne fu nevoită să se reîntoarcă la propria ei şcoală, cam la vremea când Kunta, acum complet însănătoşit, îşi reluă locul pe capra trăsurii, spre uşurarea scripcarului.

Totuşi, seară de seară, chiar după plecarea domnişoarei Anne, în vreme ce Bell cosea sau împletea câte ceva iar Kunta se legăna în balansoar în faţa focului, Kizzy stătea aplecată peste masă, şi cu creionul ce-i atingea aproape obrazul, copia cu mare atenţie cuvinte dintr-o carte ce i-o dăduse domnişoara Anne sau de pe vreo foaie ruptă din vrun ziar aruncat de-al stăpânului. Cum stătea cu spatele spre ele, Kunta o auzea uneori pe

Kizzy dăscălind-o şi pe maică-sa, deşi ştia că şi ea era în stare să scrie şi să citească puţin.

Cu vremea începu s-o înveţe şi cuvinte, la fel cum făcuse şi domnişoara Anne cu ea.

– Asta-i „câine", asta-i „pisică"... uite, aici scrie „Kizzy"... şi-aici numele tău, B-E-L-L. Îţi place? Hai, scrie-le şi tu acum.

Iar Bell se prefăcea că se căzneşte din greu să mişte creionul pe hârtie, făcând cu bună ştiinţă şi nişte greşeli, ca fetiţa s-o poată corecta.

– Dac-ai să faci cum îţi spun eu, mămico, ai să ajungi să scrii la fel de bine ca mine, îi spuse Kizzy, mândră că putea s-o înveţe şi ea ceva.

Peste câteva săptămâni, după ce o trimise la culcare pe Kizzy, Bell îi spuse calmă lui Kunta:

– Asta nu mai e joacă. Fata noastră a ajuns să ştie mai mult ca mine. Deie Domnul să nu păţească ceva rău din asta!

În lunile ce urmară, Kizzy şi domnişoara Anne continuară să se întâlnească, de obicei la sfârşitul săptămânii. Dar acum Kunta începu să observe între cele două fete o distanţare, pe măsură ce domnişoara Anne, cu patru ani mai mare decât Kizzy, începea să devină domnişoară.

În cele din urmă, se apropie mult aşteptata aniversare a celor şaisprezece ani ai ei, dar cu trei zile înainte de petrecerea pe care o pusese la cale, domnişoara Anne, roşie la faţă de mânie, dădu năvală la conacul domnului Waller, călare pe calul neînşeuat de la trăsură, şi-i povesti printre hohote de plâns că mama ei, veşnic suferindă, în străduinţa ei de a-i zădărnici petrecerea, născocise o nouă şi cumplită durere de cap. Şi, cu buzele bosumflate, fluturându-şi jalnic genele şi trăgându-l de mânecă, îl imploră pe domnul Waller să-i îngăduie să facă petrecerea la conacul lui. El acceptă, bineînţeles, şi în timp ce Roosby bătea drumurile ţinutului dând de veste tinerilor oaspeţi că se schimbase locul petrecerii, Bell şi

Kizzy o ajutau pe domnişoara Anne să ducă la bun sfârşit pregătirile de ultimă clipă. O ajutară apoi să-şi îmbrace rochia de bal, iar ea coborî să-şi întâmpine oaspeţii.

Dar din clipa cînd sosi prima trăsură, după cum îi povesti Bell mai târziu lui Kunta, domnişoara Anne începu dintr-o dată să se poarte de parcă nici n-ar fi cunoscut-o pe Kizzy, care, îmbrăcată în halatul ei scrobit, cu şorţuleţ în faţă, umbla printre oaspeţi cu tăvile cu băuturi răcoritoare.

Seara, în coliba lor, Kizzy tot mai plângea, iar Bell încerca s-o liniştească:

– Hai, nu mai plânge. Ce să-i faci, ea a crescut acum mare, e o domnişoară de-adevăratelea, scumpo, şi nu-i mai stă mintea la altceva! Asta nu înseamnă că nu se mai gândeşte la tine, sau că a vrut să-ţi facă vreun rău. Vine vremea când copiii albilor trebuie s-o apuce pe drumul lor, iar noi pe al nostru.

În sufletul lui Kunta clocotea însă aceeaşi furie ce-l cuprinsese când o văzuse pe domnişoara Anne jucându-se pentru prima dată cu Kizzy, pe când era doar un prunc. În toţi cei doisprezece ani câţi se scurseseră de atunci, se rugase de nenumărate ori lui Allah să o despartă pe Kizzy de copilul toubobului; iar acum, când în cele din urmă rugile i se împliniseră, se simţea mânios şi jignit văzând-o cât era de lovită. Fusese totuşi un rău necesar, şi era sigur că din această experienţă va trage o învăţătură pe care să nu o mai uite. Şi mai mult chiar, văzând chipul împietrit al lui Bell în vreme ce-o mângâia pe Kizzy, începu să nădăjduiască că până şi ea se vindecase cel puţin de o parte din marea ei dragoste pentru perfida şi fluşturatica „don'şoară".

Domnişoara Anne îşi continua vizitele la conacul domnului Waller ceva mai rar, căci, după cum îi mărturisise Roosby lui Bell, îşi petrecea acum mai tot timpul cu boierii cei tineri. De câte ori venea, nu o uita însă şi pe Kizzy, căreia îi aducea de obicei câte o rochie, dându-i-o lui Bell să o mai lărgească pentru Kizzy; căci

deşi mai mică în vârstă, era de fapt mult mai voinică decât ea. Acum, ca printr-un legământ negrăit, cele două fete nu stăteau împreună mai mult de o jumătate de oră, timp în care se plimbau prin curtea sclavilor stând liniştite de vorbă, iar după aceea domnişoara Anne pleca.

Kizzy rămânea întotdeauna cu privirile pierdute în urma ei şi apoi dădea fuga în coliba lor unde se cufunda în lecţiile ei, citind şi scriind adesea până la vremea cinei. Kunta însă se gândea că şi Kizzy a lui crescuse acum o fată mare, ceea ce le va da destulă bătaie de cap şi lor şi ei.

În anul următor, 1803, după Crăciun, se iscară viscole puternice şi se aşternu zăpadă ce troieni drumurile, de nu mai puteau umbla decât căruţele cele mari.

Rupţi de lume cum se aflau acum – până şi gazeta stăpânului încetase să mai vină încă de luna trecută, de când căzuse prima mare zăpadă – cei din curtea sclavilor forfecau încă puţinele veşti care mai ajunseseră până la ei: cât de mulţumiţi erau albii de felul cum conduce guvernul preşedintele Jefferson, deşi la început cârtiseră cu toţii împotriva atitudinii lui faţă de sclavi. De când îşi începuse mandatul, preşedintele Jefferson micşorase efectivul armatei şi al flotei, redusese datoriile publice şi desfiinţase chiar taxa asupra proprietăţii private, mărinimie care, după cum spunea scripcarul, i-a impresionat peste măsură pe cei din tagma bogătaşilor.

Kunta le povesti şi el că, ultima dată când fusese în capitala ţinutului, înainte de a cădea zăpada, i se păruse că albii nu-şi mai încăpeau în piele de bucurie, din pricină că preşedintele Jefferson cumpărase ţinutul acela, Louisiana, cu numai trei cenţi acrul.

– Ce mi-a plăcut ăl mai mult din ce-am auzit, urmă el, e că conaşu' ăla, Napoleon, a trebuit s-o vândă aşa de ieftin că cică nu mai are pe unde scoate cămaşa acolo, în Franţa aia, după câţi bani şi câţi oameni a pierdut pân-a reuşit să-l învingă pe Toussaint ăla, din Haiti.

Gândul acesta încă îi mai însufleţea pe toţi când, într-o după-amiază, un vizitiu negru, răzbătând cu greu prin viforniţă cu o chemare urgentă la căpătâiul unui bolnav, le aduse sclavilor o veste tristă: pe un munte îndepărtat, într-o fortăreaţă umedă, acolo în Franţa, unde-l ferecase Napoleon, Toussaint murise de frig şi de foame.

Peste vreo trei zile, încă amărât de vestea aceasta, într-o după-masă Kunta se îndrepta obosit spre coliba lor, dornic de o supă fierbinte. Îşi curăţă picioarele de zăpadă, şi intră scuturându-şi mănuşile. O găsi pe Kizzy întinsă pe patul ei, trasă la faţă şi speriată.

– Nu se simte prea bine, îi spuse Bell, care-i porunci fetei să se ridice şi să bea un ceai de ierburi.

Kunta simţi că-i ascund ceva şi, după vreo câteva minute de stat în încăperea strâmtă şi încălzită peste măsură, se lămuri de ce anume suferea Kizzy – devenea femeie în toată legea; şi totuşi această dovadă clară îl luă pe nepregătite. După încă o zi de stat în pat, sănătoasă şi voinică cum era, Kizzy se sculă şi începu să umble prin colibă, după care se duse din nou la treburile ei, în casa cea mare. Şi aşa, Kunta începu să bage de seamă cât de mult i se împlinise trupul, deşi era destul de slăbuţă. Îi privea cuprins de mirare, dar şi de stânjeneală, sânii ce se înălţau asemeni fructelor de mango şi şoldurile ce începuseră să-i crească şi să i se arcuiască. Parcă nici mersul nu-i mai era copilăresc.

Acum, dacă ar fi fost în Africa, socotea el, Bell ar fi învăţat-o cum să-şi ungă pielea cu unsoare din arborele shea, ca să-i strălucească mai tare, şi cum să-şi înnegrească cu funinginea râcâită de pe fundul oalelor de gătit, buzele, palmele şi tălpile, ca să şi le facă mai frumoase, după obiceiurile femeilor de acolo. Iar la vârsta ei de-acum, Kizzy ar începe să atragă atenţia bărbaţilor care şi-ar căuta o nevastă. Kunta, cutremurat la gândul că un bărbat s-ar putea atinge de Kizzy, îşi jură în sinea lui că aceasta nu se va întâmpla decât printr-o căsătorie făcută după cuviinţă. În patria lui, la vremea aceasta ar

trebui să înceapă să-şi exercite obligaţia de părinte de a cerceta îndeaproape calităţile băiatului, precum şi cele ale neamului din care se trage, dacă şi-ar manifesta intenţii serioase faţă de Kizzy, pentru a-l alege pe cel mai nimerit pentru ea. Tot el ar trebui să se gândească la preţul ce-l va cere pentru mâna miresei.

Dar, după o vreme, pe când croia la pârtii prin zăpadă, Kunta începu treptat să-şi dea seama cât de caraghios era că se gândea măcar la astfel de tradiţii şi obiceiuri africane; căci aici nu numai că nu le-ar lua nimeni în seamă, dar s-ar mai trezi şi huiduit pe deasupra, dacă ar îndrăzni măcar să le pomenească în faţa celorlalţi negri. Oricum ar fi fost însă, tot nu se putea gândi la nici un bărbat demn de Kizzy, care să se apropie de vârsta cuvenită însurătorii, adică de vreo treizeci, treizeci şi cinci de ani! Şi uite-aşa, tot acolo ajungea! Trebuia să se străduiască să-şi orânduiască gândurile şi planurile după obiceiurile de-aici, de pe tărâmul toubobului, unde fetele se căsătoreau, sau „săreau peste coada măturii", de obicei cu băieţi cam de seama lor.

Şi-n clipa aceea, gândul îl duse la Noah. Băiatul îi plăcuse întotdeauna. La cei cincisprezece ani ai lui, cu doi ani mai mare decât Kizzy, Noah părea pe atât de matur, serios şi înzestrat cu simţul răspunderii, pe cât era de înalt şi de puternic. Şi cu cât se gândea mai mult la Noah, singurul cusur pe care i-l găsea era că nu dovedise niciodată nici cel mai mic interes faţă de Kizzy, fără să mai pună la socoteală că însăşi Kizzy se purta de parcă el nici n-ar fi existat pe faţa pământului. Noah semăna foarte mult cu el, aşa cum fusese în tinereţe, şi se dovedea prin urmare destul de demn de atenţia lui Kizzy, dacă nu chiar de admiraţia ei. Nu putea oare face ceva ca să-i determine să se cunoască mai bine? Îşi dădu însă seama imediat că acesta ar fi poate cel mai bun mod de a-i ţine cât mai departe unul de altul. Aşa că se hotărî, după cum îi era obiceiul, că era mult mai înţelept să-şi vadă de treburile lui şi, după cum o auzise pe Bell

spunând o dată, să aştepte să „li se înfierbânte sângele" amândurora şi să-şi dea seama cât de aproape trăiesc unul de altul; iar în acest timp Kunta se va ruga lui Allah să judece el dacă se cuvine să ajute natura să-şi urmeze cursul.

CAPITOLUL 9

– Să-ţi intre bine în cap, fetiţo, că n-ai voie să-i faci ochi dulci lui Noah ăla, că-i vai de tine! Pun eu nuiaua pe tine, oricât eşti de mare!

Kunta, care tocmai se pregătea să intre în casă, se dădu doi, trei paşi îndărăt şi rămase în loc ascultând-o pe Bell:

– Cum aşa? Nici n-ai făcut şaiş'pe ani şi... gata! Ce-o să zică taică-tău dac-o afla pe unde-ţi umblă minţile?

Kunta se întoarse încetişor şi-o luă înapoi pe cărare spre hambar, să cumpănească în linişte implicaţiile celor auzite. Să-i facă „ochi dulci" lui Noah? Bell nu văzuse cu ochii ei ce se întâmplase, probabil că-i spusese cineva. Din aceea ce-i fusese dat să audă, înţelesese că Bell nu-i va spune nimic decât dacă se mai întâmpla şi altă dată şi dacă ea credea de cuviinţă că el ar fi trebuit să intervină. Acesta însă era ultimul lucru despre care i-ar fi trecut prin minte să o întrebe pe Bell, căci prea aducea a bârfă muierească.

Dar dacă nu erau chiar atât de nevinovaţi? Oare Kizzy nu-şi dăduse aere în faţa lui Noah? Şi dacă o făcuse, ce anume din purtarea lui o încurajase? Părea un tânăr cu simţul onoarei, de caracter, dar nu poţi niciodată băga mâna în foc pentru cineva.

Kunta nu ştia nici ce să creadă şi nici ce să simtă. Oricum, după cum spusese şi Bell, fiica lor nu avea decât cincisprezece ani, şi după obiceiul din ţara toubobului, era o vârstă prea fragedă să se gândească la măritiş. Îşi

dădea seama că gândind astfel cam nesocotea obiceiurile sale africane, dar în acelaşi timp nu-i prea venea la îndemână să o vadă pe Kizzy cu burta la gură, cum văzuse atâtea fete de vârsta ei şi chiar şi mai tinere.

Dacă însă s-ar mărita într-adevăr cu Noah, gândi el, atunci copilul lor ar fi cel puţin negru de-a binelea şi nu un prunc dintr-acela gălbejit, sasso-borro, născut de negrese siluite de stăpâni sau vechili desfrânaţi. Kunta îi mulţumea lui Allah că nici Kizzy şi nici altă sclavă de pe plantaţie nu avusese ocazia să vadă astfel de grozăvii, căci de nenumărate ori îl auzise pe domnul Waller exprimându-şi cu străşnicie părerea că sângele albilor nu trebuia amestecat cu cel al negrilor.

În următoarele săptămâni, când se ivea vreo ocazie, Kunta o pândea pe ascuns pe Kizzy s-o vadă dacă îşi leagănă şoldurile prea tare; îl pândea la fel de îndeaproape şi pe Noah şi băgă de seamă că acum, spre deosebire de alte dăţi, Noah şi Kizzy se salutau înclinând din cap şi zâmbindu-şi în văzul tuturor ori de câte ori treceau unul pe lângă altul. Şi, cu cât se gîndea mai mult la aceasta, cu atât înţelegea că ei îşi ascundeau cu grijă simţămintele. După un timp, Kunta ajunse la concluzia că nu ar putea fi nimic rău în faptul că ei se plimbau şi stăteau de vorbă împreună, că o însoţea la vreo întrunire religioasă ori la vreun bal al negrilor ce se ţinea în fiecare vară, unde era de preferat să o însoţească el, decât cine ştie ce străin neobrăzat.

Începu să-şi dea seama că şi Noah se părea că-l urmăreşte şi el, la rândul lui, cu aceeaşi atenţie, şi bănui că băiatul se străduieşte să-şi ia inima în dinţi să-i ceară mâna lui Kizzy. Într-o duminică după-amiază, pe la începutul lui aprilie, când domnul Waller se întorsese de la biserică cu oaspeţi, o familie de prieteni, iar Kunta se afla în faţa hambarului lustruind trăsura oaspeţilor, ceva îl îndemnă să-şi ridice privirile şi-l văzu pe tânărul şi zveltul Noah venind spre el pe poteca dinspre curtea sclavilor.

Apropiindu-se de Kunta, Noah începu să-i vorbească fără şovăire, de parcă şi-ar fi învăţat pe de rost vorbele:

– Ştiţi, domnule, sunteţi singurul om în care simt că pot avea încredere. Trebuie să vorbesc cu cineva. Eu nu mai pot trăi aşa. Trebuie să fug!

Kunta rămase atît de surprins încât, la început, nu găsi nimic de spus, aşa că rămase doar pe loc, holbându-se la Noah.

– Să nu cumva să-ţi dea prin cap să fugi cu Kizzy! îi spuse el în cele din urmă, vorbele lui sunând mai mult a ameninţare decât a întrebare.

– Nu, domnu', pe ea nu vreau s-o vâr în nici un bucluc.

Kunta se simţi ruşinat, aşa că după o clipă îi spuse prudent:

– Păi, cred că n-a fost om să nu-i vină câteodată să fugă!

Noah îl privi drept în ochi.

– Kizzy mi-a spus că don'şoara Bell i-a povestit că dumneata ai fugit de patru ori.

Kunta încuviinţă din cap, netrădând însă pe chip ce gândea acum despre el însuşi la vârsta aceea când, proaspăt ajuns pe tărâmul acesta, era atât de înnebunit de gândul de a fugi. Dintr-o dată, îi veni în minte că poate Kizzy nu ştia nimic despre asta, după cum putuse deduce din ceea ce-i spusese Noah mai înainte; însemna că va trebui să se despartă de cineva pe care-l iubea, şi Kizzy va fi complet distrusă, atât de curând după marea suferinţă ce i-o pricinuise fata toubobului. Se gândi însă că nu avea ce-i face şi că ceea ce îi va spune lui Noah trebuia bine cumpănit, în toate privinţele.

– Eu n-am să te sfătuiesc nici să fugi, nici să nu fugi. Da' dacă nu eşti pregătit să-ţi dai viaţa când te-or prinde, atunci lasă-te mai bine păgubaş.

– Păi, am pus totul la cale în aşa fel ca să nu mă prindă, spuse Noah. Am auzit că cel mai însemnat lucru e să te ţii după Steaua Polară şi că dai peste tot felul de

quakeri albi şi negri liberi care te-ajută să te ascunzi în timpul zilei. Şi când ai ajuns la Ohio, eşti liber.

Cât de puţine ştie, gândi Kunta. Cum putea crede cineva că-i aşa de simplu să fugi, ori încotro ar fi? Atunci îşi dădu seama că Noah era tânăr, aşa cum fusese şi el, şi că asemeni celor mai mulţi sclavi rareori ieşise altundeva în afara plantaţiei. Aceasta era pricina pentru care erau prinşi cei mai mulţi fugari, sclavi, lucrătorii la câmp mai ales, fiind apoi aduşi însângeraţi de mărăcinişuri, aproape morţi de foame şi de oboseala alergatului prin păduri şi mlaştini pline de şerpi veninoşi. Şi din nou îi străfulgeră prin minte goana aceea disperată, câinii, puştile, biciul şi toporul!

– Tu habar n-ai ce vorbeşti, băiete! se răsti el, regretându-şi însă cuvintele chiar în clipa când le rosti. Adică, voiam să zic că nu-i aşa de uşor! Ai auzit de câinii ăia de-i pun pe urmele fugarilor?

Noah îşi vârî mâna dreaptă în buzunar şi scoase un briceag. Îl deschise, iar tăişul îi era atât de ascuţit că nici măcar nu mai strălucea.

– Îmi închipui că un câine spintecat nu mai poate muşca pe nimeni.

Cato îi spusese mai demult lui Kunta că Noah nu se teme de nimic.

– N-am să cruţ nimic în cale, urmă Noah închizându-şi briceagul şi băgându-l la loc în buzunar.

– Ei, atunci dacă e musai să fugi, du-te!

– Nu ştiu sigur când o s-o fac! Ştiu numai că trebuie să plec!

– Să n-o bagi şi pe Kizzy în vreun bucluc, îi mai atrase el încă o dată atenţia, stânjenit.

Noah nu păru jignit. Îl privi pe Kunta drept în ochi şi-i spuse şovăind:

– Nu, domnu'! Da' cînd am s-ajung în Nord, am de gând să muncesc şi s-o răscumpăr şi pe ea. Dar ei să nu-i spuneţi nimic de asta, vă rog!

– Asta-i treaba voastră, îi răspunse Kunta, şovăind şi el la rândul lui.
– Ei, am să-i spun doar când va fi cazul.
Kunta apucă dintr-o dată mâna tânărului cu amândouă mâinile sale şi i-o strânse:
– Sper să reuşeşti!
– Bine, o să ne mai vedem! îi spuse Noah şi, întorcându-se, o luă înapoi spre curtea sclavilor.
În seara aceea, aşa cum stăteau cu toţii în camera din faţa colibei, Kunta rămăsese cu privirile pierdute la buştenii de hickory ce ardeau în cămin, atât de cufundat în gânduri încât Bell şi Kizzy, care se învăţaseră acum cu felul lui de a fi, ştiau că nu ar fi avut nici un rost să-l întrebe ceva. Tăcută, Bell împletea ceva. Kizzy stătea ca de obicei aplecată peste masă şi scria. În sinea lui, Kunta se hotărî ca în zori să-l roage pe Allah să îndrume paşii lui Noah. Şi se gândi din nou că, dacă Noah ar reuşi să fugă, aceasta i-ar zdrobi iarăşi lui Kizzy încrederea, ce-i fusese atît de tare lovită de domnişoara Anne. Îşi ridică privirile, uitându-se la chipul scumpei lui copile, ale cărei buze se mişcau în tăcere urmărindu-şi degetul pe pagină. Viaţa tuturor negrilor de pe tărâmul toubobului părea atât de plină de suferinţă, şi tare ar mai fi vrut să o poată cruţa măcar pe fata lui.

CAPITOLUL 10

Cam la o săptămână după ziua de naştere a lui Kizzy, când împlinise şaisprezece ani, dis-de-dimineaţă, în prima luni a lui octombrie, pe când muncitorii de la câmp se adunau ca de obicei s-o pornească la lucru, cineva întrebă mirat:
– Dar Noah unde-i?
Iar Kunta, care din întâmplare era şi el acolo stând de vorbă cu Cato, îşi dădu imediat seama că fugise. Îi văzu

privind în jur pe toţi, până şi pe Kizzy, care se străduia să pară foarte surprinsă. Când se uită spre ea, fata fu nevoită să-şi plece ochii:

– Am crezut că a ieşit mai devreme cu tine, spuse Ada, mama lui Noah, către Cato.

– Nici pomeneală, chiar aveam de gând să-l muştruluiesc că-i puturos!

Cato se duse şi bătu cu pumnul în uşa colibei lui Noah, pe vremuri coliba bătrânului grădinar, care îi fusese dată nu de mult băiatului, când împlinise optsprezece ani. Împingând uşa, dădu buzna înăuntru, strigând plin de mânie:

– Noah!

Ieşi de acolo foarte îngrijorat.

– Asta nu-mi miroase a bine! Nu face el d-alde d-astea!

Apoi le porunci tuturor să dea fuga să-l caute în toate colibele, în privată, în cămară şi pe câmp. O luară care încotro, iar Kunta se duse să-l caute în hambar.

– Noah! Noah! strigă el tare, ca să-l audă ceilalţi, deşi ştia prea bine că era zadarnic.

Animalele din grajd se opriră din rumegat şi-l priviră mirate. Apoi, uitându-se pe furiş afară şi văzând că nu se îndreaptă nimeni într-acolo, Kunta se sui iute în pod şi-i mai înălţă încă o rugă lui Allah, să-l ocrotească pe Noah să scape teafăr.

Îngrijorat, Cato îi trimise pe ceilalţi la lucru, spunându-le că el şi scripcarul vor veni mai târziu. În ultima vreme, scripcarul socotise că-i mai înţelept să dea şi el o mână de ajutor la câmp, de când i se împuţinase câştigul pe la baluri.

– Eu cred că a fugit, îi şopti scripcarul lui Kunta când rămaseră singuri în curte.

Kunta mormăi ceva, iar Bell se vârî şi ea în vorbă:

– De lipsit, n-a lipsit niciodată, şi nici noaptea nu umblă prin alte părţi!

Apoi Cato dădu glas gândului celui mai înspăimântător al tuturor:

– Va trebui să-i dăm de veste conaşului! Apără-ne, Doamne!

Se sfătuiră în grabă ce era de făcut, iar Bell fu de părere că nu era bine să-i spună domnului Waller înainte de prânzul de dimineaţă.

– Poate c-o fi rămas pe vreundeva şi-i e teamă să vină înapoi până nu se lasă iar întunericul, să nu-l prindă vreo poteră d-alea ce umblă pe drumuri!

Bell îi servi stăpânului ce-i plăcea mai mult: piersici cu cremă, şuncă afumată cu fum de lemn de hickory şi prăjită apoi, omletă, fulgi de ovăz, magiun fierbinte de mere şi prăjituri cu lapte bătut; şi numai după ce dânsul îi ceru o a doua ceaşcă de cafea, îi vorbi.

– Conaşule, începu ea înghiţind în sec, Catc mi-a spus să vă spun că băiatul ăla, Noah, pare-se că nu-i de găsit nicăieri.

Stăpânul îşi puse ceaşca jos, încruntându-se.

– Atunci, unde este? Vrei să zici că s-o fi îmbătat pe vreundeva sau că a pornit-o după fuste şi că apare îndărăt până diseară, ori te gândeşti c-ar fi încercat să fugă?

– Noi n-am spus, conaşule, îngăimă ea, decât că se pare că nu-i aici şi că l-am căutat peste tot.

Domnul Waller îşi cercetă atent ceaşca de cafea.

– Îi las răgaz până diseară, ba nu, până mâine dimineaţă. Şi doar atunci încep să iau măsuri.

– Conaşule, e un băiat de treabă, născut şi crescut aici, pe plantaţia dumneavoastră, şi-a muncit bine de când e el şi niciodată nu v-a supărat nici pe dumneavoastră şi nici pe altcineva.

– Dacă încearcă să fugă, o să-i pară rău, îi spuse domnul Waller privind-o calm.

– Da, domnu' conaşu'!

Bell nu se opri decât în curte, unde le povesti celorlalţi ce spusese stăpânul. Dar nici nu apucară Cato şi

scripcarul să pornească spre câmp, că domnul Waller o şi chemă înapoi pe Bell şi porunci să i se aducă trăsura.

Ziua întreagă cât îl purtă pe stăpân de la un bolnav la altul, Kunta trecea pe rând de la bucurie, la gândul că Noah reuşise să fugă, la durere, amintindu-şi de spini, de mărăcinişuri şi de câini. Şi-n sufletul lui simţea toate speranţele şi chinurile îndurate de Kizzy.

În seara aceea, când se adunară, sclavii vorbiră numai în şoaptă.

– Băiatul ăla a fugit. De mult am văzut eu cum îi sclipeau ochii, spuse mătuşa Sukey.

– Sigur, ştiu eu bine că nu-i dintr-ăia care să-şi piardă vremea cu beţiile, adăugă şi mătuşa Mandy.

– Copilul meu n-a pomenit niciodată nimic de fugă, se văită Ada, răguşită de atâta plâns. Doamne, Dumnezeule! Credeţi că stăpânul are să-l vândă?

Nimeni nu se încumetă să-i răspundă.

În clipa când intrară în coliba lor, Kizzy izbucni în plâns. Kunta se simţi tare neajutorat şi nu găsi nimic de spus. Bell se duse către ea şi, fără vorbă, o cuprinse în braţe, apăsându-i capul pe piept.

Cum marţi dimineaţă Noah tot nu se ivise, domnul Waller îi porunci lui Kunta să-l ducă în capitala ţinutului, unde nu se opri decât la închisoare. Cam după vreo jumătate de oră, se întoarse cu şeriful şi-i spuse răstit lui Kunta să lege calul şerifului îndărătul trăsurii şi să pornească înapoi la conac.

– Pe domnul şerif îl lăsăm la Creek Road, îi spuse stăpânul.

– Atâţia negri fug în ziua de azi, că aproape nu mai prididim să le dăm de urmă, începu şeriful. Ăştia preferă să-şi încerce norocul în pădure, decât să fie vânduţi în Sud.

– De când am plantaţia, spuse domnul Waller, nu am vândut niciodată vreun sclav, decât dacă mi-au încălcat regulile. Şi ei ştiu prea bine asta.

– Dar atât de puţini negrotei îi apreciază pe stăpânii cumsecade, ştiţi şi dumneavoastră asta, domnule doctor! Ziceţi că băiatul ăsta are cam optsprezece ani? Păi, cred că dacă e la fel ca ceilalţi muncitori la câmp de seama lui, atunci mai mult ca sigur că se îndreaptă spre Nord.

Kunta înlemni auzind vorbele acestea.

– Dacă ar fi fost servitor în casă, urmă şeriful, că ăştia-s de obicei mai sprinteni la minte şi mai buni de gură şi se dau drept negri liberi ori le spun poterelor că-s trimişi de stăpânii lor cu vreo treabă şi că şi-au pierdut permisele de drum, atunci ar încerca să ajungă la Richmond sau în vreun alt oraş mare, unde ar putea să treacă neobservat printre atâţia negri şi chiar să-şi găsească o slujbă. În afară de maică-sa, care-i pe moşia dumneavoastră, mai are vreo rudă pe vreundeva la care ar putea să încerce să se ducă?

– Eu nu ştiu să aibă.

– Poate că ştiţi cumva dacă are vreo drăguţă prin altă parte, că armăsarii ăştia tineri când simt că li se înfierbântă sângele în ei, lasă plugul pe câmp şi-o iau la sănătoasa.

– Nu am de unde să ştiu una ca asta, răspunse stăpânul. Dar pe plantaţie e o fată, a bucătăresei mele, deşi n-are decât vreo cincisprezece, şaisprezece ani, dacă nu mă înşel. Nu ştiu însă dacă e ceva între ei, sau nu.

Lui Kunta i se tăie respiraţia.

– Las' c-am văzut eu d-astea care fac plozi încă de la doisprezece ani, spuse chicotind şeriful. O mulţime de cârlane d-astea negre îi scot din minţi chiar şi pe destui albi, aşa că negroteii sunt în stare să facă orice!

Simţind că începe să clocotească de mânie, Kunta auzi vocea tăioasă a stăpânului:

– Mă străduiesc să am cât mai puţin de-a face cu sclavii mei şi nici nu cunosc şi nici nu-mi pasă de problemele lor personale.

– Da, sigur, aveţi dreptate! îl asigură iute şeriful.

Apoi vocea stăpânului se înmuie:

– Totuşi, urmând raţionamentul dumneavoastră, s-ar putea ca băiatul acesta s-o fi şters-o la altă plantaţie, după vreo fată. Nu am de unde şti asta, iar ceilalţi, chiar dac-ar şti ceva, desigur că n-ar spune-o. De fapt, s-ar fi putut întâmpla orice, vreo încăierare, poate, o fi zăcând cine ştie pe unde abia mai trăgându-şi sufletul. Poate că or fi pus mâna pe el cine ştie ce neisprăviţi de sărăntoci dintr-ăia, hoţi de sclavi. Se mai întâmplă şi d-astea, ştiţi bine, şi-şi vâră nasul chiar şi unii dintr-ăi mai josnici negustori de sclavi. Nu putem şti! Totuşi, mi s-a spus că-i prima dată când dispare băiatul ăsta.

Alegându-şi vorbele cu mai multă grijă, şeriful îl întrebă:

– Spuneaţi că e născut pe plantaţia dumneavoastră şi că nu-i prea umblat în afară?

– Cred că n-are habar cum să ajungă nici măcar până la Richmond, darmite până în Nord!

– Totuşi negroteii află o mulţime de lucruri: noi am prins unii şi i-am bătut pân-au mărturisit că aveau în minte hărţi ale locurilor pe unde li se spusese să fugă şi să se ascundă. Iar toate astea nu se trag dintr-altă parte decât de la albii ăia, quakerii şi metodiştii, care-s în cârdăşie cu negroteii. Dar cum băiatul ăsta n-a mai umblat pe nicăieri, nici n-a mai încercat să fugă vreodată şi oricum nu v-a mai dat bătaie de cap până acum, toate acestea mă fac să cred că după vreo două, trei nopţi de stat prin păduri, s-ar putea să-l vedeţi îndărăt, cu spaima în oase şi mort de foame. Nimic nu-l îngrozeşte mai mult pe-un negrotei ca burdihanul gol. Şi asta sper să vă scutească de cheltuiala pentru vreun anunţ la gazetă sau să trebuiască să năimiţi prinzători de negri, care să-l urmărească cu câinii.

– Sper să fie aşa cum spuneţi, urmă domnul Waller, dar orice s-ar întâmpla, plecând fără îngăduinţa mea el mi-a încălcat regulile, aşa că am să-l vând în Sud de îndată ce apare.

Kunta strânse hăţurile atât de tare, că îi intrară unghiile în palmă.

– Ei, atunci v-aţi mai îmbogăţit cu vreo mie două sute sau chiar o mie cinci sute de dolari. Semnalmentele lui mi le-aţi dat, iar eu am să le transmit desigur poterelor de pe toate drumurile ţinutului. Dacă-l prindem ori aflăm ceva, vă dăm de ştire imediat.

Sâmbătă dimineaţa, după prânzul de dimineaţă, Kunta îşi ţesăla calul în faţa hambarului, când i se păru că aude un strigăt de rândunică de noapte, semnalul ştiut al lui Cato. Încordându-şi auzul, îl auzi încă o dată. Îşi legă iute calul de un stâlp din apropiere şi-o porni cât putu de iute pe poteca dinspre coliba lor. De la fereastra camerei din faţă se vedea până în locul unde drumul cel mare se încrucişa cu aleea ce ducea spre conac. Uitându-se spre casa cea mare, îşi dădu seama că semnalul lui Cato le alarmase şi pe Bell şi pe Kizzy.

Apoi văzu venind pe alee o căruţă şi, înspăimântat, îl recunoscu pe capră pe şerif. Preamilostivule Allah, nu cumva îl prinseseră pe Noah? Cum şeriful se dădea jos din căruţă, Kunta se simţi îmboldit, după atâţia ani de slujbă ca vizitiu şi ca grăjdar, să dea fuga să adape şi să ţesale calul oaspetelui, dar simţi că-i înţepeniseră picioarele în locul acela, cu privirile lipite de geam, urmărindu-l pe şerif cum se repede în sus pe scări, suind câte două trepte dintr-o dată.

Nu trecură nici câteva clipe, şi o văzu pe Bell năvălind pe uşa din spate şi luând-o la fugă.

În momentul când împinse uşa, aproape scoţând-o din ţâţâni, Kunta avu o presimţire groaznică. Chipul lui Bell era schimonosit, brăzdat de lacrimi.

– Şeriful şi conaşu' stau de vorbă cu Kizzy, ţipă ea.

La auzul acestor vorbe, Kunta amuţi. Rămase o clipă holbându-se neîncrezător la ea, după care se repezi şi-o zgâlţâi sălbatic, întrebând-o:

– Ce vor de la ea?

Când înăbuşindu-se, când strigând şi apoi rămânând fără grai, Bell reuşi cu greu să-i povestească că nici nu apucase bine şeriful să intre în casă, că stăpânul o şi chemase pe Kizzy de sus, unde deretica în dormitor.

– Când am auzit din bucătărie cum răcneşte la ea, am dat fuga în holul dinaintea salonului, de unde trag eu de obicei cu urechea, dar n-am priceput nimic, decât că era furios peste măsură, urmă ea abia trăgându-şi răsuflarea şi înghițind în sec. Apoi l-am auzit sunându-mă pe mine, aşa că am alergat îndărăt, să pară că vin din bucătărie. Stăpânul mă aştepta în prag, ținând uşa închisă în urma lui. Şi-n viața mea nu l-am văzut uitându-se aşa de cumplit la mine! Şi mi-a poruncit foarte tăios să ies din casă şi să nu viu îndărăt până nu mă cheamă el!

Bell se îndreptă spre fereastră, uitându-se spre casa cea mare, nevenindu-i încă să creadă că cele povestite de ea însăşi se întâmplaseră cu adevărat.

– Doamne, Dumnezeule, da' ce-o fi având şeriful cu fata mea?

Kunta se căznea disperat să găsească vreo scăpare. N-ar fi fost oare bine să se ducă la câmp să le dea de veste şi celor de acolo? Ceva în sufletul lui îi spunea că în lipsa lui s-ar putea întâmpla orice.

Şi-n vreme ce Bell dădu perdeaua la o parte şi intră în dormitor, rugându-se cât o ținea gura la Isus al ei, el abia îşi putea stăpâni mânia şi ocările ce îi veneau pe buze, căci de aproape patruzeci de ani se tot străduise să o convingă să nu se mai lase amăgită de bunătatea stăpânului sau a oricărui alt toubob.

– Eu mă duc îndărăt! strigă ea dintr-o dată, trecând ca o vijelie prin cameră şi năpustindu-se pe uşă afară.

Kunta o văzu cum dispare în bucătărie. Oare ce avea de gând să facă? O luă şi el la fugă după ea şi se uită prin oblonul uşii din spate. În bucătărie nu era nimeni, iar uşa batantă tocmai se închidea. Intră şi el, ținând oblonul să nu scârțâie şi o porni în vârful picioarelor prin bucătărie. Ajuns la cealaltă uşă, rămase cu mâinile

încleştate, încordându-şi auzul să distingă vreun sunet cât de mic, dar nu auzi altceva decât propriul gâfâit. Apoi o auzi pe Bell strigând cu voce blândă:

– Conaşule!

Nici un răspuns.

– Conaşule! strigă ea apoi, tare şi ascuţit.

Auzi uşa salonului deschizându-se.

– Unde-i Kizzy a mea, conaşule?

– E-n paza mea acum, îi răspunse el cu voce aspră. N-am chef să-mi mai fugă încă unul.

– Nu pricep ce vreţi să spuneţi, conaşule, urmă Bell cu o voce abia şoptită. Copila asta rareori a ieşit din curtea dumneavoastră.

Stăpânul dădu să spună ceva, dar se opri pe dată. Într-un târziu, începu să vorbească.

– Poate că tu nici nu ştii ce-a făcut, spuse el. L-au prins pe băiatul acela, Noah, dar nu mai înainte de a spinteca cu cuţitul doi oameni din poteră, care nu vruseseră să-i ia în seamă permisul de drum falsificat pe care îl avea la el. Şi după ce l-au strâns mai tare cu uşa, a mărturisit în cele din urmă că permisul nu-l scrisesem eu, ci fiică-ta. Şi ea a mărturisit acelaşi lucru şerifului.

O clipă nesfârşită şi chinuitoare se înstăpâni tăcerea, apoi Kunta auzi un ţipăt şi paşi ce-o luau la goană. Şi în timp ce el deschidea uşa, Bell se năpusti, împingându-l cu forţa unui bărbat, năvălind afară pe uşa din spate. Holul era gol, iar uşa salonului, închisă. Alergă şi el după ea şi-o prinse din urmă, doar în pragul colibei.

– Conaşu' are s-o vândă acum, ştiu eu bine! se porni ea să strige cât o ţineau puterile şi înlăuntrul lui se răscoli ceva.

– Hai s-o luăm! abia putu să spună, pornind înapoi cât putea de iute spre casa cea mare, intrând în bucătărie, cu Bell pe urmele lui.

Deschise cu nedomolită furie uşa dinăuntru şi păşi în holul în care nu-i fusese niciodată îngăduit să intre.

Când uşa salonului fu dată de perete, stăpânul şi şeriful îşi întoarseră capul, nevenindu-le să-şi creadă ochilor. Kunta se opri în sfârşit, şi-n ochi îi juca o sclipire ucigaşă. Din spatele lui, Bell striga:

– Unde e copila noastră? Am venit s-o luăm!

Kunta văzu mâna dreaptă a şerifului lunecând către pistolul pus în toc, în timp ce stăpânul răcni, clocotind de mânie:

– Afară d-aici!

– Nu s-aude, negroteilor?

În timp ce mâna şerifului scotea pistolul din toc, Kunta îşi încordă toţi muşchii, gata să se repeadă la el; din spatele lui auzi vocea tremurătoare a lui Bell, care-l trăgea disperată de mână:

– Da, domnu'!!

Simţi apoi cum picioarele îl poartă de-a-ndaratelea, dincolo de pragul uşii, ca dintr-o dată să li se trântească uşa în nas, răsucindu-se cheia în broască.

Copleşiţi de ruşine, se chirciră amândoi în hol, în spatele uşii, ascultând încordaţi cum stăpânul şi şeriful vorbeau ceva în şoaptă, apoi auziră paşi ce se îndepărtau... strigătul lui Kizzy şi uşa de la intrare trântindu-se.

– Kizzy! Kizzy! Copilul meu! Îndură-te Doamne şi nu-i lăsa s-o vândă!

Bell dădu năvală afară prin uşa din spate, cu Kunta după ea, strigătele ei umplând curtea şi alarmându-i pe cei de la câmp, care veniră şi ei în goană. Când Cato sosi în curte, o găsi pe Bell răcnind sălbatic, năpustindu-se încolo şi încoace, în timp ce Kunta se străduia s-o domolească. Domnul Waller coborî scările din faţă, urmat de şeriful ce-o târa de lanţ pe Kizzy, plângând şi zbătându-se.

– Mamă! Mămicooo! urlă ea înnebunită.

Bell Şi Kunta săriră în picioare şi-o porniră pe după colţul casei, clocotind de furie, ca doi lei înfuriaţi. Şeriful îşi scoase pistolul şi-l îndreptă spre Bell. Ea se opri cu

ochii aţintiţi asupra lui Kizzy şi-o întrebă, smulgându-şi cu greu vorbele din gură:

– Ai fost tu în stare să faci ce spun oamenii ăştia?

Îi văzură cu toţii cumplita durere, în timp ce ochii ei înroşiţi şi înlăcrimaţi vorbiră în locul ei, trecându-şi privirile imploratoare de la Bell la Kunta, către şerif şi stăpân apoi; de spus, nu spuse însă nimic.

– Îndură-te, Doamne! începu Bell să răcnească din nou. Ai milă, conaşule! N-a vrut să facă nici un rău. Nici n-a ştiut ce face! Don'şoara Anne a învăţat-o să scrie!

– Unde-i lege nu-i tocmeală, îi răspunse rece stăpânul. Mi-a încălcat regulile şi e acuzată de crimă gravă. E şi ea părtaşă la uciderea acelui om. Mi s-a spus că omul acela din poteră s-ar putea să moară.

– Da' nu ea l-a spintecat, conaşule! Conaşule, aţi uitat că a muncit pentru dumneavoastră încă de când a fost în stare să vă ducă oala de noapte! Iar eu v-am gătit şi v-am slujit cu credinţă mai bine de patruzeci de ani... şi el, el, se bâlbâi ea arătând spre Kunta, el tot atâţia ani v-a purtat pe oriunde aţi vrut să mergeţi. Asta nu înseamnă nimic pentru dumneavoastră?

Domnul Waller îşi feri privirile.

– Voi n-aţi făcut altceva decât să vă faceţi datoria. Pe ea am s-o vând însă, asta-i tot.

– Numai albii ăi mai josnici despart familiile, conaşule! îi strigă Bell. Dumneavoastră nu sunteţi dintr-ăia!

Mâniat, domnul Waller îi făcu semn şerifului, care începu s-o târască brutal pe Kizzy spre căruţă. Bell i se aşeză în drum.

– Atunci, vindeţi-mă şi pe mine şi pe taică-său cu ea! Nu ne despărţiţi!

– Ia dă-te la o parte, se răsti la ea şeriful, îmbrâncind-o cu putere în lături.

Răcnind ca scos din minţi, Kunta ţâşni ca un leopard şi se năpusti cu pumnii asupra şerifului, doborându-l la pământ.

– Scapă-mă, fa! ţipa Kizzy.

El o apucă de mijloc şi începu să smucească înnebunit de lanț. Când şeriful îl izbi cu patul pistolului peste tâmplă, Kunta simți că-i plesneşte capul şi căzu în genunchi. Atunci Bell se năpusti şi ea spre şerif, dar cu o lovitură acesta o răsturnă, izbind-o cu toată greutatea de pământ, în vreme ce o azvârli pe Kizzy în căruță şi-i prinse lanțul cu un lacăt. Săltându-se cu îndemânare pe capră, şeriful dădu bice cailor, iar căruța o porni zgâlțâindu-se, tocmai când Kunta dădea să se cațere şi el. Amețit, simțind că-i plesneşte capul de durere, uitând cu totul de pistol, o porni târându-se în patru labe după căruța ce se îndepărta tot mai iute.

– Don'şoară Anne!... Don'şoară Annnnne, striga Kizzy din răsputeri. Don'şoară Annnnnnnnnnnnnnnne!

Strigătele ei răsunau tot mai sfâşietoare, părând că rămân să plutească în aer în urma căruței care se îndrepta spre drumul cel mare.

Când Kunta simți că nu mai poate să se târască, cu răsuflarea tăiată, căruța se depărtase cu o jumătate de milă; atunci se opri şi stătu în loc uitându-se după ea, până când praful stârnit în urma ei se aşternu la loc şi drumul rămase pustiu cât cuprindeai cu ochii.

Stăpânul se răsuci pe călcâie şi intră iute în casă cu capul plecat, trecând pe lângă Bell ce suspina ghemuită pe trepte. Kunta se întorcea încet, şchiopătând, de parcă ar fi umblat în somn. Dintr-o dată îi străfulgeră prin minte un obicei african şi, ajuns în fața casei, se aplecă şi începu să privească atent pe jos. Găsind locul unde se vedeau cel mai clar urmele lăsate de tălpile goale ale lui Kizzy, luă cu amândouă mâinile țărâna şi-o porni iute spre colibă. Strămoşii lui credeau că dacă țărâna aceasta atât de scumpă era păstrată într-un loc tainic, cel ce plecase se va reîntoarce în locul unde-şi lăsase urmele. Năvăli pe uşa deschisă a colibei şi cercetă cu privirile întreaga încăpere, până când ochii îi căzură pe borcanul cu pietricelele lui, aşezat pe un raft. Se repezi la el, dar în clipa în care era gata să-şi desfacă palmele ca să toarne

țărâna în borcan, își dădu seama de crudul adevăr: Kizzy plecase, și nu se va mai întoarce. Nu o să-și mai vadă copilul niciodată.

Cu chipul schimonosit, Kunta azvârli țărâna în sus, spre tavan, și cu lacrimile țâșnindu-i din ochi, apucă borcanul cel greu, ridicându-l cât mai sus deasupra capului; cu gura deschisă a țipăt, îl trânti de pământ cu toată puterea, sfărâmându-l. Cele 662 de pietricele, câte una pentru fiecare lună a celor 55 de anotimpuri ploioase câte avea el, săriră izbindu-se în toate părțile.

CAPITOLUL 11

Amețită și slăbită, Kizzy zăcea în întuneric pe niște saci de iută, în coliba unde fusese azvârlită când ajunseseră acolo cu căruța trasă de catâri, cu puțin timp după lăsarea amurgului. Se mira cam cât putea fi ceasul, căci ei i se păruse că noaptea aceea durase o veșnicie. Începu să se foiască și să se răsucească, străduindu-se să se gândească la ceva, indiferent la ce, care să n-o îngrozească. În cele din urmă, pentru a suta oară, încercă să chibzuiască cum ar putea ajunge „acolo sus, în Nord", unde auzise atât de des că negrii pot deveni liberi, dacă reușesc să scape. Dar dacă ar apuca-o pe un drum greșit, atunci s-ar putea să-și sfârșească zilele „acolo jos, în Sud", unde se spunea că stăpânii și vechilii erau chiar mai câinoși decât domnul Waller. Încotro oare era Nordul? De unde să știe? Oricum, tot am să scap, își jură ea copleșită de obidă.

Scârțâitul ușii o făcu să simtă o împunsătură ca de ac în șira spinării. Sări în picioare în întuneric, se trase cât mai aproape de perete și zări pe cineva strecurându-se înăuntru, apărând flacăra lumânării cu căușul palmei. La lumina ei recunoscu chipul albului care o cumpărase și văzu apoi că în cealaltă mână ținea un bici cu mâner

scurt, ridicat, gata să-l folosească. Ceea ce o îngrozi cel mai tare şi o făcu să încremenească în loc fu sclipirea pofticioasă din ochii bărbatului.

– N-aş vrea să mă sileşti să te lovesc! îi spuse el, duhnind a băutură.

Kizzy pricepu ce voia. Avea de gând să-i facă ceea ce o implorase Noah, atunci când se plimbaseră departe, pe lângă gardul plantației. De mai multe ori fusese cât pe ce să se lase furată de vorbele lui, mai ales în ultima noapte dinaintea plecării lui, dar atunci o înspăimântase peste măsură când îi şoptise cu vocea sugrumată: „Vreau să-mi faci un copil!" Se gândi că omul acesta alb nu era în toate mințile închipuindu-şi că ea o să-i îngăduie aşa ceva.

– Hai, că n-am timp să mă joc cu tine, bâigui bărbatul.

Kizzy căuta din ochi cum să țâşnească pe lângă el ca să fugă afară în noapte, dar pare-se că el îi ghici gândul şi se dădu puțin într-o parte; fără să-şi ia ochii de la ea, se aplecă spre singurul scaun din colibă, şi acela cu fundul spart, şi lăsă să se scurgă ceară topită pe el, punând lumânarea pe scaun, ca apoi flăcăruia să se înalțe dreaptă. Dându-se uşor îndărăt, Kizzy simți că atinge peretele cu umărul.

– N-ai atâta minte să pricepi că sunt stăpânul tău?

O privi din nou, strâmbându-şi gura a zâmbet.

– Eşti destul de frumoasă. S-ar putea chiar să te eliberez, dacă-mi placi destul...

Apoi se repezi s-o apuce, dar ea îi scăpă din mâini, țipând. Blestemând mânios, o plesni cu biciul peste ceafă.

– Am să te jupoi de vie!

Năpustindu-se la el ca o sălbatică, Kizzy începu să-i zgârie fața schimonosită, dar el o îmbrânci pe podea. Străduindu-se să se ridice din nou, fu iarăşi împinsă cu brutalitate. Bărbatul îngenunche lângă ea, astupându-i gura cu o mână ca să nu strige, în timp ce cu cealaltă îi îndesa în gură o bucată murdară de sac, până când o înăbuşi de tot. Şi-n vreme ce ea dădea mereu din mâini,

zbătându-se să scape, el îi izbi capul de podea, o dată, şi încă o dată, şi încă o dată...

La revărsatul zorilor, deschise ochii clipind nedumerită. O cuprinse ruşinea văzând o tânără negresă aplecată peste ea, spălând-o uşor cu o cârpă înmuiată în apă caldă şi săpun. Copleşită, închise ochii din nou. Când îndrăzni iarăşi să-i întredeschidă şi să privească chipul femeii, o văzu atât de indiferentă, de parcă ar fi spălat rufe sau de parcă era doar una din numeroasele treburi pe care trebuia să le facă. În cele din urmă, înfăşurând-o peste şale cu un prosop curat, femeia îşi ridică ochii spre ea.

– Cred că n-ai chef să stai de vorbă cu nimeni! îi spuse ea calmă, adunându-şi cârpele murdare şi găleata, gata să plece.

Apucându-le pe toate cu o singură mână, se mai aplecă încă o dată şi cu mâna liberă trase un sac de iută, ca s-o acopere pe Kizzy.

– Mai târziu am să-ţi aduc şi ceva de mâncare, îi mai spuse ea şi ieşi.

Kizzy rămase acolo pe jos, simţindu-se de parcă ar fi atârnat în aer. Încerca să se convingă singură că fapta aceea cumplită, de neînchipuit, nu i se putuse întâmpla cu adevărat, dar durerea ascuţită din pântece îi amintea totul. Se simţi întinată, însemnată de o ruşine pe care nimic nu o va putea şterge niciodată. Încercă să-şi schimbe poziţia, dar durerea i se înteţi. Păstrându-şi atunci trupul nemişcat, se înfăşură cât mai strâns în pânza de sac, ca şi când ar fi vrut să se ferească de vreo altă nelegiuire, dar durerile se înteţiră.

Gândurile ei o luară razna. Mai vedea încă înaintea ochilor chipurile schimonosite de spaimă ale părinţilor ei, le mai auzea încă strigătele neajutorate în timp ce ea era luată cu forţa. Se luptase să scape din mâna negustorului alb căruia i-o dăduse şeriful ţinutului Spotsylvania; şi cum, rugându-se de el s-o lase să se ducă să-şi facă nevoile, fusese cât p-aci să scape. În cele din urmă, ajunseseră

într-un orăşel unde, după o nesfârşită tocmeală, negustorul o vându noului ei stăpân, care aşteptase căderea nopţii ca s-o siluiască. Mamă! Tată! Ce rost avea să-i mai strige, că ei nici măcar n-o puteau auzi, şi nici nu ştiau unde se afla ea. Şi cine ştie ce li s-a putut întâmpla şi lor? Ştia şi ea că domnul Waller nu şi-ar vinde sclavii decât dacă ar încălca regulile. Dar încercând să-l oprească pe stăpân să n-o vândă, câte reguli de-ale lui nu încălcaseră ei oare?

Şi cu Noah ce se întâmplase? Oare zăcea pe undeva bătut de moarte? Şi din nou îşi aminti, de parcă s-ar fi întâmplat atunci, cu câtă mânie îi ceruse el să-i dea dovada dragostei ei, folosindu-şi ştiinţa de carte pentru a-i falsifica lui un permis de trecere pe care să-l poată arăta în caz că era văzut, oprit sau întrebat de orice alb bănuitor. Îşi aminti de dârzenia întipărită pe chipul lui atunci când încerca s-o convingă că, odată ajuns acolo, sus în Nord, va strânge ban cu ban din slujba pe care şi-o va găsi de îndată.

– Şi-am să viu pe furiş îndărăt şi-am să te iau şi pe tine acolo, în Nord, să ne trăim restul zilelor împreună.

Începu din nou să suspine. Îşi dădea acum seama că nu-l va mai vedea niciodată, nici pe el şi nici pe părinţii ei. Doar dacă...

Dintr-o dată se învioră, luminată de speranţă. Încă din copilărie domnişoara Anne îi jurase că, atunci când se va mărita cu vreunul din boierii aceia tineri, bogaţi şi chipeşi, numai pe Kizzy şi pe nimeni alta o va lua drept cameristă, ca mai târziu să-i poată creşte şi copiii. N-ar fi putut ea oare, aflând că Kizzy fusese vândută, să dea buzna strigând, alintându-se şi implorându-l pe domnul Waller? Domnişoara Anne era singura care îl putea îndupleca mai mult decât oricine pe lumea asta. Oare nu cumva stăpânul o fi şi trimis oameni să-l caute pe negustorul de sclavi, ca să afle unde a vândut-o şi s-o răscumpere?

Curând însă o năpădi din nou deznădejdea. Îşi dădu seama că şeriful ştia cu precizie cărui negustor de sclavi

o dăduse şi că, dacă ar fi fost aşa, până acum i-ar fi dat cu siguranţă de urmă! Şi atunci se simţi pierdută cu desăvârşire, părăsită pe vecie. Ceva mai târziu, când ochii îi secătuiră de atâta plâns, se rugă lui Dumnezeu s-o lase să moară mai bine, dacă socotea că aceasta îi era răsplata numai pentru că îl iubise pe Noah.

Când uşa colibei scârţâi din nou, Kizzy sări în sus lipindu-se de perete, ca mai apoi să vadă că intrase tot femeia aceea. Îi aducea o crăticioară aburindă, un blid şi o lingură. Kizzy se trânti la loc pe lutul bătătorit de pe jos. Femeia puse crăticioara pe masă, luă cu lingura puţin din mâncare şi îi puse în blidul pe care i-l întinse fetei. Kizzy se prefăcu că n-o vede nici pe femeie, nici blidul cu mâncare. Femeia se aşeză ghemuită lângă ea şi începu să-i vorbească, de parcă ar fi cunoscut-o de ani de zile.

– Eu sunt bucătăreasa din casa cea mare. Mă cheamă Malizy. Da' ţie cum îţi zice?

În cele din urmă Kizzy îşi dădu seama că ar fi fost o prostie să nu-i răspundă.

– Kizzy, don'şoară Malizy.

– Pari crescută cum se cuvine, după cât se vede, spuse femeia, scoţând un sunet admirativ.

Se uită apoi spre mâncarea neatinsă.

– Cred că ştii şi tu că nu-ţi faci nici un bine dacă stai cu burta goală.

Domnişoara Malizy îi vorbea aproape la fel ca mătuşa Mandy sau mătuşa Sukey.

Apucând şovăitoare lingura, Kizzy gustă din tocană şi-apoi începu să mănânce încet.

– Câţi ani ai?

– Şaisprezece, doamnă!

– În iad or să-i putrezească oasele blestematului ăsta de stăpân! izbucni ea, cu voce reţinută. Cred că-i mai bine să ştii că stăpânul nostru e dintr-ăia care se dau în vânt după negrese, mai ales fragede ca tine. Până mai an a trăit cu mine. Eu nu-s decât cu nouă ani mai mare ca tine. Da' după ce-a adus-o aici pe coniţa, m-a lăsat în

pace şi m-a făcut bucătăreasă în casa cea mare. M-a pus să muncesc chiar acolo sub nasul ei, aşa că, slavă Domnului, am scăpat de el! zise ea strâmbându-se. Acum o să te ia pe tine în schimb.

Văzând-o pe Kizzy că-şi duce îngrozită mâna la gură, îi spuse:

– Trebuia să înțelegi, scumpo, că nu eşti altceva decât o negresă. Iar conaşu-i dintr-ăia căruia dacă nu-i faci pe plac, are grijă el să-ți pară rău. Şi să-ți mai spun ceva, stăpânul ăsta se face leu-paraleu, dacă i te împotriveşti. De fapt, nici n-am mai văzut vreodată pe cineva înfuriindu-se în aşa hal. Totul poate să meargă bine, şi uite-aşa, din senin, cine ştie cum îi sare țandăra şi, cât ai clipi din ochi, se face roşu ca racul şi-şi pierde de-a binelea mințile.

Gândurile lui Kizzy o luară din nou razna. Când se va lăsa întunericul, trebuie să scape, să fugă înainte de a veni el din nou. Dar domnişoara Malizy parcă îi citise gândul.

– Să nu cumva să-ți dea prin cap să fugi, scumpo! O să pună să te urmărească cu câinii şi ai s-o pățeşti mai rău. Încearcă să te domoleşti. Oricum, vreo patru-cinci zile, tot nu mai vine p-aici. A plecat cu negroteiul ăla bătrân de-i dresează cocoşii la una din luptele de cocoşi de pe undeva, departe, în statul nostru. Că n-are nimic mai scump pe lume decât cocoşii ăia.

Şi, dintr-o suflare, îi povesti mai departe despre stăpân, care fusese şi el unul dintre sărăntocii albi şi-şi cumpărase un bilet de loterie cu douăzeci şi cinci de cenți, cu care câştigase un cocoş de lupte – şi aşa ajunsese unul din cei mai înstăriți luptători de cocoşi din ținut.

– Da' el nu doarme cu conița? o întrerupse Kizzy.

– Cum să nu! îi răspunse domnişoara Malizy. Numai că-i tare muieratic. Pe ea nici n-ai s-o vezi prea des, că îi e atât de teamă de el că-şi ține gura şi stă tot timpul închisă în casă. E mult mai tânără ca el. Când a luat-o, n-avea decât vreo paiş'pe ani, şi era tot din neam de

sărăntoci ca şi el. Da' a priceput ea repede că lui mai mult îi pasă de orătăniile alea ale lui, decât de ea.

Şi-n timp ce domnişoara Malizy îi tot povestea înainte despre stăpân, de nevasta şi de puii lui, Kizzy îşi îndreptă din nou gândurile la fugă.

– Bine, măi fată, da' tu asculţi ce zic eu aici?

– Da, doamnă! răspunse ea iute.

Chipul încruntat al domnişoarei Malizy se mai îmblânzi puţin.

– Ai face bine să m-asculţi cu atenţie, că nu vreau decât să te-nvăţ de bine, să ştii şi tu unde cum stai. Da' tu de unde vii?

Cum Kizzy îi răspunse că trăise în ţinutul Spotsylvania, din statul Virginia, ea se miră:

– De când sunt, n-am auzit de aşa ceva! Oricum, aici suntem în ţinutul Caswell, din Carolina de Nord.

Uimirea de pe chipul fetei îi dădu de înţeles că habar nu avea unde se afla, deşi adesea auzise de Carolina de Nord, dar credea că era pe undeva pe lângă Virginia.

– Da' pe stăpân ştii cum îl cheamă? o întrebă ea; şi văzând-o pe Kizzy că mijeşte ochii nedumerită, îi spuse: El e conaşu' Tom Lea. Aşa că de-acum înainte te cheamă Kizzy Lea.

– Nu-i adevărat, pe mine mă cheamă Kizzy Waller! sări ea ca arsă.

Apoi îşi aminti dintr-o dată că toate nenorocirile ei se întâmplaseră din cauza domnului Waller, al cărui nume îl purta, şi începu din nou să plângă.

– Nu-ţi mai face inimă rea, scumpo! o linişti domnişoara Malizy. Ştii şi tu că negrii poartă numele stăpânului ce-l au. Şi-aşa, numele negrilor tot n-au nici o importanţă – sunt doar ceva, aşa, ca să aibă cum să-i strige...

– Numele adevărat al tatălui meu e Kunta Kinte. E african.

– Ia te uită! făcu ea uimită. Şi stră-străbunicul meu a fost tot african, după câte am auzit! Maică-mea îmi povestea că-i spusese şi ei maică-sa că era negru ca

smoala şi că avea tatuaje pe amândoi obrajii. Da' maică-mea nu mi-a spus niciodată cum îl chema. Pe maică-ta o cunoşti? o mai întrebă, după o clipă de tăcere.

– Cum să nu? Pe mama o cheamă Bell. E bucătăreasă în casa cea mare, ca şi matale. Iar tăticu' mâna trăsura conaşului, sau cel puţin asta făcea până acum.

– Şi-ai apucat să trăieşti la un loc cu amândoi? o întrebă domnişoara Malizy, nevenindu-i să-şi creadă urechilor. Doamne Dumnezeule, nu-s mulţi sclavi să aibă norocul să-şi cunoască amândoi părinţii, că-i vinde de obicei care încotro!

Dându-şi seama că domnişoara Malizy se pregătea să plece, pe Kizzy o cuprinse dintr-o dată teama să rămână singură şi căuta ceva să mai lungească vorba:

– Matale vorbeşti de parc-ai fi mama!

Domnişoara Malizy păru surprinsă, dar apoi se arătă foarte încântată:

– Sper că e şi ea o femeie cu frica lui Dumnezeu, aşa ca mine!

Apoi, Kizzy o întrebă ceva ce-i stătea în minte:

– Ce credeţi c-or să mă pună să fac aici, don'şoară Malizy?

– Ia-auzi la ea, ce să faci! se minună femeia de aşa întrebare. Nu ţi-a spus conaşu' câţi negri suntem cu toţii aici?

Kizzy clătină din cap a neştiinţă.

– Cu tine, scumpo, nu suntem decât cinci. Şi asta, dacă-l punem la socoteală şi pe Mingo, negroteiul ăl bătrân de stă cu orătăniile. Aşa că eu gătesc, spăl şi deretic prin casă, iar mătuşa Sarah şi unchiul Pompey muncesc la câmp, unde-ai să te duci şi tu, că n-ai încotro!

Domnişoara Malizy ridică mirată din sprâncene, văzând dezamăgirea de pe chipul fetei.

– Da' acolo unde-ai fost, ce făceai?

– Dereticam în casa cea mare şi-o ajutam pe mămica la bucătărie, îi răspunse ea cu glasul tremurat.

– Mi-am închipuit eu că asta ai făcut când ți-am văzut mânușițele astea așa de fine! Ehe, pregătește-te, fetițo, să ai parte de-acum înainte de bășici și bătături!

Dându-și seama c-a speriat-o destul, domnișoara Malizy își mai înmuie glasul:

– Biata de tine! Ascultă-aici la mine, tu ai crescut la un boier bogat. Da' ăsta al nostru nu-i decât un sărăntoc dintr-ăia albi care și-a mâncat de sub unghie și-a scurmat și-n noroi pân-a pus mâna pe un petec de pământ și a făcut o casă din care doar intrarea e ceva mai acătării, ca să se vadă că-s bogați! Sunt o grămadă de sărăntoci d-ăștia prin părțile noastre! Deviza lor e: „Să muncești o sută de acri de pământ doar cu patru negri". Ei, stăpânu' nostru n-are nici cât să-și cumpere p-ăștia patru. Mă rog, n-are decât vreo optzeci și ceva de acri și scoate atât cât să zică și el că e plantator. Dar averea lui cea mai mare e ăi peste o sută de cocoși de lupte pe care-i crește și-i dresează cu negroteiul ăla, Mingo, și pariază pe ei la lupte. Singurul lucru pentru care se îndură să-și desfacă baierele pungii sunt doar orătăniile alea. Și-i jură întotdeauna coniței că-ntr-o zi or să se îmbogățească de pe urma lor. Iar când se-mbată, îi spune c-o să-i facă o casă cu etaj atât de mare c-o să-i trebuiască șase coloane la intrare, și-o să fie chiar mai frumoasă decât a bogătașilor ăia adevărați care-i privesc de sus de parc-ar fi rămas tot sărăntoci, ca mai 'nainte. De fapt, el o ține sus și tare că pune bani deoparte pentru casa aia. Hm! N-are decât, dinspre partea mea! Da' știu eu cât îi de zgârcit, că nu se-ndură să-și ia nici măcar un grăjdar, darmite un vizitiu, așa cum au toți boierii de p-aici. Își înhamă singur caii la trăsură sau la căruță, singur își pune șaua pe cal și singur își mână trăsura. Și știi tu de ce nu sunt și eu cu ăilalți la câmp? Pentru că conița nu-i în stare nici apă să fiarbă, iar lui tare-i mai place să mănânce. Pe lângă asta, tare-i mai place, când are oaspeți, să se vadă că are servitori în casă. Și de se îmbată pe vreundeva, atunci să-l vezi ce aere își dă, și invită oaspeți la masă, mai ales dacă a mai

şi câştigat câte ceva la pariurile alea pe cocoşi. Până la urmă a văzut şi el că nu-i chip să scoată câtă recoltă vrea el doar cu unchiul Pompey şi cu mătuşa Sarah, aşa c-a trebuit să mai cumpere pe cineva. Şi d-aia te-a cumpărat pe tine. Ştii cât o fi dat pe tine?

– Nu, doamnă, abia îngăimă Kizzy.

– Păi, după câte-am auzit c-au crescut preţurile în ziua de azi, cred că vreo şase, şapte sute de dolari tot o fi dat. Şi eşti şi tânără, zdravănă, şi pari bună de prăsilă, şi asta i-ar aduce plozi pe degeaba!

Kizzy amuţi. Apropiindu-se de uşă, domnişoara Malizy se opri.

– N-ar fi de mirare dacă conaşu' o să tocmească vreun armăsar de negrotei de pe vreo plantaţie, deşi mie mi se pare că are de gând chiar el să te lase grea.

CAPITOLUL 12

– Conaşule, ştiţi că o să am un copil...

– Ei, şi ce? Ia vezi să nu faci pe bolnava, ca să tragi chiulul de la treabă!

Totuşi, pe măsură ce pântecele ei se rotunjea tot mai mult, stăpânul începu să vină mai rar în coliba ei. Trudind din greu sub dogoarea soarelui, deprinzându-se cu chinuitoarea muncă de la câmp, Kizzy ameţea tot mai des. Băşicile cumplite din palme îi plesniseră, dar se făcură altele şi, cum se frecau tot timpul de coada aspră şi grea a sapei, plesniră iar. Se străduia cât putea să nu rămână prea mult în urma unchiului Pompey, un negru îndemânatic, scund şi îndesat, şi a mătuşii Sarah, cea cu părul sârmos şi pielea cafeniu-deschisă, şi simţea că nici unul nu se hotărâse încă ce să creadă despre ea şi cum să se poarte cu ea. Şi-n vremea aceasta se căznea să-şi amintească tot ce auzise de la maică-sa despre naşterea copiilor. Ar fi fost în stare să dea orice s-o aibă pe Bell

lângă ea. Ştia că Bell ar înţelege că nu fusese vina ei şi ar învăţa-o tot ce trebuia să ştie într-o astfel de împrejurare.

Parcă auzea vocea tristă a lui Bell, povestindu-i de atâtea ori de moartea tragică a soţiei şi a fetiţei domnului Waller.

– Sărmana de ea era prea strâmtă-n şale ca să poată naşte pruncul ăla atât de mare!

Aşa că se întreba disperată dacă ea era destul de lată-n şolduri ca să nască. Dar nu avea cum să ştie. Îşi aminti că, odată, ea şi domnişoara Anne rămăseseră cu ochii căşcaţi uitându-se la o vacă ce făta un viţel; după aceea, pe şoptite, se tot întrebară dacă, în ciuda celor spuse de cei mari că pe copii îi aduce barza, şi femeile trebuiau să se chinuie tot aşa de groaznic.

Celelalte femei, mai în vârstă decât ea, păreau să nu-i ia în seamă pântecele ce-i creştea pe zi ce trecea aşa că, mânioasă, Kizzy socoti că şi-ar pierde vremea să stea de vorbă cu ele tot atât de mult cât şi l-ar pierde întrebându-l pe stăpân. Iar lui nu-i păsa câtuşi de puţin; străbătea întreaga plantaţie călare, urlând şi ameninţând pe oricine i se părea lui că nu munceşte destul de iute.

Copilul se născu în iarna anului 1806 şi mătuşa Sarah îi fu moaşă. După gemete, ţipete şi dureri cumplite, ce păreau să nu se mai sfârşească, scăldată în sudoare şi istovită, Kizzy rămase cu privirile pironite, uimită să vadă pruncul zbârcit pe care i-l arăta mătuşa Sarah. Era băiat, dar pielea părea foarte deschisă.

Văzând-o cât de deznădăjduită era, mătuşa Sarah o încurajă:

– Pruncilor nou-născuţi le trebuie o lună şi mai bine ca să li se închidă culoarea pielii, scumpo!

Temerile lui Kizzy se adevereau pe măsură ce-i cerceta pielea de mai multe ori pe zi; iar când împlini o lună, Kizzy ştia că pruncul va fi, în cel mai fericit caz, de culoare castanie.

În minte îi veneau cuvintele pline de mândrie ale mamei ei:

– Pe moşia stăpânului n-ai să vezi decât negri cu pielea neagră!

Şi încerca să nici nu se gândească cu cât dispreț îşi strâmba gura tuciuriul ei tată, numindu-i pe mulatri „sasso-borro". Aşa că-i părea bine că ei nu erau acolo s-o vadă şi să-i împărtăşească ruşinea. Dar chiar dacă n-or să-i vadă niciodată copilul, ea ştia că nu-şi va mai putea ține capul sus, căci nu era greu pentru nimeni să se uite la ea şi la copilul ei ca să-şi dea seama ce se întâmplase – şi cu cine! Gândul îi zbură apoi la Noah şi se simți şi mai copleşită de ruşine.

„Asta-i ultima dată când ți-o cer, iubita mea! Hai, cum se poate să nu vrei?" îi răsunau şi acum cuvintele lui în minte. Cât de rău îi părea acum, cât de mult regreta că acesta nu era copilul lui Noah: ar fi fost cel puțin negru de-a binelea.

– Ce-i cu tine, fetițo, de nu te bucuri de minunea asta de băiat dolofan? o întrebă într-o dimineață domnişoara Malizy, văzând-o cât de tristă îşi priveşte pruncul şi cât de stângaci îl ține, nu la piept, ci într-o parte, de parcă i-ar fi venit greu să-l privească. Pricepând ce se întâmplă în mintea ei, domnişoara Malizy izbucni: Ştii ce, scumpo, n-ai de ce să-ți faci griji degeaba! În ziua de azi, asta n-are nici o importanță, nu-i pasă nimănui, nici măcar nu te bagă în seamă. Acum sunt tot atâția mulatri cât şi negri... aşa stau lucrurile şi pace! Şi să nu-ți închipui cumva că conaşu' o să aibă vreo pretenție la copil, n-avea nici o grijă! Pentru el e un suflet de sclav pe care l-a căpătat pe degeaba, şi-are să-l azvârle acolo, la câmp, ca şi pe tine. Aşa că tot ce trebuie să ştii că dolofanul ăsta e al tău, şi numai al tău, scumpo! Aşa stau lucrurile, ascultă-mă pe mine!

Vorbele acestea o mai îmbărbătară întrucâtva pe Kizzy.

– Da' ce-o să se întâmple când conița o să dea cu ochii de copilul ăsta, c-o să vină şi vremea aceea, mai de vreme sau mai târziu?

– Ştie ea ce-i poate lui pielea! Ce n-aş da eu să am câte un penny pentru fiecare femeie albă care ştie că bărbatu-său are copii negri! Te cred şi eu c-o să fie geloasă, că se pare că ea n-a fost în stare să-i facă nici unul.

Cam la vreo lună după naşterea copilului, domnul Lea veni din nou în coliba ei. Se aplecă peste pat şi-şi apropie lumânarea de pruncul adormit.

– Hm! N-arată rău de loc. Şi-i destul de mare.

Atingând cu arătătorul pumnişorul încleştat al copilului, se întoarse spre Kizzy şi-i spuse:

– Ei, de-acum ţi-ajunge. Mai stai până la sfârşitul săptămânii, dar de luni te duci înapoi la câmp!

– Da' bine, conaşule, n-ar trebui să stau să am grijă de el? întrebă ea, prosteşte.

– Ia mai tacă-ţi gura şi fă ce ţi se spune! răcni el aproape să-i spargă urechile. Aici la noi n-ai răsfăţul ălora cu nasul pe sus din Virginia! Ia plodul cu tine la câmp, ori dacă nu ţi-l iau eu, iar pe tine te vând cât ai zice peşte!

Înnebunită de groază, Kizzy izbucni în plâns numai la gândul că ar putea-o vinde, despărţind-o de copilul ei.

– Da, domnu'! Bine, conaşule! strigă ea, plângând.

Văzând-o atât de supusă, mânia lui se risipi pe loc, iar Kizzy abia atunci îşi dădu seama, deşi nu-i venea să creadă, că de fapt el voia să se culce din nou cu ea, chiar acolo, cu copilul adormit lângă ei.

– Staţi, conaşule! E prea repede, începu ea să-l roage printre lacrimi. Nici nu m-am făcut încă bine!

El însă nu o luă în seamă, iar ea abia apucă să sufle în lumânare, înlemnită de groază că s-ar putea trezi pruncul...

În timp ce se îmbrăca pe întuneric, stăpânul îi spuse:

– Păi, cred c-ar trebui să-i dăm un nume...

Lui Kizzy i se tăie răsuflarea, dar el urmă:

– Să-i spui George... după numele ălui mai harnic negru pe care l-am văzut vreodată.

După încă o clipă de tăcere, grăi din nou, de data asta ca pentru sine:

– George, da, da... Mâine am să-l scriu în Biblia mea. Da, e un nume frumos...

Şi se făcu nevăzut pe uşă. Kizzy rămase nemişcată, neştiind care fărădelege o mâniase mai tare. Ea se gândise mai înainte că ar fi putut să-l numească „Kinte" ori „Kunta", deşi se temea ce va spune stăpânul auzind un nume atât de ciudat. Acum însă nu mai îndrăznea să-i ațâțe mânia, cârtind împotriva numelui ales de el. Se gândi cutremurată de scârbă ce ar crede despre aceasta tatăl ei, africanul, care avea un respect atât de mare pentru nume. Kizzy îşi aminti cum îi povestea că în țara lui numele băieților era cel mai de seamă lucru, căci „ei sunt cei care ajung capii familiilor".

Se gândi atunci că înainte nu înțelesese niciodată de ce tatăl ei îi ura atât de mult pe „toubobi", cum îi numea el pe albi. Îşi amintea de vorbele lui Bell:

– Tu eşti atât de norocoasă, copilo, că mi se face frică uneori. Nici nu ştii ce înseamnă să fii sclav negru şi sper să dea Domnul nici să nu afli vreodată... Ştii din ce pricină mi-a cucerit taică-tu inima din clipa când l-am văzut? o întreba maică-sa. Era negrul ăl mai mândru şi mai demn din câți am văzut.

Şi înainte de a adormi, Kizzy îşi jură că, oricât de nedemnă ar fi obârşia copilului, oricât de deschisă i-ar fi culoarea pielii, orice nume l-ar sili stăpânul să poarte, ea nu-l va socoti altceva decât nepotul unui african.

CAPITOLUL 13

Cum până atunci unchiul Pompey nu-i adresase niciodată mai mult decât o vorbă de salut, dimineața când se întâlneau, în prima zi când sosi la câmp cu pruncul în brațe Kizzy rămase surprinsă şi adânc mişcată văzând că

unchiul Pompey se apropie sfios şi, atingându-şi borul pălăriei înnegrite de sudoare, îi arată cu degetul spre nişte copaci de la marginea ariei:

– Cred c-ai să-ţi poţi pune copilul acolo.

Nepricepând ce vroia să spună şi uitându-se într-acolo, văzu ceva sub un copac. Curând ochii i se umplură de lacrimi, căci ajungând acolo găsi un mic şopron acoperit cu iarbă de curând cosită, cu buruieni cu lujerii groşi şi frunze verzi.

Plină de recunoştinţă, Kizzy aşternu o bucată curată de pânză de sac şi aşeză pruncul sub adăpostul umbros. Pruncul dădu să plângă, dar ea îl dezmierdă cu vorbe şi mângâieri şi nu după mult timp începu să gângurească. Mergând înapoi, lângă cei doi tovarăşi ai ei de muncă de pe ogorul de tutun, îi spuse unchiului Pompey:

– Îţi mulţumesc din suflet, unchiule!

El mormăi ceva şi începu să sape mai iute, încercând să-şi ascundă stânjeneala. Din când în când Kizzy mai dădea fuga să vadă ce face copilul; când începea să plângă, îi dădea să sugă.

– Pruncul ăsta al tău ne înveseleşte pe toţi, că altceva tot n-avem p-aici mai acătării, spuse mătuşa Sarah câteva zile mai târziu adresându-se lui Kizzy, dar aruncându-i o privire şireată unchiului Pompey, care o privi şi el la rândul lui de parcă ar fi fost un ţânţar sâcâitor.

De acum înainte, la asfinţit, când se sfârşea ziua de lucru, mătuşa Sarah ţinea morţiş să ducă ea copilul în braţe, în timp ce Kizzy purta cele două sape. Şi astfel se întorceau abia trăgându-şi picioarele de oboseală, spre curtea sclavilor, care nu avea mai mult de patru colibe, ca nişte cutiuţe cu o singură fereastră, înşirate sub un castan mare. Iar până apuca Kizzy să-şi aprindă surcelele în vatră, ca să pregătească o cină din ceea ce-i rămăsese din proviziile împărţite de domnul Lea în fiecare sâmbătă dimineaţa, se lăsa noaptea. După ce îmbuca ceva în grabă, se întindea pe salteaua ei de pănuşi de porumb şi începea să se joace cu George, dar nu-i dădea să sugă

până când nu se pornea să plângă de foame. Apoi, îmbiindu-l să sugă pe săturate, îl ţinea sprijinit pe umărul ei, bătându-l uşor pe spate, ca să digere bine după care se juca din nou cu el. Se străduia să-l ţină treaz cât mai mult, căci voia ca pruncul să doarmă bine peste noapte. De două sau de trei ori pe săptămână, stăpânul venea în patul ei. Duhnea întotdeauna a băutură, dar ea se hotărâse, de dragul copilului şi al ei înşişi, să nu mai încerce să i se împotrivească...

Când totul se termina, rămânea cu ochii închişi, auzind cum zăngăne pe masă banul ce i-l arunca. Şi atunci se întreba, în sinea ei, dacă stăpâna era şi ea trează, acolo, în casa cea mare, atât de aproape de coliba ei. Ce putea oare să fie în mintea şi în sufletul ei când stăpânul venea apoi şi se urca în pat lângă ea, ştiind că fusese la altă femeie?

În cele din urmă, după ce-i mai dădea să sugă lui George încă de două ori până în zori, adormea şi ea ostenită, tocmai când îi bătea unchiul Pompey în uşă să se scoale. Îşi lua gustarea şi-i dădea din nou să mănânce copilului, iar mătuşa Sarah venea să-i ia la câmp. Cum erau ogoare separate pentru porumb, tutun şi bumbac, unchiul Pompey îi meşterise pentru fiecare câte un adăpost pentru copil.

Duminicile, după prânz, stăpânul şi stăpâna plecau să se plimbe cu trăsura, şi-n timpul cât lipseau, cei câţiva sclavi se adunau în jurul castanului să mai stea de vorbă. De când li se alăturase şi Kizzy cu pruncul ei, domnişoara Malizy şi mătuşa Sarah începuseră să se ia la harţă – dornice fiecare să-l ţină mai mult în braţe pe neastâmpăratul George. Unchiului Pompey, care şedea acolo pufăind din lulea, îi plăcea mai mult, se pare, să vorbească cu Kizzy, poate şi pentru că fata îl asculta cu mai mult respect şi mai puţine întreruperi decât celelalte două femei mai în vârstă.

– Locul ăsta a fost odată numai pădure, de se vindea cu cinci cenţi acrul, începu într-o astfel de după-masă

unchiul Pompey. Atunci şi-a cumpărat conaşu' primii treizeci de acri şi un sclav, de-l chema George, tot ca pe pruncul ăsta al tău. L-a spetit de-atâta muncă de l-a băgat în mormânt.

Văzând-o pe Kizzy rămânând cu gura căscată, o întrebă:

– Ce-ai păţit?

– Nimic, domnu', n-am păţit nimic, îi răspunse ea străduindu-se să-şi revină.

– Când am venit eu, stăpânul îl căznise pe bietul George un an întreg să taie copacii, să desţelenească pământul şi să smulgă mărăcinişurile ca să poată semăna prima recoltă. Şi într-o bună zi, pe când eu şi cu negrul ăla tăiam cu fierăstrăul scânduri să clădim casa cea mare, pe care-o vezi acum, am auzit, aşa, dintr-o dată, un sunet ciudat şi am ridicat ochii de la capătul joagărului, de unde mă aflam. Bietul George era cu ochii peste cap şi, apucându-se cu mâna de inimă, a căzut jos mort, uite-aşa!

– De când am venit aici, încercă Kizzy să schimbe vorba, am tot auzit de luptele alea de cocoşi. Pân-acum nici n-am mai auzit de aşa ceva...

– Păi, eu l-am auzit de multe ori pe conaşu' zicând că şi-n Virginia sunt o mulţime de lupte d-astea, se băgă în vorbă domnişoara Malizy. Da' poate că nu s-or fi ţinut p-acolo pe unde trăiai tu!

– Nici noi, ăştia d-aici, nu ştim prea mare lucru despre luptele astea, îi spuse unchiul Pompey, doar că sunt nişte cocoşi mai altfel decât alţii, născuţi şi crescuţi să se omoare unii pe alţii, iar oamenii pun rămăşag o grămadă de bani pe ei.

Atunci mătuşa Sarah se băgă din nou în vorbă:

– Singurul suflet care-ar putea să-ţi spună mai multe despre luptele astea e Mingo, negroteiul ăla bătrân, care trăieşte acolo, la un loc cu orătăniile.

Văzând-o pe Kizzy că rămăsese cu gura căscată de mirare, domnişoara Malizy exclamă:

– Nu ți-am spus eu din prima zi când ai venit aici? Nici n-ai apucat să-l vezi încă, dar s-ar putea să nici nu-l vezi vreodată!

– Eu sunt aici de paiş'pe ani, spuse mătuşa Sarah, şi nu ştiu dacă l-am văzut de opt sau zece ori! Las' că şi el preferă să stea acolo cu păsările, decât cu oamenii! De fapt, cred că maică-sa l-a clocit pe ouă, nu l-a purtat în pântece!

Şi-n timp ce Kizzy râdea şi ea la un loc cu ceilalți, mătuşa Sarah se plecă spre domnişoara Malizy cu brațele întinse:

– Ia mai lasă-mă să-l țin şi eu un pic!

Domnişoara Malizy i-l dădu cu părere de rău.

– Ei, oricum, spuse ea, da' orătăniile astea i-au scos din zdrențe pe conaşu' şi pe conița, de pot umbla acum de colo-colo cu trăsura şi să-şi dea aere. Uite-aşa îşi ridică conaşu' mâna când trece cu trăsura pe lângă alți boieri dintr-ăştia bogați, zise ea imitând gesturile pompoase ale stăpânului; iar apoi începu să-şi mişte un deget de parcă ar fi fost un fluture: Şi uite-aşa îşi flutură conița batista, cât pe ce să se răstoarne cu trăsură cu tot.

Izbucniră cu toții în hohote de râs, şi până şi domnişoarei Malizy îi trebui un timp să-şi revină după atâta râs. Îşi întinse brațele să-l ia pe George înapoi, dar mătuşa Sarah i-o reteză scurt:

– Ce te grăbeşti aşa? Că abia mi l-ai dat!

Kizzy era tare încântată să le vadă luându-se la întrecere care să-l țină mai mult pe George; mai ales pe unchiul Pompey, care-l urmărea tăcut, ca apoi să zâmbească fericit în clipa când copilul se întâmpla să se uite spre el; ba chiar se apuca să se strâmbe în fel şi chip ori să-şi mişte degetele, ca să-i atragă atenția. Într-o duminică, la câteva luni după aceasta, George mergea de-a buşilea pe lângă ei, şi dintr-o dată se porni să plângă de foame. Kizzy tocmai se pregătea să-l ia în brațe, când domnişoara Malizy o opri:

– Ia mai lasă-l un pic, scumpo! E destul de mare acum să înceapă să mănânce mâncare, ca oamenii!

Dând fuga spre coliba ei, se întoarse după câteva clipe şi, sub privirile tuturor, dumică nişte turtă de porumb şi, cu coada unei linguriţe, o înmuie şi-o frecă bine într-o ceaşcă. Apoi, ridicându-l pe George în poala ei uriaşă, se apucă să-i dea puţin câte puţin cu linguriţa. Şi se bucurară cu toţii văzându-l cu câtă poftă înghite şi plescăie din buze, parcă mai cerând să i se dea.

Cum George începuse să umble de-a buşilea peste tot, când se aflau la câmp Kizzy îl lega de mijloc cu o funie, ca să-l mai ţină în loc; dar curând descoperi că asta nu-l împiedica să ia de pe jos pământ şi chiar gângănii şi să le bage în gură. Aşa că se gândiră cu toţii ce să facă.

– Păi, dacă tot nu mai suge, îşi dădu cu părerea domnişoara Malizy, cred că poţi să-l laşi la mine, să văd eu de el cât lucrezi la câmp.

Până şi mătuşa Sarah găsi că era un lucru înţelept şi, oricât nu i-ar fi plăcut, Kizzy începu să-l lase în fiecare dimineaţă pe George la bucătăria din casa cea mare, ca să şi-l ia înapoi când se întorcea de la lucru. Auzind că primul cuvânt clar rostit de băiatul ei era „Mi'lize", Kizzy era gata să se răzgândească, dar nu mult după aceea începu să spună la fel de răspicat şi „mami", mişcând-o până în adâncul sufletului. Următorul cuvânt pe care-l spuse apoi fu „uncu' Pomp", ceea ce-l făcu pe bătrân să strălucească mai tare decât soarele de atâta bucurie. Şi curând după aceea spuse şi „tuşa Sira".

La un an, George umbla singur, fără nici un ajutor. Iar la un an şi jumătate se zbenguia de colo-colo, desfătându-se că poate să se descurce singur. Acum, rareori mai îngăduia cuiva să-l ţină în braţe, decât doar dacă era somnoros sau nu se simţea prea bine, ceea ce nu se întâmpla des, căci era un copilaş care creştea foarte bine – în cea mai mare parte datorită domnişoarei Malizy care-l îndopa cu ce avea ea mai bun în bucătărie. De acum înainte, duminica după-amiaza, în timp ce stăteau

de vorbă, cei mari îl dezmierdau cu priviri pline de dragoste pe băiețelul ce umbla în patru labe pe lângă ei, jucându-se fericit de unul singur, până când hăinuțele i se udau și ajungeau de aceeași culoare cu a prafului de pe jos. Într-o zi, cele trei femei râseră cu lacrimi văzându-l pe unchiul Pompey, de obicei atât de ursuz și de posac, țopăind stângaci și încercând să prindă vreo adiere de vânt ca să poată înălța zmeul ce i-l făcuse băiețelului uluit de fericire.

– Ascultă-ici la mine, fetițo, nici nu-ți dai seama ce-nseamnă ce vezi tu acolo, îi spuse mătușa Sarah lui Kizzy. Înainte d-a veni pe lume pruncul ăsta al tău, dac-apuca Pompey să intre în bârlogul lui, nu-l mai vedeai p-afară până a doua zi dimineață!

– Ca să vă spun adevărul-adevărat, intră în vorbă și domnișoara Malizy, nici n-am crezut că Pompey are atâta haz.

– Ei, tare cumsecade a fost că a făcut adăposturile-alea pentru George, când l-am luat prima dată cu mine la câmp!

– Păi, copilul ăsta ne-a făcut pe toți mai buni! exclamă mătușa Sarah.

La vremea când George împlini doi ani, aproape nu se mai dezlipea de unchiul Pompey, care acum începu să-i spună povești. Duminica, după asfințitul soarelui, când se lăsa răcoarea, Pompey ațâța afară un foc mic, din surcele verzi, ca să facă fum cât mai mult și să alunge țânțarii, iar femeile se trăgeau și ele mai aproape. Apoi George se cuibărea cât mai bine, în așa fel încât să poată vedea chipul și gesturile unchiului Pompey, în timp ce îi povestea despre „jupânul Iepure“ și „jupânul Urs“, înșirându-i seară de seară atâtea povești, încât o impresionă până și pe mătușa Sarah:

– Nici nu mi-a dat prin cap că știi atâtea povești!

Unchiul Pompey îi aruncă o privire plină de înțeles și-i răspunse:

– Oho, și-ncă alte lucruri nu știi tu despre mine!

Scuturându-şi capul, mătuşa Sarah se prefăcu tare scârbită:

– Hm! Fii sigur că nici n-am de gând să mă străduiesc să aflu!

Unchiul Pompey pufăi solemn din pipă, încreţindu-şi ochii a râs.

– Don'şoară Malizy, aş vrea să-ţi spun ceva, începu Kizzy într-o zi. Mătuşa Sarah şi unchiul Pompey se poartă întotdeauna de parcă nici nu s-ar putea vedea în ochi. Dar uneori mi se pare mie că ăsta-i un fel de a-şi face ochi dulci, nu-i aşa?

– Nu ştiu, fetiţo! Ce ştiu eu e că, dac-ar fi aşa, tot n-ar sufla nici unul din ei vreo vorbă despre asta. Da' cred mai degrabă că se mai distrează şi ei, ca să-şi mai treacă timpul, asta-i tot. Când ajungi bătrân, aşa ca noi, şi n-ai pe nimeni, tot nu mai ai ce face, oricum.

Domnişoara Malizy o privi adânc în ochi şi apoi urmă:

– Noi, ca noi, suntem bătrâni acum, da' tu, scumpo, eşti tânără şi-i păcat de tine să stai aşa singură! Tare-aş vrea să mai cumpere stăpânul pe careva cu care să trăieşti şi tu ca oamenii!

– Da, don'şoară Malizy, n-are nici un rost să mă prefac că nu mă gândesc şi eu la asta câteodată, cum să nu mă gândesc?

Kizzy se opri, ca apoi să dea glas la ceea ce era sigură că se gândeau amândouă:

– Conaşu', însă, n-o să facă asta niciodată.

În sufletul ei, Kizzy le era recunoscătoare că nici unul din ei nu pomenise vreodată, în faţa ei, şi nici nu aduseseră măcar vorbă despre ceea ce ştiau sigur cu toţii că se mai întâmpla încă între ea şi stăpân.

– Şi pentru că suntem aici, între patru ochi, urmă ea, trebuie să-ţi spun că am cunoscut şi eu un băiat acolo unde-am fost. Şi-acum mă mai gândesc la el. Aveam de gând să ne luăm, dar ne-au ieşit toate pe dos, şi uite-aşa se face c-am ajuns eu aici!

Simțind că stârnise mila şi îngrijorarea sinceră a domnişoarei Malizy, Kizzy se strădui să-i povestească pe un ton ceva mai liniştit ceea ce i se întâmplase lui Noah.

– Şi-mi tot spun în sinea mea că el poate că umblă după mine să mă caute şi că-ntr-o bună zi o să ne întâlnim, uite-aşa față-n față, spuse Kizzy cu chipul transfigurat parcă de fericire. Iar dac-o fi să se întâmple aşa, don'şoară Malizy, cred că nici unul din noi n-o să poată scoate vreo vorbă. Cred c-o să ne luăm doar de mână şi o să venim să ne luăm rămas bun şi-o să plecăm cu George cu tot. Nici nu l-aş întreba încotro ne ducem, că nici nu mi-ar păsa! În viața mea n-am să uit ce mi-a spus el ultima dată: „Şi o să ne petrecem restul zilelor noastre împreună, iubito".

Vocea începu să-i tremure şi, împreună cu domnişoara Malizy, se porni pe plâns. Câteva săptămâni mai târziu, într-o duminică dimineață, pe când George se afla în bucătăria casei celei mari, „ajutând-o" pe domnişoara Malizy să pregătească prânzul, mătuşa Sarah o chemă pe Kizzy în coliba ei, pentru prima oară de când venise pe plantația Lea. Kizzy rămase cu ochii mijiți la pereții de chirpici acoperiți cu mănunchiuri de rădăcini uscate şi de ierburi ce atârnau în cuie, căci mătuşa Sarah era încredințată că putea lecui orice durere cu ierburi. Făcându-i semn spre singurul scaun din colibă, îi spuse:

– Am să-ți spun ceva ce nu ştie nimeni. Maică-mea era indiancă din Louisiana şi m-a învățat să ghicesc. N-ai vrea să-ți afli şi tu soarta? o întrebă ea, cercetând chipul surprins al tinerei femei.

Kizzy îşi aminti dintr-o dată că îi auzise uneori pe unchiul Pompey şi pe domnişoara Malizy pomenind de darul mătuşii Sarah de a ghici şi se pomeni spunându-i:

– Cred că da, mătuşă Sarah!

Ghemuindu-se lângă pat, femeia scoase de dedesubt o cutie mare. Din ea scoase alta mai mică şi, deschizând-o, luă cu amândouă mâinile o mulțime de obiecte uscate, ciudate, şi se întoarse încet cu ele către Kizzy.

După ce şi le orândui cu grijă într-o formă anume, scoase din sân un beţişor subţire, ca o vărguţă, cu care începu să le împrăştie repede. Apoi se aplecă, până când atinse aproape cu fruntea obiectele de pe jos; şi în timp ce părea că se chinuia să se îndrepte la loc, începu să vorbească cu o voce nefiresc de ascuţită:

– Mi-e groază să-ţi spun ce-au grăit duhurile. Nicicând n-ai s-o mai vezi pe maică-ta şi pe taică-tău, sau cel mult pe lumea ailaltă...

Kizzy începu să suspine, dar mătuşa Sarah, neluând-o în seamă, se apucă să-şi aşeze la loc obiectele cu aceeaşi grijă, ca după aceea să le amestece din nou cu beţişorul, ceva mai îndelung de data aceasta, timp în care Kizzy îşi mai domoli plânsul. Printre lacrimi urmărea înmărmurită vărguţa care tremura şi sălta. Apoi mătuşa Sarah începu să bolborosească ceva abia auzit:

– Fata asta pare să n-aibă parte de nici un strop de noroc... singurul om pe care l-a iubit vreodată... vai de pielea lui, sărmanul, că rău a mai păţit-o... şi el tot o mai iubeşte încă... dar duhurile i-au spus şi lui că-i mai bine să ştie adevărul-adevărat... şi să-şi ia orice gând...

Kizzy sări în picioare, urlând cât o ţinea gura, speriind-o de data asta pe mătuşa Sarah.

– Şşş! Şşşt! Să nu ne speriem duhurile, fetiţo! Şşşşt! şşşşt!

Kizzy însă ţipa înainte şi, dând buzna afară ca o vijelie, se năpusti în coliba ei, trântind uşa în urmă, tocmai când uşa colibei unchiului Pompey se dădu de perete, iar la geamurile bucătăriei şi ale casei celei mari apărură capetele domnului şi doamnei Lea, al domnişoarei Malizy şi al lui George. Kizzy tot se mai zvârcolea pe salteaua ei de pănuşe bocind, când George dădu buzna înăuntru strigând:

– Mamă! Mămico! Ce-ai păţit?

Cu chipul şiroindu-i de lacrimi şi schimonosit de durere, Kizzy strigă la el ca scoasă din minţi:

– Taci din gură, n-auzi!

CAPITOLUL 14

La cei trei ani ai lui, George se dovedea hotărât să-i „ajute“ cu orice preț pe cei mari.

– Doamne, să-l fi văzut căznindu-se să-mi aducă nişte apă, şi el d-abia putea ridica găleata! le povestea domnişoara Malizy râzând.

– A năibii să fiu dacă n-a cărat câte-un băț, câte-un băț pân' mi-a umplut lada de lemne şi-apoi mi-a strâns cenuşa din sobă, spuse ea altă dată.

Oricât de mândră ar fi fost, Kizzy se străduia cu greu să nu-i spună şi lui de laudele domnişoarei Malizy, dar şi aşa băiatul îi dădea destulă bătaie de cap.

– Mămico, de ce nu sunt tot aşa de negru ca tine? o întrebă el o dată, când se aflau singuri în colibă.

– Fiecare are culoarea cu care se naşte, îl repezi ea înghițind în sec. Asta-i tot!

Nu trecu mult, şi el aduse din nou vorba despre acelaşi lucru:

– Mămico, cine e tăticul meu? Şi de ce nu l-am văzut niciodată? Unde e?

Kizzy țipă la el, amenințătoare:

– Ia mai taci din gură!

Dar, ceva mai târziu în noaptea aceea, cum stătea trează lângă el, îi văzu pe chip o undă de tristețe şi de nedumerire, aşa că a doua zi, pe când îl ducea să-l lase în grija domnişoarei Malizy, stânjenită, îi ceru iertare:

– Păi, vezi şi tu cum m-ai scos din minți cu întrebările tale?

Îşi dădu însă seama că fiului ei, atât de curios şi de isteț, trebuia să-i spună ceva mai mult decât atât, ceva ce să poată înțelege şi accepta totodată:

– Era înalt şi negru ca noaptea, şi nu cred să fi zâmbit vreodată, începu ea să-i povestească în cele din urmă. El e tatăl meu şi e şi al tău, numai că tu ai să-i spui „bunicule“!

George se dovedi tare interesat şi vru să afle mai multe. Povestindu-i că bunicul lui venise cu o corabie tocmai din Africa, într-un loc căruia mama spunea că-i zice „Naplis“, de unde-l cumpărase un frate de-al stăpânului ei, domnul Waller, şi-l dusese pe plantaţia lui din ţinutul Spotsylvania, de unde încercase să fugă. Neştiind să mai îndulcească partea următoare a poveştii, ea o scurtă spunându-i:

– Şi pentru că el nu se lăsa şi fugea mereu, i-au tăiat laba piciorului.

Feţişoara lui George se strâmbă de groază:

– Da' de ce i-au făcut una ca asta, mămico?

– Pentru că era să omoare un prinzător de sclavi.

– Şi pentru ce să-i prindă pe sclavi?

– Să-i prindă pe cei care fugeau!

– Da' de cine fugeau?

– De stăpânii lor albi!

– Păi, ce le făcuseră stăpânii albi?

Scoasă din răbdări, Kizzy ţipă din nou la el:

– Ia mai taci din gură! Mai pleacă d-aici că mă omori de tot!

Numai că asta nu-i închidea gura băiatului, care nu se lăsa până nu-şi satisfăcea pe deplin curiozitatea despre bunicul african:

– Şi Africa asta unde-i, mămico?... – Sunt copii şi p-acolo?... – Cum ziceai că-l chema pe bunicul?

Şi astfel, întrecând aşteptările maică-si, George începu să şi-l închipuie în felul lui pe bunicul său; iar Kizzy încerca să-l ajute, atât cât o ţinea răbdarea, cu nenumăratele poveşti pe care şi le amintea.

– De-ai fi putut să-l auzi cum cânta cântece d-alea africane, de-ale lui, când umblam cu el în trăsura conaşului; eu eram mică p-atunci, tot aşa ca tine.

Kizzy se pomenea zâmbind, amintindu-şi cu câtă încântare stătea pe capra înaltă şi îngustă a trăsurii alături de el, pe când umblau pe drumurile prăfuite şi încinse de soare din ţinutul Spotsylvania; sau cum alteori, luând-o de

mână, Kunta o ducea pe lângă gardul din spate, până la pârâul unde mai târziu se plimbase de mână cu Noah.

– Bunicului tău îi plăcea să-mi spună cuvinte în limba africană. La scripcă spunea *ko,* la râu *Kamby bolongo* şi alte multe vorbe dintr-astea ciudate.

Şi atunci se gândea cât de mult s-ar bucura tatăl ei, indiferent unde s-ar găsi, să vadă că nepotul lui învaţă şi el cuvintele acelea africane.

– *Ko!* îi spuse ea aproape poruncitor. Ia spune, să vedem dacă poţi şi tu!

– *Ko!* repetă George.

– Bun, eşti băiat isteţ! Acum ia zi *Kamby bolongo.*

George rosti perfect de prima dată şi, văzând-o că ea nu mai are de gând să-i spună mai departe, începu s-o roage:

– Hai, mai spune-mi, mămico!

Copleşită de dragoste, Kizzy îi promise că o să-i mai spună şi altele, mai târziu; şi în ciuda protestelor lui, îl duse la culcare.

CAPITOLUL 15

Când George împlini şase ani şi fu nevoit să înceapă să muncească la câmp, domnişoara Malizy se văzu obligată, cu mâhnire, să renunţe la tovărăşia lui în bucătărie, dar Kizzy şi mătuşa Sarah se bucurară din toată inima să îl recâştige în sfârşit. Încă din prima zi la câmp, George păru să se bucure ca de un nou tărâm plin de aventuri, iar privirile lor drăgăstoase îl urmăreau cum aleargă de colo până colo, scoţând şi aruncând pietrele ce-ar fi putut rupe brăzdarul plugului cu care venea din urmă unchiul Pompey. O luă iute la fugă cu paşii lui micuţi să-i aducă fiecăruia apă rece de băut din căldarea pe care abia o putuse târî de la izvorul aflat în cealaltă parte a ogorului. Îi „ajuta“ până şi la semănatul porumbului, al

bumbacului, aruncând măcar o parte din seminţe acolo unde ar fi trebuit să cadă, în şirurile de cuiburi. Iar când cei trei râdeau văzându-i stângăcia, dar şi încăpăţânarea, cu care se străduia să mânuiască o sapă, cu mânerul mult mai lung decât el, propriul lui zâmbet le dovedi încă o dată veşnica lui bună dispoziţie. Se distrară la fel de tare când George începu să se împăuneze în faţa unchiului Pompey că poate să are şi el; şi, descoperind că era prea mic să ajungă la coarnele plugului, nu se lăsă păgubaş, ci începu de îndată să-l împingă de jos cu mâinile, strigând cât putea la catâri: „Dii! Hai, dii!"

Seara târziu, când se întorceau în cele din urmă în coliba lor, Kizzy se apuca imediat să pregătească ceva de mâncare, ştiind cât de flămând trebuia să fie George. Într-o seară, însă, el o îmbie să-şi schimbe obiceiul:

– Bine, mămico, da' ai trudit din greu toată ziua! N-ar fi mai bine să stai un pic să te odihneşti, înainte de-a te apuca de gătit?

Şi tot aşa, dacă îl lăsa în voia lui, se trezea chiar uneori că-i dădea tot felul de porunci. Uneori Kizzy avea impresia că fiul ei voia să joace rolul unui bărbat care, simţea ea, îi lipsea tare mult micuţului. George devenise prea independent şi descurcăreţ pentru un puşti de vârsta lui, aşa că rareori când se întâmpla să mai răcească ori să păţească cine ştie ce, mătuşa Sarah nu se lăsa până nu-l sufoca cu leacurile ei de ierburi, iar Kizzy nu se lăsa nici ea mai prejos, alintându-l şi copleşindu-l cu dragostea ei. Uneori, cum şedeau amândoi în pat înainte de a adormi, o făcea pe Kizzy să zâmbească cu trăznăile ce le scornea şi i le povestea pe întuneric:

– Uite, mămico, am luat-o pe drumul ăla mare, îi şoptea el, şi când mi-am aruncat ochii, am văzut o namilă de urs venind în goană spre mine... şi era aşa de mare... mai mare chiar decât un cal... şi-atunci am strigat eu o dată la el: „Hei, domnule urs! N-auzi, domnule urs? Pregăteşte-te să te spintec, dacă ai cumva de gând să-i faci vreun rău măicuţei mele!"

Alteori nu-i dădea pace până când, oricât ar fi fost de istovită, nu se pornea să cânte împreună cu el unul din cântecele acelea ale domnişoarei Malizy pe care le cânta când stăteau amândoi în bucătărie. Şi atunci coliba lor răsuna de glasurile lor: „O, nu plânge Marie, nu ofta, Marie! O, nu plânge, Marie, nu geme, Marie! Căci a Faraonului armie s-a-necat! O, nu plânge, Marie!"

Alteori, când nu mai găsea nimic de joacă prin colibă, neastâmpăratul se aşeza pe burtă în fața vetrei. Luând un bețişor lung cam de-un deget şi ascuțindu-l bine cu cuțitul, îl băga apoi în foc până se înnegrea la un capăt; făcându-şi astfel un fel de creion, începea să deseneze pe o scândură albă de pin tot felul de animale şi de oameni. De fiecare dată, când îl vedea, lui Kizzy i se tăia răsuflarea, temându-se ca nu cumva mai apoi să vrea să învețe să scrie sau să citească. Dar pare-se că lui nici nu-i dădea prin cap aşa ceva, iar Kizzy avea întotdeauna grijă să nu pomenească nici măcar din întâmplare ceva despre scris sau citit, căci asta o nenorocise pe ea pentru totdeauna. De fapt, în toți aceşti ani de când se afla pe plantația Lea, Kizzy nu mai ținuse în mână vreun toc, creion, carte sau ziar şi nici nu suflase cuiva vreo vorbă că ştiuse cândva să scrie şi să citească. Şi de câte ori se gândea la asta, se întreba dacă ar mai fi încă în stare să scrie, în împrejurarea că ar avea nevoie. Atunci îşi spunea în gând, literă cu literă, unele cuvinte pe care şi le amintea mai bine şi, încordându-se, se străduia să-şi închipuie cum ar fi arătat dacă le-ar fi scris. Uneori fusese gata să le şi scrie, dar nu-şi călcase în cele din urmă jurământul ce şi-l făcuse să nu mai scrie niciodată în viața ei.

Dar mai mult decât scrisul şi cititul, Kizzy simțea lipsa veştilor despre ceea ce se întâmpla în afara plantației şi în lumea largă. Şi îşi aducea aminte cum tatăl ei obişnuia să le povestească tuturor ce auzise şi văzuse în călătoriile lui cu domnul Waller. Dar veştile din afară erau atât de rare aici, pe plantația asta sărăcăcioasă şi izolată,

unde stăpânul umbla călare sau îşi mâna singur cabrioleta. Sclavii de aici mai aflau câte ceva ce se întâmpla în lume doar când mai soseau oaspeţi, dar aşa ceva se întâmpla doar la intervale de luni întregi. În timpul unei astfel de vizite, într-una din duminicile anului 1812, domnişoara Malizy veni în fugă din bucătărie:

– Tocmai s-au apucat să mănânce, aşa că n-am timp să stau prea mult, da' i-am auzit vorbind acolo de un război ce s-a pornit din nou cu Anglia aia! Cică Anglia ar trimite încoace vapoare pline de soldaţi!

– E! Şi ce, mi-i trimite mie? se oţărî mătuşa Sarah. Tot între ei se bat albii ăştia!

– Şi unde zic ei că a început războiul ăsta? întrebă unchiul Pompey, dar domnişoara Malizy îi răspunse că nu auzise unde. Păi, dac-o fi pe undeva p-acolo prin Nord şi nu p-aici, pe noi tot nu ne priveşte.

În seara aceea, reîntorşi în coliba lor, George căruia nu-i scăpa nimic o întrebă pe Kizzy:

– Ce-i ăla război, mămico?

Ea se gândi o clipă şi apoi îi răspunse:

– Păi, ştiu şi eu, trebuie să fie aşa, o mulţime de oameni care se luptă unii cu alţii.

– Şi de ce se luptă?

– Ei, li se năzare şi lor din te miri ce!

– Ei bine, da' ce li s-a năzărit albilor de s-au luat la bătaie cu Anglia aia, sau cum îi mai zice?

– Of, Doamne, n-o mai scot niciodată la capăt cu întrebările tale!

Jumătate de oră mai târziu, Kizzy nu se putu abţine să nu zâmbească auzindu-l pe George cum se porneşte să cânte, aşa, pe întuneric, aproape în şoaptă, unul din cântecele domnişoarei Malizy: „Şi-n veşmânt alb am să mă-nfăţişez acolo lângă râu! Acolo lângă râu! Şi la război în veci n-am să mai merg!"

După o vreme îndelungată în care nu mai auziră nici o altă veste, în timpul unei mese cu oaspeţi din casa cea mare domnişoara Malizy le povesti:

– Cică englezii ăia ar fi luat un oraş d-acolo din Nord, de-i zice Detroit.

Iar mai târziu, după vreo câteva luni, le povesti din nou cât de veseli vorbeau conaşul, coniţa şi oaspeţii despre: „un vapor d-alea mari din Statele Unite, de-i zice Scutul de Fier, care cică a scufundat o mulţime de vapoare de-ale Angliei alea, cu ăle patruş'patru de tunuri ale lui".

– Aoleu! se miră unchiul Pompey. Păi aste-ar fi dat la fund şi Arca lui Noe!

Apoi, într-o duminică din anul 1814, George, pe care-l luase domnişoara Malizy cu ea la bucătărie s-o „ajute", veni în fugă, cu răsuflarea tăiată:

– M-a trimis don'şoara Malizy să vă spun că armata din Anglia aia a bătut cinci sute de soldaţi din Statele Unite şi-a dat foc la Capitoliul ăla şi la Casa Albă.

– Doamne! Da' pe unde-or mai fi şi astea?

– La Washington, o lămuri unchiul Pompey. Asta-i undeva, tare departe de-aici.

– Las' că nu-i rău, atâta timp cât îşi dau foc şi se luptă unii cu alţii, decât s-o facă cu noi.

Apoi spre sfârşitul anului, în timpul unei alte mese cu oaspeţi, domnişoara Malizy dădu fuga să le povestească din nou ce auzise:

– A naibii să fiu dacă ăia d-acolo din casă nu cântă despre corăbiile alea englezeşti c-au tras într-un fort mare, pe undeva pe lângă Baltimore.

Şi domnişoara Malizy începu, mai vorbind – mai cântând, să le povestească ce auzise în sufragerie. Ceva mai târziu, în aceeaşi zi, auzindu-se prin curte un zgomot ciudat şi grăbindu-se să scoată capetele afară din colibe, rămaseră cu toţii înmărmuriţi: cu o pană lungă de curcan prinsă în păr, George mărşăluia prin curte, lovind de zor o tigvă uscată cu un băţ şi cântând cât îl ţinea gura propria lui versiune a ceea ce-o auzise povestind pe domnişoara Malizy: „O! vedeţi voi prin lumina tulbure a zorilor... şi strălucirea roşie a obuzelor... oho! Cum mai flutură

steagul ăla cu stele garnisit!... Oho! acesta-i tărâmul celor liberi! Acesta-i tărâmul celor viteji!"

În anul ce urmă, darul băiatului de a maimuțări oameni deveni distracția cea mai mare a sclavilor. Cel mai adesea îi cereau să-l imite pe domnul Lea. Asigurându-se mai întâi că stăpânul nu se afla pe vreundeva prin preajmă, începea să-şi strângă şi să-şi mijească ochii şi, strâmbându-şi fața, se pornea să-şi tărăgăneze vorbele pline de mânie: „Măi, negroteilor, dacă nu culegeți şi ultimul fir de bumbac de pe ogorul ăsta pân' la asfințit, s-a zis cu mâncarea voastră de-aici încolo!" Zgâlțâindu-se de-atâta râs, cei mari se minunau:

– Ai mai văzut vreodată un copil ca ăsta?

– Da' de unde!

– O minune, nu alta!

Lui George nu-i trebuia decât să-şi arunce ochii la cineva, ca să-l maimuțărească apoi în modul cel mai hazliu cu putință. Aşa se întâmplă şi cu un oaspete de-al stăpânului, un preot alb pe care, după ce isprăviră masa, stăpânul îl dusese să le țină şi sclavilor o predică. Iar când dădu prima oară peste misteriosul bătrân care dresa cocoşii stăpânului, izbuti de îndată să imite perfect mersul opintit al dresorului. Prinzând doi pui ce cârâiau pe sub hambar şi ținându-i strâns de picioare, se apucă să-i apropie şi să-i depărteze, de parcă s-ar fi amenințat unul pe altul, pornindu-se să vorbească el în locul lor:

– Ticălos bătrân ce eşti, las' că-ți scot eu ochii.

La care celălalt răspundea plin de dispreț, tot prin gura băiatului:

– Tu, mă, o juma' de pumn de pene zburlite!

În sâmbăta următoare, de dimineață, pe când domnul Lea împărțea ca de obicei sclavilor alimentele pentru toată săptămâna, iar Kizzy, mătuşa Sarah, domnişoara Malizy şi unchiul Pompey stăteau supuşi în pragul colibelor lor ca să-şi primească fiecare partea lui, dintr-o dată apăru George în goana mare de după un colț, urmărind un şobolan şi slobozind un strigăt puternic, abia putând să se

ferească să nu-l dea jos grămadă pe domnul Lea. Pe jumătate amuzat, acesta se prefăcu că se răsteşte la el:

– Da' tu băiete, cu ce-ţi câştigi pâinea p-aici?

Cei patru sclavi rămaseră cu gura căscată vâzându-l pe puştiul de nouă ani cum se umfla în pene şi, privindu-l pe stăpân drept în ochi, îi răspunde:

– Eu? Muncesc pe ogoarele dumneavoastră şi mai şi predic pe deasupra!

– Păi, să te auzim atunci cum predici, îl îndemnă domnul Lea, mirat.

Cu cele cinci perechi de ochi aţintite asupra lui, George se dădu un pas îndărăt şi anunţă:

– Şi-acum o să-l vedeţi pe preotul alb ce l-aţi adus dumneavoastră mai demult aici, conaşule!

Şi dintr-o dată, ridicându-şi braţele, începu să şi le fluture în toate părţile, perorând:

– Şi dacă bănuiţi că unchiul Pompey a luat porcul stăpânului, duceţi-vă şi spuneţi-i conaşului! Iar dacă o vedeţi pe don'şoara Malizy luând din făina coniţei, duceţi-vă de îndată să-i spuneţi coniţei! Că dacă faceţi aşa ceva şi vă dovediţi cu toţii negri buni şi credincioşi şi vă purtaţi frumos cu conaşul şi coniţa voastră, atunci când veţi muri, cu toţii o să ajungeţi drept în rai!

Nici n-apucase George să sfârşească, şi domnul Lea se şi pornise pe râs, la care băiatul, zâmbind cu toată gura şi descoperindu-şi dinţii albi şi sănătoşi, se apucă să cânte unul din cântecele cele mai îndrăgite ale domnişoarei Malizy: „Iată-mă, iată-mă-s eu, Doamne, cu fruntea plecată-n ţărână! Nu-i mama, nu-i tata, ci eu mi-s, Doamne, cu fruntea plecată-n ţărână! Nu-i nici preotul, nici dascălul, ci eu mi-s, Doamne, cu fruntea plecată-n ţărână, rugă ţie înălţându-ţi".

Nimeni nu-l mai văzuse pe domnul Lea prăpădindu-se de râs ca acum. Vădit cucerit, stăpânul îl bătu pe George pe spate, spunându-i:

– Băiete, de-acum înainte poţi predica pe-aici de câte ori ai poftă!

Şi lăsându-le coşul cu alimente să şi-l împartă singuri, stăpânul o porni înapoi spre casa cea mare, uitându-se din când în când peste umăr la George, care rămăsese în loc cu fața numai zâmbet.

Peste vreo câteva săptămâni, domnul Lea se întoarse dintr-una din călătoriile sale aducând cu dânsul două cozi mari de păun. O trimise pe domnişoara Malizy la câmp să-l caute pe George şi-i arătă cu multă băgare de seamă cum să le mânuiască uşor, fluturându-le în sus şi în jos, în spatele musafirilor pe care urma să-i aibă la masă duminica viitoare.

– Îşi dau aere, de! să facă şi ei ca ăi bogați! se strâmbă plină de dispreț domnişoara Malizy, după ce îi spusese lui Kizzy că stăpâna poruncise ca băiatul să vină în casa cea mare bine spălat, cu hainele proaspăt scrobite şi călcate.

George era atât de emoționat de noua lui slujbă şi de toată atenția ce i-o acordau cei mari, până şi conaşul şi conița, încât abia se ținea să nu-şi piardă cumpătul.

Oaspeții se mai aflau încă în sufragerie, când domnişoara Malizy se strecură afară din bucătărie luând-o la goană spre curtea sclavilor unde le povesti tuturor:

– Ascultați aici la mine, băiatul ăsta le întrece pe toate! Apoi le arăta cum flutura George coada de păun: se umfla în pene mai abitir decât conaşul şi conița. Iar la desert, când conaşu' a turnat din nou vin în pahare, ce crezi că i-a dat prin cap!? Odată ce-l auzi că zice: „Măi, băiete, ia hai s-ascultăm o predică!" Eu cred că băiatul ăsta al nostru a repetat el de mai multe ori, că prea iute s-a pornit! Cât ai zice peşte, i-a cerut conaşului o carte, aşa, ca să aibă şi el o Biblie-n mână, şi conaşu' i-a dat. Şi să-l fi văzut, Doamne Dumnezeule, cum a sărit cu picioarele pe tamburetul acoperit cu cea mai frumoasă broderie a stăpânei! Iar când s-a pornit... s-a luminat toată sufrageria! Ş-apoi, fără să-l roage nimeni, a început să cânte cât îl ținea gura. Şi tocmai atunci am dat eu fuga încoace!

Malizy plecă în grabă la bucătărie, pe când celorlalţi nu le venea să creadă cele auzite.

George fusese atât de amuzant, încât de câte ori se întorceau de la obişnuitele lor plimbări de duminica cu trăsura, doamna Lea îi povestea domnişoarei Malizy că toţi cei ce fuseseră atunci la dânşii în vizită întrebau mereu de băiat. De la o vreme, însăşi doamna Lea, mereu ursuză, începu să-l îndrăgească.

– Şi, Domnul mi-e martor că n-a putut suferi vreun negru în viaţa ei! se minună domnişoara Malizy.

Încetul cu încetul, doamna Lea începu să-i găsească tot felul de treburi de făcut pe lângă casă, sau chiar în casă, aşa încât la vremea când George împlini unsprezece ani, Kizzy nu-l prea mai vedea mergând la câmp aproape deloc.

Şi cum de fiecare dată când erau oaspeţi, George trebuia să stea în sufragerie să le facă vânt cu coada de păun, putea asculta nestingherit ceea ce vorbeau albii, astfel încât începu să le spună alor săi mult mai multe veşti decât putea prinde domnişoara Malizy, care era mereu nevoită să fugă între bucătărie şi sufragerie. Imediat după ce plecau oaspeţii, George le povestea mândru tuturor ceea ce auzise. Aşa, bunăoară, spre surprinderea tuturor aflară că un oaspete spusese:

– Mai bine de trei mii de negri liberi din mai multe locuri au ţinut o mare întrunire la Philadelphia. Şi omul ăsta alb mai spunea că negrii ăia au trimis un fel rizoluţie, ce-o mai fi şi aia, la preşedintele Madison, în care scria că şi negrii, fie ei sclavi sau liberi, au pus umărul de s-a clădit ţara asta şi au luptat şi ei în războaie, aşa că Statele Unite să nu aibă pretenţia să fie ceea ce sunt dacă nu-i lasă pe negri să se bucure de drepturi. Şi atunci stăpânul a spus că e la mintea cocoşului c-ar trebui goniţi din ţară toţi negrii liberi!

După o altă masă cu oaspeţi, George le povesti că „albii ăia se făcuseră roşii ca racul de mânie“ tot vorbind despre o mare răscoală a sclavilor din Indiile de Vest, care avusese loc de curând.

– Doamne, ar fi trebuit să auziți ce era la gura lor când povesteau că marinarii de pe vapoare cică au zis că sclavii ăia din Indiile de Vest au dat foc la toate recoltele şi la conace, i-au bătut, i-au ciopârțit şi chiar i-au spânzurat pe foştii lor stăpâni.

După astfel de mese, George le aduse vestea că o diligență cu şase cai, numită Concord, străbătuse drumul de la New York la Boston cu o viteză de zece mile pe oră, cu pauzele de odihnă bineînțeles, doborând astfel toate recordurile de viteză de mai înainte şi că „unu, conaşu' Robert Fulton, ar fi făcut un vapor mai nou cu aburi şi cu o roată cu zbaturi care ar fi trecut peste Oceanul A'lantic în mai puțin de douăş'pe zile". Ceva mai târziu, un alt oaspete le povestise despre un fel de comedie care făcuse mare vâlvă: „Din câte-am înțeles eu, cică-i zice „menestreli", adică nişte măscărici albi care-şi înnegresc chipurile cu plută arsă şi cântă şi dansează la fel ca negrii."

După o altă masă la care s-a vorbit despre indieni, George le povesti:

– Unii din oamenii d-acolo zicea că indienii ăia, Cherokee, țin în stăpânirea lor vreo optzeci de milioane de acri de pământ care tare le-ar mai trebui albilor. Şi mai zicea că ar fi găsit el, guvernul, ac de cojocul lor, dacă nu şi-ar fi vârât nasul nişte albi dintr-ăia mai cu vază, mai ales doi, de-i cheamă conaşu' Davy Crockett şi conaşu' Daniel Webster.

Într-o duminică, în anul 1818, George le pomeni de „ceva ce musafirii ăia d-acolo numeau Societatea Americană de Colonizare, care voia să-i trimită pe negrii liberi într-un loc de-i zicea Liberia, pe undeva prin Africa. Şi albii ăia râdeau de se prăpădeau că cică li se spusese negrilor că acolo, în Liberia aia, cresc copaci de slănină, din care cad bucăți ca frunzele, iar de crestezi la rădăcina altui soi de copac țâşneşte băutură pe săturate! Iar conaşu' zicea că, din partea lui, n-avea decât să-i încarce

pe toți negrii liberi cât mai iute în vapoarele alea şi să le dea drumul pe pustii!"

– Hm! se strâmbă mătuşa Sarah. Eu una nu m-aş duce nici moartă acolo în Africa, unde negrii țopăie prin copaci ca maimuțele.

– De unde-ai mai scos-o şi p-asta? se rățoi Kizzy la ea. Tatăl meu venea din Africa şi n-a țopăit niciodată prin nici un fel de copac!

Mătuşa Sarah pufni supărată şi, luată prin surprindere, îi răspunse:

– Ei, noi aşa ştim de când lumea şi pământul!

– Degeaba vă supărați! spuse unchiul Pompey uitându-se chiorâş la Sarah. Oricum, pe tine tot n-o să te ia nici un vapor, că nu eşti liberă!

– Şi chiar dac-aş fi, tot nu m-aş duce, dacă vrei să ştii! îl repezi mătuşa Sarah, slobozind o trâmbă de fum, mâniată acum şi pe unchiul Pompey şi pe Kizzy, căreia nici nu-i mai spuse „noapte-bună" când mica adunare se risipi.

Kizzy, la rândul ei, nu era mai puțin supărată de vorbele batjocoritoare ale mătuşii Sarah despre înțeleptul şi demnul ei tată şi despre Africa lui mult iubită. Spre marea ei surpriză şi mângâiere, descoperi că până şi George se simți atins de vorbele mătuşii Sarah. Deşi parcă n-ar fi vrut să spună ce-i umbla prin minte, în cele din urmă tot nu se putu stăpâni. Şi când îşi dădu drumul, Kizzy îl văzu cu câtă grijă încearcă să vorbească cât mai respectuos:

– Mămico, mie mi se pare că ce spune mătuşa Sarah nu-i adevărat, nu-i aşa?

– Ai dreptate!

George mai tăcu o vreme şi-apoi spuse din nou, cu glas şovăitor şi rugător:

– Mămico, poate că-ți mai aduci aminte şi-altceva despre el, un pic măcar, te rog!

Kizzy se simți cuprinsă de remuşcări că în iarna ce trecuse, înnebunită de întrebările fără sfârşit ale lui

George, îl oprise s-o mai întrebe ceva despre bunicul lui. Aşa că acum îi răspunse cu blândeţe:

– De multe ori m-am căznit să-mi aduc aminte dacă mai ştiu şi altceva despre bunicul tău, ceva care să nu-ţi fi povestit şi ţie, şi cred că n-a mai rămas nimic. Ştiu că tu ţii minte tot ce-auzi, dar dacă vrei, pot să-ţi mai spun încă o dată.

George mai tăcu un timp şi apoi îi spuse:

– Mamă, ştii ce m-am gândit? Aşa cum mi-ai povestit tu mie despre bunicul, tot aşa am să le spun şi eu copiilor mei despre străbunicul lor.

Kizzy zâmbi amuzată de născocirile fiului ei, care la cei doisprezece ani ai lui vorbea de pruncii pe care o să-i aibă.

Pe măsură ce George intra tot mai mult în graţiile stăpânului şi ale stăpânei, îşi îngăduia şi tot mai multe privilegii, fără ca stăpânii să i le fi acordat ei mai întîi. Aşa că, din când în când, mai ales duminica după-amiaza, când stăpânii plecau cu trăsura, o lua şi el razna de unul singur, lipsind ore întregi; şi pe când cei din curtea sclavilor rămâneau liniştiţi de vorbă, el cerceta plin de curiozitate toate cotloanele plantaţiei Lea. Într-o astfel de duminică, întorcându-se acasă doar după căderea amurgului, îi povesti lui Kizzy că fusese în „vizită" la bătrânul care vedea de cocoşii de luptă ai stăpânului.

– L-am ajutat să prindă un ditamai cocoş bătrân care scăpase şi dup-aia am stat de vorbă. Mie nu mi s-a părut aşa de scrântit, cum ziceţi voi, mămico! Tii, aşa păsări n-am văzut de când sunt! Cică unii cocoşi nici n-apucă bine să cânte şi să se ţină pe picioare, că şi încearcă să se ia la bătaie cu alţii. Bătrânul m-a lăsat să culeg nişte iarbă şi să le-o dau chiar eu s-o mănânce. Şi mi-a mai zis că el se chinuie cu puii ăştia mai mult decât mamele cu pruncii lor.

Auzind una ca asta, Kizzy ridică din sprâncene, dar nu spuse nimic, amuzată la gândul că fiu-său putea să se arate atât de încântat de nişte pui:

– Ba chiar mi-a arătat cum să-i frec pe spate, pe gât şi pe picioare, ca să poată lupta mai bine.

– Nu-i prea bine să-ţi bagi nasul pe-acolo, băiete, îl sfătui ea. Ştii şi tu că stăpânul nu lasă pe nimeni să se apropie de puii ăia ai lui, decât pe bătrânul Mingo!

– Ba nu, că unchiul Mingo a zis să-l roage pe conaşu' să mă lase să mă duc acolo, să-l ajut să dea de mâncare la păsările-alea ale lui.

A doua zi de dimineaţă, în drum spre câmp, Kizzy îi povestea mătuşii Sarah ultima ispravă a lui George. Mătuşa Sarah păşea tăcută alături de ea. După un timp îi spuse:

– Ştiu că te-ai săturat să-ţi mai ghicesc de-atunci, dar lasă-mă să-ţi spun doar un lucru despre George! N-o să fie niciodată un negrotei ca ăilanţii! Nu, cât o trăi pe lumea asta, tot de isprăvi care mai de care mai grozave o să aibă parte!

CAPITOLUL 16

– Pare crescut cum se cuvine şi destul de îndemânatic, conaşule! încheie unchiul Mingo, povestindu-i stăpânului despre băiatul acela din curtea sclavilor, al cărui nume nici nu îl ştia măcar.

Cum domnul Lea căzu pe dată la învoială să-l pună la încercare, unchiul Mingo se arătă foarte mulţumit, căci de multă vreme avea el nevoie de un ajutor. Îşi dădea şi el seama că stăpânul era îngrijorat văzându-l că îmbătrânea şi se şubrezea şi, chiar în ultimele cinci-şase luni tuşea mai tot timpul. Mai ştia şi că nu se alesese nimic din strădaniile domnului Lea de a-i cumpăra un ucenic, tânăr şi îndemânatic, care să-l ajute la dresat cocoşi, căci ceilalţi luptători din ţinut nu doreau, bineînţeles, să-l servească.

– Dacă aş avea vreun băiat care să dea cât de cât semne de îndemânare, îi spusese într-o zi unul din ei, îţi

dai şi dumneata seama că nu ţi l-aş vinde tocmai dumitale. Că dac-apucă să intre pe mâna bătrânului Mingo al dumitale, în cinci-zeci ani o să mă bată chiar el la lupte!

Mingo îşi mai zicea că graba cu care acceptase stăpânul trebuia pusă şi pe seama faptului că sezonul anual de lupte de cocoşi din ţinutul Caswell urma să se deschidă în curând cu lupta cea mare din ziua de Anul Nou; aşa că dacă băiatul ar fi dat doar de mâncare la păsări, atunci el, Mingo, ar fi putut să-şi vadă liniştit de antrenarea cocoşilor de doi ani care se aflau în libertate, în crâng.

În prima zi de ucenicie, Mingo îi arătă cum să dea de mâncare la o puzderie de pui, cam de aceeaşi vârstă şi mărime, închişi în ţarcuri. Văzându-l pe băiat că-şi duce mulţumitor sarcina la bun sfârşit, bătrânul îl puse apoi să hrănească şi alţi cocoşei, ceva mai mari, care nu împliniseră încă un an, dar care încercau încă de acum să se năpustească unul la altul prin ochiurile plasei de sârmă ce despărţea ţarcurile. Şi în zilele următoare Mingo nu îi mai dădu răgaz nici măcar să-şi tragă sufletul, căci de trei ori pe zi trebuia să le umple vasele de tablă cu apă dulce de izvor, să le dea tărâţe şi să le aştearnă pe jos nisip curat, scoici şi zgură.

George nu-şi închipuise vreodată că o să ajungă să îndrăgească cocoşii – mai ales pe cei tineri, cărora începuse să le dea pintenii şi ale căror pene se împestriţau în culori vii, în timp ce se foiau ţanţoşi şi fără teamă de colo-colo, scăpărând priviri provocatoare. Uneori, când unchiul Mingo nu se afla prin preajmă, George izbucnea în hohote de râs văzându-i pe unii dându-şi iute capul pe spate şi scoţând câte un sunet răguşit, de parcă ar fi vrut să se ia la întrecere cu cântecul strident al celor şase sau şapte cocoşi bătrâni care purtau semnele multor lupte şi pe care unchiul Mingo îi numea cocoşi prinzători şi le dădea numai el de mâncare. Şi-n mintea lui, George se

vedea pe el un cocoş mai tânăr, iar pe unchiul Mingo un cocoş bătrân.

Cel puţin o dată pe zi, conaşul' Lea apărea călare pe drumul nisipos ce ducea spre locul unde erau antrenaţi şi dresaţi cocoşii, iar George se străduia să nu-i iasă-n cale, căci observase cât de rece se purta stăpânul cu el. O auzise pe domnişoara Malizy povestind că stăpânul nu-i îngăduia nici măcar coniţei să vină unde erau cocoşii.

Apoi, când stăpânul pornea să cerceteze ţarcurile cocoşilor de lupta, Mingo se ţinea întotdeauna cu un pas îndărătul stăpânului, nici prea departe în vacarmul acela de cotcodăceli, ca să poată auzi şi răspunde la ceea ce-i spunea conaşu'. George băgă de seamă că stăpânul vorbea aproape prieteneşte cu unchiul Mingo, nu aşa de rece şi răstit cum se adresa unchiului Pompey, mătuşii Sarah şi mamei lui, care erau simpli muncitori la câmp. Câteodată, când drumul îi purta până în locul unde trebăluia George, acesta îi putea auzi ce vorbeau:

– Mă gândesc să scot la luptă cam vreo treizeci de cocoşi anul acesta, Mingo, aşa că ar trebui să aducem din ţarcurile din crâng vreo şaizeci şi ceva, spuse stăpânul într-o zi.

– Da, conaşule. Iar când o veni vremea să-i alegem, musai să avem vreo patruzeci buni de antrenat.

Pe zi ce trecea, în mintea lui George se înmulţeau întrebările, dar lui Mingo îi plăcu că băiatul nu întreba prea mult, căci adevăraţii crescători de cocoşi de lupte erau oameni ce ştiau să-şi ţină tainele. Totuşi, poruncile i le dădea cu bună ştiinţă foarte scurte, ca apoi să se îndepărteze iute, ca să-l încerce cât de bine şi de repede era în stare să priceapă ce i se spunea; şi era mulţumit văzând că lui George nu era nevoie să i se spună ceva de două ori.

După un timp, Mingo îi spuse conaşului Lea că-i plăcea cu câtă grijă vedea George de păsări, dar avu şi prudenţa să adauge:

– Asta, cât am putut eu să-mi dau seama, conaşule!

Răspunsul stăpânului, însă, îl dădu gata:

– De mult mă gândeam eu că-ți trebuie un băiat să stea aici cu tine. Dar coliba ta-i cam mică, aşa că să vă faceți una, pe aici pe undeva, ca să-l ai oricând în preajmă.

Mingo se înspăimântă la gândul că cineva îi va tulbura brusc liniştea şi singurătatea pe care o împărțea cu păsările de mai bine de douăzeci de ani, dar nu lăsă să-i scape nici o vorbă de nemulțumire.

După plecarea stăpânului, îi spuse lui George cam acru:

– Conaşu' zice că am nevoie de tine d'acu încolo. Pasă-mi-te, c-o fi ştiind el ceva ce eu nu ştiu.

– Da, domnu'! răspunse George, străduindu-se să-şi țină firea.

– O să trebuiască să facem o colibă.

Oricât de mult i-ar fi plăcut lui cocoşii de lupte şi unchiul Mingo, George pricepu că asta punea capăt momentelor atât de frumoase din casa cea mare, când făcea vânt musafirilor cu pene de păun şi-i înveselea imitându-l pe pastor. Dar cel mai cumplit lucru era că nu ştia cum să-i dea maică-si vestea.

Kizzy tocmai îşi băga picioarele într-un lighean cu apă caldă când George intră, mohorât, ca niciodată.

– Mamă, am ceva să-ți spun.

– Ascultă, băiete, io-s frântă de oboseală şi m-am săturat să tot auz de orătăniile alea!

– Ştii, nu de ele-i vorba, zise el răsuflând adânc. Mamă, stăpânu' mi-a spus mie şi lu' unchiu' Mingo să facem o colibă în care să stau eu.

Kizzy sări în picioare, împrăştiind pe jos apa din lighean, gata să se repeadă la George.

– Unde să stai? Da' ce-ai tu de făcut acolo, de nu mai poți sta aci, unde şezuşi toată viața?

– N-am vrut io, mamă! Conaşu'... Glasul îi deveni plângăreț şi ascuțit: Io nu vreau să plec de lângă tine, mamă!

– Ş-apăi, eşti prea mic să şezi de unu' singur! Pun rămăşag că negroteiu' ăla bătrân, Mingo, i-a băgat lu' conaşu'-n cap una ca asta!

– Nu el, mamă! Că nici lui nu-i place, ţi-o spun io! Nu suferă pe nimeni lângă el, zi de zi! El cu gura lui mi-a spus că mai bine ar sta singur cuc.

Tare ar mai fi vrut să găsescă ceva să-i spună care s-o mai îmblânzească.

– Ştii, mamă, conaşu' o face aşa, de dragul meu. Tare bun mai e 'mnealui cu mine şi cu unchiu' Mingo, nu cum se poartă cu ăia de la cîmp...

Vorbele i se opriră însă în gât, amintindu-şi că şi maică-sa lucra la câmp. Cu faţa schimonosită de amărăciune şi ură, Kizzy se repezi la George şi-l zgâlţâi ca pe o zdreanţă, răcnind:

– Puţin îi pasă lu' stăpân-tu' de tine! O fi el taică-tu, da' nu-i pasă de nimic pe lume decât de orătăniile alea ale lui!

O clipă rămăsese la fel de împietrit ca şi George de ceea ce-i scăpase din gură.

– Aşa să ştii! Şi să nu-ţi închipui că-ţi face vr'un favor. Nu vrea decât să-l ajuţi pe negroteiu' ăla bătrân şi ţicnit să-i crească cocoşii cu care crede c-o să se îmbogăţească.

George rămăsese cu gura căscată. Ea se năpusti, lovindu-l cu amândoi pumnii:

– Ş-acu' ce mai tăndăleşti p'aci?

Răsucindu-se, îi înşfăcă cele câteva veşminte ce le avea şi i le azvârli în braţe:

– Pleacă! Ieşi afară din colibă mea!

George stătea însă ţintuit. Simţind cum o umflă plânsul, Kizzy dădu buzna afară din colibă, ducându-se glonţ la domnişoara Malizy, peste drum.

Cu faţa scăldată în lacrimi, George o porni împleticindu-se către crescătoria de cocoşi. Îşi puse desaga drept căpătâi şi se culcă lângă un coteţ.

Înainte de ivirea zorilor, Mingo dădu peste el şi pricepu ce se întâmplase. Aşa că, contrar obiceiului lui, se purtă mai blând cu băiatul, care-şi vedea de treburi mohorât şi liniştit.

În timpul celor două zile cât îşi durară micuţa colibă, Mingo începu să-i vorbească de parcă numai atunci şi-ar fi dat cu adevărat seama că se afla şi el acolo.

– Păsările astea or să fie d'acu' înainte toată viaţa ta. Asta o să fie familia ta, îi spuse el dintr-o dată, căci acesta era cel dintâi lucru pe care voia să i-l bage în cap.

George, însă, nu-şi putea alunga în nici un chip gândul de la ce-i spusese maică-sa. Stăpânul era tatăl lui. Taică-său îi era stăpân.

Cum băiatul tăcea, Mingo urmă:

– Las' că ştiu io ce cred negroteii ăia d'acolo de mine: că-s cam anapoda.

Aici şovăi o clipă:

– Şi nici n-aş zice că nu-s.

Apoi tăcu.

George înţelese că unchiul Mingo aştepta să-l contrazică. Aşa că-i puse el o întrebare, ce-i stătuse pe limbă încă din prima zi când venise să-l vadă.

– Unchiule, cum se face că păsările aste nu-s ca alelalte?

– Vorbeşti de păsările alea de curte bune doar de băgat în oală, răspunse Mingo plin de dispreţ. Apoi astea d-acilea-s mai ceva ca alea ce trăiau odată în junglă, cum zice conaşu'. Şi-apoi cred că dacă le-ai da ăstora drumu-n junglă, s-ar bate să ia toate găinile ş-ar omorî toţi pintenogii, de parcă n-ar fi plecat d-acolo niciodată. Dacă un cocoş de lupte cotcodăceşte înainte de a ajunge la o anumită vârstă, urmă el, trebuie să i se sucească gâtul de îndată. Luptătorii adevăraţi au lupta în sânge, încă din ou, moştenită din moşi-strămoşi. Stăpânu' zicea că-nainte, păsările de luptă erau pentru om cum sunt câinii-n ziua de azi. Numa' că păsările astea au mai multă putere în ele şi decât câinii, şi decât taurii, şi decât urşii ori racoonii, ori

chiar decât o mulțime de oameni la un loc. Stăpânu' zice că ăsta-i sportul ăl mai mare, îl joacă până şi regii şi preşedinții.

Băgând de seamă că George îi privea cu luare aminte păienjenişul de cicatrice mici şi palide de pe mâinile-i negre, de pe brațe şi încheieturi, Mingo aduse din coliba lui o pereche de pinteni de oțel, care se terminau într-un vârf de ac, de ascuțiți ce erau.

– Dacă n-o să fii cu băgare de seamă, tot aşa o să arate şi mâinile tale, când o să te-apuci să umbli cu păsările, îi spuse unchiul Mingo, iar pe George îl năpădi bucuria înțelegând că bătrânul credea că ar putea şi el într-o bună zi să pună pinteni la cocoşii stăpânului.

În săptămâna următoare, unchiul Mingo nu se întrecu însă cu vorba, căci de ani de zile nu schimbase nici un cuvânt cu nimeni altcineva decât cu conaşu' Lea şi cu cocoşii lui. Dar cu cât începea să se deprindă cu George, pe care-l socotea ucenicul lui, îşi călca pe inimă şi începea să-i vorbească despre ceea ce credea el că l-ar putea ajuta să priceapă că numai cocoşii de cea mai bună calitate, cei mai bine îngrijiți şi antrenați puteau câştiga luptele, îmbogățindu-l astfel pe conaşu' Lea.

– În arenă conaşu' nu se teme de nimeni, îi spuse unchiul Mingo într-o seară. Tare-i mai place să-i înfrunte pe conaşii ăia putred de bogați, ăi de au peste mia de cocoşi, din care aleg în fiecare an doar câte o sută mai buni să iasă la lupte. Noi, dacă stai să te gândeşti, nici n-avem prea mulți, da' conaşu' tot câştigă destul, spre necazul ălora, că el a pornit-o-n lume ca un coate-goale. Da' cu câțiva cocoşi pe cinste şi c-un strop de noroc, conaşu' poa' s-ajungă la fel de bogat ca şi ăia.

Unchiul Mingo îi făcu cu ochiul.

– Pricepi tu, băiete? O grămadă de oameni n-au habar de ce bănet se poate face la luptele de cocoşi. Eu unu', dacă mi-ai da o mie de acri cu bumbac ori cu tutun, şi un cocoş de lupte pe cinste, aş alege pasărea cu

ochii-nchişi. Aşa zice şi conaşu'. D'aia nici n-a băgat prea mulţi bani în pământ ori în negrotei.

Când împlini paisprezece ani, George începu să-şi petreacă duminicile libere împreună cu ai săi, adică pe lângă maică-sa şi întreaga curte a sclavilor, domnişoara Malizy, mătuşa Sarah şi unchiul Pompey. Chiar şi acum, deşi trecuse atâta vreme, trebuia s-o liniştească pe mama lui că nu-i purta pică pentru felul în care-i pomenise de taică-său. Se gândea însă deseori la el, dar nu sufla nimănui vreo vorbă, iar conaşu' ar fi fost ultimul om care ar fi aflat-o. Acum, toţi cei din curtea sclavilor erau impresionaţi de noua lui slujbă.

– Să te prind eu că-ţi dai aere cu mine, care te-am scăldat, că-i vai de tine, îi spunea mătuşa Sarah prefăcându-se tare furioasă, iar George îi zâmbea larg.

Toţi mureau de curiozitate să afle despre lucrurile nemaipomenite ce se întâmplau în locul acela oprit lor, unde trăia el împreună cu cocoşii. George le povestea doar lucruri neînsemnate: cum cocoşii puteau să omoare un şoarece, să pună pe fugă o pisică şi chiar să sară la o vulpe; găinile puteau şi ele să fie la fel de arţăgoase ca şi cocoşii, le mai spunea el, şi uneori cântau chiar ca ei. Conaşu' e cu ochii-n patru ca nu cumva să le dea târcoale oameni străini, pentru că se plătesc bani grei până şi pe un ou de păsări de soi, darămite pe păsări, pe care hoţii le pot trece cu uşurinţă într-alt sat, ca să le vândă ori să le pună să lupte ca şi cum ar fi ale lor. Când George spuse ce-i povestise unchiul Mingo, că conaşu' Jewett, un proprietar de cocoşi putred de bogat, dăduse trei mii de dolari pe un singur cocoş, domnişoara Malizy se minună:

– Maică, măiculiţă, păi ar fi luat trei ori patru negrotei cu banii de pe cocoşu' ăsta, şi tot i-ar mai fi rămas!

Duminica după prânz, după ce se sătura de vorbit cu toţi, George începea să nu-şi mai găsească locul. Şi-n curând o pornea cu paşi repezi pe drumul nisipos către orătăniile lui. Când ajungea în dreptul ţarcurilor dinspre

drum, încetinea pasul şi se apleca să culeagă iarbă fragedă şi proaspătă; arunca apoi câte o mână în fiecare ţarc şi rămânea o clipă în faţa lor, să se uite cât de mulţumiţi cârâiau cocoşii cei tineri înghiţind-o. Aveau aproape un an acum, le crescuseră pene mari, iar din ochi le scăpărau văpăi.

– D'acu' trebuie să-i scoatem afară, la împerecheat, spusese unchiul Mingo.

George ştia că aceasta se va întâmpla atunci când cocoşii ajunşi la vârsta deplinei bărbăţii vor fi aduşi din crâng ca să fie selecţionaţi şi antrenaţi pentru următorul sezon de lupte.

După ce trecea pe la cocoşii cei tineri, George îşi irosea de obicei restul după-amiezii hoinărind mai departe pe drum, până ajungea în crângul de pini. Din când în când zărea câte un cocoş matur umblând ţanţoş de capul lui în fruntea unui cârd de găini. Aveau din belşug iarbă, grăunţe, lăcuste şi alte gângănii, ca şi pietriş bun pentru guşile lor şi apă limpede şi proaspătă pe plac din mulţimea de izvoare din crâng.

Într-o dimineaţă răcoroasă de noiembrie, conaşu' Lea sosi într-o căruţă trasă de un catâr, pe când unchiul Mingo şi George îl aşteptau cu coşurile de răchită în care puseseră cocoşii cei tineri. După ce îi încărcară în căruţă, George îl ajută pe unchiul Mingo să prindă cocoşul lui favorit, care cârâia mânios şi era brăzdat tot de cicatrice.

– Ăsta-i întocmai ca tine, Mingo, râse conaşu' Lea. S-a luptat şi a zămislit viaţă cât a putut la vremea lui, iar acum nu mai e bun decât să se îndoape şi să cârâie.

Zâmbind, unchiul Mingo îi răspunse:

– Eu, conaşule, nu mai mi-s bun nici măcar de cârâit!

Se urcară toţi trei în căruţă; unchiul Mingo se aşeză pe capră lângă conaşu', ţinându-şi cocoşul prinzător în braţe, iar George îşi făcuse loc în spate, printre coşuri.

Când ajunseră-n adâncul crângului de pini, conaşu' Lea opri căruţa şi-şi înălţă capul, ascultând atent. Apoi Mingo spuse încetişor:

– Parcă-i auz acolo-n spate!

Şi umflându-şi brusc obrajii, suflă cu putere peste capul cocoşului său, care se porni să cânte din toate puterile.

Dintre copaci răzbătu un cucurigu la fel de puternic, iar George simţi că i se încreţeşte pielea pe el, când văzu că din marginea crângului venea în goană o mândreţe de cocoş de lupte, cu trupul vânjos acoperit de pene multicolore, zbârlite şi cu coada lucioasă arcuită. În urma lui veneau în goană un cârd de găini cotcodăcind agitate, în timp ce cocoşul îşi scutura aripile, trâmbiţând cât îl ţineau puterile, sucindu-şi capul în toate părţile în căutarea celui ce-i încălca domeniul.

– Arată-i cocoşul prinzător, Mingo, spuse conaşu' în şoaptă.

Unchiul Mingo îl ridică cât putu de sus, iar cocoşul din crâng ţâşni în aer năpustindu-se la el. Cu mişcări iuţi, conaşu' Lea îl apucă din zbor, ferindu-se cu dibăcie de pintenii lui lungi şi ascuţiţi, pe care George îi putu zări pe când stăpânul îl băga într-un coş, acoperindu-l repede.

– Da' tu ce te holbezi, băiete? Dă drumul la un cocoşel din cei tineri! se răsti unchiul Mingo, de parcă George făcuse asta de când lumea.

George deschise bâjbâind un coş care-i era mai la îndemână şi scoase un cocoş tânăr, ce-şi scutură aripile sărind peste marginile căruţei drept pe pământ. Stătu să cumpănească o clipă, bătu apoi din nou din aripi, trâmbiţă cu putere, îşi lăsă în jos o aripă şi-o porni ţanţos după o găină. Curând, noul stăpân al cârdului mâna găinile înapoi în crângul de pini.

Când se reîntoarseră pe seară, înlocuiseră douăzeci şi opt de cocoşi maturi, de doi ani, cu alţii mai tineri, de un an. Iar a doua zi, după ce mai prinseră încă alţi treizeci şi doi, George se simţea de parcă n-ar fi făcut altceva toată viaţa lui decât să prindă cocoşii lăsaţi în libertate. După aceea îşi petrecu timpul hrănindu-i şi adăpându-i pe cei şaizeci de cocoşi. I se părea că atunci când nu

mâncau, cotcodăceau tot timpul şi loveau cu ciocurile în marginile ţarcului, care era făcut în aşa fel încât orătăniile să nu se poată vedea, căci altminteri tot căznindu-se să se ia la trântă s-ar fi putut răni. Tare se mai minuna privindu-i cât erau de maiestuoşi, de sălbatici, de răi şi de frumoşi în acelaşi timp. Întruchipau tot ceea ce aflase el de la unghiul Mingo despre curajul lor moştenit din moşi-strămoşi, despre felul cum atât făptura cât şi instinctele le dădeau posibilitatea să fie gata să sfârtece în luptă, oricând şi oriunde, orice alt cocoş.

Stăpânul antrena întotdeauna de două ori mai multe păsări decât avea de gând să scoată în arenă în sezonul luptelor.

– Unii nu se dau pe brazdă: ori nu mănâncă, ori nu lucrează ca ăilalţi, îi explica unchiul Mingo lui George.

Acum, conaşu' Lea sosea în fiecare zi mult mai devreme şi, împreună cu unchiul Mingo, începea să cerceteze cei şaizeci de cocoşi, timp de câteva ceasuri. Prinzând frânturi din ceea ce vorbeau ei, George pricepu că nu aveau de gând să selecteze nici un cocoş cu vreo rană la cap sau pe trup, ori cu ciocul, aripile, gâturile sau picioarele care să nu corespundă cu ceea ce socoteau ei a fi perfecţiunea întruchipată. Hiba cea mai mare o aveau cei ce se arătau prea puţin bătăioşi.

Într-o dimineaţă, stăpânul veni din casa cea mare cu o baniţă şi se apucă să măsoare anumite cantităţi de făină de grâu şi ovăz pe care le amestecă cu unt, o sticlă de bere, cu albuşurile de la douăsprezece ouă de găini, din soiul de lupte, şi cu nişte măcriş de pădure, iederă de pământ şi un strop de lemn dulce. Din coca aceasta făcu nişte pâinişoare subţiri şi rotunde, pe care le dădu să fie coapte într-un cuptor mic de pământ, până se rumeniră.

– Pita asta le sporeşte vlaga! îi explică unchiul Mingo, arătându-i cum s-o fărâmiţeze şi să dea fiecărui cocoş câte trei pumni de bucăţele pe zi, şi să le mai pună şi nişte nisip de fiecare dată când schimba apa.

– Să mi-i freci pân-or fi doar muşchi şi oase, Mingo! Nu vreau nici un strop de grăsime în arenă, îi porunci stăpânul.

– Las' că le tai eu cozile, conaşule!

Începând de a doua zi, George ţâşnea încoace şi-ncolo cu unul dintre cocoşii prinzători ai unchiului Mingo sub braţ, iar după el alergau, unul după altul, cocoşii de antrenament. După cum îl învăţase unchiul Mingo, îl lăsa din când în când pe cocoşul ce-l urmărea să se apropie ceva mai mult, ca să poată sări, dând cu ciocul şi forfecând cu ghearele, la veteranul ce cârâia furios.

Prinzând din zbor cocoşul agresor ce gâfâia din greu, unchiul Mingo îi dădea o nucă de unt nesărat amestecat cu ierburi pisate, pe care cocoşul o înghiţea în grabă. Apoi aşeza pasărea istovită pe nişte paie moi, într-un coş adânc, îi mai punea paie deasupra, până umplea coşul bine, şi-i închidea capacul.

– Acu' o să asude bine de tot acolo!

Când termina de antrenat ultimul cocoş, George începea să scoată păsările asudate din coşuri. Înainte de a le băga din nou în ţarcuri, unchiul Mingo lingea capul şi ochii fiecăruia.

– Asta, aşa, ca să se înveţe, când o trebui să le sug cheagurile de sânge din cioc ca să poată respira, dacă s-or răni prea rău în luptă.

Până la sfârşitul săptămânii, mâinile şi braţele lui George erau atât de pline de urme de pinteni ascuţiţi, că unchiul Mingo mormăi supărat:

– Or să te ia drept luptător de cocoşi, dacă nu bagi de seamă.

Sărbătorile de iarnă trecură aproape neobservate, în afara dimineţii de Crăciun, când George îşi făcu vizita în curtea sclavilor. Acum, cu cât se apropia sezonul luptelor de cocoşi, pornirile bătăioase ale cocoşilor se înteţeau atât de mult, încât se năpusteau cu ciocul şi cârâiau la orice le-ar fi ieşit în cale, scuturându-şi aripile cu un

zgomot asurzitor. George se trezi gândindu-se de câte ori o auzise pe mama lui, pe domnişoara Malizy, pe mătuşa Sarah şi pe unchiul Pompey plângându-şi soarta; habar n-aveau ei ce viaţă palpitantă se desfăşura doar la o aruncătură de băţ mai încolo.

După Anul Nou, George prinse cocoşii, iar conaşu' Lea şi unchiul Mingo începură să le reteze creasta de pe cap, să le mai scurteze penele de pe gât, aripi şi târtiţă, ca apoi să le taie cozile în forma de evantaie scurte, desfăşurate. Lui George nu-i venea să-şi creadă ochilor cum, printr-o singură ajustare, se putea schimba trupul suplu şi îndesat al păsării, gâtul prelung ca un şarpe şi capul mare, cu cioc puternic şi ochi strălucitori. La unele păsări trebuiră să le mai reteze şi ciocurile prea coroiate, pentru când or trebui să „agaţe cu ciocul". În cele din urmă, veni şi rândul pintenilor, pe care-i râcâiră să-i cureţe şi să-i netezească.

Când se crăpa de ziuă, George şi Mingo băgară cei doisprezece cocoşi aleşi până la urmă în coteţe pătrate, împletite, speciale pentru călătorie. Unchiul Mingo le dădu câte o bucată de unt, mare cât o nucă, amestecat cu zahăr candel pisat. Sosi şi stăpânul cu căruţa plină de mere roşii. După ce încărcară şi cele douăsprezece coteţe cu cocoşi, Mingo se sui pe capră lângă conaşu' şi dădură bice cailor.

Aruncându-şi ochii îndărăt, Mingo strigă răguşit:

– Tu ce-ai de gând, vii ori nu?

George ţâşni ca din puşcă, se prinse de marginea căruţei şi-şi făcu vânt în ea. Nimeni nu-i spusese c-o să meargă şi el. Inima i se umplu de o adâncă recunoştinţă şi respect faţă de unchiul Mingo şi conaşu' Lea. Şi din nou îi zbură gândul, cu aceeaşi uimire şi surprindere, la ceea ce-i spusese mama lui că stăpânul îi era tată, ori că tatăl lui îi era stăpân.

Înaintea lor se vedeau puzderie de căruţe, şarete, cabriolete, călăreţi ori sărăntoci albi pe jos, ducând în spate saci umflaţi de culoarea şofranului, în care se aflau

cocoşi înveliţi în paie. George se întrebă atunci dacă şi conaşu' Lea umblase tot aşa la lupte cu primul cocoş, pe care lumea zicea că-l câştigase la loterie. În toate atelajele se aflau câte unul sau mai mulţi albi şi sclavi, împreună cu câteva coteţe de cocoşi, şi George îşi aminti că unchiul Mingo îi spusese că atunci când are loc vreo luptă mare, crescătorii de cocoşi nu ţin seamă de timp sau de distanţă. George se întreba dacă vreunul dintre sărăntocii aceia albi, ce veneau pe jos, va ajunge vreodată să aibă pământ şi-o casă mare aşa cum avea conaşu'.

După vreo două ore, George începu să desluşească vag în depărtare un zgomot ce nu putea fi altceva decât cântatul cocoşilor de lupte.

Pe măsură ce se apropiau de un crâng des de pini, un miros de carne friptă la proţap îi gâdila tot mai tare nările. Apoi căruţa se pomeni dintr-o dată printre multe altele, care încercau să-şi găsească loc de popas. De jur împrejur erau priponiţi cai şi catâri, ce fornăiau, loveau pământul cu copitele, şfichiuind aerul cu cozile; o mulţime de oameni se învălmăşeau, vorbind cu glas tare.

– Hei, uitaţi-l pe Tom Lea!

Conaşu' abia apucase să se scoale în picioare în căruţă şi-şi dezmorţea picioarele. Cei ce-l strigaseră erau un grup se sărăntoci albi, ce-şi treceau o sticlă din mână în mână, şi George se emoţionă văzând cât de cunoscut era stăpânul lui. Făcându-le semn cu mâna, conaşu' Lea sări din căruţă şi se pierdu în mulţime. Peste tot mişunau sute de oameni, vorbind aprins. Rotindu-şi ochii în jur, George văzu că aproape toţi sclavii rămăseseră la căruţe, părând că se ocupă de cocoşii din coteţe, iar sutele de orătănii se luau la întrecere cu trâmbiţatul. Sub unele căruţe se aflau saci de dormit şi George înţelese că stăpânii lor veneau de la distanţe atât de mari, că erau nevoiţi să înnopteze acolo.

– Ce şezi aşa, cu gura căscată, măi băiete! Hai să ne-apucăm să încălzim păsările astea! îl zori unchiul Mingo, care tocmai trăsese căruţa şi legase caii.

Încercând să nu-şi dea pe faţă marea uimire, George se apucă să deschidă cuştile şi să scoată pe rând câte o pasăre, ce lovea mânioasă cu ciocul, dând-o în mâinile negre şi noduroase ale unchiului Mingo, care le frecţiona picioarele şi aripile. După ultimul cocoş, unchiul Mingo îi spuse:

– Taie frumos vreo şase mere, aşa, mai bune! Asta-i a mai grozavă mâncare pentru ei înainte de lupte.

Apoi, se întâmplă ca unchiul Mingo să-i prindă băiatului privirile ce-i scăpărau spre mulţime şi-şi aminti că tot aşa fusese şi el la prima luptă de cocoşi, cu mult, mult timp în urmă.

– Hai du-te şi tu! Şterge-o şi învârteşte-te şi tu pe-aci dacă ai chef, da' să nu care cumva să nu te întorci înainte d-a începe luptele!

Strecurându-se printre oamenii care glumeau şi beau, George merse aşa un timp, fără ţintă, simţind sub tălpile goale ácele elastice de pin. Trecu pe lângă zeci de coteţe cu cocoşi, care mai de care mai pestriţi, unii de la un alb curat ca zăpada până la negru ca tăciunele, iar alţii cu cele mai neaşteptate îmbinări de culori.

Deodată George încremeni. În faţa lui se afla o întindere rotundă, adâncă de vreo două picioare, cu marginile panelate; pe podeaua de lut bătătorit şi presărat cu nisip era tras un cerc chiar în mijloc şi două lunii drepte la distanţă egală de margini. Aceasta era, care va să zică, arena! În spatele ei, pe o colină, o mulţime zgomotoasă de oameni îşi făceau loc, trecându-şi din mână în mână sticlele cu băutură. Apoi, de undeva de pe-aproape, un funcţionar cu faţa congestionată se porni să zbiere, făcându-l pe George să tresară:

– Domnilor, să pornim luptele!

George o luă la goană înapoi şi ajunse la căruţă doar cu o clipă înaintea conaşului Lea. Apoi conaşu' şi unchiul Mingo dădură ocol căruţei, vorbind pe şoptite şi uitându-se la cocoşii din coteţe. Urcat în picioare pe capra căruţei, George putea vedea arena peste capetele

oamenilor. Patru oameni şuşoteau ceva între ei, când se apropiară alţi doi cu câte un cocoş sub braţ. Dintre spectatori izbucniră dintr-o dată strigăte:

– Zece pe roşu!

– L-a luat!

– Douăzeci pe albastru!

– Cinci!

– Încă cinci!

– S-a marcat!

Strigătele se înteţeau pe măsură ce cocoşii erau cântăriţi şi li se puneau la picioare pinteni de fier, ascuţiţi ca acul. Îi veni în minte că unchiul Mingo îi povestise odată că nu se pot lupta decât cocoşii cam de aceeaşi greutate, doar cu două uncii mai mult sau mai puţin.

– Aţâţaţi cocoşii! strigă cineva din marginea arenei.

Apoi, împreună cu alţi doi, se lăsă iute pe vine în afara ringului, în timp ce cei doi stăpâni se aşezau şi ei pe vine înăuntrul cercului, ţinându-şi păsările destul de aproape una de alta să se poată atinge cu ciocul.

– Fiţi gata!

Întorcându-se la semnele de pornire de o parte şi de alta a cercului, cei doi stăpâni îşi puseră în arenă cocoşii, nerăbdători să se repeadă unii la alţii.

– Porniţi!

Cocoşii se năpustiră cu o viteză ameţitoare şi se ciocniră cu atâta forţă încât îşi pierdură amândoi echilibrul, dar într-o clipă fură în aer, zornăindu-şi pintenii de fier. Din nou căzură, dar se-nălţară cât ai clipi din ochi, într-un nor de fulgi.

– Roşul e rănit! răcni cineva.

Cu răsuflarea tăiată, George se uita la cei doi stăpâni ce-şi prinseseră păsările din zbor şi le cercetau cu atenţie, după care le puseră din nou pe semnul de pornire. Înfuriat, cocoşul roşu, rănit, sări ceva mai sus decât adversarul său şi-i înfipse un pinten de fier drept în creştetul celui albastru, care căzu mort zbătându-se

frenetic. În învălmăşeala de strigăte asmuţite şi de înjurături grosolane, George auzi glasul puternic al arbitrului.

– Câştigător cocoşul domnului Grayson, la un minut şi zece secunde în cea de-a doua repriză.

George era cu sufletul la gură. Lupta următoare se sfârşi şi mai iute, iar stăpânul păsării înfrânte azvârli înfuriat ca pe o zdreanţă trupul însângerat al cocoşului.

– Cocoşu' mort e doar un maldăr de fulgi, îi şopti unchiul Mingo.

După a şasea ori a şaptea luptă, arbitrul îl strigă pe domnul Lea.

Conaşu' se îndepărtă grăbit de căruţă cu un cocoş sub braţ. Amintindu-şi cum îl hrănise, cum îl antrenase şi-l ţinuse în braţe, George nu-şi mai încăpea în piele de mândrie. Ajunşi în dreptul arenei, conaşu' şi adversarul lui îşi cântăriră păsările şi apoi le fixară pintenii de fier, într-un vuiet de pariuri.

La semnalul de pornire, cei doi cocoşi se izbiră cap în cap; săriră apoi în aer, se rostogoliră din nou pe jos, lovind disperaţi cu ciocul, încercând să-şi înşele adversarul, şerpuindu-şi gâturile subţiri să prindă vreun punct slab. Ţâşniră din nou în sus, se izbiră cu aripile şi se lăsară iar jos. Cocoşul conaşului Lea se clătina ameţit de lovitura de pinten ce-o primise. Într-o clipă însă se înălţară iar, şi cocoşul conaşului îşi înfipse definitiv pintenul.

Apucându-şi pasărea, care mai trâmbiţa încă triumfătoare, conaşu' Lea se întoarse în fugă la căruţă. În timp ce-l urmărea pe unchiul Mingo cum înşfacă pasărea sângerândă şi, cu degetele-i iuţi, o cercetează cu de-amănuntul, găsindu-i o rană adâncă în coaste, George aproape nici nu auzi strigătul arbitrului: „Câştigător – cocoşul domnului Lea." Unchiul Mingo îşi apropie buzele de rană şi-şi supse brusc obrajii scofâlciţi, ca să tragă la iuţeală sângele închegat. Apoi, azvârlind cocoşul la picioarele lui George, îi spuse răstit:

– Hai, fă pe el. Uite ici!

George rămase înlemnit, nepricepând ce-i cerea.

– Dă-i drumu' iute. Aşa nu se mai infectează.

George abia se dezmetici ca să facă ce i se cerea. După aceea unchiul Mingo băgă uşurel pasărea într-un coş adânc, învelindu-l cu paie moi.

– Cred că-l facem bine, conaşule! Pe care-l luaţi acu'?

Conaşul Lea arătă cu degetul unul dintre coteţe:

– Scoate-mi pasărea aia, băiete!

George se năpusti să-i împlinească dorinţa, iar conaşu' o porni zorit înapoi, spre mulţimea zgomotoasă, tocmai când se anunţa învingătorul altei lupte. Printre cârâiturile şi trâmbiţele ascuţite ale sutelor de cocoşi, printre strigătele de pariuri ale oamenilor, George desluşea şi cârâitul slab al păsării vătămate din coş. În sufletul lui tristeţea se-mpletea cu bucuria şi teama; nicicând nu fusese atât de emoţionat. Şi-n dimineaţa aceea răcoroasă se mai născu încă un luptător de cocoşi.

CAPITOLUL 17

– Ia uitaţi-vă la el cum umblă, mai ţanţoş decât orătăniile lui! se văită Kizzy către domnişoara Malizy, mătuşa Sarah şi unchiul Pompey.

Din susul drumului apăru George, îndreptându-se cu paşi mari să-şi petreacă cu ei obişnuita dimineaţă de duminică.

– Hm! făcu mătuşa Sarah, uitându-se la Kizzy. Ia las-o mai moale, femeie, că şi noi suntem la fel de mândri de el ca şi tine.

Şi-n timp ce George se apropia, neputându-i încă auzi ce vorbeau, domnişoara Malizy le povesti celorlalţi cum seara trecută îl auzise pe conaşu' Lea lăudându-se, la un pahar, oaspeţilor săi, tot luptători de cocoşi, că are un băiat, care după patru ani de ucenicie, părea „născut" să

devină cu timpul „la fel de bun ca oricare antrenor de cocoşi, fie el alb sau negru, din întreg ţinutul Caswell".

– Mai povestea conaşu' că Mingo i-a spus că băiatul nu se gândeşte la altceva decât la cocoşi. Mingo s-a jurat, zice conaşu', că-ntr-o seară târziu a dat de George aşezat pe un buştean. Mingo zice că a încetinit pasul şi s-a jurat pe ochii lui că George stătea de vorbă cu nişte găini ce cloceau pe ouă. Cică le povestea câte lupte or să câştige puii ce-or să iasă din ouăle clocite de ele.

– Vai, Doamne, exclamă Kizzy, şi ochii îi erau scăldaţi în lacrimi uitându-se la el.

Îi povestiră apoi lui George ultimele noutăţi ale albilor, pe care domnişoara Malizy reuşise să le afle-n timpul săptămânii. Deşi prea puţine de data aceasta, noutăţile spuneau că tot mai mulţi albi vorbind graiuri necunoscute veneau cu vapoarele în nord, ca să îngroaşe rândurile celor ce se luptau să ia slujbele pe care le avuseseră înainte negrii liberi. De asemeni se zvonea că pe negrii liberi or să-i încarce în vapoare ca să-i trimită în Africa. Şi-şi râdeau de George, care, trăind acolo singur cuc, doar cu bătrânul, n-avea de unde şti toate acestea sau altele care se petreceau în lumea largă, doar dacă nu i le spunea cumva vreunul din cocoşii ăia. George făcea haz şi le dădea dreptate.

Vizitele acestea săptămânale nu-i aduceau numai bucuria de a o vedea pe maică-sa şi pe ceilalţi, dar îl mai scăpau şi de bucatele unchiului Mingo, care erau mai nimerite pentru cocoşi decât pentru oameni. Iar domnişoara Malizy şi Kizzy se deprinseseră acum să-i gătească din belşug mâncărurile preferate.

La vremea prânzului, de obicei George începea să-şi tărăgăneze glasul şi ceilalţi îşi dădeau seama că era nerăbdător să plece înapoi, şi după ce-i smulgeau promisiunea că-şi va face mereu rugăciunea, după ce se îmbrăţişau, George o pornea în goană, ducând cu el un coş cu bunătăţi pe care le împărţea cu unchiul Mingo.

Vara, George îşi petrecea restul duminicii libere într-o poiană cu iarbă multă, unde unchiul Mingo îl vedea cum ţopăie de colo-colo prinzând greieri, pe care-i ducea apoi drept „desert“ puilor şi cocoşeilor tineri din ţarcuri. Acum însă de-abia începuse iarna, cocoşii de doi ani abia fuseseră aduşi din crângul de pini pentru antrenamente, şi George se străduia să păstreze câte unul din cocoşii pe care Mingo şi conaşu' îi credeau prea sălbatici şi temători de oameni ca să merite osteneala să-i antreneze şi voiau să-i înlocuiască. Amuzându-se, unghiul Mingo privea totuşi cu drag cum George apuca zdravăn câte un cocoşel ce dădea furios cu ciocul şi cârâia zbătându-se şi începea să-i cânte încetişor, suflându-i uşurel peste cap şi gât, frecându-şi faţa de penele lui lucitoare, frecţionându-i trupul, picioarele şi aripile până când îl domolea cu adevărat.

Mingo îi dorea să reuşească, dar spera că George îşi va aminti ceea ce-i spusese el – că nu trebuia niciodată să rişti cu o pasăre nesigură. Antrenarea şi selectarea unor păsări de soi putea fi o muncă de o viaţă întreagă şi ar fi putut fi ratată printr-o singură alegere făcută cu sufletul, nu cu mintea. Nu se putea porni la luptă cu nici o pasăre până nu i s-ar fi îndreptat orice meteahnă observată. Şi-acum George ajunsese să poată suci gâtul oricărui cocoş, dacă ceva nu era în regulă cu el. Începuse şi el să împărtăşească ideea conaşului şi a unchiului Mingo că singurele păsări preţioase erau acelea care, pe lângă un antrenament susţinut şi o condiţie fizică bună, aveau şi o agresivitate şi un curaj înnăscut şi nu s-ar fi oprit din luptă decât când picau moarte.

Lui George tare-i mai plăcea să vadă cum cocoşii conaşului îşi omorau adversarii iute, fără vreo rană, uneori în mai puţin de treizeci ori patruzeci de secunde, dar în sinea lui urmărea cu cea mai mare emoţie – deşi n-ar fi suflat o vorbă despre asta lui Mingo ori conaşului – cum o pasăre pe care o crescuse el de când ieşise din găoace se lupta pe viaţă şi pe moarte cu un alt cocoş

până ce sângerau amândouă, sfârtecate, cu ciocurile căscate, cu limbile atârnând afară, cu aripile măturând arena, cu trupurile şi picioarele tremurând până cădeau amândouă zdrobite la pământ; ca apoi, când arbitrul începea să numere până la zece, pasărea conaşului să mai găsească, te miri de unde, încă un strop de vlagă, să ţâşnească în sus şi să-şi înfigă pintenul aducător de moarte.

Acum înţelegea dragostea lui Mingo pentru cei cinci, şase foşti luptători pe care-i considera ca pe copiii săi, mai ales pe cel care zicea că-i câştigase conaşului pariul cel mai mare din toată cariera sa.

– 'A ma grozavă luptă din câte am văzut, îi povesti unchiul Mingo arătându-i-l cu capul pe veteranul cu un singur ochi. Asta pe când era el tânăr, cam cu vr'o trei, patru ani înainte d'a veni tu aci. La luptele alea de Anu' Nou, pe conaşu' îl susţinea un alt conaş, din ăia putred de bogaţi, tocmai din ţinutul Surrey, Virginia. Se anunţase că or lupta nici mai mult, nici mai puţin de două sute de cocoşi pentru o miză de zece mii de dolari, başca celelalte pariuri de o mie de dolari. Ei, şi ce crezi, conaşu' şi cu mine am plecat cu douăzeci de păsări! Una mai grozavă ca alta! Zile întregi am mers cu căruţa până s-ajungem acolo. Tot drumul n-am făcut altceva decât să le hrănim, să le adăpăm şi să le frecţionăm, acolo, în coteţele lor. Cam spre sfârşitul luptelor, conaşu' îşi pierduse minţile de furie. Câştigaserăm noi câte ceva, dar pierduserăm prea multe păsări ca să mai putem da lovitura cea mare. Atunci a aflat că o să lupte cu ceea ce unii ziceau că era a mai năbădăioasă claie de fulgi şi pene din întreaga Virginie. Să fi auzit ce mai răcneau oamenii pariind pe pasărea aia. Enee, şi când a apucat conaşu' sticla şi-a tras câteva gâturi zdravene, şi-apoi s-a făcut roşu la faţă cum e racul. Şi din toate păsările câte ne mai rămăseseră, l-a ales pe ăl bătrân de colo. L-a înşfăcat sub braţ ş-a pornit-o spre arenă, jurând cât îl ţinea gura că n-avea de gând să zădărnicească pariurile nimănui. Zicea că el de la

nimic o pornise, şi dac-o sfârşi tot cu nimica, apoi tot n-avea ce pierde. Şi când colo ce să vezi, băiete?! Crâmpeiul ăsta de carne ţeapănă şi pene se porni în arenă şi ieşi de-acolo jumulit tot, dar nici orătania ailaltă n-a scăpat cu viaţă. Apoi arbitrii anunţară că ăle două păsări se căzniseră mai bine d-un sfert de ceas să se omoare una pe alta.

Şi unchiul Mingo privi bătrânul cocoş cu ochii aburiţi de duioşie.

– Era rănit aşa de rău şi sângera atât de tare, că nu credeam să mai scape. Da' n-am pus geană pe geană pân' nu l-am salvat.

Apoi unchiul Mingo se întoarse spre George.

– De fapt, băiete, trebuie să te deprind să faci un lucru, mai cu nădejde decât l-am făcut eu. Întotdeauna să faci tot ce-oi putea să pui pe picioare păsările rănite. Chiar şi alea de-au avut destul noroc să-şi omoare iute adversarul şi rămân în arenă trâmbiţând ţanţoşe, de parcă ar fi gata să sară din nou la bătaie, te pot înşela. De-ndată ce le duci îndărăt la căruţă, să nu uiţi să le cauţi bine peste tot, să n-aibă vreo crestătură de pinten ori vreo rană cât de micuţă, că se poate infecta. Şi cum ai vreo rană dintr-asta, dă-i cu urină pe ea. Iar dacă sângerează cumva, pune-le o prişniţă cu pânză de păianjen şi o bucăţică de blăniţă de iepure, ştii, d-aia moale, de pe burtă. Că dacă nu faci trebşoara asta, în două-trei zile cocoşul tău începe să arate de parcă ar fi intrat la apă, moleşit ca o cârpă, şi-n curând îşi dă duhul. Cocoşii de luptă sunt la fel de gingaşi ca şi caii de curse. Or fi ei tari, dar în acelaşi timp sunt şi tare sensibili.

Lui George i se părea că, deşi unchiul Mingo îl învăţase sute de lucruri, tot mai avea încă o mulţime să-i spună. Şi oricât se străduise el, tot nu putuse pricepe cum făceau Mingo şi conaşu', care parcă simţeau care pasăre se va dovedi în arenă cea mai iute, cea mai îndrăzneaţă şi cea mai maiestuoasă. Ei păreau că nu se ghidează doar după calităţile vizibile cu ochiul liber, pe care şi George reuşea

acum să le recunoască; adică spatele mic şi lat, cu pieptul plin şi rotunjit ce se termină cu un os drept şi puternic şi un pântec mic şi îndesat. Ştia de asemeni că aripile bune, puternice, cu oase rotunde, trebuie să aibă penele tari, late şi lucioase, care să se adune toate sub coada în evantai; că picioarele scurte, cu muşchii îndesaţi, trebuie să fie ceva mai depărtate de trup, iar pintenii tari la egală distanţă deasupra ghearelor puternice, al căror deget mare să se dea mult spre spate, lipit de pământ.

De multe ori unchiul Mingo îl dojenea pe George că îndrăgea într-atât unele păsări, încât părea să fi dat uitării instinctele sălbatice. Din când în când câte unul din cocoşii ce îi stătea blând în poală să-l mângâie, dând cu ochii de vreunul din veteranii unchiului Mingo, se năpustea din mâinile lui George, trâmbiţând de-ţi lua auzul, şi-o pornea glonţ după cocoşul cel vârstnic, iar George abia mai apuca să fugă ca să-i despartă, înainte de a se sfâşia unul pe altul. De asemeni, unchiul Mingo îi atrăgea deseori atenţia să-şi ţină mai bine firea când îi murea în arenă vreun cocoş crescut de el, căci de multe ori George, cât era el de mare şi de voinic, izbucnea în lacrimi.

– Nu poţi avea pretenţia să câştigi toate bătăliile.

Îşi mai pusese în minte să-i dea de ştire băiatului că, de mai bine de câteva luni, îl observase că dispărea la puţin timp după căderea întunericului şi nu se întorcea decât foarte târziu, aproape de revărsatul zorilor. Unchiul Mingo era sigur că acest lucru avea legătură cu ceea ce lăsase George să-i scape, aşa într-o doară că o dată, când fusese cu conaşu' Lea la moară, văzuse o mulatră tare drăguţă, pe nume Charity, care era fată în casă la o plantaţie învecinată.

– În toţi anii ăştia cât am stat eu aici, ochii ăştia bătrâni şi urechile mi s-au ascuţit mai abitir decât la o pisică. Te-am mirosit din prima noapte când ai şters-o. Eu unul nu sunt dintr-ăia care să-mi bag nasul în treburile altora, dar ceva tot trebuie să-ţi spun. Fii cu ochii în patru să nu te prindă vreo poteră că, de nu te-or bate măr, atunci te-or

aduce înapoi la conaşu', care n-o să-ţi cruţe deloc spinarea.

Un timp unchiul Mingo rămase cu privirile pierdute peste pajiştea plină de iarbă:

– N-am zis să nu te duci, bagă bine de seamă!

– Da, nene, vorbi George ruşinat.

Mingo tăcu din nou, se aşeză pe taburetul lui preferat şi, înclinându-se uşor înainte, îşi încrucişă picioarele apucându-şi genunchii în palme.

– Ehehei! băiete, mi-aduc aminte şi eu cum a fost când am aflat ce-s fetele... aici ochii unchiului Mingo se luminară, iar trăsăturile bătrâne ale feţei i se îndulciră. Parc-o văd, era o fată înaltă, abia venită în ţinutul nostru, şi stăpânu-su îşi cumpărase o plantaţie lângă a stăpânului meu.

Unchiul Mingo se opri o clipă şi zâmbi.

– Ş-acu' aş putea să ţi-o descriu, ehe, negroteii ăi mai bătrâni ca mine începuseră să-i zică „Şerpoaica Neagră".

Pe măsură ce vorbea, zâmbetul unchiului Mingo se lărgea, căci tare multe îşi mai aducea aminte. Numai că George era prea supărat că fusese dat de gol, încât nu-i mai ardea de ceea ce-i povestea unchiul Mingo. Şi-şi dădu seama că-l socotise pe bătrân mult mai netrebnic decât era de fapt.

CAPITOLUL 18

Într-o duminică dimineaţă, în drum spre curtea sclavilor, George bănui că se-ntâmplase ceva rău, căci nu văzu pe nimeni ieşindu-i în întâmpinare, cum se obişnuise în toţi cei patru ani cât stătuse cu unchiul Mingo. Grăbind pasul, ajunse la coliba maică-si şi dădu să bată, când uşa se deschise brusc şi Kizzy îl trase pur şi simplu înăuntru, trântind uşa iute la loc, cu chipul schimonosit de groază.

– Coniţa te-a văzut cumva?

– Eu n-am văzut-o, mamă! Da' ce s-a întâmplat?

– Vai, doamne! Conaşu' a primit veste că un negrotei liber din Charleston, în Carolina de Sud, Denmark Vesey îl cheamă, a adunat sute de negrotei şi au de gând să omoare chiar la noapte o mulţime de albi – dacă nu i-or prinde cumva. Conaşu' abia a plecat, parcă era nebun, ne-a ameninţat cu puşca, zicând că-l omoară pe ăla de îl vede coniţa că iese din colibă înainte de a se întoarce el de la nu ştiu ce mare adunare.

Kizzy se strecură pe lângă perete până ajunse la singurul geam al colibei, de unde se putea vedea casa cea mare.

– Acu' nu mai e acolo, la pândă. Poate că te-a văzut venind şi s-a ascuns.

Când o mai auzi şi pe asta – coniţa Lea să se ascundă tocmai de el – George se molipsi şi el de spaima lui Kizzy.

– Hai, fugi îndărăt la puii tăi, băiete. Cine ştie ce ţi-o face stăpânul dacă te prinde aici.

– Ba nu, mamă, am de gând să rămân să stau de vorbă cu conaşu'.

Îi dăduse prin minte că într-o astfel de împrejurare ar putea chiar să-i amintească pe departe stăpânului că era tatăl lui şi nu se putea să nu-i mai înmoaie vreun pic mânia.

– Eşti nebun de legat, pleacă iute de-aici! îi strigă Kizzy împingându-l afară pe uşa colibei. Dacă te prinde p-aici, e vai şi amar de noi. Ia-o p-acolo, pe lângă tufişurile alea din spatele latrinei, să nu dea coniţa cu ochii de tine.

Kizzy părea gata să-şi piardă minţile. Stăpânul trebuie să se fi purtat de data aceasta mai cumplit ca oricând, de o îngrozise într-atât.

– Bine, mamă, zise el într-un târziu. Da' n-o să mă strecor prin tufişuri, o să mă întorc pe drum, aşa cum am venit. N-am făcut nici un rău doar.

– Bine, numai pleacă odată.

George nici n-apucase bine să-i termine de povestit unchiului Mingo ceea ce auzise, temându-se că nici n-o să-l creadă, când auziră galopul unui cal. Într-o clipă apăru conaşu' Lea, privindu-i încruntat, de sus, din şaua calului cu frâiele într-o mână şi cu o puşcă într-alta şi-şi vărsă toată mânia pe George.

– Soţia mea te-a văzut, aşa că ştii ce s-a întâmplat.

– Da, domnu', abia îngână George, cu ochii la puşcă.

Conaşu' dădu să descalece, dar, răzgândindu-se, rămase în şa, cu pete mari, roşii de furie pe faţă şi le spuse:

– O grămadă de albi cumsecade ar fi putut muri la noapte, dacă nu s-ar fi găsit un negru care să-i spună la timp stăpânului lui. Asta dovedeşte că nu te poţi încrede în nici unul dintre voi, negroteilor.

Şi conaşu' Lea îi ameninţă din nou cu puşca.

– De unde ştiu eu ce coaceţi voi aici, lăsaţi de capul vostru în singurătatea asta? Să vă dea numai aşa ceva prin minte, că vă zdrobesc capul ca la iepuri!

Aruncându-le nişte priviri cumplite, Lea îşi struni calul şi o porni din nou la galop în susul drumului.

Unchiul Mingo rămase câteva clipe neclintit. Apoi scuipă plin de scârbă şi lovi cu piciorul nuielele din care împletea un coş de purtat păsările.

– Poţi să-ţi tăbăceşti pielea o mie de ani trudind pentru un alb, că pentru el tot cioroi şi negrotei rămâi! spuse cu amărăciune. Ascultă bine la mine, băiete! Să n-ai nădejde că stăpânul te are prea mult la suflet, căci albii înspăimântaţi nu mai ţin socoteala de nimic. Să nu cumva să-ţi mai dea prin cap s-o mai porneşti pe vreundeva noaptea, pân' s-o potoli zavera asta, m-ai înţeles?

– Da, nene!

George luă coşul la care împletise Mingo şi se aşeză pe un butuc ce-i era la îndemână. Şi-n timp ce încerca să-şi orânduiască gândurile, începu să împletească nuielele. Unchiul Mingo reuşise încă o dată să ghicească ce se petrecea în capul său.

George se înfurie la gândul că-şi închipuise că conaşu' s-ar fi putut purta cu el altfel decât ca un stăpân. Acum îşi dădea seama cât de dureros şi nefolositor era până şi gândul că stăpânul îi era tată.

Nu era sigur dacă domnişoara Malizy, ori mătuşa Sarah şi unchiul Pompey, ştiau ce se întâmplase între mama şi stăpânul, dar dacă ştia vreunul dintre ei, atunci aflau cu toții, căci orice ştia unul, spunea tuturor, fără ştirea celui în cauză, şi n-ar fi cruțat pe nimeni, nici pe el şi nici pe Kizzy.

George se întreba cu uimire ce-o fi simțind oare mama lui, după atâția ani, despre fapta aceasta groaznică, căci după cum vedea el, ea şi stăpânul se purtau de parcă, măcar într-o anume privință, habar nu aveau de existența celuilalt. George nu mai putea de ruşine la gândul că între mama lui şi conaşu' s-ar fi petrecut ceea ce se întâmpla între el şi Charity – sau între el şi Beulah în ultimul timp – în nopțile în care el o tulea de pe plantație.

Dar apoi îşi aduse aminte de o noapte, demult, pe când avea vreo trei-patru ani şi se trezise auzind patul scârțâind şi rămase încremenit, cu ochii ațintiți în întuneric, ascultând foşnetul pănuşilor din saltea şi gâfâitul bărbatului de lângă maică-sa. Stătuse aşa nemişcat până când omul se ridicase şi auzise apoi clinchetul unei monede puse pe masă, apoi zgomot de paşi şi uşa trântită. Un timp ce i se păruse nesfârşit, George rămăsese cu pleoapele strânse să-şi țină lacrimile fierbinți, de parcă ar fi vrut să-şi alunge din minte ceea ce văzuse şi auzise. Dar ori de câte ori se întâmpla să dea cu ochii de un borcan pe o poliță din coliba maică-si, plin cam de un deget cu monede, îşi aducea din nou aminte şi-l năpădea greața. Apoi, când se făcuse de vreo zece ani, băgă de seamă că borcanul dispăruse. Maică-sa nu bănuise niciodată că el ar fi avut ştiință despre aceasta.

Deşi era prea mândru ca să pomenească cuiva de tatăl lui alb, lui George îi trecuse prin minte că i s-ar putea destăinui lui Charity. Ea l-ar înțelege, poate. Spre

deosebire de Beulah, care era neagră ca tăciunele, Charity era o mulatră cu pielea mult mai deschisă la culoare decât George; de fapt, pielea ei era cafeniu-deschisă, cum le plăcea celor cu pielea foarte neagră s-o numească. Lui Charity nu numai că nu-i păsa de culoarea ei, ci-i mai şi povestise râzând că tatăl ei era un vechil alb de pe o mare plantaţie de orez şi indigo cu peste o mie de sclavi – loc unde ea se născuse şi crescuse până la optsprezece ani când fusese vândută la licitaţie, de unde-o cumpărase conaşu' Teague şi-o făcuse fată în casă. În ceea ce priveşte culoarea pielii, singura nedumerire pe care şi-o exprimase Charity vreodată era despre un frate al ei mai mic, din Carolina de Sud; care era de-a dreptul alb. Îi povestise că atât de mult îl sâcâiau copiii negri, încât maică-sa îl învăţase să le răspundă: „Pe mine condorul m-a ouat! Soarele m-a clocit! Iar Domnul mi-a dat culoarea asta a mea ca să nu vă băgaţi voi, negroteilor, nasul unde nu vă fierbe oala!" Şi de-atunci, spunea ea, îl lăsaseră cu toţii în pace.

Dar gândurile despre culoarea pielii sale şi despre împrejurările în care o căpătase îi fură risipite de ciuda ce-l cuprinse dându-şi seama că aşa-zisa răscoală din îndepărtatul Charleston îl va împiedica cu siguranţă să-şi pună în aplicare o idee pe care de multă vreme o tot răsucea pe-o parte şi pe alta în mintea lui. De fapt trecuseră vreo doi ani, până când se hotărâse să se destăinuie unchiului Mingo. Dar acum nu mai avea nici un rost să-i pomenească despre asta, căci depindea de stăpânul, dacă va fi de acord sau nu – şi ştia că o bună bucată de vreme conaşu' Lea se va ţine supărat la distanţă. După o săptămână şi ceva, conaşu' nu mai apăru cu puşca, dar vizitele lui zilnice la păsări erau foarte scurte şi, după ce-i arunca în grabă porunci unchiului Mingo, pleca înapoi călare la fel de mohorât cum sosise.

George nu-şi dădea seama cât de rău şedeau lucrurile cu ceea ce fusese cât pe ce să se întâmple la Charleston până când, după vreo alte două săptămâni, nesocotind

sfaturile unchiului Mingo, nu mai putu răbda ispita de a o şterge la una din iubitele sale. Ademenit de purtarea ei de tigroaică, se hotărî s-o prefere de data aceasta pe Charity. După ce auzi sforăitul unchiului Mingo, o luă la goană peste câmpuri şi cam după un ceas ajunse la ascunzişul lui din crâng, de unde îi dădea de veste fluierând ca rândunica de noapte. După ce fluieră şi a patra oară, fără să vadă semnul atât de cunoscut al lumânării scoase în fereastră, începu să intre la bănuieli. Tocmai când dădea să iasă din ascunziş ca să se îndrepte spre colibă, văzu ceva mişcându-se printre copacii din faţă. Era Charity. George se repezi s-o ia în braţe, dar ea nu-i îngădui decât o îmbrăţişare scurtă şi-un sărut în fugă şi-apoi îl dădu la o parte.

– Da'ce-ai păţit, puiule? o întrebă el, atât de asmuţit de mireasma de mosc a trupului ei, încât nu mai băgă de seamă şovăiala din glasul ei.

– Cum de ţi-a dat prin cap s-o porneşti tocmai acum, când potera împuşcă atâţia negri?

– Tocmai d-aia, hai mai iute în coliba ta! îi spuse George apucând-o cu braţul de după mijloc, dar ea se feri din nou.

– Te porţi de parcă n-ai fi auzit de nici o răscoală!

– Parc'am aflat eu ceva, dar...

– Stai să-ţi spun eu atunci.

Şi Charity îi povesti că-i auzise vorbind pe conaşu' şi coniţa ei despre capul răscoalei – un negru liber din Charleston, tâmplar de meserie, care mai citea şi Biblia, pe nume Denmark Vesey, care uneltise ani de-a rândul înainte de a se destăinui unor prieteni apropiaţi de-ai săi, şi aceştia l-au ajutat să adune şi să organizeze sute de negri din oraş – liberi ori sclavi. Patru grupuri înarmate până-n dinţi aşteptau doar un semn ca să pună mâna pe arsenal şi pe alte clădiri mai de seamă, în timp ce alţii ar fi dat foc oraşului şi ar fi omorât orice alb le-ar fi ieşit în cale. Se organizase până şi un pichet de vizitii negri, care

să dea năvală prin oraş cu cotigile, căruţele şi şaretele ca să-i zăpăcească pe albi şi să-i împiedice să ţină întruniri.

– Dar în duminica aia, de dimineaţă, un fricos de negru i-a povestit conaşului lui ce avea să se petreacă la miezul nopţii şi apoi albii năvăliră peste tot, prinseră o mulţime de negri, îi bătură şi-i schingiuiră să spună cine erau răsculaţii. Până acu' au spânzurat vreo treizeci şi peste tot bagă groaza-n negri, aşa cum fac acu' şi p-aici, dar mai ales în Carolina de Sud. Pe negri liberi din Charleston i-au pus pe fugă şi le-au ars casele, au alungat pastorii negri şi le-au închis bisericile, zicând că-n loc să predice, ei i-au învăţat pe negri să scrie şi să citească.

George încercă din nou s-o determine să meargă în coliba ei.

– Tu n-auzişi ce-ţi spusei eu? îi zise ea foarte neliniştită. Fugi iute acasă pân' nu te vede potera să te împuşte.

George nu se lăsă convins; în coliba ei n-avea cum ajunge potera şi-ar fi putut şi el să-şi aline dorul arzător, care-l făcuse să-şi pună viaţa în primejdie.

– Nu, ţi-am mai spus o dată!

Înnebunit, George o îmbrânci cu brutalitate în lături.

– Ei, bine, atunci m-am dus!

Şi-o porni amărât pe drumul pe care venise, regretând din tot sufletul că nu mersese mai bine la Beulah, acum fiind oricum prea târziu ca s-o mai ia într-acolo.

Dimineaţa îi povesti de răscoală şi unchiului Mingo.

– Azi noapte am fost s-o văd pe maică-mea, şi domnişoara Malizy mi-a spus ce-a auzit de la conaşu' şi de la coniţa despre răscoala aia...

Nu-şi dădea seama dacă unchiul Mingo îi crede sau nu minciuna, dar îi povesti înainte ceea ce auzise de la Charity, iar bătrânul îl ascultă cu atenţie. Când termină, George îl întrebă:

– Unchiule, da' cum se face că negrii ăştia de pe-aici sunt împuşcaţi pentru ceva care s-a întâmplat tocmai în Carolina de Sud?

După o clipă de gândire, unchiul Mingo îi răspunse:

– Toţi albii se tem ca nu cumva într-o zi noi, negrii, să ne organizăm şi să ne răsculăm, toţi la un loc. Apoi râse batjocoritor: Da' negrii n-or să poată nicicînd face ceva împreună.

Mai chibzui apoi alte câteva clipe şi urmă:

– Or s-o lase ei mai domol cu împuşcăturile şi omorurile de care vorbeai tu, aşa se-ntâmplă mereu; după ce au băgat groaza în negri şi au scos legi noi, se mai satură şi ei să azvârle banii pe atâţia oameni de patrulă.

– Şi asta cam cât o să ţină? îl luă pe George gura pe dinainte, dar privirea cu care îl săgetă Mingo îl lămuri cât de prostească îi era întrebarea.

Într-adevăr, în următoarele câteva luni conaşu' Lea începu încetul cu încetul să-şi revină; rămânea morocănos mai tot timpul, fără a le face însă nici un rău. Şi-ntr-o zi, George se gândi că venise momentul.

– Unchiule Mingo, mă tot gândeam la ceva, începu el. Cred că mi-a venit o idee care ar putea să-i facă pe cocoşii stăpânului să câştige mai multe lupte ca până acum.

Mingo se uită la zdravănul lui ucenic de şaptesprezece ani, cu o privire de parcă l-ar fi lovit damblaua.

– De cinci ani merg cu voi la luptele mari de cocoşi, continuă George. Cam de vreo doi ani am început eu să bag de seamă ceva şi de-atunci m-am tot uitat şi-am judecat. Păsările fiecărui crescător de cocoşi par a avea un fel de luptă al lor şi numai al lor...

Călcându-şi vârful unui bocanc cu celălalt, George se feri să-l privească în ochi pe cel ce antrenase cocoşi încă de pe vremea când el nici nu făcuse ochi.

– Noi pregătim cocoşii stăpânului să fie puternici cu adevărat, să aibă aripi lungi şi să câştige o mulţime de lupte, rezistând mai mult decât celelalte păsări, dar eu am ţinut minte că, de fiecare dată când pierdem, pasărea ailaltă sare deasupra păsării noastre şi-o loveşte de sus, de obicei drept în moalele capului. Ştii ce cred eu,

unchiule? Dacă păsările stăpânului ar avea aripi mai puternice – şi cred că am putea să le întărim cu nişte exerciţii făcute anume pentru aripi – atunci ele ar putea sări mai sus decât altele şi-ar omorî mult mai multe ca până acum.

Pe sub pleoapele-i zbârcite, Mingo privea fix la iarba dintre bocancii lui şi ai lui George. După un timp glăsui:

– Pricep eu ce vrei să zici. Cred c-ar fi mai bine să-i zici şi conaşului.

– Dacă crezi că-i bine, n-ai putea dumneata să i-o spui?

– De ce eu, că ţie ţi-a venit ideea. Conaşu' poate s-o audă la fel de bine de la tine ca şi de la mine.

Luni dimineaţa, când apăru conaşu', George îşi luă inima în dinţi, răsuflă adânc şi-i spuse şi lui ceea ce vorbise cu unchiul Mingo, dar mai adăugă şi alte amănunte despre caracteristicile felurilor de luptă ale diferitelor păsări:

– Şi dacă aţi băgat de seamă, conaşule, păsările alea ale lu' conaşu' Graham luptă foarte iute, câineşte. Ale lu' conaşu' MacGregor se luptă cu mare atenţie, ca nişte războinici. Pe când ale lu' dom' căpitan Peabody lovesc cu picioarele şi pintenii strânşi, ale lu' conaşu' Howard bat aerul cu picioarele destul de depărtate. Păsările lu' conaşu' ăla bogat, Jewett, nu se înalţă de obicei prea sus, da' când sunt pe pământ lovesc amarnic cu ciocul, şi când înhaţă vreo altă pasăre în cioc, atunci eşti sigur că i-a şi tras un pinten zdravăn.

Cum nu avea curajul să-l privească-n ochi, George nu putu să vadă cât de atent îl asculta stăpânul.

– Conaşule, gândiţi-vă la ce v-am spus. Şi dacă o să fiţi de acord, eu şi cu unchiul Mingo o să facem cu păsările dumneavoastră nişte exerciţii pentru întărirea aripilor, pe care o să le născocim noi, ca să le ajute să sară mai sus decât oricare alţi cocoşi şi să dea cu pintenii de sus, şi nimeni n-o să prindă prea repede şmecheria.

Conaşu' Lea se holba la George de parcă nu-l mai văzuse până atunci.

În lunile ce mai rămăseseră până la sezonul următor de lupte, conaşu' îşi petrecu mai mult timp ca oricând printre păsări, urmărind şi câteodată participând şi el la antrenamente. Unchiul Mingo şi George azvârleau păsările din ce în ce mai sus, iar ele coborau dând nebuneşte din aripi, ca să-şi poată susţine greutatea de cinci-şase pfunzi, şi astfel aripile deveneau din ce în ce mai puternice.

Aşa cum prevestise George, în sezonul de lupte din anul 1823 nimeni nu părea să priceapă cum şi de ce păsările lui Lea au reuşit să câştige mai multe lupte decât cu un an în urmă. Către sfârşitul sezonului, pintenii cocoşilor lui loviseră mortal treizeci şi nouă din cei cincizeci şi doi cu care se luptaseră.

Cam la o săptămână după aceea, într-o dimineaţă, conaşu' Lea sosi tare bine dispus, să verifice cum se însănătoşeau câteva dintre păsările sale cele mai de soi care fuseseră lovite destul de rău la lupte.

– N-aş crede că ăsta o să se mai pună pe picioare, conaşule, îi spuse unchiul Mingo, arătându-i un cocoş ce şedea tare plouat şi părea zdrobit, dar conaşu' Lea dădu din cap. Dar cred că ăştia din coteţele-astea două or să se vindece fără nici o urmă şi-o să-i puteţi duce din nou la lupte, la anul. Mingo vorbi mai departe arătându-i ultimele trei păsări. Astea n-or să se înzdrăvenească într-atât ca să le mai luaţi la luptele ăle mari, dar, dacă vreţi, o să le puteţi folosi la prinsul cocoşilor, ori le păstraţi oricum de prăsilă.

Domnul Lea se arătă mulţumit de starea lor şi tocmai o pornise spre calul său când, răsucindu-se pe călcâie, îi spuse într-o doară lui George:

– Cam umbli noaptea după fuste. Ai face bine să te fereşti de negroteiul ăla afurisit care-i face ochi dulci drăguţei tale.

George rămase înmărmurit şi-i trebuiră câteva clipe până să se dezmeticească şi să se înfurie de trădarea bătătoare la ochi a unchiului Mingo. Uitându-se însă la

Mingo, citi pe chipul lui aceeaşi nedumerire; între timp conaşu' vorbea mai departe:

– Doamna Teague i-a povestit soției mele, la o întrunire de-a lor de croşetat, că nu ştia ce tot are fata ei în casă, mulatra aia, până când i-a spus unul dintre negroteii ăilalți că fata e prea istovită, umblând şi cu tine şi cu un afurisit de cârlan negru, ceva mai copt.

Conaşu' Lea chicoti:

– Biata fată, cred c-o spintecați amândoi!

Să-l înşele Charity? Amintindu-şi furios cu câtă încăpățânare nu-l lăsase să intre în coliba ei în noaptea aceea, se strădui să zâmbească. Unchiul Mingo râse şi el spart. Apoi George înlemni. Acum, că stăpânul aflase că o tulea noaptea pe furiş, ce-avea oare de gând să-i facă?

Oprindu-se un timp, ca să-i dea răgaz lui George să se îngrozească, domnul Lea îi spuse ca între bărbați, spre mirarea băiatului:

– Atâta timp cât îți vezi de treabă, du-te după orice fustă vrei. Ai numai grijă să nu te căsăpească vreun cârlan şi să nu te prindă pe drum vreo poteră dintr-alea care împuşcă negroteii.

– Nu, domnu'! N-am să...

George era atât de ruşinat, că nici nu mai ştia ce să spună.

– Vă mulțumesc din suflet, conaşule.

Rămas în sfârşit singur în noaptea aceea, liber să-şi verse mânia pe Charity, George o blestemă şi se jură că-şi va îndrepta atențiile, pe care ea nu le merita, spre Beulah, care, deşi nu era atât de aprinsă, era desigur mult mai credincioasă. Îşi mai aduse aminte şi de fata aceea cu pielea ca scorțişoara, care îi luase ochii la o petrecere secretă peste care dăduse din întâmplare în pădure într-o noapte, în timp ce se grăbea să ajungă acasă. N-apucase s-o cunoască mai bine, că se amețise cu rachiul tare ca focul pe care i-l dăduse ea. Îşi amintea însă că o chema Ophelia şi că era a conaşului ăluia putred de bogat, Jewett, care avea o mie de cocoşi de lupte şi ale cărui

neamuri stăpâneau plantații întinse nu numai aici, în ținutul Caswell, dar şi în Georgia şi în Carolina de Sud. Era cam departe de mers pe jos, dar George se hotărî ca, la prima ocazie ce i se va ivi, să încerce să o cunoască mai bine pe fata aceea arătoasă şi cu vino-ncoa, pe care conaşu' Jewett poate că nici nu ştia că o are pe moşia lui.

CAPITOLUL 19

Într-o duminică, după ce George plecase ca de obicei să-şi facă vizita la bordeiele sclavilor, domnul Lea veni şi el, ca în fiecare zi, să cerceteze păsările. Era momentul cel mai nimerit. După ce umblară un timp printre coteţe, discutând despre păsări, unchiul Mingo îi spuse conaşului, de parcă chiar atunci i-ar fi dat prin minte:

– Conaşule, ştiți şi dumneavoastră că-n fiecare an selectăm vreo cinş'pe-douăzeci de păsări de soi, care-s de-o mie de ori mai bune decât păsările de luptă ale altora. Cred c-ați mai scoate ceva bani dacă l-ați lăsa pe băiatul ăsta să se ducă cu celelalte la luptele de mâna a doua.

Unchiul Mingo ştia prea bine că în întreg ținutul Caswell numele lui Tom Lea era numele unui alb sărac ce se ridicase la bunăstare prin luptele de cocoşi, ce o pornise de jos cu lupta de mâna a doua, cu un singur cocoş, dar de soi bun. De câte ori nu-i povestise el unchiului Mingo cu câtă plăcere îşi aminteşte de timpurile acelea, când n-avea ce mânca, spunându-i că bucuriile acelor lupte nu erau cu nimic mai prejos ca cele trăite la marile „competiții" la care participase de-atunci încolo. Singura deosebire importantă, îi mai spusese conaşu', era că la luptele cele „mari" veneau oameni mult mai înstăriți şi că se mânuiau sume mult mai mari; şi într-adevăr, acolo puteai vedea luptători putred de bogați câştigând ori pierzând averi întregi în cursul unei singure

lupte. Celelalte lupte erau pentru cei ce nu se puteau prezenta decât cu păsări de mâna a doua sau a treia, de obicei albi săraci, negri liberi sau sclavi, ale căror buzunare nu le îngăduiau pariuri mai mari de douăzeci şi cinci de cenţi, până la cel mult un dolar. Rareori se întâmpla să se parieze pe douăzeci de dolari, şi asta doar când vreun luptător din aceştia de mâna a doua îşi pierdea minţile şi punea la bătaie tot ce avea pe lume.

– Da' de unde ştii tu că-i în stare să mânuiască păsările în arenă? îl întrebă stăpânul.

Bucuros că stăpânul nu avusese nimic împotriva propunerii lui, unchiul Mingo urmă:

– Ei, domnule, de cinci-şase ani de când merge la lupte băiatul ăsta, n-a scăpat nici o mişcare pe care aţi făcut-o în arenă, conaşule. Şi dacă vă gândiţi că e născut cu patima cocoşilor în sânge, doar un pic de învăţătură îi mai lipseşte. Şi chiar de-o mai pierde vreo luptă, sunt doar păsări date de-o parte, pe care nici nu le mai folosiţi vreodată, conaşule.

– Îhî, făcu stăpânul, scărpinându-şi gânditor bărbia. Nu cred c-avem ceva de pierdut din asta. Ce-ar fi să bonteşti pintenii la vreo câţiva cocoşi dintr-ăştia şi să-l ajuţi să se antreneze în vara asta? Şi dacă e ceva de capul lui până la următorul sezon de lupte, da, atunci o să-i dau şi ceva bani pentru pariuri.

– O să vedeţi, conaşule!

Unchiul Mingo nu mai putea de bucurie, căci de câteva luni, nevăzuţi de nimeni, în pustietatea sălbatică a crescătoriei, el şi George se „jucau“ de-a luptele cu cocoşi ce nu fuseseră selectaţi. Precaut, bătrânul nu s-a apucat să-i spună stăpânului nimic, până nu s-a convins mai întâi că George va deveni într-o bună zi la fel de abil la mânuitul cocoşilor în arenă ca şi stăpânul. Şi, aşa cum spusese unchiul Mingo, până şi păsările de rezervă din lotul atât de bine antrenat al stăpânului erau superioare multora dintre păsările aduse de obicei la luptele de mâna a

doua, care în fiecare sezon aveau loc în întreg ţinutul în partide improvizate şi neoficiale.

Oricum ar fi fost, lui Mingo i se părea că George n-ar fi putut pierde cu nici un chip.

– Păi bine, măi băiete, ce-ai rămas cu gura căscată? îl întrebă în după-amiaza aceea unchiul Mingo, după ce-i spusese vestea.

– Nu ştiu ce să zic.

– N-am crezut c-am s-apuc ziua când tu să n-ai nimic de zis.

– Păi, nu ştiu cum să-ţi mulţumesc...

– Nici nu-i nevoie s-o faci, se vede după dinţii ăia ai tăi rânjiţi. Hai la treabă!

Şi-n vara aceea, împreună cu unchiul Mingo, petreceau cel puţin o oră în fiecare după-amiază, ghemuiţi pe vine, faţă în faţă într-o arenă improvizată, mai mică în diametru şi mai adâncă decât cea obişnuită, dar destul de bună pentru antrenament. După câteva săptămâni veni şi stăpânul să-i vadă. Surprins de îndemânarea şi de reflexele repezi de care dădea George dovadă mânuindu-şi pasărea, îi dădu câteva sfaturi:

– Dacă vrei ca pasărea ta să sară prima, uite aici la mine! spuse el, apucând cocoşul din mâna lui Mingo. Ei, bine, arbitrul a strigat „Fiţi gata!". Tu şezi aici cu pasărea în mână, dar să nu te uiţi la ea! Fii cu ochii la gura arbitrului, ca să ştii c-o clipă înainte când zice „porniţi". Şi când îşi strânge buzele deodată – şi conaşu' îşi strânse şi el buzele – atunci s-o azvârli în aer, şi-o să ajungă sus chiar când termină el de zis: „Porniţi!"

În unele după-amiezi, după ce-şi terminau antrenamentul, unchiul Mingo se pornea să-i povestească lui George despre faima şi banii ce puteau fi câştigaţi şi în luptele de mâna a doua.

– Şi la fel cum sărăntocii îi strigă conaşului, încurajându-l să câştige, am văzut o mulţime de negri încurajaţi la marile lupte. Şi-ntr-o singură luptă se pot câştiga zece, doisprezece şi chiar mai mulţi dolari, băiete!

– Da' eu n-am avut nici un dolar, unchiule! Nici măcar nu ştiu cum arată.

– Nici eu n-am avut prea mulţi. De fapt, nici nu ştiu ce-aş mai putea face cu ei acum. Conaşu' a zis că o să-ţi dea ceva bani de pariuri, şi dac-o să câştigi, o să-ţi lase şi ţie o parte din ei.

– Crezi c-o să facă el una ca asta?

– De ce n-ar face-o, că tare i-a mai plăcut ideea ta cu întăritul aripilor, care i-a mai umplut niţel buzunarele. Şi dac-o face într-adevăr, sper să ai destulă minte să pui deoparte tot ce câştigi.

– Am s-o fac, sigur că da!

– Am auzit eu de unii negri care au câştigat la luptele de cocoşi şi-au pus deoparte destui bani ca să-şi răscumpere libertatea de la stăpânii lor.

– Eu o s-o răscumpăr şi pe maică-mea!

Unchiul Mingo sări ca ars de pe butucul pe care şezuse pe atunci; valul de pizmă ce-l năpădise aşa, dintr-o dată, îl tulbură peste măsură şi-i veni greu să găsească vreun răspuns. Atunci se pomeni zicând fără voie:

– Te cred şi eu, nimic nu-i cu neputinţă pe lumea asta!

La una din marile lupte de cocoşi de la începutul sezonului 1824, unde mersese cu conaşul Lea, unchiul Mingo aflase că în sâmbăta următoare se va ţine o luptă de mâna a doua în spatele unui mare hambar, pe o plantaţie din vecinătate.

– Cred că mai pregătit ca acum n-o să fie niciodată, conaşule! îi spuse ceva mai târziu unchiul Mingo stăpânului.

După cum promisese, conaşul Lea sosi sâmbătă dimineaţa şi-i dădu unchiului Mingo douăzeci de dolari în bancnote şi monede mărunte.

– Acum voi îmi cunoaşteţi obiceiul, le spuse el amândurora. Să nu te-apuci să lupţi cu o pasăre, dacă n-ai curajul să pariezi pe ea. Că dacă nu pariezi nimic, apoi n-o să câştigi niciodată. Pe mine nu mă supără să pierd banii ce-i pierdeţi voi, dar banii-s ai mei şi păsările cu care

luptați sunt tot ale mele, aşa că din ce câştigați, jumătate e-al meu, ați priceput? Şi dacă cumva vreodată bănui doar că umblați cu fofârlica, vai ş-amar de pielea aia neagră a voastră!

În timp ce-i răspundeau grăbiți „Da, domnule, conaşule!", amândoi vedeau prea bine că el se prefăcea numai mânios, căci în realitate era chiar foarte bine dispus.

Dând colțul după hambarul cel mare şi cenuşiu, George încerca să-şi ascundă emoția. În jur se aflau cam vreo douăzeci de luptători negri ce râdeau şi vorbeau într-o parte a arenei largi şi scobite. Recunoscând cam vreo jumătate dintre ei de la luptele cele mari unde fuseseră, ca şi el, cu stăpânii lor, îi salută făcându-le semne cu mâna şi zâmbind; apoi răspunse, înclinându-şi capul, unora foarte țanțoşi şi pestriț îmbrăcați, care păreau că sunt negri liberi. Aruncându-şi privirile şi spre albii cei săraci, cam tot atâția la număr, aşezați de cealaltă parte a arenei, George fu surprins când îşi dădu seama că îi cunoştea şi pe unii dintre aceştia şi nu-şi mai încăpu în piele de mândrie, când îi auzi şuşotind pe doi dintre ei:

– Uită-te la negrii ăia doi, sunt ai lui Tom Lea!

Curând, atât luptătorii albi cât şi cei negri începură să-şi desfacă sacii de culoarea şofranului, umpluți cu paie, din care-şi scoaseră cocoşii ce cârâiau şi trâmbițau şi se porniră să-i încălzească, în timp ce unchiul Mingo dădu ocol arenei până la arbitrul cel trupeş şi rumen la față, căruia îi spuse ceva.

George se simțea cam stânjenit să stea atât de aproape de nişte albi săraci, ştiind că asta nu prevedea pentru negri decât bucluc, dar îşi aminti ce-i povestise Mingo: acesta era singurul lucru pe care se însoțeau să-l facă, împreună albii şi negrii. Regulamentul prevedea că se pot lupta numai doi albi, sau doi negri, dar de pariat, putea oricine paria pe oricare pasăre în oricare luptă.

După ce-şi frecționă şi-şi încălzi cocoşul şi-l puse înapoi în sac, George mai privi o vreme învălmăşeala din jur şi văzu încă o mulțime de luptători îndreptându-se

grăbiți spre hambar cu sacii în spate, chiar în momentul în care arbitrul începu să facă semn cu mâinile:

– Haideți, gata! Hai să pornim odată păsările astea la luptă! Jim Carter şi Ben Spence! Poftiți încoace şi azvârliți-le-n aer!

Se iviră doi albi uscățivi şi prost îmbrăcați, care-şi cântăriră păsările şi le fixară pintenii de fier, în timp ce se auzeau din când în când pariuri de douăzeci şi cinci până la cincizeci de cenți. Nici una dintre păsări nu i se păru lui George că arată mai bine decât cei doi cocoşi de rezervă ai stăpânului, pe care-i aveau el şi unchiul Mingo în sac.

La semnalul de pornire, păsările țâşniră în sus, căzură apoi în arenă, amețite, ferindu-se, luptând convențional – după părerea lui George, fără încrâncenarea pe care-o simțea în marile lupte la care asistase împreună cu stăpânul şi unchiul Mingo. Când, într-un târziu, una dintre păsări înfipse un pinten, rănind-o adânc la gât pe cealaltă, îi mai trebuiră câteva minute ca s-o omoare, ceea ce unei păsări de mare clasă i-ar fi luat o singură clipă. George îl urmări pe cel ce pierduse pe când se îndepărta, înjurându-şi amarnic ghinionul şi ținându-şi de picioare cocoşul mort. În următoarele partide, nici pasărea învingătoare şi nici cea învinsă nu dovediră stilul şi ardoarea cu care George se deprinsese, aşa că neliniştea lui se mai domoli, ba chiar se risipi cu totul. Când fu însă chemat, inima începu dintr-o dată să-i bată cu putere.

– Haideți, gata! Acum negrul domnului Roames cu un cocoş pestriț, şi negrul domnului Lea cu un cocoş roşu! Hai, băieți, dați-le drumul!

Ajuns lângă arenă, George îşi recunoscu adversarul cel trupeş – de fapt de câțiva ani tot schimbaseră mereu câteva vorbe la marile lupte. Simțind privirile unchiului Mingo ațintite asupra lui, George cântări cocoşul, apoi îngenunche şi, deschizându-şi buzunarul de sus al salopetei, scoase pintenii. În timp ce-i fixa la picioarele cocoşului, îşi aminti de vorbele unchiului Mingo: „nici prea slab strânşi, că pot să lunece şi să cadă, dar nici prea tare, că le intră în

picior şi-i doare". Potrivindu-i după cum credea el că-i mai bine, George auzea strigătele întretăiate: „Cincizeci de cenți pe roşu"... „Cine dă mai mult?"... „Un dolar pe pestrițu'"... ...„ Patru pe roşu", strigă unchiul Mingo, anunțând cel mai mare pariu şi stârnind o zarvă întreagă de alte pariuri. George simțea cum mulțimea începe să se înfierbânte, iar emoția lui creştea.

– Fiți gata!

George îngenunche, ținându-şi strâns cocoşul pe pământ, simțindu-i trupul fremătând de nerăbdarea de a se năpusti asupra celuilalt.

– Porniți!

Dar el uitase să urmărească buzele arbitrului! Şi când mâinile îi aruncară cocoşul în aer, celălalt era deja sus. Dându-se târâş înapoi, George văzu cu groază cum cocoşul lui fu lovit în față şi-şi pierdu echilibrul, apoi lovit din nou cu pintenul în partea dreaptă cu atâta iuțeală şi forță, încât căzu de-a berbeleacul jos. Îşi reveni însă repede şi atacă şi el, dar un smoc de pene i se înroşi de sânge. Cele două păsări se înălțară din nou, a lui George ceva mai sus, dar pintenii nu nimeriră unde trebuiau, la coborâre. Păsările se feriră şi țâşniră din nou în sus, la aceeaşi înălțime de data aceasta, iar pintenii le scăpărară atât de iute, că nici o privire nu-i putea urmări. Lui George i se opri inima câteva clipe nesfîrşite, în timp ce păsările izbeau cu ciocul, se fereau, loveau cât puteau, țopăind de colo-colo prin arenă. Îşi dădea seama că cocoşul lui trebuia să fie destul de slăbit de cât sânge pierduse, deşi ținea încă piept atacurilor pestrițului. Apoi, dintr-o dată, totul se sfârşi cu o singură lovitură de pinten, şi pasărea lui George se zvârcoli în agonie. Luând-o din arenă, aproape că nu mai auzi strigătele şi înjurăturile celor ce pariaseră. Cu lacrimile şiroindu-i pe față, îşi croi cu greu drum prin mulțimea uluită. Unchiul Mingo îl apucă zdravăn de cot şi-l târî după el, până ieşiră de sub ochii oamenilor.

– Ce, ți-ai pierdut mințile? îi spuse el aspru. Pregăteşte-ți pasărea ailaltă pentru lupta următoare!

– Nu sunt bun de lupte. N-ai văzut c-am omorât cocoşul stăpânului?

Mingo nu-l luă în seamă.

– Ai mai pomenit lupte fără ca unul să piardă? Pe conaşu' nu l-ai văzut niciodată pierzând? Hai înapoi în arenă!

Dar nici ameninţările şi nici îndemnurile nu-l clintiră pe băiat, şi până la urmă Mingo se lăsă păgubaş.

– Nu-i nimic, o să-i spun stăpânului că ne-a fost frică să încercăm să ne luăm banii îndărăt!

Supărat, unchiul Mingo se întoarse spre mulţime, îndreptându-se spre arenă. Cât de umilit era, George fu surprins şi mulţumit în acelaşi timp că ceilalţi luptători, absorbiţi de lupta următoare, păreau să nu-l fi luat în seamă. După alte două lupte, arbitrul strigă din nou: „Negrul domnului Lea". Copleşit de ruşine, îl auzi pe Mingo pariind nici mai mult nici mai puţin de zece dolari, cifră pe dată depăşită, înainte ca bătrânul să azvârle în arenă cea de-a doua pasăre a stăpânului. În mai puţin de două minute, îşi omorî cu dibăcie adversarul.

În drum spre casă, toate încercările unchiului Mingo de a-l consola pe George rămaseră fără ecou:

– Ce stai aşa, de parc-ai avea mortul pe masă? Doar am câştigat doi dolari!

– Mi-e tare ruşine c-am pierdut, şi cred că stăpânul n-o să mai vrea să-i prăpădesc păsările.

După trei zile, George era tot atât de abătut, dorindu-şi mai bine să se crape pământul şi să-l înghită cu totul, iar unchiul Mingo se întrista văzând că ucenicul lui se credea ghinionist, mai înainte chiar de a începe cu adevărat luptele. Aşa că îi vorbi şi stăpânului despre asta:

– N-aţi vrea, conaşule, să staţi de vorbă cu el? Crede că dac-a pierdut o luptă s-a prăpădit pământul.

Data următoare când veni la păsări, stăpânul i se adresă lui George:

– Ce vorbă mai e asta, că nu trebuie să pierzi nici o luptă?

– Conaşule, tare vinovat mă simt că v-am prăpădit un cocoş.

– Ei, şi! Mai am încă douăzeci pe care vreau să ţi-i dau pentru lupte.

– Da, domnu', răspunse George, căruia cu toată bunăvoinţa stăpânului, tot nu-i venise inima la loc.

Dar în lupta următoare, după ce învinse cu amândouă păsările, începu să umble ţanţoş întocmai ca un cocoş triumfător. După ce-şi adună plin de mândrie pariurile, unchiul Mingo îl trase deoparte şi-i şopti:

– Nu te pierde cu firea, băiete, că o să mai pierzi!

– Unchiule, lasă-mă să ţin şi eu un pic în mână bănetul ăla! îi strigă George, întinzând palmele făcute căuş.

Şi-n timp ce George se holba la grămada de bancnote şi mărunţiş de un dolar, Mingo îi spuse râzând:

– Să-i dai tu banii conaşului. O să vă prindă bine la amândoi.

În drum spre casă, George încercă a suta oară să-l convingă pe unchiul Mingo să vină cu el în curtea sclavilor, ca s-o cunoască pe mama lui, pe domnişoara Malizy, pe mătuşa Sarah şi pe unchiul Pompey.

– Conaşu' nu ne are decât pe noi, ăştia şase negri, unchiule, şi ar trebui cel puţin să ne cunoaştem. Sunt sigur că tare s-ar mai bucura să te vadă. Când sunt cu ei, nu le vorbesc decât de matale, şi dacă nu vii, ei cred că ai ceva cu ei, ori mai ştiu eu ce!

– Ce-aş putea eu avea cu cineva pe care nici măcar nu-l cunosc? îi răspunse unchiul Mingo. Da' mai bine să rămână aşa cum am apucat, c-atunci nici ei n-or să-şi mai bată capul cu mine şi nici eu cu ei.

Şi din nou, când se apropiară de plantaţie, Mingo o apucă pe poteca ce ocolea curtea sclavilor.

Când văzu monedele şi bancnotele din mâna lui George, Kizzy rămase înmărmurită.

– Doamne, băiete, de unde ai tu atâta bănet?

– Cam cât să fie acolo? întrebă Sarah.

– Nu ştiu, mătuşă, da' ce de bănet mai era acolo, de unde-i am pe ăştia!

Mătuşa Sarah îl înşfăcă de mâna cealaltă şi-l târî după ea până la unchiul Pompey, să vadă şi el chilipirul.

– Cred că nu mi-ar strica şi mie un cocoş! zise bătrânul. Da', ia ascultă, băiete; ăştia sunt banii stăpânului!

– O să-mi dea jumătate din ei! îi explică George mândru. De fapt, acum tocmai mă duceam să-i dau partea lui.

Ajuns în bucătărie, George îi arăţă mai întâi banii domnişoarei Malizy şi numai după aceea ceru să-l vadă pe stăpân. Băgându-şi cei nouă dolari în buzunar, conaşu' îi spuse râzând:

– Ei, cred că Mingo îți dă ție păsările mele ale mai bune, iar mie rezervele!

George nu-şi mai încăpea în piele de mândrie.

La lupta următoare, când George câştigă cu cele două păsări cu care mai învinsese şi data trecută, curiozitatea conaşului Lea fu atât de mare văzând şirul acesta de izbânzi, încât până la urmă îşi încălcă promisiunea ce şi-o făcuse de mult să nu mai meargă la luptele de mâna a doua.

Apariția neaşteptată a domnului Lea îi făcu pe luptătorii albi, cât şi pe cei negri, să-şi dea coate şi să şuşotească între ei. Văzându-i pe Mingo şi George, stânjeniți şi speriați, începu şi lui să-i pară rău că venise. Apoi, dându-şi seama că el era cel care trebuia să spargă gheața, se porni să zâmbească şi să facă semne unuia dintre sărăntocii albi, ceva mai în vârstă.

– Noroc, Jim!

Apoi altuia:

– Salut, Pete!

Aceştia îi zâmbiră şi ei, uimiți că-şi mai amintea până şi de numele lor.

– Bună, Dave, dădu el bineţe mai departe. Văd că nevastă-ta a reuşit să-ți zboare şi ultimii dinți ce-i mai aveai în gură! Or poşirca aia de whiskey ți-a făcut-o?

Lupta fu dată uitării şi, cu hohote de râs răsunătoare, se îngrămădiră în jurul celui ce-o pornise-n viață la fel de sărman ca ei, ca apoi să se transforme într-o legendă.

Cu pasărea sub braț, mândru nevoie mare, George se ivi dintr-o dată pe marginea arenei, uluindu-l pe unchiul Mingo şi pe stăpânul său:

– Atenție, atenție, strigă el, dacă vreunul din voi are ceva bani, puneți-i iute la bătaie! Şi să nu vă pese cât pariați, căci dacă eu nu vă pot acoperi, stăpânul meu sigur o să poată, bogat cum este!

Văzându-l pe stăpân zâmbind, George dădu înainte şi mai tare:

– Conaşu' meu c-o pasăre de-a dumnealui o să-i bată pe toți ăştilalți d-aici! Haideți iute!

Un ceas mai târziu, după ce făcuse destulă zarvă pentru o nouă victorie, George câştigase douăzeci şi doi de dolari, iar domnul Lea aproape patruzeci, căci îl siliseră să accepte şi alte pariuri. Nimic nu-i era mai urât decât să ia bani de la oameni pe care-i ştia săraci lipiți pământului, aşa cum fusese şi el odată, dar mai ştia şi că, un an de zile de atunci, ei se vor făli cum au pierdut de zece ori mai mult decât în realitate, pariind împotriva lui Tom Lea.

La următoarele patru lupte de mâna a doua din ținutul Caswell, toți băgară de seamă absența țanțoşului şi gălăgiosului George, care rămăsese lângă unchiul Mingo, țintuit în casă de o criză de tuse foarte gravă. George văzuse cum îl apucă, aşa dintr-o dată, fără nici un semn prevestitor, ca să nu-i treacă apoi cu nici un chip, aşa că nu-i venea să-l lase singur pe bătrânul păsărar cu grija cocoşilor, şi nici n-avea chef să meargă singur. Nici chiar când Mingo se mai puse pe picioare, pe el tot nu-l trăgea inima să bată drumul de unul singur până la locul luptei, dar bătrânul îl sili s-o facă:

– Ce, doar nu eşti copil de țâță! Ia să fie vreo fată p-acolo, cum te-ai mai duce!

Aşa că se duse singur, cu câte un sac înfoiat în fiecare mână. Ceilalţi luptători de cocoşi, care îi duseseră dorul băiatului atât de guraliv şi de isteţ, cum dădură cu ochii de el îi strigară:

– Ia te uită c-a venit şi George Cocoşul! şi izbucniră cu toţii în râs, iar el li se alătură din toată inima.

În drum spre casă, cu buzunarele doldora de şi mai mulţi bani câştigaţi, cu cât se gândea mai mult la noul lui nume, cu atât îi plăcea mai tare, căci parcă avea o anume prevestire.

– Cum credeţi că m-au poreclit acolo, la lupte? întrebă el de îndată ce ajunse în curtea sclavilor.

– Cum?

– George Cocoşul!

– Doamne, Dumnezeule! strigă mătuşa Sarah.

Ochii lui Kizzy străluceau de dragoste şi mândrie.

Porecla îl amuză chiar pe domnul Lea, când îi povesti unchiul Mingo, care adăugă însă, strâmbându-se:

– Mă mir că nu i-au zis George Plângăciosul, după cum îl umflă plânsul când îi moare un cocoş în luptă. Chiar ş-acu, când câştigă atâtea lupte, tot aşa face. Cum de-i atins vreun cocoş de-al lui de un pinten ucigaş, izbucneşte în hohote de plâns şi-şi alintă-n braţe pasărea, de parcă ar fi copilul lui.

– Ehei, îi răspunse râzând domnul Lea, de câte ori nu mi-a venit şi mie să plâng, când am pariat mai mult decât trebuia şi pasărea mea a mierlit-o! Da' el e singurul căruia am auzit să-i spună cineva aşa cum spuseşi tu. Tare mult mai ţine la cocoşi!

Nu mult după asta, la cea mai importantă partidă de lupte a anului, în timp ce stăpânul se îndrepta spre căruţa lui ţinând sub braţ cocoşul care tocmai învinsese în finala competiţiei, auzi că-l strigă cineva din spate:

– Hei, domnule Lea!

Se întoarse, şi îl văzu cu uimire pe luptătorul de cocoşi George Jewett, un aristocrat adevărat, înaintând cu paşi mari spre el, cu chipul numai zâmbete.

Domnul Lea se strădui să nu pară măgulit:
– Da, domnule Jewett.
Îşi strânseră mâinile.
– Am s-o iau de-a dreptul, domnule Lea, aşa ca între gentlemeni şi mai ales ca între luptători de cocoşi. Nu de mult am rămas fără dresor de cocoşi. L-a prins într-o noapte o patrulă, fără acte. Nefericitul a încercat să fugă şi a fost împuşcat, fiind rănit destul de grav. Pare-se că n-o să se mai întremeze.
– Îmi pare rău... de dumneata, adică, nu de negrotei.
Domnul Lea îşi blestemă în gând prostia, bănuind ce-o să urmeze. Prea-nobilul luptător de cocoşi îl voia pe Mingo.
– Da, desigur, spuse Jewett. Aşa că tare aş mai avea nevoie, măcar pentru o vreme, de un alt dresor, care să se pricească cât de cât la păsări.
Făcu apoi o pauză.
– La luptele astea am băgat de seamă că dumneata ai doi. Nici nu mi-ar da prin cap să mă gândesc la bătrânul dumitale dresor, cu atâta experienţă, ci mai degrabă mă întrebam dacă ai accepta o propunere deschisă pentru cel mai tânăr, care, după cum mi-au spus sclavii mei, tot dă târcoale uneia dintre fetele mele de casă.
Auzind de trădarea asta din partea lui George, domnul Lea nu rămase numai uimit, ci şi furios, şi-i răspunse sugrumat:
– Aha, înţeleg!
Domnul Jewett zâmbi din nou, fiind sigur c-a nimerit drept la ţintă.
– Şi ca să-ţi dovedesc că eu nu-s din aceia care se tocmesc, adăugă el făcând din nou o pauză, ce-ai zice de trei mii?
Domnul Lea simţi că ameţeşte, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.
– Regret, domnule, se pomeni el zicând pe un ton sec; şi simţi că se-nfioară de plăcerea de a refuza un bogătaş cu sânge albastru cum era Jewett.

– Bine, bine, urmă celălalt cu vocea vizibil înăsprită. Îți fac o ultimă propunere: patru mii!

– Eu n-am dresori de vânzare, domnule!

De pe chipul luptătorului de cocoşi zâmbetul dispăru şi ochii i se îngustară.

– Da, înțeleg. Sigur că da. Cu bine, domnule!

– Cu bine, îi răspunse domnul Lea, şi-o luă fiecare în altă parte.

Stăpânul se întoarse la căruță în mare grabă, fără să fugă însă; iar mânia îi creştea din ce în ce. Văzându-i chipul, unchiul Mingo şi George Cocoşul îşi feriră privirile. Ajuns în dreptul lor îl amenință pe George cu pumnul, strigându-i cu vocea tremurând de furie:

– Am să-ți zdrobesc creierii. Ce dracu' cauți tu la Jewett să-i spui cum ne antrenăm noi cocoşii?

George Cocoşul se schimbă la față.

– Da' eu nu i-am spus nici o vorbă, conaşule, abia putu el să îngâne. Niciodată n-am schimbat un cuvânt cu dânsul, conaşule!

– Da' n-o să-mi spui tu mie că bați atâta amar de drum pân-acolo, doar ca să-i faci ochi dulci fetei ăleia de la Jewett.

Lea îşi dădea seama că, oricât de nevinovată ar fi fost, orice vizită acolo îl putea face pe ucenicul său să cadă pradă şireteniei lui Jewett, care era în stare de orice.

– Conaşule, aveți milă de mine!

Pe lângă ei trecu în goană o altă căruță şi oamenii din ea îl strigară şi-i făcură semne cu mâna domnului Lea. Răspunzându-le, stăpânul îşi rânji gura a zâmbet şi se cățără peste marginea căruței, aşezându-se pe capră cât mai departe de unchiul Mingo, spunându-i printre dinți bătrânului îngrozit:

– Dă-i drumul, lua-v-ar toți dracii!

Drumul de întoarcere spre plantație părea că nu se mai sfârşeşte şi între ei se simțea o încordare gata să explodeze. Şi la fel rămase tot restul zilei şi între George Cocoşul şi unchiul Mingo. În noaptea aceea, George se

zvârcoli negăsindu-şi somnul, trecându-l sudori la gândul pedepsei ce urma să se abată asupra lui.

Nu păţi însă nimic. Ba chiar, la câteva zile după aceasta, stăpânul i se adresă unchiului Mingo, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic:

– Săptămâna ailaltă trebuie să mă duc la nişte lupte tocmai în Virginia. Şi n-aş crede că atâtea zile de mers în căruţă or să-ţi facă bine la tusea ta, aşa că-l iau doar pe băiat.

– Da, domnu'!

De mult bănuia unchiul Mingo că o să vină şi ziua asta; de aceea îl şi luase stăpânul pe băiatul ăsta, ca să-l înlocuiască pe el. Nu se gândise însă că una ca asta o să se întâmple atât de curând.

CAPITOLUL 20

– La ce te gândeşti, băiete?

După vreo oră şi mai bine de stat pe capra căruţei, uitându-se la norii pufoşi ai acelei dimineţi calde de februarie, la drumul prăfos ce se-ntindea înaintea lor, întrebarea stăpânului îl făcu pe George să tresară.

– La nimic, răspunse el. Nu mă gândeam la nimic, conaşule.

– Niciodată n-am priceput ce e în capul ăsta al vostru, al negroteilor! şi George simţi o iritare în vocea stăpânului. Degeaba încearcă omul să stea de vorbă ca lumea cu voi, că şi începeţi să vă purtaţi prosteşte. Asta mă scoate din minţi, mai ales din partea unuia ca tine care, dacă vrea, poate vorbi până-şi suceşte limba. N-ai crede că albii v-ar respecta mai mult dacă v-aţi purta mai cu bun simţ?

Apatia lui George se risipi pe dată şi-şi încordă toate simţurile.

– Poate că unii ne-ar respecta, dar alții s-ar putea să nu, conaşule! răspunse el prudent. Depinde!

– Iar vorbeşti pe ocolite. Depinde de ce?

Tot trăgând de timp, ca să-şi poată da seama mai bine unde bate stăpânul, George îi mai trânti încă o probă de vorbărie anapoda.

– Ei bine, domnule, vreau să zic că depinde de ce fel de albi e vorba, conaşule, ori cel puțin aşa cred eu.

Domnul Lea scuipă dezgustat peste marginea căruței.

– Poftim, hrăneşti şi îmbraci un negru, îi faci un adăpost, îi dai tot ce are nevoie, şi tocmai ăsta nu-i în stare să-ți spună o vorbă cinstită!

George Cocoşul bănui că stăpânul se hotărâse pur şi simplu să stea de vorbă cu el, ca să-şi mai alunge plictiseala într-o călătorie nesfârşită cu căruța.

Nevrând să-şi supere mai tare stăpânul, George încercă apa cu degetul:

– Dacă vreți să ştiți adevărul-adevărat, conaşule, apoi eu zic că mulți negri cred că-i mai înțelept să pară mai proşti şi mai speriați decât sunt cu adevărat, căci celor mai mulți le e teamă de albi.

– Teamă, strigă domnul Lea. Un negrotei îți alunecă din mâini ca țiparul, s-o ştii de la mine! Ba, după cum cred eu, cum ne întoarcem cu spatele, „speriații“ ăştia de negrotei nu fac altceva decât să uneltească răscoale ca să ne omoare. Bagă otravă în mâncarea oamenilor, le ucid până şi pruncii! Iar când albii încearcă să se păzească, atunci negroteii răcnesc că sunt tare înspăimântați.

George se gândi c-ar fi mai bine să nu se joace cu firea arțăgoasă a stăpânului:

– N-aş crede ca vreunul de pe moşia dumneavoastră să fie vreodată în stare de aşa ceva, conaşule! zise el calm.

– Asta pentru că ştiți prea bine că v-aş face zob!

Un cocoş trâmbiță din toate puterile în coşul din spatele lor, iar ceilalți se porniră să cârâie.

George nu-i mai spuse nimic. Treceau tocmai pe lângă o plantație întinsă şi văzu un grup de sclavi scoțând cocenii uscați şi pregătind pământul pentru arat, înaintea semănatului următor.

Domnul Lea urmă:

– Mi-e greață când mă gândesc câte greutăți îi poate face un negrotei unui om care a trudit o viață întreagă să realizeze ceva.

Un timp, căruța merse înainte în tăcere, dar George simțea cum creşte mânia stăpânului. Până la urmă acesta îşi dădu drumul:

– Ascultă la mine, băiete! Tu ai trăit toată viața pe moşia mea şi-ai avut mereu burta plină! Habar n-ai ce înseamnă să creşti şi să mori de foame la un loc cu alți zece frați şi surori şi să dormi cu ei toți, cu tata şi mama, doar în două încăperi încinse, în care mai şi plouă, pe deasupra!

George rămase înmărmurit de o astfel de mărturisire venită din partea stăpânului, care îi dădea acum înainte înfierbântat, de parcă şi-ar fi smuls din carne aceste amintiri dureroase.

– Ehe, băiete. Nu-mi aduc aminte de mama să nu fi fost mereu borțoasă cu vreun alt plod. Iar tata, pe jumătate beat, îşi mesteca tutunul veşnic răcnind şi suduind că nici unul dintre noi nu trudim îndeajuns, pe placul lui, pe cei zece acri de pământ pietros – pe care eu n-aş da acum nici cincizeci de cenți – unde-şi mai şi dădea aere de fermier.

Îl privi mânios pe George, întrebându-l răstit:

– Vrei să ştii ce mi-a schimbat viața, băiete?

– Da, domnule! îi răspunse George.

– A venit o dată un mare predicator. Şi-n timp ce-şi înălța cortul, toată lumea alerga de colo-colo. În prima seară, toți cei ce se puteau ține pe picioare au venit. Mult timp după aceea lumea povestea că în tot ținutul Caswell nu se mai pomenise o astfel de slujbă înflăcărată şi nişte vindecări miraculoase ca acelea. Cât oi trăi n-am să pot

uita mulțimea aceea de oameni albi care țopăiau, țipau, strigau şi-şi declarau în gura mare credința. Cădeau unii în brațele celorlalți, gemând şi zvârcolindu-se cuprinşi de spasme. Din toată zarva şi tămbălăul ăla, un singur lucru m-a impresionat într-adevăr. Domnul Lea îl privi țintă pe George: Tu ai auzit despre Biblie?

– Nu prea, domnu', n-aş putea spune că da.

– Să nu crezi că eu ştiam prea multe despre ea pe atunci. A citit din psalmi; mi-am însemnat şi eu după aceea pasajul în Biblia mea. Suna cam aşa: „Tânăr am fost şi bătrân am ajuns, şi niciodată nu m-am lepădat de cel preacinstit şi plin de virtute şi neam de neamul lui n-a ajuns să cerşească". Şi mult timp după ce a plecat predicatorul, vorbele acestea mi-au rămas în minte şi le-am sucit pe-o parte şi pe alta încercând să le desluşesc înțelesul ce-l pot avea pentru mine – căci tot ceea ce văzusem eu în neamul meu aducea a cerşetorie. Până la urmă am înțeles din vorbele acelea că, dacă reuşeam să devin cinstit şi plin de virtute – cu alte cuvinte, să mă spetesc muncind şi să trăiesc cum ştiu eu mai bine – n-am să ajung la bătrânețe să-mi cerşesc pâinea.

Domnul Lea îl privi cu un aer de superioritate pe George:

– Da, domnu'! îi răspunse acesta, negăsind nimic altceva de zis.

– Întâmplarea asta s-a petrecut când aveam unsprezece ani, şi m-am hotărât să plec de-acasă; am bătut toate drumurile căutând de lucru, făcând indiferent ce, până şi muncă de negru; umblam în zdrențe şi mâncam resturi. Ani de-a rândul am pus deoparte fiecare lețcaie, până am reuşit să-mi cumpăr douăzeci şi cinci de acri de pădure şi un negru, George îl chema. De fapt, d-aia ți-am zis şi ție aşa...

Stăpânul părea să aştepte un răspuns:

– Mi-a povestit unchiul Pompey despre el, îi spuse George.

– Pompey a fost cel de-al doilea negru al meu. Am trudit cot la cot cu George, primul negru, am făcut şi pe dracu-n patru să dezrădăcinăm buştenii şi tufişurile, să azvârlim deoparte pietrele ca să-mi pot planta prima recoltă. Numai bunul Dumnezeu mi-a dat prin minte să cumpăr un bilet de loterie de douăzeci şi cinci de cenţi, şi cu el mi-am câştigat primul cocoş de lupte. Un cocoş mai bun ca ăla nici n-am avut vreodată! Chiar când era rănit rău, îl oblojeam şi tot câştiga mai multe lupte, d-alea de mâna a doua, decât oricare alt cocoş.

Tăcu o vreme.

– Nu ştiu ce-mi veni să-ţi spun toate astea ţie, un negru. Da' mai simte omul nevoia câteodată să mai schimbe o vorbă cu câte cineva.

Tăcu din nou.

– Nici cu nevasta nu poţi vorbi prea mult, că şi femeile astea, de îndată ce pun mâna pe câte un bărbat să le poarte de grijă, nu mai fac altceva tot restul vieţii lor decât să bolească, să se odihnească şi să se plângă de câte ceva, deşi servitorii negri le slujesc la tot pasul. Şi-şi dau pe faţă tot timpul cu atâtea sulemeneli, până ce arată ca nişte sperietori...

Lui George nu-i venea să-şi creadă urechilor, iar stăpânul părea că nu mai are de gând să se oprească:

– Ba poţi să-ţi găseşti beleaua şi cu neamurile. De multe ori m-am tot întrebat de ce nici unul dintre fraţii şi surorile mele nu s-a străduit să scape de sărăcie, aşa cum am făcut eu. Ei tot se luptă şi rabdă de foame la fel ca-n ziua când i-am părăsit, doar că acum fiecare e la casa lui şi are familie.

George gândi că-i mai bine să nu-i spună nici măcar: „Da, domnu'". Uneori îl văzuse pe stăpân la luptele de cocoşi schimbând grăbit câteva vorbe cu vreunii dintre ai săi. Fraţii domnului Lea erau atât de prăpădiţi, că până şi sclavii negri îşi băteau joc de ei. De multe ori îşi dăduse seama cât de stânjenit era stăpânul când se întâmpla să dea peste vreunul din ei. Îi auzise văicărindu-se despre

greutățile pe care le aveau și cerându-i bani și le citise ura de pe chip atunci când stăpânul le dădea cincizeci de cenți ori vreun dolar, sigur că-n clipa următoare vor arunca banii pe rachiu.

– Oricare din ei ar fi fost în stare să facă ce-am făcut eu! exclamă stăpânul, așezat lângă George pe locul său de pe capră. Numai că pe ei nu i-a dus capul; să-i ia dracul!

Tăcu iar un timp.

– Acum, mă descurc destul de bine – am un acoperiș onorabil, peste o sută de cocoși, optzeci și cinci de acri, mai bine de jumătate însămânțați, fără să mai pun la socoteală calul, catârii, vacile și porcii. Și vă mai am pe voi, negroteii ăștia puturoși.

– Da, domnu' spuse George, socotind că ar fi bine dacă și-ar exprima și el părerea, pe un ton destul de precaut însă. Da și noi, negrii, trudim pentru dumneavoastră. Că de când o știu eu pe maică-mea, pe domnișoara Malizy, pe mătușa Sarah, pe unchiul Pompey și pe unchiul Mingo, ce altceva au făcut decât să muncească pentru dumneavoastră din răsputeri? De fapt, conașule, în afară de mama, nici unul dintre ei nu are mai puțin de cincizeci de ani.

Aici George se opri, nevrând să mai spună și concluzia ce-o trăsese mătușa Sarah, că stăpânul era prea zgârcit ca să mai cumpere vreun sclav mai tânăr, muncindu-i pe cei câțiva câți îi avea până i-o vedea picând morți.

– Se vede că tu nici n-ai auzit ce ți-am tot spus eu aici, băiete. Nici unul din negrii pe care-i am eu n-a trudit așa cum am făcut-o eu. Așa că nu-mi vinde gogoși tocmai mie despre cât de mult muncesc negroteii.

– Da, domnu'!

– Ce tot îi dai-nainte cu „da, domnu'"?

– Da, sigur că munciți din greu, conașule!

– Așa și este! Crezi că-i ușor să ai grijă de toți și de toate pe o moșie? Crezi că-i ușor să ții un număr atât de mare de păsări?

– Nu, domnu' ! Văd şi eu că vă este tare greu, conaşule!

George se gândi la cei peste treizeci de ani de când unchiul Mingo îi îngrijea păsările, fără a mai pune la socoteală şi cei şapte de când muncea şi el. Apoi, vrând să-l facă să-şi amintească de vremea îndelungată cât îi slujise Mingo, îl întrebă cu prefăcută nevinovăţie:

– Conaşule, ştiţi cumva câţi ani are unchiul Mingo?

Domnul Lea se gândi o clipă, scărpinându-şi bărbia:

– Pe dracu', habar n-am. Stai să vedem, odată parcă ştiam că este cu vreo cin'şpe ani mai mare ca mine, ceea ce înseamnă că are vreo şaizeci. Da' se vede că îmbătrâneşte pe zi ce trece şi că-i tot mai bolnav. Ţie cum ţi se pare, că stai cu el acolo mai tot timpul?

Lui George îi veni în minte ultimul acces de tuse al bătrânului, cel mai rău dintre toate câte le văzuse. Dar, amintindu-şi că domnişoara Malizy şi mătuşa Sarah spuneau adesea că stăpânul socotea orice semn de boală drept lene curată, îi spuse până la urmă:

– Să vedeţi, conaşule, de cele mai multe ori pare că se simte bine, dar cred c-ar fi mai bine să ştiţi că, din când în când, îl apucă câte o păcătoasă de tuse şi nu-l mai lasă, de mă bagă în sperieţi, că ţin la el ca la un tată.

Îşi dădu însă prea târziu seama ce-i scăpase din gură şi pe dată simţi reacţia duşmănoasă a stăpânului. Căruţa nimeri într-o groapă şi cocoşii din coşuri se porniră să câraie din nou; câteva clipe căruţa merse mai departe, înainte ca domnul Lea să-l întrebe:

– Da' ce-a făcut Mingo pentru tine? Te-a scos el de la munca ogorului şi te-a pus la păsări, dându-ţi şi-o colibă numai a ta, pe deasupra?

– Nu, domnu'! Dumneavoastră aţi făcut toate acestea, conaşule!

Mai merseră o vreme în linişte, apoi stăpânul se hotărî să-i vorbească din nou:

– Nici nu mi-a dat prin minte ceea ce-mi spuseşi tu mai înainte, dar acum că mi-ai pomenit-o, stau şi mă

gândesc că, într-adevăr, n-am decât un cârd de sclavi bătrâni. De-acum încolo or să înceapă să-i lase puterile în orice clipă, lua-i-ar dracul! Şi oricât de scumpi ar fi negroteii în ziua de azi, tot o să trebuiască să-mi mai cumpăr unul sau doi mai tineri, pentru câmp!

Aici se-ntoarse spre George, de parcă i-ar fi căutat pricină:

– Vezi, ce-ți spuneam eu? Astea-s lucrurile de care numai eu trebuie să mă îngrijesc tot timpul.

– Da, domnu'!

– „Da, domnu'! Da, domnu'!“ Numai asta ştiți voi, negroteii, să spuneți la orice!

– Nu cred c-ați vrea ca vreun negru să nu zică cum spuneți dumneavoastră, conaşule!

– Şi ce-i cu asta, n-ați putea găsi şi altceva decât „Da, domnu'!“

– Nu, domnu' ...ăă, adica, sigur că da, domnule, mai ales dacă ați avea şi ceva bani să cumpărați sclavi, conaşule. Doar ați câştigat destul de binişor la luptele de anul ăsta.

George se gândi să schimbe vorba cu un subiect mai puțin periculos:

– Conaşule, întrebă el cu prefăcută sinceritate, există vreun luptător de cocoşi care să n-aibă pământ deloc? Adică, să nu se ocupe nici de recoltă, nici de altceva, decât de cocoşi?

– Hm. N-am prea auzit de aşa ceva, doar să fie vreunul din pungaşii ăia de târgoveți, dar nu ştiu pe nici unul care să aibă cocoşi destui ca să se cheme luptător serios. De obicei cu cât ai mai mulți cocoşi, cu atât ți-e mai mare moşia, aşa cum are domnul Jewett ăla, pe unde tot dai tu târcoale după fuste.

Lui George îi venea să-şi dea palme, de ciudă că-i oferise un astfel de prilej şi se grăbi să-i pună capăt:

– Să ştiți că nici n-am mai călcat pe-acolo, conaşule!

După un răstimp, domnul Lea îl întrebă:

– Da' ce, ți-ai găsit altă drăguță?

George şovăi înainte de a-i răspunde, încercând să se ferească de o minciună.

– Mai stau pe-acasă, conaşule.

Domnul Lea râse neîncrezător:

– N-aş crede una ca asta din partea ta, ditamai cârlanul, un zdrahon de douăzeci de ani! Ia să nu-mi umbli mie cu minciuni, că nu mai colinzi nopţile după fuste! Pe toţi dracii, cred c-aş putea să te închiriez ca armăsar de prăsilă şi pun rămăşag că nici nu ţi-ar displace!

Ochii stăpânului se încreţiră de priviri pline de pofte.

– Un prieten de-al meu mi-a spus că muierile negre sunt tare focoase; hai, spune-mi tu adevărul, aşa-i sau nu, băiete?

Lui George îi veni în minte povestea mamei lui şi, simţind cum îl cuprinde furia, îi răspunse domol, aproape cu răceală:

– Poate că da, conaşule. Eu n-am cunoscut aşa de multe, adăugă apoi, apărându-se.

– Ei, bine, pricep că nu vrei să recunoşti că mai rătăceşti nopţile, dar ştiu şi eu că ţi-a venit vremea şi mai ştiu şi unde te duci, ba şi de câte ori. N-aş vrea însă să te împuşte vreo poteră pe drum, cum a păţit negroteiul ăla al domnului Jewett. Când ne întoarcem, o să-ţi scriu un permis, ca să ieşi după muieri în fiecare noapte, dacă aşa ţi-e voia! Nici n-am crezut c-am s-ajung vreodată să fac una ca asta pentru un cioroi!

Domnul Lea părea cam stânjenit, aşa că se încruntă şi urmă:

– Dar ţine minte un singur lucru: de te bagi în vreun bucluc, ori nu te întorci până-n zori, ori eşti prea istovit ca să mai munceşti cum trebuie şi, mai ales, de mai aflu c-ai mai călcat pe moşia lui Jewett sau c-ai făcut orice altceva ce ştii că nu se cuvine, îţi rup bucăţele permisul pentru totdeauna, şi-o să fie vai şi amar de pielea ta. M-ai priceput?

Lui George nu-i venea să-şi creadă urechilor:

– Conaşule, nu ştiu cum să vă mulţumesc! Fiţi sigur, conaşule, că n-am să...

Cu un gest larg, domnul Lea îi domoli mulţumirile:

– Bine, bine, gata! Vezi şi tu că nu-s nici măcar pe jumătate atât de rău cum credeţi voi, negroteii. Poţi să le spui că, atunci când vreau, ştiu cum să mă port cu ei.

Zâmbetul cel plin de pofte îi apăru din nou pe chip.

– Ei, bine. Şi cum rămâne cu negresele focoase? Câte poţi da gata într-o noapte?

George Cocoşul începu să se foiască pe locul lui de pe capră.

– Păi, să vedeţi, conaşule,... eu v-am mai spus că n-am prea multe...

Făcându-se că nu-l aude, domnul Lea o ţinu înainte:

– Am auzit eu că o mulţime de albi îşi aleg doar negrese să-şi facă poftele.

– Da, conaşule! răspunse el, încercând să uite că-i vorbea propriului său tată.

Dar în afară de ceea ce se petrecea în colibele de pe plantaţii, George mai ştia că la Burlington, Greensboro şi la Durham se aflau nişte „case speciale" – despre care se vorbea numai în şoaptă – conduse de obicei de vreo negresă liberă, şi auzise că acolo albii plăteau cincizeci de cenţi, ba chiar şi un dolar, ca să-şi aleagă femei de toate culorile, de la cele mai negre, ca tăciunele, până la mulatrele cele mai deschise.

– Ce dracu', insistă stăpânul, suntem între bărbaţi! Or fi ele negrese, dar sunt femei straşnice, pe toţi dracii! Şi mai ales, dacă se nimereşte vreuna care să ştie să-l facă pe bărbat să priceapă că şi ea-l vrea tot aşa de tare ca şi el. Am auzit că pot fi mai ceva ca dinamita, nu dintr-alea care să se smiorcăie toată ziua că-s betege şi nu le intră nimic în voie.

Domnul Lea îl privi atent pe George.

– Un prieten mi-a povestit că voi, negrii, nu vă mai săturaţi nicicând de atâta pălălaie. Tu tot aşa gândeşti?

– Vai, conaşule, cum puteţi crede? Cel puţin acum, eu nici măcar n-am...

– Iar umbli cu cioara vopsită!

– Zău, conaşule! George se străduia să găsească ceva de spus care să-i dovedească buna credinţă: Conaşule, eu v-aş spune ceva ce n-am mai spus nimănui! Îl cunoaşteţi pe conaşu' MacGregor, acela cu cocoşii galbeni pestriţi de la lupte?

– Sigur că da. Suntem şi prieteni. Da' ce-ai tu de-a face cu el?

– Acu' că mi-aţi promis c-o să-mi daţi permis, ce rost mai are să vă mint? Să vedeţi, domnule, în ultima vreme, am cam dat târcoale, aşa cum spuserăţi şi dumneavoastră, să văd o fată de pe moşia conaşului MacGregor...

Chipul i se făcu dintr-o dată serios.

– De mult simţeam eu nevoia să vorbesc cu cineva în care să mă pot încrede, conaşule. Nu o pot dovedi în nici un fel. O cheamă Matilda şi lucrează la câmp şi, când au nevoie de ea, o mai cheamă s-ajute şi în casa cea mare. Conaşule, asta-i prima fată căreia nici nu-i pasă nici de ce-i spun eu, nici de ce fac şi nu s-ar lăsa atinsă pentru nimic în lume, conaşule! După câte-mi dau seama, ea zice că mă place, dar că nu-i convin apucăturile mele; i-am spus şi eu că nici mie nu-mi plac ale ei. I-am mai zis că pot da gata orice femeie de pe lumea asta, şi-atunci ştiţi ce mi-a răspuns? să mă duc să le dau gata şi s-o las în pace.

Acum îi veni şi stăpânului rândul să se holbeze neîncrezător la George, aşa cum făcuse şi acesta mai înainte.

– Şi mai e încă ceva, urmă el. De câte ori mă-ntorc la ea, îmi tot dă într-una cu Biblia! A învăţat-o să citească stăpânul ei, pastorul care-a crescut-o, până când credinţa lui l-a făcut să-şi vândă sclavii. Nici n-o să credeţi cât e de credincioasă! O dată a auzit ea că un grup de negri liberi voiau să facă un banchet mare, cu mâncare, băutură şi dans, noaptea, pe undeva, prin pădure. Şi ce credeţi? Fata asta, care-abia merge pe şapte'şpe ani, a întins-o pe furiş de la conaşu' MacGregor şi-a nimerit tocmai când

era petrecerea în toi. Se zice că s-a pornit să se roage, chemându-l pe Domnul să-şi întoarcă faţa la păcătoşii aceia şi să-i izbăvească, altminteri diavolul o să intre-n ei să-i facă scrum. Auzind-o, toţi negrii ăia liberi s-au îngrozit aşa de tare c-au luat-o la fugă cu lăutari cu tot!

Domnul Lea se porni să râdă din toată inima.

– Straşnică fată, pe cinstea mea!

– Conaşule, începu George, dar se opri şovăind. Înainte s-o cunosc pe ea, umblam după toate fustele, cum spuneaţi şi dumneavoastră, dar să fiu afurisit dacă nu m-a făcut să simt pentru ea ceva mai mult decât pentru oricare dintr-alea.

Lui George nu-i veni să-şi creadă urechilor auzind ce-i ieşise din gură.

– Adică, dac-o vrea ea să mă ia, adăugă el cu o voce pierită, şi urmă aproape fără glas: Şi dacă n-aţi avea nimic împotrivă...

Un timp nu se mai auzi decât scârţâitul căruţei şi cârâitul cocoşilor. Într-un târziu, domnul Lea vorbi din nou:

– Domnul MacGregor ştie că umbli după fata asta a lui?

– Păi, ea lucrează numai la câmp, n-aş crede c-a apucat vreodată să vorbească chiar cu dânsul. Da' negrii din casă ştiu şi cred că i-o fi spus careva.

După ce chibzui o vreme, domnul Lea întrebă:

– Cam câţi negri are domnul MacGregor?

– Păi, are o moşie destul de frumuşică. După cât de mare-i curtea sclavilor, pare să aibă vreo douăzeci şi ceva de negri, conaşule, răspunse George, nedumerit de întrebare.

– De, mă gândeam şi eu, începu stăpânul după o pauză, că de când te-ai născut, nu mi-ai făcut niciodată necazuri, ba chiar m-ai ajutat destul, aşa că aş vrea să fac şi eu ceva pentru tine. M-auzişi adineaori spunând că aş avea nevoie de un negru ceva mai tânăr pentru câmp. Ei, bine, dacă fata aia n-are altă treabă decât să sară peste coada măturii cu unul ca tine, căruia într-atât îi

place să umble după fuste încât n-o să se sature în veci, atunci o să mă duc să stau de vorbă cu domnul MacGregor. Căci dacă are atâția negri câți spui tu, o să se descurce el la câmp și fără fata asta, dacă o să ne înțelegem la preț. Ș-apoi, o să ți-o poți lua acasă pe fata aia, cum ziceai c-o cheamă?

– Tilda, Matilda, adică! răspunse George dintr-o suflare, nesigur c-a auzit bine.

– Atunci, să ți-o aduci pe moșia mea și să-ți faci o colibă...

George dădu să deschidă gura, dar nu putu scoate o vorbă. Până la urmă reuși să îngaime:

– Doar stăpânii ăi mai nobili pot face una ca asta, conașule!

Domnul Lea mormăi ceva și făcu un semn cu mâna.

– Da' să fim înțeleși! Casa ta rămâne acolo, jos, cu Mingo!

– Sigur, conașule!

Străduindu-se să se încrunte, domnul Lea îndreptă un deget amenințător spre vizitiul lui:

– După ce te-oi însura însă, am să-ți iau îndărăt permisul. Asta, ca s-o ajut pe fata aceea, cum îi spune..., Matilda, să-ți mai țină poftele pe-acasă.

George nu-și mai putea găsi cuvintele.

CAPITOLUL 21

În dimineața nunții lui George Cocoșul, din luna august a anului 1827, răsăritul soarelui îl găsi pe mire bătând de zor balamalele în tocul de stejar de la ușa colibei lui cu două camere încă neterminate. Prinse apoi în țâțâni ușa cioplită de unchiul Pompey și vopsită cu zeamă de coji de nucă strivite. Apoi, privind îngrijorat cum se înalță soarele pe cer, înfulecă zorit bucata de pâine cu cârnat pe care i-o azvârlise maică-sa în seara trecută, înfuriată de cât

timp pierduse el tot meşterind la casă, ba le mai şi poruncise tuturor să nu-l mai ajute, şi nici să nu-l dădăcească.

George umplu apoi un ciubăr cu var stins şi cu apă şi, în mare iuțeală, înmuie o bidinea cât toate zilele şi se porni să împroaşte cu ea var peste scândurile grosolan rînduite. Se făcuse aproape zece când în sfârşit termină şi, înălbit şi el de var din cap până-n picioare, se dădu înapoi să-şi admire isprava. Îi mai rămânea doar să se îmbăieze şi să se îmbrace, ca apoi să pornească la drum cu căruța, preț de două ceasuri, până la moşia lui MacGregor unde, la ora unu, urma să înceapă nunta.

Azvârli trei găleți de apă în copaia cea nouă de zinc din camera din față. Începu să lălăie cât îl ținea gura, în timp ce se freca de zor, se şterse apoi la iuțeală cu prosopul de pânză aspră de sac înălbită şi alergă în dormitor. După ce-şi trase izmenele de bumbac, îşi puse o cămaşă albastră cu piepții întăriți, şosete roşii, pantaloni şi haină galbenă, cu cordon la spate, iar la urmă îşi încălță pantofii portocalii, nou-nouți. Toate acestea şi le cumpărase pe rând, bucată cu bucată, din banii câştigați la luptele de mâna a doua, în ultimele câteva luni, când umblase cu domnul Lea prin diferite oraşe din Carolina de Nord. Se îndreptă, păşind în pantofii lui portocalii ce scârțâiau, spre masa din dormitor, se aşeză pe un scăunel împletit din nuiele de *hickory* – darul de nuntă al unchiului Mingo – şi zâmbi larg în oglinda cu mâner lung, care urma să fie unul din darurile surpriză pentru Matilda. Privindu-se în oglindă, îşi aranjă cu mare grijă fularul de lână verde pe care i-l împletise Matilda.

„Arăt grozav", recunoscu el în sinea lui.

Scoase de sub pat o cutie rotundă de carton, îi ridică apoi capacul şi cu mare atenție scoase dinăuntru jobenul negru pe care i-l dăruise domnul Lea. Îl răsuci uşor pe-o parte şi pe alta, ținându-l cu vârful degetelor, admirându-i forma elegantă, înfiorându-se de plăcere. Se întoarse apoi la oglindă şi şi-l aşeză cu grijă pe-o sprânceană.

– Ieşi odată afar' d-acolo! De-o oră stăm aici în căruţă, aşteptându-te! îi strigă mama sa chiar sub fereastră şi din glasul ei răzbătea o furie nedomolită.

– Iată că vin! strigă şi el la rândul lui.

După ce-şi mai aruncă încă o privire în oglindă, strecură în buzunarul dinăuntrul hainei o sticluţă mică, plată, cu rachiu şi ieşi aşteptând să fie admirat. Tocmai dădea să le zâmbească şi să-şi încline jobenul, când văzu privirile scăpărând de mânie ale maică-si, ale domnişoarei Malizy, ale mătuşii Sarah, şi ale unchiului Pompey, care-l aşteptau înţepaţi în căruţă, toţi îmbrăcaţi în hainele de duminică. Ferindu-şi ochii şi încercând să fluiere cât mai degajat, se sui pe capră, cu mare grijă să nu-şi boţească hainele şi lovi frâiele de spinările celor doi catâri. Şi astfel o porniră, cu o oră mai târziu.

Pe drum, George Cocoşul mai trase câte-o duşcă întăritoare şi ajunseră la moşia MacGregor după ora două. Coborând din căruţă, Kizzy, mătuşa Sarah şi domnişoara Malizy nu mai conteneau cerându-şi scuze Matildei, care-i aştepta în rochia ei albă, îngrijorată şi agitată.

În timp ce unchiul Pompey dădea jos din căruţă coşurile cu bunătăţi aduse cu ei, George Cocoşul o ciupi de obraz pe Matilda şi se apucă, ţanţoş, clătinându-se pe picioare şi duhnind a rachiu, să se prezinte musafirilor, pe care-i bătea prieteneşte pe spate. În afară de cei pe care-i cunoştea şi care locuiau cu Matilda în curtea sclavilor, se mai aflau acolo şi oameni de la întrunirile religioase de pe două plantaţii învecinate şi pe care Matilda obţinuse învoire să-i invite, să-l cunoască şi ei pe mire.

Apariţia lui George le trezi tuturora reacţii dintre cele mai diferite, de la bombănitul printre dinţi, până la gura căscată de uimire. Şi cum îşi croia el drum prin mulţimea de nuntaşi, avea grijă să le ocolească pe Kizzy, pe mătuşa Sarah şi pe domnişoara Malizy, ale căror priviri mânioase se înăspreau din ce în ce, la fiecare nouă vorbă pe care o auzeau despre caracterul îndoielnic al alesului

Matildei. Unchiul Pompey se amestecă cu ceilalţi oaspeţi, făcându-se că nici nu-l cunoaşte pe mire.

În cele din urmă, pastorul alb ieşi din casa cea mare, însoţit de domnul şi doamna MacGregor şi domnul Lea. Ţinând Biblia în faţă ca un scut, preotul se opri în curtea din spatele casei, iar negrii, liniştiţi dintr-o dată, se adunară la o depărtare cuviincioasă, luându-şi o poziţie solemnă. Căsătoria urma să împletească o parte a slujbei creştine cu săritul peste coada măturii, aşa cum plănuise stăpâna Matildei. Trăgându-l de mâneca lui galbenă pe mirele ce începuse să se dezmeticească, Matilda se aşeză în faţa preotului care, dregându-şi glasul, se porni să citească din Biblie câteva pasaje solemne. Apoi îi întrebă:

– Matilda şi George, juraţi aici, solemn, să vă uniţi vieţile la bine şi la rău pentru vecie?

– Jur, spuse Matilda încet.

– Da domnu', zise şi George nepotrivit de tare.

Pastorul se strâmbă, făcu o pauză şi apoi spuse:

– Vă declar soţ şi soţie.

George Cocoşul o înşfăcă pe Matilda, strângând-o cu putere în braţe şi-o sărută cu zgomot. Auzindu-i pe nuntaşi ţâţâind nemulţumiţi din buze şi oftând, îi răsări în minte gândul că poate nu le-a făcut o impresie prea bună, aşa că în vreme ce se luară de mâini să sară peste coada măturii, îşi stoarse mintea să zică şi el ceva care să marcheze solemnitatea momentului şi care să-i pună la punct pe-ai lui şi să-i câştige de partea lui pe habotnicii ceilalţi.

– Domnul e păstorul meu. Şi m-a miluit cu ceea ce-mi doream! le dădu el de veste în gura mare.

Când le văzu privirile uimite ce aprobară această declaraţie, se hotărî să-i înveţe minte pe toţi şi, cu prima ocazie, îşi scoase sticla din buzunar şi-o dădu peste cap. Ce se mai întâmplă după aceea, la ospăţul ce urmă, rămase cam neclar pentru el, iar în amurg, căruţa o mâna unchiul Pompey spre casă. Încruntate şi împietrite pe

locurile lor, mama Kizzy, domnişoara Malizy şi mătuşa Sarah aruncau priviri pline de venin la priveliştea din spatele lor: mirele sforăia zdravăn, cu capul în poala miresei înlăcrimate, cu fularul lui verde legat strâmb şi cu fața ascunsă sub jobenul negru.

Când căruța se opri brusc în fața colibei celei noi a mirilor, prin aburul beției George Cocoşul îşi dădu seama că ar fi trebuit să le ceară tuturor iertare. Dar toți îi trântiră uşile în nas. Oricum, nu se putea să i se refuze un ultim gest de curtoazie. Îşi săltă mireasa în brațe, împinse uşa cu piciorul şi reuşi să intre teafăr înăuntru, dar din nefericire se împiedică de copaia pe care o uitase în mijlocul camerei. Asta punea capăt la toate, dar Matilda nu mai luă nimic în seamă când, cu un strigăt de bucurie, dădu cu ochii de darul ei de nuntă – o pendulă foarte lustruită, dintr-acelea care se întorc numai o dată pe săptămână, cât ea de înaltă, pe care George Cocoşul i-o cumpărase cu ultimii bani câştigați la lupte şi pe care o cărase în lada căruței tocmai de la Greensboro.

George rămase acolo pe podea unde căzuse, privind în gol, cu pantofii portocalii nou-nouți şiroind de apă, iar Matilda veni spre el cu mâna întinsă să-l ajute să se scoale.

– Hai, George. Hai să te aşez în pat.

CAPITOLUL 22

La revărsatul zorilor, George Cocoşul se şi întorcea la păsările sale. Apoi, cam la o oră după prânzul de dimineață, domnişoara Malizy auzi pe cineva strigând-o la uşa bucătăriei şi fu uimită s-o vadă pe tânăra nevastă. O pofti înăuntru.

– Nu intru, mulțumesc, răspunse Matilda. Voiam doar să vă întreb încotro au luat-o la câmp şi cam pe unde aş putea să găsesc o săpăligă.

Câteva minute mai târziu, Matilda apăru la câmp şi, fără multă zarvă, se alătură mamei Kizzy, mătuşii Sarah şi unchiului Pompey. Iar în seara aceea, se strânseră cu toții în curtea sclavilor, să-i țină de urât până avea să-i vină bărbatul acasă. Din vorbă în vorbă, Matilda îi întrebă dacă la ei se țineau întruniri religioase ale sclavilor şi când ei îi spuseră că nu făcuseră niciodată aşa ceva, le propuse să țină câte una în fiecare duminică după-amiaza.

– Să-ți spun drept, mi-e cam ruşine să mărturisesc că nici n-am făcut rugăciunile cum se cuvine, spuse Kizzy.

– Nici eu, mărturisi şi mătuşa Sarah.

– Eu n-am prea băgat de seamă ca vreuna din rugăciunile alea să-i fi schimbat în vreun fel pe albi, adăugă şi unchiul Pompey.

– Biblia spune că pe Iosif îl vânduseră ca sclav egiptenilor, dar Domnul nu l-a părăsit şi a blagoslovit casa acelor egipteni numai de dragul lui, spuse ea răspicat.

Cei trei schimbară iute priviri, trădând respectul din ce în ce mai mare ce-l inspira tânăra fată.

– George ne-a povestit că primul tău stăpân a fost pastor, îi spuse mătuşa Sarah, da' şi tu vorbeşti ca la carte.

Adunările ei religioase începură în duminica următoare, la două zile după ce George Cocoşul şi stăpânul plecaseră cu doisprezece cocoşi de lupte.

– Conaşu' zice c-a găsit în sfârşit ăle mai nimerite păsări să se lupte acolo unde-i cheagul mai mare, îi explică el, povestindu-i că de data aceasta cocoşii lui Lea vor lupta într-o partidă renumită, pe undeva pe lângă Goldsboro.

Într-o dimineață, la câmp, alegându-şi vorbele cu toată grija şi înțelegerea ei de femeie de patruzeci şi şapte de ani față de o proaspătă mireasă de optsprezece, mătuşa Sarah îi spuse Matildei:

– Doamne, drăguțo, căsnicia asta a ta cred c-o să se împartă între tine şi afurisiții ăia de cocoşi.

Matilda o privi aspru, drept în ochi:

– Eu aşa am auzit şi cred că o căsnicie e cum şi-o face omul. Socotesc că el ştie cum s-o rânduiască pe-a noastră.

Aceasta fiind părerea ei despre căsnicie, Matilda nu se codea însă niciodată să ia parte la orice fel de conversație, serioasă sau glumeață, despre bărbatul ei atât de pitoresc.

– El a avut mâncărime-n tălpi de când era în leagăn, îi spuse Kizzy într-o seară, când venise s-o vadă în coliba ei.

– Da, mamă, îi răspunse Matilda, mi-am dat eu seama de asta încă de când îmi făcea curte. Nu vorbea despre altceva decât de luptele de cocoşi şi de drumurile pe care le făcea cu stăpânul.

Şovăi o clipă şi apoi adăugă sincer, aşa cum îi era felul:

– Da' când a văzut el că n-o s-o scoată la capăt cu mine pân' n-o sări peste mătură, Doamne, ce-a mai fost de el! De fapt, odată, chiar n-am mai vrut să-l văd deloc. Şi nu ştiu ce l-a apucat după aia. Tare-mi mai place să-mi amintesc de seara aia când a dat buzna şi mi-a spus: „Ştii ce? Hai să ne luăm!".

– Bine măcar c-a avut minte, spuse Kizzy. Da', acum că v-ați luat, fetițo, tare-aş vrea să-ți spun sincer ce-am pe suflet. Să-mi faceți nişte nepoței!

– Nu văd nimic rău în asta, mamă Kizzy, vreau şi eu să am copii, aşa cum au toate femeile.

Şi când, două luni mai târziu, Matilda îi dădu de veste că urma să-i îndeplinească dorința, Kizzy nu mai ştia ce să facă de bucurie. La gândul că fiul ei va deveni tată, îşi aminti, mai mult ca în alte dăți, de propriul ei tată şi într-o seară, când George era plecat din nou, Kizzy o întrebă:

– Ți-a pomenit George vreodată ceva despre bunicul lui?

– Cred că n-a ajuns încă să-mi povestească despre asta, mamă Kizzy.

Gândindu-se că este mai bine s-o facă chiar ea, căci oricum îşi amintea mai multe despre el, Kizzy începu să-i povestească Matildei despre cei şaisprezece ani petrecuţi la moşia conaşului Waller, până ce fusese vândută conaşului Lea. Îi vorbi mai ales de tatăl ei, africanul, şi de numeroasele lucruri pe care i le spunea acesta.

– Tilda, uite de ce îţi spun eu toate astea; tare-aş vrea să pricepi cât de mult îmi doresc ca pruncul din pântecele tău şi cei ce-or mai veni după el să ştie cu toţii despre străbunul lor.

– Cum să nu pricep, mamă Kizzy? îi răspunse Matilda, iar soacra se porni atunci să-şi depene amintirile şi amândouă se simţiră în seara aceea mult mai apropiate.

Băiatul lui George Cocoşul şi al Matildei se născu în primăvara anului 1828. Moaşă i-a fost mătuşa Sarah, ajutată de Kizzy, care era tare agitată. Bucuria de a avea un nepot îi mai domoli supărarea că tatăl băiatului era din nou plecat pe vreundeva cu stăpânul, pentru o săptămână întreagă. În seara următoare, când tânăra mamă se mai întremă, în coliba ei se adunară toţi cei din curtea sclavilor să sărbătorească venirea pe lume a celui de-al doilea prunc pe moşia Lea.

– Ei, acu' eşti în sfârşit „bunicuţa Kizzy“! spuse Matilda, înălţată pe perne în pat, ţinându-şi pruncul la sân şi zâmbindu-le vlăguită oaspeţilor.

– Doamne, Dumnezeule! Ce frumos mai sună! exclamă Kizzy cu faţa luminată.

– Sună a bătrâneţe, Kizzy dragă, adăugă unchiul Pompey cu o scânteiere în ochi.

– Hm, niciuna dintre femeile de aici nu-i aşa bătrână ca unul pe care-l ştim noi, sări mătuşa Sarah supărată.

În cele din urmă, domnişoara Malizy le-o tăie scurt:

– Gata! Să-i lăsăm să se odihnească!

Plecară cu toţii, în afară de Kizzy.

După ce stătu un timp pe gânduri, Matilda spuse:

– Ştii, mereu mă gândesc la ceea ce mi-ai spus despre tatăl dumitale. Eu pe al meu nu l-am văzut

niciodată. Cred că George nu s-ar supăra dacă i-aş pune copilului numele tatălui meu. Mama-mi spunea că-l chema Virgil.

La întoarcere, numele fu de îndată acceptat din toată inima de George, care nu-şi mai încăpea în piele de bucuria de a avea un fiu. Cu jobenul negru aşezat strâmb pe cap, apucă pruncul în mâinile-i mari, îl ridică în sus, spunând:

– Mamă, îţi mai aduci aminte ce ţi-am promis? Că o să le povestesc şi eu copiilor mei ce mi-ai spus tu!

Cu faţa luminată de bucurie, se aşeză ceremonios la gura sobei, cu Virgil în braţe şi începu să-i vorbească plin de emfază:

– Ascultă, băiete, am să-ţi povestesc acum despre străbunicul tău. Era un african care spunea că-l cheamă „Kunta Kinte“. La chitară, el spunea „Ko“, la râu „Kambi Bolongo“ şi mai spunea o mulţime de alte nume africane. Povestea cum s-a dus să taie un copac să facă o tobă, când au apărut patru oameni şi l-au înşfăcat pe la spate. Apoi a trecut peste apa cea mare într-un vapor până-ntr-un loc numit „'Naplis“. Şi-a patra oară când a încercat să fugă a vrut să-i omoare pe cei ce-l prinseseră, dar ei i-au tăiat jumătate din talpa piciorului.

Ridicându-şi din nou pruncul, se întoarse spre Kizzy:

– Şi-a sărit peste mătură cu don'şoara Bell, bucătăreasa cea mare, şi-au avut o fetiţă, pe care iat-o aici – lângă tine, bunica ta.

Ochii Matildei străluceau de bucurie, ca şi cei ai lui Kizzy ce se umeziseră de dragoste şi mândrie.

Bărbatul ei fiind atât de des plecat, Matilda începu să-şi petreacă serile mai tot timpul cu Kizzy şi, de la o vreme, îşi puseră laolaltă porţiile şi-şi luau cina împreună. Matilda spunea întotdeauna rugăciunea, iar Kizzy rămânea tăcută, cu mâinile împreunate şi capul plecat. După ce Matilda alăpta pruncul, Kizzy îl lua mândră în braţe şi-l ţinea strâns lipit de ea, legănându-l şi cântându-i încetişor, în tic-tacul pendulei, în vreme ce Matilda citea

din Biblia ei veche. Cu toate că stăpânul nu avea nimic împotriva cititului, Kizzy tot nu-l vedea cu ochi buni, dar cum nu era vorba de altceva decât de Biblie, spera să nu dea de vreun necaz. De îndată ce pruncul adormea, Kizzy începea şi ea să moţăie şi câteodată bâiguia câte ceva în somn. Când se pleca să-şi ia pruncul adormit din braţele ei, Matilda prindea frânturi din ceea ce murmura ea. Erau întotdeauna aceleaşi:

– Mamă... tată... nu-i lăsaţi să mă ia... S-au dus ai mei... Şi n-am să-i mai văd cât oi trăi pe lumea asta.

Cu ochii-n lacrimi, Matilda îi şoptea:

– Noi suntem acum ai tăi, bunico Kizzy!

La început, la rugăciunile Matildei de duminica după-masă, asistau doar cele trei femei, dar mai apoi, urnit de limba ascuţită a mătuşei Sarah, li se alătură şi unchiul Pompey. Nici unuia nu-i dăduse însă prin cap să-l cheme şi pe George Cocoşul care, chiar dacă s-ar fi aflat acasă, duminica după-masa ar fi stat tot cu cocoşii lui. În faţa celor cinci, aşezaţi solemn pe scaunele scoase din colibele lor, Matilda le citea din Biblie. Apoi, îi întreba dacă vreunul din ei voia să înceapă rugăciunea şi, văzând că nici unul nu dădea semne, le spunea întotdeauna:

– Atunci, haideţi să-ngenunchem cu toţii.

Şi rostea o rugăciune simplă, mişcătoare. Apoi se porneau să intoneze cântări religioase de-ale negrilor, şi până şi vocea groasă şi dogită a unchiului Pompey începea într-un târziu să se audă, iar curtea sclavilor răsuna de „spiritualuri" răscolitoare, cum ar fi: „Dădu năvală Josuah în lupta de la Jericho! Jericho! Jericho!... Şi zidurile-ndat' se prăbuşiră". Apoi se luau cu vorba despre credinţa oamenilor

– Aceasta e ziua Domnului. Avem cu toţii un suflet de mântuit şi un rai de păstrat, le spunea răspicat Matilda, după cum îi era obiceiul. Nu trebuie să uităm cine ne-a dat viaţa, şi acela e Domnul. Să nu-l uităm nici pe cel ce ne-a mântuit, şi acela e Iisus Cristos, care ne-a

învățat să fim smeriți şi înțelepți ca să putem reînvia întru duhul sfânt.

– Şi eu cred în Domnul lisus, dar ştiți, nu auzisem eu prea multe despre el până m-am făcut ceva mai măricică, deşi maică-mea îmi spunea că m-a botezat, mărturisi şi Kizzy cu smerenie.

– Apăi, mi se pare că dac-am fi fost deprinşi cu Domnul încă de când eram mici, am fi ieşit şi noi mai buni, spuse mătuşa Sarah arătându-l pe Virgil, în poala bunicii. Căci dacă sorbi mai devreme credința, apoi te ții de ea viața întreagă.

– Mai ştii, îi spuse domnişoara Malizy unchiului Pompey, dac-ai fi luat-o şi dumneata ceva mai devreme, te pomeneşti c-ai fi ajuns pastor. Aşa cum arăți, nici n-ai zice că nu eşti.

– Pastor, eu! Cum îți dă prin cap una ca asta, când eu nici măcar nu ştiu să citesc?

– Dacă ai chemare, atunci Domnul vorbeşte prin gura ta, le spuse Matilda.

– Era o vreme când bărbatul ăsta al tău se tot juca de-a predica, spuse domnişoara Malizy.

– N-ar fi ieşit un pastor rău din el, adăugă şi Kizzy.

– Ar fi ieşit unul dintr-ăia care trag lumea pe sfoară, căzând în transă şi profețind reînvieri, spuse mătuşa Sarah.

Mai vorbiră o vreme despre pastori vestiți. Apoi unchiul Pompey le povesti despre mama lui, care era din cale afară de pioasă.

– Era grasă şi trupeşă şi cred că nimeni nu striga mai abitir ca ea.

– Asta-mi aminteşte de mătuşa Bessie, o fată bătrână de pe plantația unde-am crescut eu, spuse domnişoara Malizy. Şi ea era una din alea de striga. Îmbătrânise şi tot nu-şi găsise bărbat, până se întâmplă de se duse la o întrunire de-alea mari. Ei, şi-acolo se porni ea pe strigat, şi strigă până căzu în transă. Iar când se trezi, mărturisi că i se arătase Domnul care-i spusese că menirea ei pe

lumea asta e să-l mântuiască pe păcătosul ăla bătrân de Br'er Timmons, să n-ajungă în iad, şi că trebuie să sară peste coada măturii cu o drept credincioasă ca ea. Şi i-a băgat omului atât de tare frica în oase, c-a trebuit s-o ia de nevastă!

Deşi puţini din cei întâlniţi în drumurile lui spre arenele cu lupte de cocoşi ar fi bănuit din felul lui de a fi că George Cocoşul sărise peste coada măturii, sau că o va face vreodată, femeile de-acasă rămaseră mirate cu câtă tragere de inimă se ocupa de căsnicia lui şi cât de frumos se purta cu Matilda şi cu copilul. Nu se întâmpla niciodată să vină de la vreo luptă – cu fularul cel verde şi jobenul negru, de care nu se mai despărţea acum deloc, pe soare sau pe vânt, vara sau iarna – fără să economisească o parte din câştig: aducea daruri nu numai pentru ea şi Kizzy, şi desigur pentru Virgil, dar şi pentru domnişoara Malizy, mătuşa Sarah şi unchiul Pompey; venea cu veşti despre ceea ce văzuse şi auzise, şi-i trebuia mai mult de un ceas ca să le depene, iar lui Kizzy îi venea mereu în minte tatăl ei, africanul, care altădată venea şi el cu veştile cele mai noi, aşa cum făcea acum fiul ei.

Odată, întorcându-se dintr-o călătorie mai lungă ce-l purtase tocmai până la Charleston, George Cocoşul le povesti despre „vapoarele-alea mari cu o pădure întreagă de catarge. Şi negrii ca furnicile, încarcă poloboace mari cu tutun şi multe alte lucruri, să le ducă peste apa cea mare, tocmai în Anglia, unde-o fi aceea, şi-n alte locuri. Cât am umblat eu cu conaşu', n-am văzut altceva decât negri săpând canale, întinzând pietriş pe şosele şi construind drumuri de fier. Se pare că ţara asta-i toată înălţată de negri, cu mâinile lor".

Altă dată a aflat că albii îi ameninţă pe indieni să nu mai primească atât de mulţi negri în rezervaţiile lor. O mulţime de indieni din triburile Creeks şi Seminole s-au căsătorit cu negri. Iar unii indieni negri au ajuns şi şefi de trib. Auzise însă că cei din tribul Chocktaw, Chickasaw şi Cherokee îi urăsc pe negri mai mult decât albii.

Rămas singur cu Matilda, aceasta îi spuse:

– Eu mi-am pus în gând să nu te sâcâi niciodată cu plângeri, dar câteodată am impresia că eu nici n-am bărbat.

– Înțeleg, scumpo, sigur că da, îi răspunse el pe un ton uşuratic. Ori de câte ori sunt la drum cu conaşu' or în nopțile când stau cu unchiul Mingo la păsările alea bolnave, nu fac altceva decât să mă gândesc la tine şi la băiețaş.

Matilda îşi muşcă buza ca să nu dea cumva glas îndoielilor şi chiar neîncrederii în lucrurile pe care i le spunea el. Aşa că se mulțumi să-l întrebe:

– Şi crezi c-or să vină timpuri mai bune, George?

– Când conaşu' o strânge destui bani, atunci o să-i vină cheful şi lui să mai stea pe-acasă. Da' vezi, asta nici nu ne strică prea tare, scumpo! Uite câți bani am strâns din câştigurile pe care le aduc acasă!

– Tu nu eşti făcut să strângi, îi spuse Matilda răspicat; dar apoi îşi înmuie glasul: Şi-am strânge mai mulți bani, dacă n-ai mai cumpăra atâtea daruri pentru toți. Spune şi tu, unde o să port eu rochia asta grozavă de mătase, la fel de frumoasă ca a oricărei conițe albe?

– Vai, scumpo! O pui pe tine aici, aşa, ca să te văd şi eu, şi-apoi o dai jos!

– Cu tine n-o scoate omul niciodată la capăt.

Era omul cel mai neobişnuit – mai mult decât îşi visase ea vreodată, cel puțin dintr-o privință. Totuşi, încredere nu avea în el şi nu putea să nu se întrebe ce anume iubea el mai mult – familia sa, ori călătoriile cu stăpânul. Era oare ceva scris în Sfânta Scriptură despre păsări? Parcă îşi amintea ea ceva – în Evanghelia după Matei, dacă nu se înşela – despre „o cloşcă ce-şi adunase puii sub aripa ei...".

„Trebuie să mă mai uit o dată", îşi spuse în sinea ei.

Totuşi, când îi venea bărbatul acasă, Matilda, dându-şi deoparte îndoielile şi dezamăgirile, se străduia din răsputeri să fie o nevastă bună. Şi, la urmă, după ce

suflau în lumânare şi se aşezau în aşternutul răcoros al Matildei, George avea grijă să recâştige timpul pierdut. Iar cam la vremea când Virgil o porni în picioare, Matilda rămase din nou grea.

Acum, că mai venea încă un copil, Kizzy se hotărâse că era momentul să-l ia pe fiul ei deoparte şi să-i spună câteva lucruri ce-i şedeau pe suflet de mult timp. Într-o duminică dimineaţa, când George veni ca de obicei acasă, o găsi numai pe ea cu Virgil.

– Ia fă bine şi şezi aici, îl luă ea repede.

El o ascultă cu mirare.

– Ţi-a dat Domnul o femeie de toată vrednicia şi tu te porţi cu ea cum nu trebuie! Să ştii că nu glumesc! Trebuie să stai mai mult acasă cu nevasta şi copilul tău, mai ales acum când aşteaptă iar un copil.

– Da' ce-ai vrea, mamă? începu el făcând pe supăratul, atât cât putea în faţa maică-si. Când îmi spune conaşu' să plec, eu să zic că nu vreau?

Din ochii lui Kizzy ţâşniră flăcări:

– Ştii tu bine că nu despre asta vorbesc! Cum îţi dă prin cap să-i spui bietei fete că stai nopţile ca să îngrijeşti păsările bolnave şi alte bazaconii dintr-astea? De la cine ai învăţat să minţi, să bei, să joci la noroc şi să umbli razna? Ştii bine că eu nu te-am crescut aşa. Să nu crezi că vorbesc aşa, ca să mă aflu în treabă! Tilda nu e deloc proastă, doar că nu vrea să-ţi spună că le vede şi le ştie pe toate.

Şi, fără să mai adauge vreo altă vorbă, Kizzy ieşi supărată din colibă.

Fiind plecat cu domnul Lea la marea competiţie din Charleston din 1830, George s-a reîntors copleşit de bucuria de a avea un al doilea băiat, pe care Matilda îl şi botezase Ashford, după numele fratelui ei.

– Conaşul a câştigat peste o mie de dolari, iar eu cincizeci la luptele de mâna a doua. Să fi auzit cum strigau cu toţii, albi şi negri la un loc – „Eu pariez pe George Cocoşul!“

Îi mai povesti Matildei că-n Charleston, domnul Lea auzise că şi preşedintelui Andrew Jackson îi plăceau luptele de cocoşi.

– Nici nu ştii cum se dă în vânt după luptele astea. A chemat pe toţi congresmenii şi senatorii şi i-a distrat pe cinste la o luptă de cocoşi din cei de Tennessee, chiar acolo, la Casa Albă. Conaşu' zice că Jackson ăsta pariază şi bea cu oricine. Se spune că atunci când se suie în trăsura aia grozavă a lui, trasă de caii roibi, ia întotdeauna cu el o ladă îmbrăcată-n pluş, plină cu sticle de rachiu. Şi conaşu' mai spune că după albii din Sud, el n-are decât să rămână preşedinte pân' s-o sătura.

Pe Matilda astfel de lucruri n-o impresionau. Dar George mai văzuse ceva la Charleston ce-o zgudui profund pe ea şi pe ceilalţi din curtea sclavilor.

– Vă jur c-am văzut un şir lung de-aproape o milă de negri târâţi în lanţuri.

– Of, Doamne, Dumnezeule! De pe unde erau? întrebă domnişoara Malizy.

– Unii erau vânduţi din Carolina de Nord şi de Sud, dar cei mai mulţi din Virginia, aşa am auzit. Unii negri din Charleston mi-au spus că, lunar, cam o mie de negri sunt duşi pe marile plantaţii ce se deschid prin despădurirea unor ţinuturi din Alabama, Mississippi, Louisiana, Arkansas şi Texas. Tot de la ei am aflat că s-a sfârşit vremea negustorului de sclavi călare pe cal, căci acum s-au înfiinţat companii întregi cu birouri în marile hoteluri. Mai ziceau că până şi vapoarele alea mari nu mai aduc nimic altceva decât negri înlănţuiţi, din Virginia până la New Orleans! Şi-am mai auzit că...

– Mai taci din gură! zise Kizzy sărind în picioare şi pornind-o cu ochii-n lacrimi spre coliba ei.

– Da' ce-a apucat-o? o întrebă George pe Matilda, după ce şi ceilalţi plecaseră tare stânjeniţi.

– Tu nu ştii, îi spuse Matilda supărată, că tatăl şi mama ei se aflau în Virginia cînd i-a văzut ultima dată şi tu ai îngrozit-o de moarte cu poveştile tale.

George îngălbeni. Matilda îşi dădu seama că nu o făcuse într-adins, dar nu-l lăsă cu una, cu două. Se convinsese şi ea că, pe lângă toată păcătoşenia lui, în mult prea multe rânduri se mai dovedea şi nesimţitor, pe deasupra.

– Cum bine ştii şi tu, mama Kizzy a fost vândută chiar din Virginia, ca şi mine. Şi oricine a fost vreodată vândut nu mai poate uita asta, şi nici om ca înainte nu mai rămâne. Tu n-ai fost vândut niciodată, îi mai zise privindu-l cu înţeles. D-aia nu te poţi încrede în nici un stăpân, şi nici al tău nu-i mai breaz.

După o clipă de tăcere, Matilda reuşi să zâmbească şi adăugă:

– Uite, George, eu ştiu ce-ar alina-o pe mama Kizzy. Du-te şi adu-o încoace să te audă cum îi povesteşti şi ăstuia mic despre străbunul lui african, aşa cum i-ai făcut şi lui Virgil.

CAPITOLUL 23

Spre dimineaţă, George apăru în pragul uşii cu jobenul lui cel negru aşezat strâmb pe-o ureche, clătinându-se şi zâmbindu-i Matildei, care rămăsese trează aşteptându-l.

– A dat vulpea iama printre păsări, bâigui el. Am stat toată noaptea cu unchiul Mingo şi ne-am căznit să le prindem.

Matilda îi făcu semn cu mâna să tacă şi-i spuse rece:

– A, da! Şi tot vulpea aia ţi-o fi dat rachiu şi te-o fi parfumat cu apă de trandafiri, de trăsneşti de la o poştă

George rămase cu gura căscată.

– Uite ce e, George! Fă bine şi ascultă ce-ţi spun. Atâta timp cât sunt nevasta ta şi mama copiilor tăi, eu aici rămân când pleci şi tot aici mă găseşti când te întorci, iar răul cel mai mare ţie ţi-i faci, nu nouă. Aşa scrie şi în

Biblie: „Cu ce măsură măsori altuia, aşa ţi se va măsura şi ţie".

George se prefăcu jignit şi nu-i dădu prin minte ce-ar fi putut spune. Se-ntoarse şi o porni clătinându-se, ducându-se să se culce în coliba de lângă păsări.

Se înapoie însă a doua zi cu jobenul în mână; şi în tot restul toamnei şi iernii acelui an, îşi petrecu toate nopţile acasă, în afară de vreo câteva când pleca în vreo călătorie. Iar când, într-o dimineaţă de ianuarie a anului 1831, pe Matilda o apucară a treia oară durerile facerii, deşi sezonul luptelor de cocoşi era în toi, el reuşi să-l convingă pe stăpân să-l lase acasă şi să-l ia în schimb la luptele din ziua aceea pe unchiul Mingo.

Pe măsură ce gemetele şi ţipetele sfâşietoare ale Matildei se înteţeau, George era tot mai îngrijorat; ieşi afară din colibă, tremurând şi încruntându-se. Apoi, auzind glasuri în încăpere, se apropie în vârful picioarelor de geam:

– Uite-l... Vai, Doamne!

Auzind plesnituri puternice de palme şi-apoi strigătele ascuţite ale pruncului, George se dădu înapoi, ameţit. Nu mult după aceea, bunica Kizzy ieşi afară cu faţa strălucind de bucurie:

– Se vede că tu altceva nu ştii să faci decât băieţi!

Atunci el se porni să ţopăie şi să facă atâta larmă, încât domnişoara Malizy dădu năvală pe uşa din dos a casei celei mari să vadă ce se întâmplase. George se repezi la ea şi, luând-o în braţe, începu să se învârte cu ea strigând:

– P-ăsta o să-l cheme George!

Cam pe la sfârşitul lunii august, după o întrunire obişnuită a moşierilor din ţinutul Caswell, aceştia îşi luară zgomotoşi rămas bun şi începură să se împrăştie care încotro, spre casele lor. Domnul Lea se sui pe capră să mâne caii, iar George se aşeză în spatele căruţei, să cureţe cu briceagul bibanii laţi de-o palmă pe care stăpânul tocmai îi cumpărase. Deodată căruţa se opri şi

George rămase cu ochii holbați când îl văzu pe domnul Lea dându-se grăbit jos şi alergând împreună cu alții spre un alb care tocmai descălecase de pe un cal istovit, numai spume, şi striga ceva cu voce tare mulțimii ce creştea cât vedeai cu ochii. George Cocoşul şi ceilalți negri ascultau cu răsuflarea tăiată frânturile de vorbe ce ajungeau până la ei:

– Au omorât familii întregi... femei, copii... ucigaşii ăia de negri au intrat peste ei în case noaptea... cu topoare, suliți, bâte... un pastor negru... Nat Turner...

Pe chipurile celorlalți negri, George citi aceeaşi groază ce-o simțea şi el. Albii blestemau şi dădeau agitați din mâini, cu fețele aprinse şi mânioase. Îşi aduse dintr-o dată aminte de lunile acelea groaznice ce-au urmat după ce fusese zădărnicită răscoala din Charleston, în care nimeni nu fusese ucis. Acum însă ce-o să se întâmple? Stăpânul se întoarse la căruță cu ochii micşorați de ură şi cu fața împietrită de furie. Dădu bice cailor, fără să se mai uite îndărăt, şi-o ținu aşa până acasă într-un galop nebun, de-l făcu pe George să se apuce cu amândouă mâinile de marginile căruței.

Ajungând în dreptul casei, stăpânul sări din căruță, lăsându-l pe George cu peştii în brațe. Câteva clipe mai târziu, domnişoara Malizy țâşni pe uşa bucătăriei şi traversă în goană curtea, cu mâinile ridicate deasupra capului ei îmbrobodit cu o basma cu buline. Apoi apăru şi stăpânul cu puşca în mână şi-i strigă lui George:

– Dute-n coliba ta!

Poruncind tuturor sclavilor să iasă afară, domnul Lea le spuse cu o voce înghețată tot ceea ce auzise şi George.

– Hai... scoateți tot ce-aveți în colibe! Haideți, negrotei spurcați! Mişcați-vă!

Timp de o oră întreagă, negrii cărară şi scoaseră şi îngrămădiră afară puținul lor avut şi, sub privirile iscoditoare ale stăpânului, care-i amenința cu cele mai groaznice pedepse pe cei ce vor îndrăzni să ascundă

vreo armă, începură să scuture fiecare haină în parte, să deschidă orice cutie, să sfâşie până şi saltelele. Şi totuşi, furia lui nu se domolea.

Deschise cu piciorul cutia cu ierburi de leac a mătuşii Sarah şi-n timp ce le împrăştia se răsti la ea:

– Aruncă vrăjitoriile astea blestemate!

Cele patru femei plângeau, bătrânul unchi Pompey părea paralizat, iar copiii, îngroziţi, se agăţaseră plângând de fustele Matildei. George clocoti de mânie auzind strigătul Matildei când stăpânul făcu bucăţi cu patul puştii capacul mult iubitei ei pendule.

– Las' că vă învăţ eu minte! Un singur cui să găsesc, şi bucăţi vă fac!

Apoi domnul Lea se sui în căruţă şi-i porunci lui George să-l ducă la păsări.

Trezindu-se dintr-o dată ameninţat cu puşca şi forţat să-şi scoată afară toate lucrurile din colibă, unchiul Mingo bâigui îngrozit:

– Da' n-am făcut nimic, conaşule!

– Şi alţii au mai avut încredere în de-alde cioroi ca voi, şi-acum sunt morţi! răcni stăpânul.

Domnul Lea începu să îngrămădească în căruţă, securea, toporul, o pană subţire şi ascuţită, o rangă de fier, amândouă bricegele lor şi alte lucruri, sub privirile năucite ale lui George şi ale unchiului Mingo.

– Iar dacă vă dă prin cap să daţi năvală în casă, să ştiţi că dorm cu puşca la cap.

CAPITOLUL 24

– Am auzit că acum ai patru băieţi la rând! îi spuse stăpânul descălecând în ogradă.

Trebuise să se scurgă un an întreg până ce mânia amestecată cu teamă a plantatorilor din Sud să se mai îmblânzească. Deşi domnul Lea începuse să-l ia din nou

pe George la luptele de cocoşi, la vreo lună, două după răscoală, purtarea stăpânului rămăsese rece şi rezervată. Dar dintr-o pricină, necunoscută nici unuia dintre ei, în ultima vreme amândoi se simţeau mai apropiaţi ca niciodată. Şi deşi nu-şi dădeau gândul în vileag, trăgeau amândoi nădejdea că nu se vor mai întâmpla răscoale ale negrilor.

– Da, domnu'! Mi s-a născut un băiat dolofan, îi răspunse George Cocoşul, care amesteca douăsprezece albuşuri de ouă de găină cu bere, ovăz şi grâu măcinat, împreună cu o mulţime de ierburi, ca să facă turta aceea specială a cocoşilor de luptă.

Reţeta, ţinută în mare taină, i-o spusese, fără prea mare tragere de inimă, numai în dimineaţa aceea unchiul Mingo căruia, suferind fiind, stăpânul îi poruncise să rămână în coliba lui.

Mai rămăseseră doar nouă săptămâni până când trebuiau să plece la New Orleans. După ani întregi de izbânzi în ţinutul său şi din alte state, domnul Lea prinsese în fine curajul să-şi lanseze păsările de cel mai bun soi în vestita competiţie de deschidere a acelui sezon, care urma să aibă loc în ziua de Anul Nou, la New Orleans. Dacă păsările lui ar învinge măcar în jumătate din luptele cu cocoşii campioni, atunci stăpânul ar câştiga o avere şi s-ar trezi peste noapte recunoscut printre cei mai mari luptători de cocoşi din tot Sudul. La gândul acesta, lui George nu-i mai stătea mintea la nimic altceva.

Domnul Lea îşi legă căpăstrul de gard şi se întoarse către George zicând:

– Ia te uită, care va să zică ai patru băieţi, şi nici unuia nu i-ai dat numele meu?

George era copleşit, dar în acelaşi timp se simţea surprins şi stânjenit.

– Aveţi dreptate, conaşule! exclamă el ruşinat. Chiar aşa am să-l botez pe băiat, Tom'! Da, domnu', Tom, sigur că da!

Stăpânul se arătă foarte mulţumit. Apoi, aruncând o privire îngrijorată spre coliba de sub copac, întrebă:

– Cum îi mai e bătrânului?

– Azi noapte a tuşit tare rău. Asta înainte de a veni unchiul Pompey să-mi spună că a născut Tilda. Dar azi dimineaţă, când i-am făcut ceva de mâncare, s-a sculat şi a mâncat tot şi s-a jurat că-i e mai bine. L-au apucat năbădăile când a aflat că trebuie să stea în pat până-i spuneţi dumneavoastră că poate ieşi afară.

– Ei, să mai stea oricum încă o zi. Poate c-ar trebui să chem vreun doctor să-l vadă. Nu-i a bună cu tusea asta care ba-l lasă, ba-l apucă din nou.

– Să ştiţi că el nu crede în doctori, conaşule!

– Parcă mie-mi pasă în ce crede el! Să vedem cum o să-i mai meargă până la sfârşitul săptămânii.

Domnul Lea trecu pe rând pe la cocoşii din ţarcuri şi apoi pe la cei selectaţi, pe care George îi antrena pentru lupte, şi se declară mulţumit. Apoi vorbiră despre călătoria ce-i aştepta. Ca să ajungă la New Orleans le trebuiau vreo şase săptămâni de mers în căruţa cea nouă comandată la Greensboro, care urma să fie gata peste zece zile. Căruţa era mai mare decât una obişnuită şi avea locuri pentru cuştile cocoşilor, o masă anume făcută pentru antrenamentele zilnice în timpul călătoriei, şi rafturi, stelaje şi dulăpioare pentru toate cele trebuincioase la drum lung.

După ce plecă stăpânul, George se luă cu treburile ce-i mai rămăseseră de făcut în ziua aceea. Antrena cocoşii fără să-şi precupeţească puterile. Stăpânul îi dăduse învoire să elimine, după propria-i judecată, orice cocoş ce dovedea vreo slăbiciune, căci doar cei mai desăvârşiţi aveau sorţi de izbândă într-o întrecere de talia celei din New Orleans. Gândul îi zbura la ceea ce auzise el despre muzicile din New Orleans, despre orchestrele cele mari ce mărşăluiau cântând pe străzi. Un marinar negru pe care-l întâlnise în Charleston îi povestise că în fiecare duminică după-amiaza se adună oamenii cu miile

într-un loc numit „Piața Congo" să se uite la sutele de sclavi negri care dansează ca în locurile îndepărtate din Africa, de unde au venit. Şi ce mai femei erau acolo! O mulțime nesfârşită, îi spusese marinarul, care mai de care mai ademenitoare, de toate culorile şi nuanțele. Ardea de nerăbdare să ajungă acolo cât mai iute!

Târziu în după-amiaza aceea, George intră în coliba răvăşită, mirosind a mucegai, a unchiului Mingo.

– Cum îți mai este? îl întrebă George. Ai nevoie să-ți aduc ceva?

Bătrânul era surprinzător de slăbit şi palid, dar foarte arțăgos, ca de obicei.

– Ieşi afară d-aici! Du-te şi-l întreabă pe stăpân cum îmi este! Văd că ştie el mai bine ca mine!

Văzând că unchiul Mingo dorea într-adevăr să fie lăsat în pace, George plecă, gândindu-se că bătrânul începea să semene cu cocoşii bătrâni, ajunşi numai piele şi os, cărora vârsta le storsese vigoarea, lăsându-le doar instinctele.

Cam după asfințitul soarelui, George termină exercițiile suplimentare de întărire a aripilor, adună toate păsările în cotețele lor şi se văzu în sfârşit, liber să dea o fugă până acasă. Ajuns în coliba lui, fu mulțumit s-o găsească acolo şi pe Kizzy şi le povesti fericit de discuția avută cu stăpânul în dimineața aceea despre numele copilului. Când termină, văzu spre surprinderea lui că ele nu păreau deloc încântate.

– Tom! Sunt cam mulți cu numele ăsta-n lume! începu Matilda, pe un ton reținut.

Maică-sa arăta de parcă ar fi înghițit o bucată de săpun întreagă.

– Eu şi Tilda gândim la fel, dar ea nu vrea să-ți rănească sentimentele față de stăpânul tău. N-avem nimic cu numele. Dar tare-aş fi vrut ca bietul copil să poarte numele altui Tom.

Şovăi o clipă, apoi vorbi iute mai departe:

– Da' asta-i doar o părere, nu-i treaba mea să hotărăsc, şi nici copilul meu.

– Asta doar Domnul o hotărăşte, se răsti Matilda, luându-şi Biblia. Cu mult înainte de a se naşte copilul, am căutat peste tot în Sfânta Scriptură să văd ce scrie despre nume.

Începu să răsfoiască iute paginile, căutând un anume capitol şi verset pe care-l citi cu glas tare:

– Binecuvântat fie numele celor drepţi, şi blestemat în veci al celor vicleni şi răi!

– Doamne miluieşte! adăugă Kizzy.

George se ridică, aprins de mânie.

– Bine! Să vă văd ce o să-i spuneţi stăpânului, atunci!

Începuse să-i fie lehamite de atâtea pilduiri ce le primea de câte ori venea acasă. Şi se săturase până peste cap de nesfârşitele versete din Biblie.

– Puneţi-i atunci numele după Tom Baptistul, dacă vă place!

Strigase atât de tare, că ceilalţi trei băieţi scoaseră înspăimântaţi capetele pe uşă şi pruncul abia de-o zi născut se porni pe plâns, iar George ieşi supărat afară.

În răstimp, în casa cea mare, aşezat la masa lui de scris din salon, domnul Lea îşi înmuie pana în călimară şi scrise cu grijă pe prima filă a Bibliei, sub celelalte patru înscrise dinainte acolo: a lui George şi a celor trei băieţi ai lui, o a cincea dată de naştere: „20 septembrie 1833... băiat născut de Matilda pe nume Tom Lea..."

Păşind pe drumul către curtea păsărilor, lui George îi era tare necaz pe Matilda; ţinea mult la ea; era cea mai bună şi mai credincioasă femeie pe care o întâlnise vreodată. Totuşi, o nevastă bună n-ar fi trebuit să-şi dojenească bărbatul atât de sever ori de câte ori îşi dădea în vileag vreo slăbiciune omenească. Din când în când mai avea şi el dreptul să se însoţească cu femei cărora să le placă râsul, băutura, gluma şi poftele trupeşti. Din ceea ce văzuse el în atâţia ani cât umblase cu stăpânul, ştia că şi dânsul gândeşte la fel. După ce se

sfârşeau luptele, când se aflau prin preajma vreunui oraş, mai zăboveau încă o zi în plus. Îşi duceau catârii într-un grajd şi tocmeau un îngrijitor de prin împrejurimi să vadă de păsări, iar el şi stăpânul o luau care încotro vedeau cu ochii. A doua zi de dimineață, când se întorceau la grajd, îşi adunau păsările şi-o porneau la drum; fiecare-şi depăna amintirile în gând, şi nu sufla o vorbă, deşi fiecare ştia că şi celălalt umblase după fuste.

După vreo cinci zile, lui George îi mai trecu supărarea şi începu să se gândească să se întoarcă acasă. Punându-şi în minte să le ierte, o luă pe drumul către curtea sclavilor.

– Doamne, tu eşti George? întrebă Matilda. Ce-or să se mai bucure copiii când te-or vedea. Şi mai ales ăsta, care nici n-a apucat să deschidă ochii când ai fost aici, data trecută.

Din nou îl apucă furia, dar, când dădu să iasă pe uşă, îi căzură privirile pe cei trei băieți mai mărişori, de cinci, trei şi doi ani, care se îngrămădeau unul într-altul, privindu-l înspăimântați. Atunci îi veni să se repeadă la ei să-i strângă în brațe. Trei luni de-acum înainte, cât o să fie plecat la New Orleans, n-o să-i mai vadă; trebuia neapărat să le aducă nişte daruri frumoase.

Se aşeză deci, cam fără chef, la masă. După ce-i puse dinainte mâncarea, Matilda binecuvântă bucatele şi-i spuse apoi lui Virgil:

– Dă fuga şi cheam-o şi pe bunica să vină pân-aici.

Lui George i se opri mâncarea în gât. Ce-or mai fi pus la cale amândouă, de data asta?

Kizzy bătu la uşă, intră şi, după ce-o îmbrățişă pe Matilda, îi sărută şi-i mângâie pe cei trei băieți; îşi aruncă apoi privirile şi spre fiul ei:

– Ce mai faci? Nu te-am văzut de mult!

– Spune-mi mai bine ce faci tu, mamă?

Deşi clocotea de mânie, încerca să pară glumeț.

Kizzy se aşeză pe un scaun şi, luând pruncul din brațele Matildei, spuse aşa, ca într-o doară:

– George, copiii ăştia tot vor să te roage ceva, nu-i aşa, Virgil?

George îl văzu pe băiatul cel mare dându-se înapoi. Ce l-or mai fi învățat să-i zică?

– Tăticule, începu el cu o voce cântată, n-ai vrea să ne mai povesteşti despre străbunicul nostru?

Matilda ridică ochii să-l privească.

– Tu ai un suflet bun, George, începu Kizzy domol, şi să nu faci pe nimeni să creadă altfel. Şi să nu crezi că noi nu te iubim. Cred că uneori tu nu mai ştii cine eşti, şi cine suntem noi. Suntem acelaşi sânge şi ne tragem cu toții din străbunicul copiilor ăstora.

– Scrie şi-n Sfânta Scriptură, începu Matilda, dar văzând privirea aprinsă a lui George, adăugă: Să ştii că-n Biblie nu sunt scrise doar lucruri aspre, scrie o mulțime şi despre dragoste.

Copleşit de emoție, George îşi trase scaunul lângă sobă. Cei trei copii se ghemuiră la picioarele lui, cu ochii sclipind de bucuria de a auzi din nou povestea, iar Kizzy îi puse pruncul în brațe. Luminându-se la față, îşi drese vocea şi începu să le povestească celor patru băieți ai lui despre străbunul lor.

– Tăticule, ştiu şi eu povestea, îl întrerupse Virgil.

Şi, strâmbându-se către frații mai mici, se porni el s-o spună mai departe, de-a fir a păr, fără să lase nimic deoparte, nici măcar cuvintele africane.

– Doar a auzit-o de la tine de trei ori, iar bunica nu uită să i-o mai amintească din când în când, îi spuse Matilda râzând.

Ce mult trecuse de când nu-şi mai auzise nevasta râzând, se gândea George. Încercând să le atragă din nou atenția celorlalți, Virgil țopăia de colo-colo:

Bunica zice că africanul ne-a învățat cine suntem.

– Sigur că da, îi răspunse Kizzy, cu fața strălucind de bucurie.

Şi-atunci, pentru întâia dată după destul de multă vreme, George Cocoşul se simți în largul lui acasă.

CAPITOLUL 25

Cu o întârziere de patru săptămâni, căruța cea nouă fu gata şi trebuiră să meargă s-o ia din Greensboro. Bine făcuse stăpânul că o comandase, gândea în sinea lui George pe drum într-acolo, căci nu se făcea să ajungă în New Orleans scârțâind din toate încheieturile şi hurducându-se în hodoroaga cea veche, ci în cea mai frumoasă căruță ce se putea cumpăra pe bani, aşa cum îi şedea bine unui vestit luptător de cocoşi şi dresorului său. Şi dintr-aceeaşi pricină, înainte de-a pleca din Greensboro, trebuia să ceară stăpânului un dolar şi jumătate cu împrumut, să-şi cumpere un joben nou, negru, ca să se potrivească cu noul fular verde pe care Matilda tocmai îl termina de împletit. Urma de asemeni să aibă grijă ca Matilda să-i împacheteze amândouă costumele: cel galben şi cel verde, căci după lupte trebuia să arate bine când va ieşi în oraş.

Rămase afară, iar după câteva clipe de aşteptare, George auzi frânturi de vorbe răstite. Îşi cunoştea stăpânul de prea multă vreme ca să se mai mire de una ca asta, aşa că nu-şi bătu capul să asculte. Cea mai grea treabă din toate era aceea de a mai elimina încă şapte păsări din cele nouăsprezece, atât de frumoase şi de bine antrenate. În căruță n-aveau loc decât douăsprezece, deci alegerea punea la mare încercare priceperea lui, a stăpânului, dar şi a unchiului Mingo.

Înăuntru atelierului, domnul Lea începuse să strige: întârzierea îl costa o groază de bani, care ar trebui scăzuți din preț. Rotarul striga şi el că se grăbise cât putuse să termine şi că prețul nu era mare, căci materialul se scumpise, iar muncitorii negri liberi cereau plată din cale afară de mare.

După un timp, se pare că se întâmplase ceva, căci cearta se sfârşi, iar domnul Lea ieşi cu rotarul încă înfierbântat la față, vorbind acum prieteneşte. Negustorul

strigă ceva spre curtea din spatele atelierului şi-n câteva clipe se arătară patru negri, îndoiţi de mijloc, trăgând căruţa cea nouă şi grea după ei. George rămase cu gura căscată: atât de meşteşugită şi frumoasă era! Nici domnul Lea nu arătase vreodată atât de fericit.

– Asta-i una dintre cele mai frumoase din câte am făcut, exclamă rotarul.

– O aşteaptă însă un drum zdravăn, spuse încântat domnul Lea.

– Până la New Orleans e cale de şase săptămâni, spuse şi rotarul. Cine mai merge cu dumneavoastră?

– Negroteiul ăsta al meu şi douăsprezece păsări, îi răspunse domnul Lea.

Nemaiaşteptând porunca stăpânului, George Cocoşul sări din căruţă, dezlegă catârii pe care-i închiriaseră şi-i duse la căruţa cea nouă. Negrii nu-l luară în seamă pe George, dar nici el nu le dădu nici o atenţie, căci, la urma-urmei, nu erau decât nişte negri liberi, pe care nici stăpânul nu-i putea suferi.

În drumul cel lung spre casă, cu jobenul nou aşezat lângă el pe capră împreună cu o pereche de jambiere gri foarte elegante, care-l mai uşuraseră de încă un dolar, George termină de revizuit în gând întreaga listă de treburi pe care le avea de orânduit înainte de a pleca. Deşi ştia că le va fi greu fără el acasă, George avea încredere în Matilda şi în Kizzy că se vor descurca; şi, cu toate că unchiul Mingo nu se mai mişca aşa de sprinten ca pe vremuri, George era sigur că bătrânul va fi în stare să vadă cum trebuie de păsări până la întoarcerea lui. Mai devreme sau mai târziu, însă, va avea nevoie de mai mult ajutor decât îl lăsau puterile pe Mingo să-i dea.

Trebuia să găsească el prilejul să le deschidă ochii Matildei şi mamei lui, ca să înţeleagă ce minunat ar fi dacă şi l-ar lua de ajutor pe micul Virgil, mai ales că acum, la şase ani, va trebui să înceapă să muncească la câmp. Aşa că-i dăduse prin minte ca-n lipsa lui, să-l lase pe Virgil să-l ajute pe unchiul Mingo la păsări şi apoi să-l

ţină mai departe în această slujbă; dar abia apucă să-i pomenească Matildei, că ea şi sări în sus:

– Stăpânul să-şi cumpere un ajutor, dacă îi trebuie!

Cum n-avea chef să se ia la harţă din nou cu ele, nu stărui, dar nici nu-i surâdea gândul ca stăpânul să cumpere pe altcineva, care să tulbure liniştea lui şi a unchiului Mingo.

Dar chiar dacă stăpânul ar fi preferat să nu aducă un străin între ei, George nu putea fi sigur că unchiul Mingo ar fi acceptat ajutorul lui Virgil, căci bătrânul părea din ce în ce mai supărăcios de când primul lui ucenic ajunsese în relaţii mai bune cu stăpânul decât el. Nu mai departe decât zilele trecute, amărât că nu-l luau şi pe el la New Orleans, Mingo îi spuse răstit:

– Şi-o să aveţi voi încredere în mine să vă hrănesc păsările cât oţi fi plecaţi?

În acelaşi timp, însă, se întreba de ce n-o fi vrând să se împace cu gândul că, la şaptezeci de ani, nu mai era în stare să facă un drum atât de lung. George dorea din tot sufletul să-l îmblânzească în vreun fel pe unchiul Mingo, ca să nu-l mai socotească pe el vinovat de toate cele.

În cele din urmă, cele două căruţe părăsiră şoseaua şi-o luară spre casă. Pe când se apropiau de casă o văzu, spre marea lui uimire, pe doamna Lea ieşind pe uşa din faţă şi luând-o în jos pe scări. O clipă mai târziu, domnişoara Malizy ieşi şi ea pe uşa din dos, şi apoi se iviră din colibele lor Matilda cu băieţii, Kizzy, mătuşa Sarah şi unchiul Pompey. De ce-or fi acasă cu toţii, acum, joi, după-masă, când ar trebui să fie la câmp? Să fi fost atât de nerăbdători să vadă căruţa cea nouă, încât s-au încumetat să-i stârnească mânia stăpânului? Dar când le văzu chipurile, îşi dădu seama că puţin le păsa lor de căruţa cea nouă.

Domnul Lea, auzind ce-i spuse soţia lui, sări din căruţă şi o porni încet, cu paşi grei, spre George care rămăsese cu gura căscată. Văzându-i chipul palid, uimit, îşi dădu

dintr-o dată seama ce se întâmplase, aşa că de-abia mai auzi vorbele stăpânului:

– A murit Mingo.

Prăbuşindu-se în căruţă, George se porni pe plâns cum n-o mai făcuse niciodată până atunci. Nici nu simţi când stăpânul şi unchiul Pompey se opintiră să-l dea jos.

Când îşi veni în simţiri, îi povestiră ce se întâmplase.

– Voi aţi plecat luni dimineaţă, începu Matilda, şi-n noaptea aia n-am putut nici unul închide ochii. Marţi dimineaţa eram cu toţii ameţiţi şi ni se părea că auzisem numai cântat de bufniţă şi lătrat de câini. Atunci am auzit un ţipăt...

– Era Malizy, urmă Kizzy. Doamne, cum mai striga! Am dat şi noi fuga acolo, la cocini, unde se dusese ea să dea la porci. Şi-acolo l-am văzut. Amărâtul de el, zăcea în drum, ca un morman de zdrenţe.

– Mai sufla încă, spuse Matilda, dar nu-şi mai putea mişca decât jumătate din gură. M-am aplecat şi abia am putut desluşi ce şoptea: „M-a lovit damblaua, a zis, ajutaţi-mă cu puii că eu nu mai pot..."

– Doamne, Dumnezeule, nu ştiam nici unul ce să facem, îi luă Kizzy vorba din gură.

– Şi ce mai duhnea tot a putoare dintr-aia de păsări! Ne-am apucat să-i facem vânt, să-l răcorim şi el o ţinea într-una... „puii, puii... trebuie să mă duc la ei"...

– Între timp dom'şoara Malizy dăduse fuga la coniţa s-o anunţe, spuse Kizzy. Şi dânsa a venit frângându-şi mâinile şi plângând. Da nu de bietul Mingo îi păsa ei! Ţipa cât o ţinea gura să se ducă cineva la puii ăia, că dac-o veni stăpânul... Atunci Matilda l-a chemat pe Virgil...

– Ştii şi tu prea bine că nici nu voiam să aud de una ca asta. Ne-ajunge unul mâncat de păsări. Da' tot copilul mai cu minte! Se uită la mine cu nişte ochi cât cepele şi-mi zise speriat: „Eu mă duc, mămico, da nu ştiu ce să fac acolo!" Atunci unchiul Pompey i-a dat un săculeţ de porumb şi i-a zis: „Azvârle şi tu câte un pumn de grăunţe

la toate păsările alea pe care le vezi pe acolo! Şi vin şi eu îndată ce-oi putea!"

Nu aveau cum să le dea de ştire lui şi stăpânului, iar mătuşa Sarah le spusese că bietul bătrân e prea bolnav ca să-l mai poată vindeca cu ierburile ei de leac, şi nici măcar coniţa nu ştia de unde ar fi putut aduce vreun doctor.

– După ce-am vorbit cu coniţa, îi spuse Kizzy, şi ne-am întors în coliba lui Pompey, Mingo îşi dăduse sufletul. Bietul om, murise acolo de unul singur.

– Când i-am spus coniţei, urmă Matilda, a început din nou să strige că ea nu ştie ce se face cu morţii şi că îl auzise pe conaşu' că dacă-i ţii mai mult de-o zi, încep să putrezească. Zicea că până veniţi înapoi mai e mult, aşa c-o să trebuiască să săpăm o groapă...

– Doamne sfinte, zise Kizzy. Am dat de-un pământ mai moale acolo, la sălcii. Şi-am luat o lopată şi-am început să săpăm pe rând, noi, cele patru, şi Pompey pân-am făcut o groapă destul de mare să încapă în ea. Apoi ne-am întors şi Pompey l-a spălat şi l-a frecat cu niţică glicerină ce-o luase dom'şoara Malizy de la coniţa şi l-am dat cu parfumul ce mi l-ai adus tu acum un an, spuse Matilda.

– Nici haine ca lumea să-l îmbrăcăm n-aveam, urmă Kizzy. Alea de pe el puţeau prea tare, şi ale lui Pompey erau prea strâmte, aşa că l-am înfăşurat în două cearceafuri.

– Când l-am dus la groapă, a trebuit să mergem să-i spunem şi coniţei, continuă Matilda. Şi a venit şi ea fuga cu Biblia în mână. Când am ajuns acolo, dânsa a citit ceva din Psalmi şi eu am început să mă rog Domnului să odihnească în pace sufletul lui Mingo. Mai mult de-atâta n-am putut face.

George era prea emoţionat ca să-şi îmbrace în vorbe supărarea că nici el nici stăpânul nu fuseseră acasă în dimineaţa aceea. Poate c-ar fi putut face ceva să-l scape.

Ceva mai târziu, plecă din colibă gândindu-se câtă grijă şi chiar dragoste îi arătaseră unchiului Mingo cei ce întotdeauna ziceau că nu-l pot suferi. Văzându-l pe unchiul Pompey, se îndreptă spre el, îi strânse mâna şi mai stătură un timp de vorbă. Pompey era cam de-o seamă cu unchiul Mingo. Venea tocmai de la curtea păsărilor, unde-l lăsase pe Virgil să aibă mai departe grijă de ele.

– Tare de treabă mai e băiatul ăsta al tău, spuse el, apoi adăugă: Când o iei într-acolo, se mai văd încă-n ţărână urmele pe unde s-a târât bietul Mingo pân-aici, în noaptea aia, că nici n-a plouat de-atunci.

Dar George nu voia să vadă. Lăsându-l pe unchiul Pompey, o luă încet spre sălcii. Trecu un timp până se hotărî să-şi arunce privirile spre movila proaspătă de pământ. Mişcându-se de colo-colo, de parcă ar fi fost ameţit, adună nişte pietre şi le aşeză în jurul mormântului. Se simţea un nemernic.

Ca să nu dea de urma lăsată-n ţărână de Mingo, o luă pe câmp, printre cocenii uscaţi.

– Te-ai descurcat bine, băiatule. Acum fugi înapoi la maică-ta! îi spuse el lui Virgil, răvăşindu-i părul şi încântându-l cu această primă laudă.

Parcă-auzea vocea aspră a lui Mingo dându-i porunci, îmblânzindu-se doar când vorbea de păsări, şi atât de plină de amărăciune când i se părea că voiau să-l dea deoparte.

„Şi-o să aveţi voi încredere în mine să vă hrănesc păsările cât oţi fi plecaţi?“

George se simţi sfâşiat de remuşcări. Unde oare o fi trăit bietul Mingo înainte de a-l fi cumpărat domnul Lea? Avea familie? Nu-i vorbise niciodată de aşa ceva. Avea pe vreundeva nevastă ori copii? George îi fusese omul cel mai apropiat pe lumea asta, şi totuşi ştia atât de puţine despre cel ce-l învăţase totul.

Rămase acolo singur toată ziua şi noaptea ce urmă. Stăpânul nu se arătă decât duminică dimineaţa. Avea faţa întunecată şi posomorâtă.

– M-am tot gândit la povestea asta. Pentru început, dă foc la coliba lui Mingo. Doar aşa putem scăpa de ea.

Peste câteva clipe flăcările înghiţeau coliba care, mai bine de patruzeci de ani, îi fusese adăpost unchiului Mingo. George simţi că stăpânul se gândise de fapt la altceva, dar nu-i dădea prin minte la ce anume.

– La drumul spre New Orleans mă gândeam. Riscăm prea mult dacă lăsăm totul aşa, de izbelişte, începu stăpânul încet, de parcă ar fi vorbit doar cu sine. Nu putem pleca fără să lăsăm pe cineva aici, ca să aibă grijă de păsările astea. Să căutăm vreun om acum, ia prea mult timp, şi s-ar putea să fim nevoiţi să-l învăţăm de-a fir a păr totul. Nici să mă duc singur n-are rost, că drumul e lung, unul trebuie să mâne caii şi altul să vadă de păsări... Ar fi o prostie să pornim la drum acum...

George înghiţi în sec. Câte visuri nu-şi făcuse de atâtea luni... cât nu cheltuise stăpânul... câtă nădejde trăgea să ajungă printre cei mai mari luptători de cocoşi din tot Sudul... cât de minunaţi şi bine antrenaţi erau cocoşii, gata oricând să pună jos orice altă zburătoare. Mai înghiţi o dată-n sec şi spuse:

– Da, conaşule, aşa-i!

CAPITOLUL 26

Tare ciudat şi pustiu i se părea lui George să stea de unul singur acolo, la păsări, şi se mira cum putuse unchiul Mingo să se descurce în cei mai bine de douăzeci şi cinci de ani, înainte de a veni el ca ucenic.

– Când m-a cumpărat stăpânul, îi povestise odată bătrânul, şi păsările au început să se înmulţească, îmi tot spunea că are de gând să mai cumpere pe cineva să mă

ajute, dar n-a făcut-o niciodată. Eu pân' la urmă mi-am dat seama că cu păsările te poți înțelege mai bine decât cu oamenii.

Virgil rămânea încă cea mai înțeleaptă alegere: l-ar învăța tainele meseriei, aşa cum şi unchiul Mingo îl învățase pe el. Cum nu-i venea la îndemână s-o ia din nou de la capăt cu Matilda şi Kizzy ca să-l lase pe băiat, George începu să se gândească la vreun alt dresor de cocoşi cunoscut pe care să-l cumpere stăpânul, dacă l-ar putea convinge. Mai ştia însă că nici unui luptător adevărat de cocoşi nu i-ar da măcar prin cap să-şi vândă dresorul nimănui, darmite unui rival ca domnul Lea – decât dacă s-ar afla la mare ananghie. Mai erau negrii liberi, pe care el îi socotea buni luptători şi care se tocmeau cu ziua, cu luna şi chiar pe un an întreg, dar ştia dinainte că domnul Lea nu ar fi acceptat în ruptul capului să ia nici cel mai iscusit dresor negru liber din întreaga Carolină de Nord. Aşa că George n-avea de ales. Într-o seară îşi luă inima în dinți şi aduse vorba acasă, despre ce-l rodea.

– Mai-nainte de-a te apuca să strigi la mine că nici nu vrei s-auzi de-aşa ceva, ascultă aici la mine, femeie! Data viitoare când stăpânul o să vrea să mă ia cu el la vreun drum, o să-mi zică mai mult ca sigur: „Adu-l pe ăl mai mare dintre băieții tăi să şadă aici!" Şi dacă o fi aşa, Virgil n-o să aibă încotro. Atunci n-o să mai putem crâcni nici unul dintre noi. Stai aşa – îi făcu semn să nu-l întrerupă – nu vreau să aud nimic. Eu mă străduiesc să te fac să pricepi că-i mai bine ca băiatul să vină de acum. Dacă eu sunt ăl de-l aduc, atunci poate sta doar cât e nevoie să învețe să le dea de mâncare, când trebuie să plec eu, şi să mă ajute să le antrenez când e nevoie. Şi-n restul timpului, cam aproape tot anul, să tot stea cu voi acolo, la câmp.

Văzând-o pe Matilda că nu se îmbunează nicicum, dădu din umeri cu prefăcută resemnare.

– Bine, bine. atunci las totul pe seama ta şi a stăpânului.

– Vorbeşti de parcă Virgil ar fi om mare. Nu-ţi dai seama că nu are decât şase ani? Tu aveai de două ori mai mult când te-au târât acolo. Da, ştiu şi eu că acum trebuie să meargă la lucru, dacă face şase ani... zise Matilda punând farfuriile aburinde pe masă. Apucă-te şi mănâncă şi du-te-n treaba ta, iar mâine dimineaţă am să ţi-l trimit pe Virgil acolo, dacă nu cumva vrei să-l chem de la bunică-sa să-l iei chiar acum.

– Nu, mâine e bine.

După o săptămână, însă, George se lămuri că Virgil nu avea nici cea mai mică înclinaţie pentru păsări. I se părea de necrezut că, indiferent de vârsta pe care o avea Virgil, după ce-şi termina treaba ce i se dădea, o lua razna să se joace, ori se aşeza jos pe undeva fără nici o treabă. Şi de câte ori îl auzea pe taică-său strigându-l supărat, sărea de îndată.

Deşi metoda unchiului Mingo fusese foarte distantă şi rece – dădea un ordin, îl urmărea în tăcere şi-apoi îi mai dădea un altul – George se hotărî să încerce altfel cu Virgil, doar o reuşi să-l dezmorţească puţin. O să stea de vorbă cu el.

– Şi ce-ai făcut tu pe-acasă?

– Nimic, tăticule!

– Ia spune, sunteţi cuminţi şi-o ascultaţi pe mama şi pe bunica?

– Da, domnu'!

– Vă fac mâncare bună?

– Da, domnu'!

– Ţie ce-ţi place mai mult şi mai mult să mănânci?

– Orice ne găteşte mămica!

Băiatul părea lipsit de orice imaginaţie, aşa că schimbă vorba.

– Ia mai spune-mi povestea cu străbunicul, aşa cum ai spus-o atunci!

Ascultător, Virgil se porni s-o depene, cam mecanic. George se simți tare dezamăgit. După ce rămase pe gânduri o vreme, băiatul îl întrebă:

– Tăticule, tu l-ai văzut vreodată pe străbunicul?

– Nu, nu l-am văzut, îi răspunse George mai prinzând inimă. Am aflat şi eu despre el ca şi tine, de la bunica.

– Aşa-i că el o ducea cu trăsura?

– Sigur că da. Doar era tatăl ei. Tot aşa, într-o bună zi, ai să le povesteşti şi tu copiilor tăi cum şedeai la păsări cu tatăl tău.

Virgil tăcu nedumerit.

După astfel de încercări nereuşite, George se lăsă păgubaş, sperând însă că va avea mai mult noroc cu Ashford, George şi Tom. Fără a da nimănui în vileag dezamăgirea sa, se hotărî să-l pună pe băiat numai la treburile mai simple, aşa cum se înțelesese cu Matilda, renunțând să se străduiască degeaba să şi-l facă ucenic şi ajutor permanent.

Aşa că, atunci când socoti că Virgil învățase să hrănească şi să adape de trei ori pe zi cocoşii mai mici din țarcuri, îl trimise înapoi la Matilda să înceapă să lucreze la câmp, ceea ce i se potrivea băiatului de minune. Deşi n-ar fi suflat nicicând vreo vorbă despre asta Matildei şi lui Kizzy, George disprețuia munca de la câmp, care i se părea o nesfârşită corvoadă sub dogoarea soarelui. Chicotind de râs, îşi aminti de zicala unchiului Mingo: „Să-mi dai de ales între un ogor bun de porumb ori de bumbac şi un cocoş de soi, eu iau cocoşul cu ochii închişi!".

În perioada aceea de răgaz a verii, când cocoşii de luptă năpârleau, n-avea de făcut decât treburi obişnuite şi se deprinse în cele din urmă să n-aibă pe nimeni în preajmă cu care să schimbe vreo vorbă, în afară de păsări, şi mai ales pe veteranul prinzător de cocoşi, cu penele subțiate, care fusese favoritul unchiului Mingo.

– Puteai măcar tu, diavol bătrân şi chior, să ne fi spus cât de bolnav era! îi zise el păsării într-o după-amiază.

– Aha, pricepi ce-ți spun! urmă George cu prefăcută supărare. Nu se poate să nu fi știut cât de prăpădit era!

Apoi rămase cu privirea pierdută, urmărind pasărea cum scurma de zor.

– Apăi, cred c-ai văzut și tu că s-a dus! Mă-ntreb dacă și ție ți-e dor de el.

Peste un an și ceva, bătrâna pasăre se va duce și ea lângă unchiul Mingo, acolo unde se duc după moarte sufletele luptătorilor de cocoși și ale păsărilor lor. George se întreba ce s-o fi ales de primul cocoș al stăpânului, cel câștigat la loterie cu un bilet de douăzeci și cinci de cenți, cu care începuse luptele cu mai mult de patruzeci de ani în urmă. L-o fi ajuns vreodată vreun pinten? Ori o fi murit de moarte bună, ca un respectabil prinzător de cocoși? De ce nu l-o fi întrebat niciodată pe unchiul Mingo? Își puse în gând să nu uite să-l întrebe chiar pe stăpân. Cu mai bine de patruzeci de ani în urmă! Stăpânul îi spusese că, atunci când a câștigat cocoșul, avea doar șaptesprezece ani. Asta înseamnă că acum are vreo cincizeci și șase, cincizeci și șapte – cam cu treizeci de ani mai mare ca George. Cu gândul la domnul Lea, care stăpânea oamenii, la fel ca și păsările, pentru tot restul vieții lor, se trezi socotind cam cum ar fi să nu aparții nimănui. Cum o fi oare să fii liber? Poate că n-o fi prea bine, de vreme ce domnul Lea, ca mai toți albii, îi urăsc atât de tare pe negrii liberi. Dar atunci îi veni în minte ce-i spusese lui o negresă din Greensboro, care-i vânduse niște rachiu odată: „Fiecare negru liber ce-l vedeți voi, negrii de pe plantații, e o dovadă vie că a fi negru nu înseamnă neapărat să fii sclav. Dar stăpânilor voștri nu le place ca voi să gândiți așa". Și-n lungile lui ore de singurătate petrecute în curtea păsărilor, George Cocoșul începu să-și frământe în minte gândul acesta. Își puse chiar în cap să intre în vorbă cu vreunul dintre negrii aceia liberi, pe care-i vedea de fiecare dată când mergea cu stăpânul la oraș, dar pe care nici nu-i lua în seamă.

Şi-n timp ce umbla pe lângă ţarcuri hrănind şi adăpând puii şi cocoşii mai tineri, se distra văzându-i cum dau să se repeadă furioşi să-l ciugule, de parcă şi-ar fi repetat de pe-acum voinicia sălbatică din arenă. Şi-atunci se pomeni gândindu-se la ce înseamnă să fii stăpânit de cineva.

Aflându-se într-o după-amiază în crângul de pini, să vadă cum le mai merge păsărilor ce creşteau acolo în libertate, vru să vadă ce se întâmpla dacă încearcă să imite trâmbiţatul cocoşilor, lucru la care devenise mare meşter. Aproape întotdeauna apărea imediat un apărător mânios, trâmbiţând şi el provocator şi întorcându-şi capul încoace şi-ncolo, căutându-l pe nepoftitul pe care era sigur că-l auzise cântând. Nici de data asta nu se întâmplă altfel. Dar cocoşul minunat care ţâşni din tufişuri, chemat de cântecul său prefăcut, îşi scutură cu putere aripile înainte de a-şi slobozi trâmbiţatul ce răsună triumfător în amiaza de toamnă. Lumina strălucitoare a soarelui făcea să-i sclipească penele strălucitoare. Din cap până-n picioare, de la privirile ce-i ţâşneau din ochi până la ghearele galbene cu pintenii aducători de moarte, totul emana forţă şi cruzime. Fiecare gram şi fiecare centimetru al trupului îi dovedeau curajul, însufleţirea şi libertatea cu atâta vigoare, încât George Cocoşul jură că-n veci nu va prinde cocoşul acesta, să-l dreseze şi să-i taie aripile! El trebuie să rămână acolo cu găinile lui, printre pini – să trăiască neîntinat, în *libertate!*

CAPITOLUL 27

Se apropia un nou sezon de lupte, dar domnul Lea nu mai pomenea nimic de New Orleans. George Cocoşul nici nu se mai aşteptase de fapt; avusese el un fel de presimţire că n-or să ajungă nicicând acolo. Aşa că se mulţumiră să facă mare vâlvă la luptele locale, apărând în căruţa lor cea nouă şi strălucitoare, făcută pe comandă.

Şi le merse destul de bine. Domnul Lea câştiga cam patru lupte din cinci, iar George, folosind rezervele cele mai bune, se descurca la fel de bine în luptele de mâna a doua din ţinutul Caswell. Deşi sezonul de lupte era încărcat şi rodnic, George se nimeri să fie din nou acasă spre sfârşitul acelui an, când i se născu al cincilea fiu. Matilda îi spuse că şi-ar dori ca pe acesta să-l boteze Iacob, pentru că, zicea ea, dintre apostoli, pe acesta îl iubea cel mai mult.

Oriunde ar fi umblat cu domnul Lea acum, i se părea că nu aude vorbindu-se de altceva decât de ura sporită împotriva albilor. Chiar în ultima lor călătorie, un negru liber îi povestise lui George despre Osceola, şeful de trib al indienilor Seminole, din Florida. Când albii au prins-o pe nevasta lui Osceola, ea însăşi o sclavă fugită, el adunase două mii de seminoli şi sclavi negri fugiţi, înarmaţi ca să urmărească şi să hărţuiască o companie a armatei Statelor Unite. Se povesteşte că au fost ucişi mai mult de o sută de soldaţi şi că armata a trimis o unitate şi mai mare să-i nimicească pe oamenii lui Osceola, care au fugit, furişându-se prin mlaştinile Floridei, de unde se apărau trăgând focuri de armă.

Nici nu se sfârşise bine sezonul de lupte din anul 1836, când George auzi că într-un loc numit Alamo, mexicanii masacraseră o garnizoană de texani albi, printre care se afla şi un vânător, pe nume Davey Crockett, vestit prieten şi apărător al indienilor. În acelaşi an află de pierderi şi mai mari datorate mexicanilor aflaţi sub comanda unui general, Santa Ana, care se fălea că e cel mai mare luptător de cocoşi din lume; dar dacă aşa şedeau lucrurile, George se mira de ce nu auzise de el până atunci.

În primăvara anului următor, reîntors dintr-o nouă călătorie, George le aduse celor din curtea sclavilor o ştire şi mai grozavă.

– Mi-a spus portarul negru de la tribunalul ținutului că preşedintele ăsta nou, Van Buren, a dat ordin armatei să gonească toți indienii la vest de Mississippi.

– Mississippi o s-ajungă Iordanul indienilor, aşa-mi pare, spuse Matilda.

– Aşa le trebuie că i-au lăsat pe albi să intre-n țara lor, atunci, la început, spuse şi unchiul Pompey. O mulțime de oameni nu ştiu, şi nici eu n-am avut habar, până când m-am făcut ceva mai măricel, că la-nceput în țara asta n-au fost decât indieni, care pescuiau, vânau şi se mai luptau între ei, dar îşi vedeau de treburile lor. Şi-ntr-o bună zi a apărut o barcă cu oameni albi ce le zâmbeau şi le făceau cu mâna. „Hei, voi oameni cu chipul roşu! N-ați vrea să ne lăsați să punem piciorul pe pământul vostru, să luăm şi noi o îmbucătură, să ne odihnim mădularele şi să fim prieteni?“ Hm, cred că indienilor din ziua de azi le pare rău din adâncul sufletului că nu le-au împănat barca cu săgeți, ca pe un arici.

După ce domnul Lea asistă la următoarea întrunire a plantatorilor din ținutul Caswell, George aduse alte veşti despre indieni.

– Cică un general, Winfield Scott, le-a spus indienilor că albii, ca buni creştini, nu mai vor vărsări de sânge, aşa că cei ce mai au vreun strop de bun simț să facă mai bine să plece. Şi se mai zice că dacă li se năzare doar că un indian ar vrea să se răscoale, soldații-l hăituiesc şi-l împuşcă. Şi-atunci armata a început să mâne mii de indieni spre un loc ce se cheamă Oklahoma. Cică nici nu se ştie câți au fost ucişi, ori au căzut bolnavi şi au murit pe drum.

– Vai şi-amar! exclamă Matilda.

Mai erau însă şi veşti bune. Asta s-a întânplat însă numai în 1837, când George se întoarse acasă dintr-una din călătoriile sale. I se născuse al şaselea fiu. Matilda îl botezase Lewis, dar după ce se lămurise de unde luase numele lui Iacob, George îşi puse în minte să n-o mai întrebe de ce-l chema aşa.

– Tare-mi pare mie că n-o să faci nicicând altceva decât băieți, îi spuse Kizzy, ceva mai dezamăgită decât de celelalte dăți.

– Bine, mamă, după ce mă vezi în ce hal sunt, mai eşti şi nemulțumită, strigă Matilda din pat.

– Ce tot spui acolo? Ştiți cu toții ce mult îmi iubesc nepoții. Dar tare-mi pare rău că n-aveți măcar o fată!

– Nu-i nimic, mamă, las-că ne punem imediat pe treabă şi-ți facem noi una, spuse George râzând.

– Ieşi afară d-aici, strigă Matilda supărată.

Nu trecură, însă decât câteva luni, şi oricine-şi arunca ochii la talia Matildei îşi putea da seama că George se ținuse de cuvânt.

Când o apucară din nou durerile facerii, printre strigătele şi gemetele disperate ale Matildei, George, care umbla de colo-colo aşteptând, auzi țipătul maică-si:

– Mulțumescu-ți ție, Iisuse Cristoase!

Şi-şi dădu pe dată seama că, în fine, avea o fată.

Nici n-apucară bine să spele pruncul, că Matilda îi şi spuse soacră-si că, cu mulți ani în urmă, ea şi George se hotărâseră ca pe prima lor fată s-o cheme Kizzy.

– N-am trăit degeaba pe lumea asta, se pornea din când în când pe plâns bunica Kizzy.

Şi nimic parcă nu-i merse mai bine la inimă bietei femei ca purtarea din ziua următoare a lui George ce, întors de la păsări, le mai spuse încă o dată celor şase băieți şi micuței Kizzy din poala lui povestea străbunicului african.

Cam la două luni după aceasta, când toți copiii adormiseră, George întrebă:

– Tilda, cam câți bani am adunat noi pân-acum?

– Nu mai mult de o mie de dolari, îi răspunse ea surprinsă.

– Doar atât?

– Doar atât! Mă mir c-am putut şi-atât. Nu ți-am tot spus în anii ăştia de-au trecut că, dacă mai cheltuieşti aşa, nici vorbă n-o să fie de economii?

– Lasă, lasă, spuse el cu un aer vinovat.

Dar Matilda nu se lăsă:

– Nu mai pun la socoteală ce-ai câştigat şi-ai azvârlit pe apa sâmbetei fără să văd eu, treaba ta ce-ai făcut cu banii ăia, dar poate-ai vrea să ştii cam câţi bani mi-ai dat să pun deoparte, de când ne-am luat, ca să mi-i ceri pe urmă îndărăt?

– Bine, hai spune, câţi?

– Cam vreo trei, patru mii de dolari, spuse ea după o pauză chibzuită să-l uluiască.

– Cum? Am prăpădit eu atâta bănet?

Uitându-se la el cum se schimbă la faţă, îşi dădu seama că-n doisprezece ani, de când erau împreună, nu-l văzuse niciodată atât de serios.

– Stând eu acolo de unul singur atâta timp, îi spuse el într-un târziu, m-am tot gândit la o grămadă de lucruri.

Apoi tăcu şi ea înţelese că era aproape ruşinat de ceea ce avea să-i spună:

– Ştii ce mi-a dat prin minte? Dac-am putea strânge noi destui bani în anii ce-or să vină, poate-am putea să ne răscumpărăm să fim liberi.

Matildei îi pieri glasul. El îi făcu nerăbdător semn cu mâna:

– Decât să caşti aşa ochii la mine, de parcă ţi-ar fi luat Dumnezeu minţile, mai bine ia un creion să facem o socoteală.

Uimită încă, Matilda îşi luă creionul şi-o bucată de hârtie şi se aşeză din nou la masă.

– Partea proastă e însă, începu el, că n-avem de unde şti cam cât ar cere conaşu' pe noi. Adică pe mine, pe tine şi p-ăştia mici. Să-ncepem cu tine. Pe la adunările ţinutului am auzit că bărbaţii care muncesc la câmp se vând cam cu o mie de dolari bucata. Pe femei se cere mai puţin, aşa că, hai să zicem, opt sute pentru tine... şi George se sculă, aplecându-se peste umărul Matildei, să vadă ce scrie, şi-apoi se aşeză din nou. Apoi, hai să

zicem că conaşu' ne dă şi copiii, opt cât sunt cu toții, cam la trei sute unul...

– Da' n-avem decât şapte! exclamă Matilda.

– Şi cu ăla de spuseşi că mişcă acolo-n tine, nu fac opt?

– Hm, făcu ea zâmbind, şi se apucă să socotească. Asta face două mii patru sute...

– Numai copiii? întrebă el pe-un ton în care se ghicea şi îndoială şi furie.

Matilda făcu din nou socoteala.

– Opt ori trei douăzeci şi patru, plus opt sute pentru mine, vine exact treizeci şi doi, adică trei mii două sute.

– Vai de noi!

– Stai aşa, că ăl mai scump eşti tu! zise ea privindu-l. Cam cât crezi c-ar cere pe tine?

Cât de serios era el în clipa aceea, tot nu-l răbdă inima să n-o întrebe:

– Da' tu cam cât crezi că prețuiesc?

– Păi, dac-aş fi ştiut, m-aş fi străduit să te cumpăr eu de la conaşu'.

Se pornіră amândoi pe râs.

– George, nu ştiu ce-ți veni să vorbim aşa ceva. Ştii şi tu la fel de bine, că pe tine conaşu' n-o să te vândă în vecii vecilor.

O clipă, el nu-i răspunse nimic. Dar apoi zise:

– Dacă ai răbdare s-asculți, uite ce mi-a zis el! Ştii, unchiul Pompey zice că conaşu' merge pe şaizeci şi trei de ani. Cam peste cinci, şase ani, crezi c-o să-i mai vină să gonească de colo-colo, la vârsta lui, la luptele de cocoşi? Cred că ne-ar lăsa să ne răscumpărăm, mai ales dacă i-om da banii ce-i trebuie să-şi facă o casă mare, aşa cum pofteşte el.

– Hm, făcu Matilda, prea puțin convinsă. Bine, hai să vedem. Cam cât crezi c-ar cere pe tine?

– Să vezi, îi spuse el, iar pe chip i se citeau deopotrivă mândria şi durerea pentru ceea ce avea să spună. Un vizitiu negru de-al domnului ăluia bogat, Jewett, s-a jurat

o dată că l-a auzit pe stăpân-su povestind cuiva că i-a oferit conaşului Lea patru mii de dolari pe mine. Ca să ştii şi tu cu ce om de preț te culci în aşternut.

Nu-i mai ardea însă de glumă.

– Totuşi, nu-l cred pe negrul ăla. Cred mai de grabă că a copt el minciuna asta, ca să vadă dacă-s atât de prost să-l cred. Oricum, eu cad la un loc cu negrii cu meserii bune, ca tâmplarii ori fierarii, care se vând cam cu două-trei mii, asta ştiu sigur.

Se opri apoi, uitându-se lung la creionul ei.

– Scrie-acolo trei mii.

Mai trecu un timp, şi-apoi întrebă:

– Cam cât face?

Matilda începu să socotească. Apoi îi spuse că prețul aproximativ al întregii lor familii ar fi de şase mii două sute de dolari!

– Da' cu mama Kizzy ce facem?

– Stai c-ajung şi la ea! spuse el nerăbdător.

Se gândi o clipă.

– Mama începe să cam îmbătrânească, aşa c-o să coste mai puțin.

– Anul ăsta împlineşte cincizeci de ani, îi spuse Matilda.

– Scrie-atunci şase sute.

Urmări cu privirea mişcările creionului.

– Cât face?

Chipul Matildei se încordă.

– Şase mii opt sute de dolari.

– Uite-aşa pricepe omul că noi, negrii, suntem o avere pentru albi, grăi încet George. Da' eu zic că pot câştiga banii ăştia la luptele de mâna a doua. Asta înseamnă să aşteptăm destul şi să tot punem deoparte.

Băgă atunci de seamă că Matilda părea amărâtă.

– Ştiu şi eu la ce te gândeşti tu, îi spuse el, la don'şoara Malizy, la mătuşa Sarah şi la unchiul Pompey.

Matilda îl privi, recunoscătoare că ghicise.

– Ei mi-au fost aproape, zise el, înainte de-a veni tu.

– Doamne, George, strigă ea, dar cum ar putea oare un singur om răscumpăra lumea întreagă? Totuşi, nici eu n-aş putea pleca de-aici fără ei.

– Las' că mai e vreme, Tilda. O să trecem noi şi hopul ăsta.

– Ai dreptate, spuse ea privind cifrele scrise. George, nici nu-mi vine să cred că putem vorbi de aşa ceva.

Îndrăznind să creadă în răscumpărarea libertăţii lor, Matilda îşi dădu seama că pentru prima oară discutaseră o problemă atât de importantă pentru familia lor. Îi veni să sară şi să se repeadă la el să-l strângă în braţe, mai tare ca niciodată, dar era prea covârşită ca să se poată mişca ori vorbi. Apoi îl întrebă:

– George, da' cum ţi-a venit gândul ăsta?

– Am stat aşa, de unul singur şi, cum îţi spusei, am început să chibzuiesc şi eu mai mult.

– Ei, sigur c-ar fi frumos, spuse ea domol.

– Aşa cum stau lucrurile, noi nu reuşim nimic, strigă el. Nu facem altceva decât să-l ajutăm pe conaşu' să-i iasă totul pe pofta inimii.

Matildei îi venea să strige de bucurie, dar se stăpâni.

– De câte ori am mers cu conaşu' la oraş, am mai stat de vorbă cu negri liberi. Cică negrii ăia liberi din Nord o duc mai bine; trăiesc aşa unii cu alţii, au casele lor şi capătă slujbe bune. Eu aş putea să-mi găsesc de lucru cât ai zice peşte! Ce mai lupte de cocoşi sunt acolo-n Nord! Unii luptători vestiţi, de care am auzit eu, trăiesc chiar la New York... unul, unchiul Billy Roger, altul, unchiul Pete, care are o mulţime de păsări şi o mare asociaţie de pariuri, altul de-i zice „Jackson ăl Negru", care are nişte păsări de nu le bate nimeni. Şi mai e ceva... tare-aş vrea să-i văd pe pruncii ăştia ai noştri că-nvaţă să scrie şi să citească, aşa, ca tine.

– Dă, Doamne, să fie şi mai bine decât mine, se rugă Matilda cu ochii sclipind.

– Şi-aş vrea să înveţe şi câte o meserie.

Zâmbi larg, făcând o pauză ca s-o uimească şi mai tare.

– Cum crezi că ţi-ar şedea în propria ta casă, înţesată cu propria ta mobilă şi cu bibelouri pe deasupra? Cum i-ar şedea lui madam Tilda să invite o grămadă de alte femei negre, libere şi ele, să ia ceaiul cu ea, şi să şadă acolo cu toatele, să sporovăiască despre aranjatul florilor şi despre alte fleacuri d-astea?

Matilda izbucni într-un râs aproape isteric:

– Vai, Doamne, te-ai ţicnit de tot, bărbate.

Când se potoli din râs, se simţi năpădită de o dragoste cum nu mai simţise niciodată pentru el.

– Cred că Domnul mi-a dăruit într-adevăr ce mi-am dorit.

Cu ochii scăldaţi de lacrimi, îi cuprinse mâna într-a ei.

– Tu crezi într-adevăr c-o să fim în stare, George?

– Păi bine, măi femeie, de ce crezi că stau eu aici şi-mi bat gura?

– Îţi mai aduci aminte, George, ce ţi-am spus în seara aia când ne-am hotărât să ne luăm?

Chipul lui vădea clar că habar nu avea.

– Ţi-am spus ceva din primul capitol din Ruth. Ţi-am spus aşa: „Unde vei merge tu, am să merg şi eu, şi-oriunde vei şedea, acolo am să şed şi eu; iar neamul tău va fi şi neamul meu..." Cum, nu-ţi mai aduce aminte de asta?

– Ba da, parcă...

– Niciodată n-am simţit vorbele astea mai adevărate ca acum.

CAPITOLUL 28

Scoţându-şi jobenul, George îi întinse conaşului cu cealaltă mână un ulcior micuţ cu apă, care părea împletit din fire groase de sârmă.

– Conaşule, Tom, băiatul meu, ăl de vă poartă numele, a făcut ăsta pentru bunică-sa, dar eu l-am adus să-l vedeți şi dumneavoastră.

Privindu-l neîncrezător, domnul Lea apucă ulciorul de mânerul în formă de corn de viță şi-l cercetă în grabă.

– Hm, mârâi el, parcă nevrând să facă o apreciere clară.

George îşi dădu seama că trebuia să mai încerce:

– Da, conaşule, l-a făcut din nişte resturi ruginite de sârmă ghimpată, conaşule! Ştiți, şi-a făcut un foc de cărbuni şi-a tot înroşit el firele şi le-a potrivit până le-a dat forma asta, apoi a pus peste tot un fel de lipitură. Tare îndemânatic mai e, conaşule, Tom ăsta al meu!

Se opri din nou, aşteptând vreun răspuns, dar n-auzi nimic. Văzând că va trebui să-şi dea în vileag adevărata intenție, fără să aibă nici o apreciere pozitivă referitoare la îndemânarea lui Tom, George îşi luă inima în dinți.

– Da, conaşule, băiatul ăsta a fost toată viața lui aşa de mândru că vă poartă numele, conaşule, că noi toți credem că, dac-ar avea un pic de noroc, ar ajunge un fierar pe cinste.

Chipul domnului Lea se strâmbă, din obişnuință, a dezaprobare, ceea ce-l întărâtă şi mai tare pe George să insiste ca să nu le dezamăgească pe Matilda şi pe Kizzy cărora le promisese că-l va ajuta pe Tom. Atunci îşi dădu seama că va trebui să recurgă la cel mai puternic argument ce-l va convinge pe domnul Lea: avantajele băneşti.

– Conaşule, ați putea să nu mai prăpădiți atâția bani pe potcovit. Noi nu v-am spus câtă economie v-a şi făcut Tom, ba ascuțind sape, seceri şi alte unelte, ba reparând te miri ce se mai stricase prin curte. Şi, uitați de ce vă spun asta, când m-ați trimis la fierarul ăla negru, Isaiah, să pună obezi noi la căruță, mi-a spus că domnul Askew îi tot făgăduieşte de ani de zile să-i mai ia un ajutor, de care are mare nevoie, că nu dovedeşte singur munca ce-o are şi scoate o grămadă de bani pentru stăpânul lui.

Mi-a mai spus că tare bine i-ar părea dacă şi-ar găsi un băiat bun să şi-l facă ucenic la potcovărie, aşa că eu m-am gândit pe dată la Tom. Dac-ar avea norocul să-nveţe, conaşule, nu numai că v-ar repara tot ce-i nevoie p-aici, dar ar putea lucra şi în afară şi v-ar aduce o grămadă de bani, aşa cum face şi negrul ăla Isaiah pentru domnul Askew.

George simţea că atinsese punctul sensibil, dar nu putea fi sigur, căci stăpânul îşi ascundea cu grijă gândurile.

– Mi se pare că băiatul ăsta al tău îşi pierde mai mult timp cu prostii d-astea decât să muncească! îi spuse domnul Lea, dându-i ulciorul de metal înapoi.

– Nici o zi n-a lipsit de la lucru, conaşule, de când a început să muncească la câmp! Astea le face duminica, atunci meştereşte şi drege fel de fel de lucruri, acolo, îndărătul hambarului, unde şi-a făcut el un şopron şi tot arde şi bocăne. De fapt, nouă ne era şi frică să nu vă deranjeze cumva pe dumneavoastră şi pe coniţa.

– Să mai vedem! îi spuse domnul Lea, răsucindu-se brusc pe călcâie şi plecând, lăsându-l cu bună ştiinţă pe George nedumerit şi încurcat, cu ulciorul de metal în mână.

Intrând în bucătărie, stăpânul o găsi pe domnişoara Malizy curăţind napi. Ea se întoarse spre el, dar nu sări în picioare.

Domnul Lea intră de-a dreptul în subiect.

– Ce-i cu băiatul ăla de-l cheamă Tom?

– Care Tom, conaşule? Al Matildei?

Domnişoara Malizy ştia destul de bine de ce întreba domnul Lea. Dar avea o părere atât de bună despre Tom, încât se hotărî să chibzuiască înainte de a răspunde, ca să nu pară că-i ţine parte.

– Ei, bine, zise ea în cele din urmă, nu l-ai putea alege dintr-o sută ca să schimbi o vorbă cu el, căci e tare tăcut. Dar bag mâna în foc că-i cel mai isteţ băiat dintre toţi, şi cel mai bun dintre ăi mari.

Aici domnişoara Malizy făcu o pauză plină de înţeles.

– Şi sper să iasă un om mai de nădejde decât taică-său, în toate privinţele.

– Ce tot spui acolo? În care privinţe?

– Într-alea bărbăteşti, conaşule! Mai serios şi mai de cuvânt, nu aşa uşuratic. Ăsta-i dintr-ăia ce-s bărbaţi buni la casa lor, de fac o femeie fericită.

– Sper că nu-i umblă mintea la-nsurătoare, spuse domnul Lea. Că abia i-am dat învoire ăluia mai mare, cum îl cheamă?

– Virgil, conaşule?

– Aşa. Şi-n fiecare sâmbătă, în loc să stea să-şi vadă de treabă, o întinde la nevastă-sa tocmai pe plantaţia lui Curry.

– Nu, conaşule, Tom nu-i dintr-ăştia. E prea crud să-i umble d-alde-astea prin minte şi sper că şi-atunci cînd i-o veni vremea, n-o să se grăbească pân' n-o găsi o fată pe potriva lui.

– Că mult mai ştii tu cum sunt flăcăii din ziua de azi – eşti prea bătrână! îi spuse stăpânul. Nu m-ar mira dacă ăştia de-acum şi-ar lăsa plugul pe arie ca s-alerge după vreo fustă.

– Dac-ar fi vorba de frate-su, Ashford, da, aţi avea dreptate, conaşule, că şi el umblă după fuste, mai ceva decât taică-su. Da' Tom e din alt aluat.

– Bine, bine. Dacă m-aş lua după ce spui, se pare că e ceva de capul lui.

– Să vă luaţi după ce spune oricare de aici despre el, conaşule, încercă domnişoara Malizy să-şi ascundă bucuria. Nu ştiu ce-aveţi de gând, de tot întrebaţi de el, dar cu mâna pe inimă vă spun că e ăl mai bun dintre copiii ăştia mai mari.

Cinci zile mai târziu, domnul Lea îi dădu lui George vestea cea mare.

– Am căzut la învoială cu domnul Askew să-l ia pe Tom pe vreo trei ani la plantaţia lui, îi spuse el solemn, ca ucenic al negroteiului ăluia de fierar, Isaiah.

Bucuria lui George a fost atât de mare, că de-abia se stăpâni să nu-l apuce în brațe pe stăpân.

– S-ar putea să fi avut dreptate în ce-l priveşte pe fiu-tău, George. Eu m-am luat după tine şi i l-am ridicat în slăvi domnului Askew. Dar dacă n-o fi aşa de vrednic cum spui, vă jupoi de vii pe amândoi. Priceputu-m-ai?

– N-o să vă facă de râs, conaşule. Asta v-o promit eu. Că aşchia nu sare departe de trunchi.

– Păi tocmai d-asta mi-e mie teamă. Să-şi ia calabalâcul şi s-o pornească mâine dimineață.

– Da, conaşule. Vă mulțumesc din suflet, conaşule. Şi-o să vedeți că n-o să vă pară rău.

De îndată ce stăpânul plecă, George dădu fuga în curtea sclavilor şi, mândru foc de ceea ce reuşise să facă, le dădu vestea cea mare. Nu băgă însă de seamă strâmbăturile Matildei şi ale lui Kizzy, care nu-i dăduseră pace până nu se dusese să vorbească cu stăpânul. Apoi ieşi în prag, strigând din răsputeri:

– Tom! Tom! Unde eşti, Tom! Vino-ncoace, băiete!

O clipă mai târziu, auzind despre ce-i vorba, Tom rămase înmărmurit. Vestea aceasta nemaipomenită îl luase pe nepregătite. Dar, deşi era atât de fericit, se ruşină de felicitările cu care-l copleşeau şi ieşi afară cât putu de iute, încercând să-şi limpezească mintea ca să priceapă că i se împlinise dorința cea mai fierbinte. Când mai era încă în colibă, nu băgase de seamă că surorile lui mai mici, Kizzy şi Mary, o şi tuliseră afară şi împrăştiaseră pe nerăsuflate vestea tuturor fraților.

Ieşind de la treburile lui din hambar, costelivul de Virgil se grăbea să plece la plantația unde muncea nevastă-sa, aşa că abia mormăi ceva într-o doară şi trecu mai departe pe lângă Tom, care-i zâmbi. Văzându-l însă pe vlăjganul şi trupeşul Ashford, care avea acum optsprezece ani, apropiindu-se însoțit de Iacob şi Lewis, frații lor mai mici, Tom se încordă tot. Nu-l mai mirară răutățile lor, căci se duşmăneau de o viață întreagă.

– Sigur, tu ai fost favoritul lor întotdeauna! După cum i-ai linguşit pe toţi, nu-i de mirare să te pomeneşti cu o astfel de răsplată! Şi-o să ne râzi în nas nouă, ăstora de rămânem la câmp.

Se prefăcu apoi că-l loveşte, spre groaza lui Iacob şi a lui Lewis.

– Las' că te prind eu! Bagă de seamă!

Apoi Ashford porni ţanţoş mai departe, lăsându-l pe Tom în urmă, cu privirile în gol, convins că într-o bună zi vor trebui să-şi dea cărţile pe faţă.

Ceea ce-i spuse „George ăl mic" tot a răutate suna, dar de alt fel:

– Ce n-aş da să fiu eu în locul tău, că tata-mi scoate sufletul. Ce crede el, că dacă îi port numele, trebuie să mă dau şi eu în vânt după orătăniile alea puturoase? Vedea-le-aş fripte pe toate!

După ce împrăştiară vestea peste tot, cele două fetiţe, Kizzy, de zece ani, şi Mary, de opt, se ţinură scai de Tom toată după masa. Privirile lor timide vădeau că el era fratele cel mai iubit şi mai respectat.

A doua zi de dimineaţă, după ce-l conduseră pe Tom la căruţa trasă de un măgar, mânată de Virgil, Kizzy, mătuşa Sarah şi Matilda abia se apucaseră de treabă, la câmp, când Kizzy spuse cu voce tare:

– Să ne fi văzut careva cum şedeam toţi acolo, smiorcăindu-ne şi bocind, ar fi crezut că n-o să-l mai vedem niciodată pe copilul ăla.

– Hm, care copil, draga mea? Gata. Acum mai avem încă un bărbat printre noi, îi strigă mătuşa Sarah.

CAPITOLUL 29

Căpătând învoire de drum scrisă anume de domnul Lea, Virgil atârnase un felinar de căruţa trasă de un catâr şi mersese toată noaptea din ajunul Zilei Gratitudinii până

la plantația Askew, să-l aducă după o absență de nouă luni pe Tom la ospățul cel mare. Ajunşi pe drumul ce ducea la plantația Lea, în amiaza rece de noiembrie, Virgil dădu bici catârului care-o porni în galop, iar Tom se lupta din greu cu lacrimile ce-l năpădeau, dând cu ochii de priveliştile atât de îndrăgite şi văzându-i adunați în întâmpinarea lui pe toți cei ce îi lipsiseră atât de mult în răstimp. Începură să strige şi-l copleşiră cu îmbrățişările şi sărutările lor.

– Fie binecuvântat... Ce bine arată... Ia te uită, ce s-a mai împlinit... Lasă-mă, bunico, să-l sărut şi eu pe Tom... Da' nu-l mai striviți aşa, bietul de el, lăsați-mă şi pe mine să pun mâna pe el...

Peste umerii lor, Tom îi zări pe cei doi frați mai mici, Iacob şi Lewis, iar pe chipurile lor putea citi sfiala şi admirația ce i-o purtau; aflase că „George ăl mic" era cu taică-său la păsări şi că Ashford căpătase învoială de la stăpân să meargă la o fată, pe altă plantație.

Apoi dădu cu ochii de unchiul Pompey, care deşi țintuit la pat de boală ieşise şi el în pragul colibei sale pe un scaun de trestie, înfăşurat într-o pătură groasă. De îndată ce se putu descotorosi de femei, Tom se duse să-i strângă mâna tremurătoare şi moale a bătrânului şi fu nevoit să se aplece ca să-i audă glasul spart, abia şoptit:

– Nici nu-mi vine să cred c-ai venit cu-adevărat să ne vezi.

Tom de-abia îşi mai putea stăpâni emoția. Nicicând în cei şaisprezece ani ai lui nu fusese tratat aşa, ca un bărbat, şi niciodată toți cei din curtea sclavilor nu-i dovedise atâta respect şi dragoste.

Cele două surori mai mici mai trăgeau încă de el ciondănindu-se, când din depărtare se auzi răsunând o voce cunoscută.

– Doamne, uite că vine şi Cocoşul cel Bătrân! exclamă Matilda, iar femeile o zbughiră cu toate înăuntru să întindă masa cea mare de sărbătoare.

George Coçoşul intră cu paşi mari în curtea sclavilor şi, dând cu ochii de Tom, se lumină de bucurie:

– Ia te uită, cui i-am dat eu drumul de-acasă, şi cine mi-a venit înapoi!

Îl bătu pe Tom zdravăn cu palma peste umeri.

– Ai început să câştigi ceva bani, ia zi?

– Nu, n-am început încă, tăticule.

– Da' ce fel de fierar eşti tu, de nu faci nici un ban? îl întrebă George cu prefăcută uimire.

Tom îşi aminti că, de câte ori îl auzea pe taică-său spunând vorbe umflate, se simţea ca luat de vârtejurile furtunii.

– Mai am destul pân' s-ajung fierar, tăticule! Acu' încerc doar să învăţ şi eu câte ceva!

– Bine, da' spune-i negrului ăla, Isaiah, că eu am zis să dea zor şi să te înveţe totuşi câte ceva.

– Da, tată, îi răspunse Tom mecanic, deşi îi trecu prin minte că nu va putea nicicând deprinde nici măcar jumătate din cât se străduia cu atâta răbdare domnu' Isaiah să-l înveţe.

– Dar „George ăl mic" nu vine şi el la masă? îl întrebă el apoi.

– Poate că da, poate că nu, răspunse tatăl. E prea leneş să fie în stare să termine treburile ce i le-am dat încă de azi dimineaţă, aşa că i-am spus că nu vreau să-i văd mutra p-aici până nu termină tot.

George Cocoşul se-ndreptă spre unchiul Pompey.

– Ce bine-mi pare că te văd afară din colibă, unchiule Pompey. Cum o mai duci?

– Rău, fiule! Omul bătrân nu mai e bun de nimic, n-ai ce i face!

– Ia nu-mi mai vinde mie d-alde d-astea, tună George şi, râzând, se-ntoarse spre Tom. Unchiul Pompey ăsta-i din soiul ăla de negri care trăiesc câte-o sută de ani, ca şopârlele. A fost el, ce-i drept, destul de bolnav de vreo două, trei ori de când ai plecat tu, dar ori de câte ori se

pornesc muierile-astea pe bocit gata să-l îngroape, el se scoală imediat în capul oaselor.

Femeile puseseră masa cea mare sub castanul din curte, ca să aibă loc toată lumea la ospățul de Ziua Gratitudinii.

Iacob şi Lewis înşfăcară scaunul unchiului Pompey, iar mătuşa Sarah se luă grijulie după ei.

Când se aşezară cu toții la masă, Matilda îl rugă pe Tom să spună rugăciunile, deşi tatăl se afla în capul mesei. Luat pe nepregătite, lui Tom îi părea rău că nu se gândise la asta din vreme, ca să-şi fi pregătit o rugăciune despre căldura şi puterea unei familii. Dar cum toți îşi şi plecaseră capetele, nu-i veni în minte decât atât:

– Doamne, binecuvântează aceste bucate în numele Tatălui, Fiului şi al Sfântului Duh, amin.

– Amin... amin, repetară şi ceilalți, de la un capăt la celălalt al mesei.

Câteva clipe nu se mai auzi nici o vorbă. După un timp, începură să-l copleşească cu întrebări, iar Matilda şi Kizzy îi umpleau din când în când paharul ori farfuria.

– Bietul de tine, îți dau ăia de mâncare ca lumea, acolo? Cine-ți găteşte bucatele? întrebă Matilda.

Cu gura plină, Tom se strădui să înghită mai iute ca să poată răspunde:

– Doamna Emma, nevasta domnului Isaiah.

– Cum arată, de ce culoare e? întrebă Kizzy.

– E neagră şi destul de grasă.

– Asta n-are nici în clin, nici în mânecă cu bucatele ei, se răsti George. Ia spune, băiete, face mâncare bună?

– Destul de bună, tăticule. Da, domnu'.

– N-o fi mai bună ca a maică-ti! i-o reteză mătuşa Sarah.

– Nicidecum, mârâi Tom iute.

– Fierarul ăla şi nevastă-sa sunt credincioşi?

– Da, cum să nu. Mai ales doamna Emma, toată ziua citeşte Biblia.

Maică-sa şi bunică-sa se năpustiră să-i mai pună mâncare, neluându-i în seamă protestele.

– Mai opriți ceva şi pentru „George ăl mic".

– Are el destul, ştii bine! spuse Matilda. Ia mai bine încă o bucată de friptură de iepure... un pic de tocană d-asta de dovleac. Domnişoara Malizy ne-a trimis şi nouă o tartă mare cu cremă, dintr-aia ce-o serveşte azi la masă, sus, în casa cea mare. Ştii şi tu ce grozavă e.

Tom îşi înmuiase lingura în cremă, când unchiul Pompey îşi drese vocea, iar ceilalți se liniştiră pe dată să-l audă.

– Băiete, ai început să potcoveşti cai şi catâri?

– Mă lasă doar să scot potcoavele vechi, dar n-am ajuns încă să potcovesc de-adevărat, răspunse Tom, gândindu-se la un catâr nărăvaş din ziua trecută.

George se porni să-l ia peste picior:

– Se vede că n-ai încasat destule copite de catâr pân-acum. Am auzit d-un potcovar negru d-ăsta ca tine care a pus potcoavele dinapoi la picioarele dinainte, aşa că bietul cal umbla cu coada înainte.

Râse cu poftă de propria-i glumă şi apoi îl întrebă din nou:

– Cât se plăteşte un potcovit?

– Cred că domnul Askew primeşte paisprezece cenți de-o potcoavă, spuse Tom.

– Te cred şi eu că nu se câştigă ca la luptele de cocoşi! făcu George.

– Da, da-i mult mai folositor potcovitul, decât orătăniile alea ale tale, i-o tăie Kizzy atât de categoric, încât lui Tom îi veni să se repeadă la ea s-o ia în brațe.

Apoi, cu glasul înmuiat, Kizzy îl întrebă mai departe pe Tom:

– Ia spune, fiule, ce te pune omul ăla să faci, ca să-nveți meseria?

Tom se bucură că-l întrebase, căci ardea de nerăbdare să le povestească tuturor ce făcea el acolo.

– Să vezi, bunico, dis-de-dimineață, înainte de a veni domnul Isaiah, eu trebuie să fac un foc zdravăn în potcovărie. Apoi scot toate uneltele de care știu c-o să aibă nevoie, să fie la-ndemână, căci când fierul e înroșit nu-l poți lăsa să se răcească.

– Ia te uită, băiatul ăsta al nostru e un fierar în toată legea, strigă mătușa Sarah.

– Nu încă, răspunse Tom. Nu-s decât un „baros", cum se zice. Când domnul Isaiah face vreo osie de căruță, ori vreun brăzdar, de pildă, eu trebuie să izbesc tare cu barosul, acolo unde-mi arată el cu ciocanul. Și câteodată mă mai pune să isprăvesc câte o treabă mai ușoară, în timp ce el se apucă de altceva.

– Da', de potcovit, când te lasă să te apuci? îl întrebă George, care-l tot sâcâia, de parcă ar fi vrut să-și intimideze fiul.

Tom însă îi zâmbi.

– Asta n-o știu, tăticule, da-n curând cred c-o să vadă și el că mă pot descurca și fără ajutorul lui. Și-așa cum ai spus și dumneata, am căpătat și eu destule lovituri de la catâri și cai. De fapt, unii mai nărăvași nu numai că lovesc, dar te mai și mușcă, dacă nu ești atent.

– La fierăria aia vin și albi, fiule? întrebă mătușa Sarah.

– Oho, destui. Nu-i zi să nu vezi vreo zece, doisprezece stând de vorbă p-acolo, așteptându-l pe domnul Isaiah să termine ce i-au adus ei de făcut.

– Atunci, ia spune-ne ce vești ai mai auzit de pe la ei, că noi în văgăuna asta n-am prea aflat multe.

Tom se gândi o clipă, încercând să-și amintească ceea ce domnul Isaiah și doamna Emma socotiseră că era mai demn de luat în seamă din tot ce auzeau de la albi.

– Apăi, am auzit de ceva ce-i zice „telegraf". E un nu știu ce cu care conașu' Morse din Washington, din Districtul Columbia, a vorbit cu cineva din Baltimore, limpede și clar, așa cum vorbesc eu cu dumneavoastră. Și cic-ar fi

spus: „Dar Domnul ce-a meşterit?" Eu însă n-am prea priceput ce-a vrut să zică cu asta.

Toți cei din jurul mesei îşi întoarseră capetele spre Matilda, care era cea mai bună cunoscătoare a Bibliei, dar ea rămăsese foarte uimită:

– Nu prea ştiu, spuse ea nesigură, dar nu-mi aduc aminte de aşa ceva în Biblie.

– Ce-o fi, ce n-o fi, pare-se că nu prea are de-a face cu Biblia, mamă. E ceva cu care poți vorbi prin văzduh, la mare depărtare.

Îl întrebă apoi dacă aflaseră că, în urmă cu câteva luni, preşedintele Polk murise la Nashville, în Tennessee, şi după el venise preşedintele Zachary Taylor.

– Cine n-a auzit de aşa ceva? făcu George.

– Bine că afli tu destule, da' ți le ții pentru tine! îl repezi mătuşa Sarah.

– O mulțime de albi, mai ales din cei tineri, urmă Tom, au început să tot cânte un fel de cântece, cam ca ale noastre, care cică-ar fi scrise de unul, conaşu' Stephen Foster.

Şi Tom le cântă ce-şi putu aduce aminte din unele melodii ca: „Bătrânul negru Jack", „Căsuța mea din Kentucky" şi „Conaşu-i în țărna cea rece".

– Sună-ntr-adevăr ca ale noastre, spuse bunica Kizzy.

– Domnul Isaiah spunea că conaşul Foster a crescut printre negri şi că i-a auzit cum cântă-n biserică, pe vapoare şi pe cheiuri.

– Aşa, va să zică! spuse Matilda. Dar de isprăvi de-ale celor ca noi n-ai aflat?

– Ba da, mamă.

Şi începu să le povestească cum negrii liberi care veneau cu vreo treabă la domnul Isaiah povesteau despre alți negri, vestiți, din Nord, care luptau împotriva sclaviei, călătorind peste tot şi mişcând mulțimile până la lacrimi cu povestea vieții lor ca sclavi, până şi-au dobândit libertatea.

– Pe unul dintr-ăştia-l chema Frederick Douglass, vorbi Tom mai departe. Cică a copilărit ca sclav în Maryland şi a învăţat singur să scrie şi să citească şi-atât a muncit şi-a strâns la bani, până a putut să se răscumpere de la stăpânu-său.

Matilda-i aruncă lui George o privire plină de înţeles, iar Tom urmă:

– Se zice că s-adună sute de oameni acolo unde vorbeşte el; a scris şi-o carte şi chiar scoate zilnic un ziar. Da' să ştiţi că nici femeile nu se lasă mai prejos, le spuse el, privind-o pe maică-sa, pe bunică-sa şi pe mătuşa Sarah.

Le povesti apoi despre Sojourner Truth, o fostă sclavă despre care se zice că avea mai bine de şase picioare înălţime, şi care vorbea şi ea în faţa mulţimilor de albi şi negri, deşi nu ştia nici să scrie şi nici să citească.

Bunica Kizzy sări atunci de pe locul ei şi, cu gesturi largi, începu să strige:

– Se vede treaba că şi eu trebuie să pornesc îndată spre Nord, că am şi eu ceva de spus.

Apoi, ca şi cum ar fi avut o mare de oameni dinainte, urmă:

– Oameni buni, voi albilor, ascultaţi cu toţii aici, la Kizzy! Să se sfârşească cu porcăria asta odată! Noi, negrii, ne-am săturat de-atâta robie!

– Stai, mamă! N-auzişi că femeia aia e lungă de şase picioare? Dumneata n-ai înălţimea cuvenită! o opri George râzând în hohote, în timp ce mesenii se prefăceau că-l mustră din priviri: bunica Kizzy se aşeză la loc supărată.

Tom le mai povesti şi despre altă sclavă evadată, căreia i se dusese vestea.

– O cheamă Harriet Tubman. Cică-a venit înapoi în Sud de nenumărate ori şi c-a dus o mulţime de negri ca noi în Nord, la libertate, printr-un loc ce se cheamă „Calea tăinuită". Şi-o fi mai săvârşit ea şi alte fapte, că albii cică

ar fi pus un premiu de patruzeci de mii de dolari pe capul ei, vie sau moartă.

– Vai de mine, nici prin cap nu mi-ar fi trecut că albii-ar fi în stare să dea atâția bani pe vreun negru din lumea asta! spuse mătuşa Sarah.

Mai departe le povesti că într-un stat îndepărtat, California, se zice că doi oameni construiau un joagăr când au dat peste o grămadă de aur în pământ, ş-atunci sute de oameni s-au năpustit în căruțe, pe catâri ori chiar pe jos, să ajungă şi ei în locul acela unde aflaseră că poți scoate aurul cu lopata.

În cele din urmă le mai povesti că în Nord, doi albi, unul Stephen Douglas şi altul Abraham Lincoln, tot discută în fel şi chip problema sclaviei.

– Care din ei ține cu negrii? întrebă bunica Kizzy.

– Pare-mi-se că ăl de-i zice Abraham Lincoln, dac-am înțeles eu bine, răspunse Tom.

– Domnul să-l aibă-n pază şi să-i dea putere.

George Cocoşul se întoarse către Tom:

– Ce-ar fi, măi băiete, să ne dezmorțim oleacă picioarele şi să mai plimbăm nițel mâncarea asta?

– Da, tăticule! răspunse Tom, care încerca să vorbească obişnuit, abia reținându-şi uimirea.

La fel de surprinse ca şi el, femeile schimbară priviri batjocoritoare, pline de înțeles, când cei doi o porniră alături pe drum.

– Vai, Doamne, exclamă mătuşa Sarah, uită-te la el c-a crescut cât taică-său de mare!

Iacob şi Lewis privIră lung, plini de admirație, după tatăl şi fratele lor mai mare, dar nu îndrăzniră să se ia după ei. Cele două fetițe, însă, micuța Kizzy şi Mary, nu se putură stăpâni să nu țâşnească de la locul lor şi s-o ia țopăind la vreo opt, zece paşi în urma lor.

Fără măcar să se întoarcă spre ele, George le porunci:

– Ia faceți bine şi întoarceți-vă la mama, s-o ajutați la vase.

– De ce, tăticule? se văitară ele într-un glas.

– Să nu vă spun de două ori!

Întorcând capul şi mângâindu-le cu privirea, Tom le dojeni blând:

– Voi n-auziţi ce spune tăticu'? Las' că ne vedem mai încolo!

Porniră mai departe, lăsând în urmă oftaturile fetelor; un timp tăcură amândoi, dar apoi George grăi aproape morocănos:

– Uite ce-i, cred că nu te-ai supărat că te-am luat peste picior la masă?

– Nu, domnu', răspunse Tom, uimit să audă din gura tatălui ceva care semăna a scuză. Ştiam eu că glumeşti.

Mormăind ceva, George spuse mai departe:

– Ce-ai zice să dăm o fugă până la păsări? Să vedem ce face neisprăvitul de „George ăl mic", acolo, de nu mai vine. După câte-l ştiu eu, e-n stare să-şi fi fript vr'un cocoş, aşa, să aibă şi el ceva de mâncat de Ziua Gratitudinii.

Tom se porni pe râs.

– Da' „George ăl mic" nu-i băiat rău, tăticule. Doar că-i mai moale. Şi mi-a spus mie o dată că el nici nu se prea omoară după cocoşii ăia, aşa ca dumneata.

Tom se opri, dar apoi se hotărî să-şi ducă până la capăt gândul.

– N-aş crede să mai fie altul pe lume care să-i iubească mai mult ca dumneata.

George Cocoşul dădu iute din cap:

– În familia noastră, sigur că nu. Pe toţi i-am încercat în afară de tine. Pasămite că toţi ceilalţi băieţi ai mei nu vor altceva decât să-şi petreacă toată viaţa trudind de la un capăt al ogorului la celălalt, cu nasul în coada catârului.

Rămase o clipă să chibzuiască.

– Nici munca ta de la fierărie nu e tocmai ce s-ar numi o viaţă grozavă, nu-i nici pe departe ca luptele de cocoşi, dar oricum e o îndeletnicire mai bărbătească.

Tom se întreba dacă taică-său avusese vreodată ceva mai sfânt pe lume decât luptele de cocoşi. Se simţi dintr-o dată nespus de mulţumit că, într-un fel sau altul, se apucase de o meserie serioasă şi trebuincioasă ca fierăria. Îşi dezvălui însă aceste gânduri cu alte vorbe:

– Da' nici munca pământului nu-i rea, tăticule. Dacă unii n-ar face-o şi pe asta, n-am avea ce mânca. Eu m-am apucat de fierărie, cum te-ai apucat şi dumneata de cocoşi, pentru că-mi plăcea şi pentru că-mi dăduse Domnul îndemânarea cuvenită. Nu tuturor oamenilor le place aceleaşi lucruri.

– Cel puţin noi amândoi avem atâta minte să câştigăm nişte bani dintr-o muncă ce ne place, spuse George.

– Bani, numai dumneata câştigi, îi răspunse Tom. Eu n-o să câştig încă vreo câţiva ani buni de-acum încolo, până n-oi termina ucenicia şi n-oi începe să lucrez pentru conaşu', adică dac-o vrea să-mi dea şi mie o parte din câştig, cum face cu banii ce-i iei dumneata la lupte.

– Sigur c-o să-ţi dea şi ţie. Conaşu' nici nu-i aşa de rău cum îl ponegresc maică-ta, bunică-ta şi ăilalţi d-acolo. Le are şi el p-ale lui, cum să nu? Da' dacă ştii cum să-l iei, aşa cum fac eu, lăsându-l să creadă că-i un stăpân din cei mai buni, care se poartă mărinimos cu negrii lui...

George tăcu un timp, apoi îl întrebă din nou:

– Ştii cumva cam cât îi dă conaşu' Askew negrului Isaiah, pentru munca ce i-o face?

– Cred c-un dolar pe săptămână, răspunse Tom. Am auzit-o pe nevastă-sa că atât îi dă în fiecare săptămână să pună deoparte şi ea nu prăpădeşte nici măcar un penny.

– Păi, la lupte, câştigi mai mult într-un singur minut! sări George, dar apoi se potoli. Bine, bine, când vii înapoi să te apuci de fierărie pentru conaşu', las' pe mine partea banilor. O să-i spun eu ce zgârcit e domnul Askew cu negrul lui.

– Bine, tată!

George avea un simțământ ciudat că trebuie să-și asigure aprobarea și sprijinul celui mai deosebit dintre cei șase băieți ai lui – nu că ar fi avut ceva cu ceilalți cinci, dar Tom nu era nici pe departe dintr-aceia care să se împopoțoneze cu fulare verzi și jobene negre cu pană. Și aceasta tocmai pentru că Tom avea un simț al răspunderii ce nu-l întâlneai în fiecare zi și o nemaipomenită tărie de caracter.

– Te-ai gândit vreodată să muncești pentru tine singur, băiete?

– Cum adică? Ce, am să pot ajunge eu vreodată să fac una ca asta?

– Da' să strângi banii pe care-ai să-i câștigi și să-ți răscumperi libertatea, te-ai gândit?

Văzându-l pe Tom înmărmurit, George vorbi mai departe:

– Acum vreo câțiva ani, cam pe când s-a născut micuța Kizzy, ne-am așezat eu și cu maică-ta să socotim cam cât ne-ar costa să ne răscumpărăm întreaga familie. La prețul negrilor de pe vremea aia, venea cam șase mii opt sute de dolari...

– Vai de mine! se minună Tom.

– Ascultă bine ce-ți spun! Nu zic că-i puțin! Da' din noaptea aia, mi-am scos sufletul la luptele de mâna a doua, iar maică-ta a pus deoparte tot ce-am câștigat. N-am câștigat eu cât sperasem atunci, da' oricum... nimeni nu știe însă de asta, doar eu și maică-ta, și acum și tu; avem până acum mai mult de-o mie de dolari îngropați în fundul grădinii.

George îl privi pe Tom drept în ochi.

– Știi ce mă gândeam eu, băiete...

– Mie tot la asta mi-era gândul, tăticule, îi strigă Tom cu priviri înflăcărate.

– Știi ce? se aprinse George și mai tare. Dacă mie o să-mi meargă tot așa la lupte, ca-n sezoanele trecute, apoi cred c-oi face încă vreo trei, patru sute de dolari până te apuci să lucrezi la fierărie pentru conașu'.

Tom dădu fericit din cap.

– Sigur că da, tăticule. Şi când om câştiga amândoi, atunci mama va putea să îngroape cinci sau poate şase sute pe an, spuse el emoţionat.

– Aşa-i. Şi-n orice caz, doar dacă n-o creşte prea mult preţul negrilor pân-atunci, cred c-om ajunge să ne răscumpărăm cam în... stai să socotim.

Şi se apucară amândoi să socotească pe degete. După un timp, Tom spuse:

– Cam în cincisprezece ani!

– Da' iute mai socoteşti tu! Ei, ce zici de gândul ăsta al meu?

– Tăticule, să ştii c-am să muncesc din răsputeri! Da' de ce nu mi-ai spus nimic pân-acum despre asta?

– Acum că suntem doi, sunt sigur c-o să reuşim, spuse George strălucind de fericire. O să fim cineva! O să ne ducem cu toţii în Nord, să ne creştem copiii şi nepoţii în libertate, aşa cum îi e dat omului.

Adânc mişcaţi, se repeziră aproape fără să-şi dea seama unul în braţele celuilalt, când îl zăriră pe grăsanul de „George ăl mic" apropiindu-se de ei, alergând greoi, strigându-l pe Tom, zâmbind cu gura până la urechi. Îi apucă mâna lui Tom şi i-o scutură cu putere, îl lovi peste umeri.

– Ce... bine... îmi... pare... că... te... văd... Tom! reuşi el să îngaime până la urmă.

– Ia-o mai încet, fiule! îi spuse tatăl. N-o să mai ai forţă să ajungi la masă.

– Nici nu-mi trebuie... prea-s istovit... pentru aşa ceva... tăticule.

– Mai bine te-ai duce acasă să mănânci, îi spuse Tom, că venim şi noi imediat. Tata şi cu mine mai avem ceva de vorbit.

– Bine... ne vedem... mai pe urmă, acceptă „George ăl mic", care nu se lăsă îmbiat prea mult.

Uitându-se după „George ăl mic“ cum o rupe la fugă, clătinându-se, Tom şi taică-său râseră cu hohote până ce băiatul se făcu nevăzut la o cotitură a drumului,

– Cred că ar fi bine să socotim şaisprezece ani în loc de cincisprezece, pân-om ajunge liberi.

– Cum aşa? întrebă Tom, vădit îngrijorat.

– Cu cât mănâncă băiatul ăsta, ne mai trebuie să muncim înc-un an ca să-l putem hrăni!

CAPITOLUL 30

Din câte-şi amintea George Cocoşul, nicicând nu se iscase atâta zarvă printre luptătorii de cocoşi din întreaga Carolină de Nord ca spre sfârşitul lui noiembrie 1855, când se răspândi vestea că bogatul domn Jewett adăpostea în casa lui de oaspeţi un luptător de cocoşi englez, de sânge nobil, la fel de bogat ca şi dînsul, care venise de dincolo de ocean cu treizeci de cocoşi din soiul cel mai pur, din cel mai bun neam de păsări de lupte din câte există în lume. Spunea lumea că englezul ăsta, sir C. Eric Russell, primise invitaţia scrisă a domnului Jewett să lupte cu cei mai buni cocoşi din Statele Unite. Ca prieteni de o viaţă întreagă, nu voiau să se lupte unul împotriva celuilalt, aşa că fiecare puse câte douăzeci de cocoşi să se lupte cu alţi patruzeci, ai căror stăpâni vor putea depune la un loc o miză de 30 000 dolari şi la fiecare luptă pariuri de cel puţin 250 de dolari. Un alt luptător de cocoşi, cu destulă stare şi el, se oferi să-i adune şi să-i organizeze pe cei patruzeci de concurenţi.

Nici n-a fost nevoie ca domnul Lea să-i mai spună dresorului său că avea de gând să ţintească la o parte din miza aceasta uriaşă.

– Ei bine, spuse el întorcându-se de la poştă, unde îşi trimisese gajul de 1 875 de dolari, de-acum înainte mai avem şase săptămâni ca să ne pregătim cocoşii.

– Da, domnu'. Cred c-o s-o putem face şi p-asta, răspunse George, încercând cu greu să-şi ascundă nerăbdarea.

Pe lângă bucuria cea mare pe care o simţea că merge la o astfel de întrecere, George Cocoşul le mai spuse celor din curtea sclavilor că, de-atâta emoţie, conaşu' Lea părea că întinerise cu douăzeci şi cinci de ani

– Ăştia zic şi eu luptători, nu ca ăia de la luptele de mâna a doua! striga el. Conaşu' zice că-i cea mai mare luptă la care-a fost el vreodată – de fapt, doar una a fost mai ceva ca asta, după câte-a auzit el.

– Phiu! Da' ce luptă a fost aia? se minună unchiul Pompey.

– Păi, să vezi. Acu' douăzeci de ani, conaşu' ăla putred de bogat, domnu' Nicholas Arrington, care stă lângă Nashville, în Tennessee, a plecat cu unşpe căruţe cu coviltir, cu douăzeci şi doi de oameni şi trei sute de păsări. A trecut el prin nu ştiu câte state, a dat piept cu bandiţii, cu indienii şi cu multe alte buclucuri, până a ajuns în Mexic. Acolo s-a luptat cu alte trei sute de păsări ale preşedintelui Mexicului, unul, generalul Santa Ana, care avea atâta bănet, de nici nu-i mai ştia socoteala, aşa că putuse, de bună seamă, să crească cei mai buni cocoşi de lupte din lume. Ehei, şi-atunci, spunea conaşu' nostru, s-au luptat ei o săptămână întreagă. Ca miză au pus fiecare câte un cufăr plin ochi cu bani! Cică până şi pariurile erau atât de mari c-ar fi ruinat mulţi oameni ce se credeau bogaţi. Până-la urmă conaşu' ăla Arrington din Tennessee a câştigat cam vreo juma' de milion de dolari. Cocoşii lui se chemau „Tony schilozii", după numele dresorului negru care era schilod. Iar generalul ăla mexican, Santa Ana, aşa de mult a vrut şi el un cocoş dintr-ăia de prăsilă, că l-a plătit în aur curat.

– Văd eu c-ar fi mai bine să m-apuc de cocoşi, d-acum încolo, spuse unchiul Pompey.

Şi-n următoarele şase săptămâni, nimeni nu i-a văzut pe domnul Lea şi pe George călcând pe plantaţie.

– Bine face conaşu' că stă acolo cu orătăniile alea ale lui, că dac'ar mai da pe-acasă, i-ar scoate conița ochii, cât e de furioasă, le povesti celor din curtea sclavilor domnişoara Malizy, pe la sfârşitul celei de-a treia săptămâni. Am auzit-o cum striga la el că de ce a scos cinci mii de dolari din bancă. Şi mai zicea că asta-i jumătate din cât au putut agonisi în toată viața lor şi s-a pus pe plâns şi țipa că de ce ține el morțiş să se pună cu domnii ăia bogați, care au de-o mie de ori mai mulți bani decât el. Şi după ce-a țipat şi el la ea să tacă din gură şi să-şi vadă de treburile ei, conaşu' a ieşit trântind uşa după el.

Matilda şi Tom priveau încruntați, fără să scoată vreo vorbă. Acum Tom avea douăzeci şi doi de ani; cu patru ani în urmă se reîntorsese acasă şi-şi făcuse atelierul de fierărie în spatele hambarului, unde lucra cu mult folos pentru domnul Lea. Gata să plesnească de necaz, Matilda îi destăinui fiului ei că George îi ceruse cei două mii de dolari, puşi deoparte de ei, ca să-i dea domnului Lea; ea țipase şi plânsese, încercând în zadar să-l facă pe George să judece ca oamenii, dar el se purta de parcă îşi pierduse mințile.

„Femeie, răcnise el, eu cunosc fiecare cocoş de când a ieşit din ou. Trei sau patru dintre ei nu pot fi doborâți de nici o altă pasăre din lume. Şi n-o să las să-mi scape din mâini chilipirul de-a dubla banii ce i-am strâns pân-acum, într-o singură clipă, cât îi trebuie unui cocoş de-al nostru să-şi omoare adversarul. Doar două minute ne pot scăpa de opt, nouă sau chiar mai mulți ani de robie."

– Da' nu i-ai spus că, dacă pierde cocoşul lui, atunci trebuie s-o luăm de la capăt cu strânsul banilor? întrebă Tom.

– Ce nu i-am spus? Mi-am dat toată silința să-l fac să priceapă că n-are nici un drept să pună la mezat libertatea noastră, a întregii familii. Da' el îşi pierduse mințile şi s-a pus pe răcnit: „Nu putem pierde cu nici un chip! Să-mi dai banii, femeie, că-s ai mei!"

Cu chipul împietrit, Matilda îi spuse fiului ei că nu avusese încotro şi trebuise să-i dea.

În curtea păsărilor, George Cocoşul şi domnul Lea terminaseră, în vremea aceasta, de ales zece din şaptesprezece cocoşi, aduşi din pădurea de pini; cei mai buni pe care-i văzuseră ei vreodată. După aceea începură să-i antreneze la zbor pe aceştia zece, azvârlindu-i tot mai sus în aer, până când, în cele din urmă, opt dintre ei ajunseseră să şi zboare vreo doisprezece yarzi până atingeau din nou pământul.

– Parc-am antrena curcani sălbatici, zău dacă nu, conaşule! râse George zgomotos.

– Trebuie să se repeadă ca ulii asupra păsărilor lui Jewett şi ale englezului, spuse domnul Lea.

Când mai rămăsese doar o săptămână până la lupta cea mare, domnul Lea o porni călare şi se întoarse numai a doua zi, pe înserat, cu şase perechi de pinteni de oţel suedez de cea mai bună calitate, mai tăioşi ca briciul şi cu capetele ascuţite ca vârful acului.

Cu două zile înaintea luptei, cele opt păsări păreau atât de desăvârşite, că nu putură lăsa nici una deoparte. Aşa că stăpânul se hotărî să le ia cu el pe toate opt şi să se hotărască acolo, pe loc.

Îi spuse lui George Cocoşul că vor porni a doua zi, la miezul nopţii, ca să poată ajunge acolo ceva mai devreme, să aibă răgaz şi ei şi păsările să se odihnească, după un drum aşa de lung, ca să poată începe lupta cu forţe proaspete.

Călătoriră toată noaptea fără nici o peripeţie. Aşezat pe capră, cu privirile aţintite la felinarul ce se legăna în capul oiştii, între cei doi catâri, George se gândea amărât la cearta lui cu Matilda pentru bani. Îşi spuse, plin de ranchiună, că el ştia mult mai bine ca ea câţi ani de răbdare şi muncă însemnau banii ăştia adunaţi; şi, dacă stai să te gândeşti, nu-i câştigase el tot prin pariuri la luptele de mâna a doua? Nici o clipă nu-i dăduse însă prin cap că Matilda n-ar fi o soţie bună, aşa că-i părea

tare rău că trebuise să strige la ea, s-o amărască aşa de tare, după cum se pare că şi conaşu' fusese nevoit să facă cu coniţa; dar, pe de altă parte, era un moment în care numai capul familiei putea lua hotărârile cele mai grele, dar şi cele mai însemnate. Îi răsuna în minte vocea tremurată, plină de lacrimi a Matildei: „George, n-ai nici un drept să ne pui libertatea la mezat". Cum putuse uita aşa de repede că tocmai lui îi venise ideea să adune bani să se răscumpere? Şi după atâţia ani de grele economii, era un dar ceresc că stăpânul îi mărturisise că avea nevoie de câţi mai mulţi bani peşin ca să facă pariuri în timpul luptelor, să nu fie mai prejos decât ceilalţi domni bogaţi şi plini de ifose, dar şi să-şi poată înmulţi banii săi. George Cocoşul zâmbi aducându-şi aminte cu încântare cât de surprins rămăsese domnul Lea când îl auzise spunându-i: „Eu am vreo două mii de dolari adunaţi, conaşule, şi vi-i pot da pentru pariuri." Revenindu-şi din uimire, domnul Lea îl apucase de mână şi-l scuturase cu putere, dându-şi cuvântul de onoare că îi va înapoia până la ultimul bănuţ toţi banii câştigaţi din pariurile făcute cu banii lui George.

– Ai să-i primeşti îndoit, oricum! îi promisese el, apoi adăugase bănuitor: Da', ia spune, băiete, ce-ai face tu cu patru mii de dolari?

Şi-n clipa aceea George se hotărâse să joace miza cea mare – să-i dezvăluie de ce, de atâta vreme, adunase atâta bănet:

– Conaşule, n-aş vrea să mă înţelegi greşit, eu n-am decât cele mai bune sentimente pentru dumneavoastră. Da' m-am vorbit eu cu Tilda şi ne-am pus în minte, conaşule, să încercăm să vedem dac-om putea să ne răscumpărăm de la dumneavoastră, pe noi şi pe copiii noştri, aşa ca să trăim şi noi cât mai avem de trăit, liberi.

Văzându-l pe stăpân că se întunecă la faţă, George începu să-l roage:

– Doamne, Dumnezeule, conaşule, să nu ne-o luaţi în nume de rău...

Răspunsul stăpânului fu însă pentru el pe cât de neaşteptat, pe atât de emoţionant:

– Stai să-ţi spun băiete, ce-mi şade şi mie pe suflet. Vreau ca această luptă de cocoşi, la care mergem acum, să fie ultima mea luptă. Nici n-o să-ţi vină să crezi că am şaptezeci şi opt de ani. De cincizeci de ani mă tot zbat şi alerg de colo până colo, istovindu-mă cu crescutul cocoşilor şi cu luptele. M-am săturat. Pricepi? Şi uite ce-am să fac, băiete. Cu partea ce-oi câştiga-o din miza aia mare şi cu pariurile, sper s-adun bani câţi îmi trebuie ca să-mi fac mie şi neveste-mi o casă nouă, nu o vilă mare cum îmi visasem pe vremuri, ci una mai mică, cu vreo cinci, şase camere, dar nouă, nouţă, doar atât îmi mai trebuie. Şi, uite că nici nu mi-a dat prin cap pân' nu te-am auzit pe tine, atunci la ce-o să-mi mai trebuiască atâţia negri, ca să am pe ce azvârli banii? Sarah şi Malizy mi-ar fi de ajuns ca să-mi gătească şi să se ocupe de-o grădină, acolo, s-avem din ce trăi. Ş-apoi o să am la bancă nişte bani, cât să n-ajung să cerşesc nimic la nimeni...

Lui George i se tăiase răsuflarea, iar stăpânul urmă mai departe:

– Aşa că, uite ce zic eu, băiete! Voi toţi m-aţi slujit cu credinţă şi nu mi-aţi făcut necazuri prea mari. Dăm acum lovitura cea mare, să dublăm cel puţin banii, şi eu şi tu, iar tu-mi dai mie tot ce ai, adică ăi patru mii de dolari – şi cu asta am încheiat socoteala! Şi ştii şi tu la fel de bine ca şi mine că voi toţi, negroteii ăştia ai mei, faceţi de două ori p-atâta! De fapt, nici nu ţi-am spus pân-acum, dar o dată bogătaşul ăla de Jewett mi-a oferit patru mii de dolari pe tine; şi l-am refuzat! Da, şi-atunci, n-aveţi decât să fiţi liberi şi să plecaţi unde vreţi, dac-aşa vă este voia.

Cu lacrimile şiroindu-i pe obraz, George Cocoşul se repezi să-l strângă în braţe, dar domnul Lea, stânjenit, se dădu iute în lături.

– Doamne, conaşule, aur v-a ieşit din gură! Nici nu ştiţi cât de mult vrem să fim liberi!

– Treaba voastră, răspunse răguşit domnul Lea, da' nu văd ce-o să fiţi voi în stare să faceţi când oţi fi liberi, fără să vă poarte nimeni de grijă. Şi pe de-asupra, o să mi-o mai ridic şi pe nevastă-mea în cap când o auzi că vă dau drumul! Pe dracu! Numai Tom fierarul singur face pe puţin două mii cinci sute, pe lângă banii pe care mi-i aduce cu munca lui!

Şi domnul Lea îl îmbrânci pe George cât colo:

– Marş d-aici, negroteiule, pân' nu mă răzgândesc! Ce dracu, cred că m-am ţâcnit de tot! Da, las' să vadă şi nevastă-ta, şi maică-ta, şi negroteii ăilalţi că nu-s aşa de hapsân cum m-au încondeiat ei mereu.

– Vai, conaşule, cum să... nu conaşule... vă mulţumesc, conaşule, din suflet... se porni George, mergând de-a-ndaratelea, pe când domnul Lea o apucă iute pe drumul ce ducea spre casa cea mare.

Tare rău îi părea lui George de cearta aceea groaznică cu Matilda. Acum găsise însă că era mult mai bine să nu-şi dezvăluie taina cea mare, în aşa fel încât toţi, şi nevastă-sa, şi maică-sa, şi băieţii, să afle aşa, pe nepregătite, că au fost eliberaţi. Totuşi, cum îi venea greu să păstreze o taină atât de mare, se gândi de câteva ori să i-l spună şi lui Tom, dar se opri întotdeauna în ultima clipă, căci, oricât de serios ar fi Tom, era atât de strâns legat de maică-sa şi de bunică-sa, încât le-ar fi putut face să jure că nu le-a spus nimic, ceea ce ar fi stricat bineînţeles totul. Şi-apoi, asta ar fi stârnit gânduri rele despre ceea ce spusese domnul Lea că pe mătuşa Sarah şi domnişoara Malizy şi unchiul Pompey avea de gând să-i păstreze. Dar şi aceştia făceau parte din familia lor, ca oricare dintre ei.

Aşa că, în săptămânile ce mai rămăseseră, George îşi zăvorâse taina în minte şi se dăruise trup şi suflet desăvârşirii pregătirii celor opt păsări, care călătoreau acum liniştite în căruţă, alături de ei, în întuneric. Din când în când, George se mira la ce s-o fi gândind stăpânul, care era neobişnuit de tăcut.

Nu se crăpase bine de ziuă, când dădură cu ochii de mulțimea pestriță ce năpădise cu noaptea în cap locul luptei, revărsându-se şi pe izlazul înconjurător, ce se umplea văzând cu ochii de căruțe, şarete, cabriolete, cai şi catâri.

– Tooom Lea! strigară pe dată albii săraci, văzându-l pe stăpân când cobora din căruța cea mare. Învață-i minte pe toți, Tom!

Şi-n timp ce-şi potrivea jobenul cel negru, George îl văzu pe stăpân dând din cap prieteneşte, fără să se oprească însă. Ştia şi el că-n astfel de împrejurări stăpânul nu ştie dacă să fie mândru ori stânjenit de faima sa printre săräntocii albi. După o jumătate de secol de crescut cocoşi de lupte, domnul Lea devenise o legendă oriunde se organizau lupte în ținutul lor, căci până şi la respectabila lui vârstă de şaptezeci şi opt de ani, nu-şi pierduse deloc îndemânarea de a mânui cocoşii în arenă.

Apucându-se să-şi despacheteze cele trebuincioase, George fu surprins de zgomotul asurzitor ce-l făceau păsările. Un dresor, sclav ca şi el, se opri şi-i spuse că în mutimea aceea erau oameni ce bătuseră drumul zile întregi, venind tocmai din Florida sau din alte state la fel de îndepărtate. În timp ce stătea de vorbă cu el, George îşi aruncă privirile în jur şi văzu că, deşi locul unde stăteau de obicei spectatorii fusese mărit mai mult de două ori, oamenii mişunau de colo până colo, străduindu-se să mai găsească un loc liber. Iar printre cei ce treceau pe lângă căruță văzu o mulțime de străini albi sau negri, dar şi o grămadă de cunoscuți şi se-mpăună de mândrie când îşi dădu seama că atât albii cât şi negrii îl recunoşteau.

Zarva şi agitația mulțimii se înteți când în arenă îşi făcură apariția trei arbitri, care începură să facă măsurători şi să tragă liniile de pornire. Se mai iscă un alt tărăboi când scăpă un cocoş, care se năpusti furios la oamenii ce-i stăteau în drum, lovi un câine de-l făcu să scheaune, până când reuşiră să-l încolțească şi să pună mâna pe el. Zumzetul mulțimii creştea însă pe măsură ce-şi făcea

apariția și era recunoscut vreun alt luptător de cocoși vestit în ținut, mai ales dacă făcea parte dintre cei opt care vor concura împotriva domnilor Jewett și Russell, cei ce suportau toată cheltuiala.

– Eu nu văzui nici un englez pân-acu, dar tu? auzi George pe un sărăntoc alb întrebându-l pe altul, care-i răspunsese că nici el nu văzuse.

Mai auzi vorbindu-se despre avuția neasemuită a nobilului englez, care pe lângă uriașa lui moșie din Anglia, mai avea și altele la fel de bogate în locuri numite Scoția, Irlanda și Jamaica.

George Cocoșul tocmai mărunțea niște mere ca să hrănească cocoșii, când auzi mulțimea vuind și, ridicându-se iute în picioare, recunoscu pe dată trăsurica cea ușoară, acoperită, mânată de vizitiul negru, veșnic mohorât, al domnului Jewett. În ea se aflau doi domni, ce zâmbeau și făceau semne oamenilor care se înghesuiau atât de tare, încât caii abia mai puteau înainta. La mică distanță în urma lor veneau șase căruțe încărcate cu coșuri înalte pentru cocoși. Pe capra primei căruțe se afla dresorul alb al domnului Jewett, iar lângă el stătea un alt alb slab, cu nasul ascuțit, despre care lumea vorbea că-l adusese englezul cel nobil și bogat tocmai de dincolo de ocean, numai ca să-i vadă de păsări.

Atenția mulțimii fremătătoare se îndrepta încă spre nobilul englez, îmbrăcat caraghios, scund de statură, îndesat și roșcovan, care ședea alături de domnul Jewett în trăsură, dovedind amândoi cât de importanți și nobili erau. Englezul părea chiar că arăta și o undă de dispreț și înfumurare față de mulțimea ce se îmbulzea din toate părțile.

Știind din experiența atâtor lupte la care asistase că zgomotele mulțimii îi dădeau de veste de tot ce se întâmpla, fără ca el să-și arunce privirile măcar, George Cocoșul se apucă să maseze picioarele și aripile păsărilor. Nu după mult timp, un arbitru strigă încercând să domolească huiduielile, fluierăturile și răcnetele ce arătau că mulți dintre cei aflați acolo trăseseră zdravăn la măsea.

Apoi auzi prima strigare: „Domnul Fred Rudolph din Williamstown cu cocoşul roşu, împotriva lui Sir C. Eric Russel din Anglia cu cocoşul porumbac!

Apoi: „Atingeți cocoşii"; şi după aceea: „Porniți". Strigătele mulțimii, urmate de o tăcere bruscă plină de uimire îi dădură să înțeleagă, de parcă ar fi văzut cu ochii lui, că lupta fusese pe dată câştigată de cocoşul englezului.

În timp ce, pe rând, cei opt participanți la lupte îşi aduseseră-n arenă cele cinci păsări, luptând când cu una de-a domnului Jewett, când cu una de-a englezului, George Cocoşul fu surprins de mulțimea şi valoarea pariurilor, cum nu mai văzuse în viața lui. Luptele din arenă erau adesea însoțite de schimburi de replici între mulțime şi arbitri, ce strigau să se facă linişte. Din când în când, zarva îi dădea de veste că amândouă păsările fuseseră grav lovite, iar arbitrii opriseră lupta, astfel ca stăpânii să-şi poată obloji păsările înainte de a continua lupta. După un anumit fel de a striga al spectatorilor, George ghicea când era înfrântă vreo pasăre de-a celor doi bogătaşi, ceea ce nu se întâmpla însă prea des, şi se întreba nerăbdător când îi va veni şi rândul domnului Lea.

Ce n-ar fi dat să vadă şi el lupta de-adevăratelea – dar erau atât de multe în joc! Nu trebuia să întrerupă masajul nici măcar o clipă. Prin minte îi trecu în goană gândul la uriaşa sumă de bani, din care o parte erau propriile sale economii de ani de zile, pe care stăpânul avea s-o parieze tocmai pe păsările ale căror picioare le frământa el uşor cu mâinile sale. Deşi doar cinci din cele opt vor lupta cu adevărat, nu avea cum şti care dintre ele vor fi alese, aşa că toate trebuiau să se găsească în cel mai înalt grad de pregătire fizică. George Cocoşul nu se rugase de prea multe ori în viața lui, dar acum o făcea din toată inima. Încercă să-şi închipuie cum o s-o uimească el pe Matilda când s-o întoarce acasă şi-i va azvârli mai întâi în poală cel puțin de două ori mai mulți bani, ca după aceea s-o pună să adune toată familia, ca să le spună că sunt LIBERI.

Apoi se auzi strigătul arbitrului:

– Urmează cele cinci păsări ale domnului Tom Lea din ținutul Caswell!

Lui George mai-mai să-i sară inima din piept! Îşi îndesă jobenul mai bine pe cap şi sări din căruță, ştiind că stăpânul va veni de îndată să-şi aleagă prima pasăre.

– Tooooom Lea! răzbătu din vuietul mulțimii strigătul sărăntocilor albi, apoi răsunară răcnete fioroase în timp ce un grup de bărbați se desprinseră din gloată, urmându-l îndeaproape pe stăpân. Înconjurat de ei, ajunse până la căruță şi-şi făcu mâinile pâlnie la gură, strigându-i lui George drept în ureche, ca să-l poată auzi în larma cea mare:

– Oamenii ăştia or să ne ajute să-i cărăm lângă arenă.

– Da, conaşu'!

George sări din nou în căruță, dând sărăntocilor albi coşurile cu cocoşi. Se gândi că, în cei treizeci şi şapte de ani de când umbla la luptele de cocoşi, niciodată nu pricepuse cum de putea rămâne stăpânul atât de calm şi de nepăsător într-astfel de momente. Apoi o porniră cu toții spre arenă, străbătând mulțimea; în frunte cu stăpânul ce ducea un splendid cocoş galben-maroniu, pe care-l alesese pentru prima luptă. George încheia procesiunea, purtându-şi cu el coşul cu leacurile necesare pentru răni: blăniță de pe burta iepurelui câteva frunze proaspete de viță de vie, glicerină un ghemotoc de pânză de păianjen şi terebentină. Cu cât se apropiau de arenă, mulțimea se îndesea şi se dădea îndărăt din ce în ce mai tare, ovaționând numele lui Tom Lea şi din când în când strigându-l şi pe George Cocoşul, negrul lui. George le simțea privirile asupra-i, de parc-ar fi fost nişte degete, şi tare-i mai plăcea, dar mergea fără să se oprească şi privea înainte, încercând să pară la fel de calm şi de nepăsător ca stăpânul.

Apoi George dădu cu ochii de nobilul englez, mărunt şi îndesat, stând degajat lângă arenă, cu un cocoş nemaipomenit de frumos sub braț, cântărind din priviri micul

convoi ce se apropia cu păsările adversarului. După ce se salutară scurt, înclinând amândoi capul, Russel îşi puse cocoşul pe cântar şi arbitrul anunţă cu glas cântat:

– Cinci pfunzi şi cincisprezece uncii!

Superbele pene albastre-argintii străluceau în lumina soarelui. Apăru şi stăpânul cu cocoşul galben-maroniu, unul din cei mai iubiţi cocoşi ai lui George. Puternic şi sălbatic, îşi mlădia gâtul asemeni unui şarpe cu clopoţei, iar în ochi i se citeau porniri ucigătoare şi se zbătea să scape. Când arbitrul anunţă greutatea lui: şase pfunzi în cap, sărăntocii albi, admiratorii domnului Lea, beţi criţă, se porniră să răcnească de parcă uncia aceea în plus dovedea că lupta fusese câştigată.

– Tooooom Lea! Fă-l marţ pe englezul ăla, Tom! Parc-ar fi înghiţit o coadă de mătură! Ia-l şi trage-l în ţeapă!

Era clar că admiratorii aceştia, devotaţi stăpânului, se întreceau cu gluma, iar George văzu un val de stânjeneală şi roşeaţă pe chipul domnului Lea, dar şi pe al englezului; amândoi însă se prefăcură că n-aud şi îngenunchează să potrivească pintenii de oţel la picioarele cocoşilor. Strigătele însă se înteţeau, din ce în ce mai tare şi mai obraznice:

– Da' el cu ce luptă cu cocoşi ori cu răţoi?... Parc'ar fi cocoşi de baltă!... Sigur că da, îi hrăneşte numai cu peşte!

Englezul se schimbă la faţă de mânie. Arbitrul începuse să alerge de colo-colo, agitându-şi braţele furios şi strigând cât îl ţinea gura:

– Vă rog, domnilor!

Asta nu făcu decât să stârnească şi mai mult râsul şi să dea naştere la alte glume batjocoritoare:

– De ce-o fi purtând haină roşie? Te pomeneşti că are şi vulpi de lupte... N-aş crede... prea-i moliu, abia se clatină, ca un bursuc!... Mai degrabă ca un broscoi... Ba nu, ca un dulău!

Atunci domnul Jewett păşi în arenă, schimbă furios câteva vorbe cu arbitrul, dând agitat din mâini, dar cu-

vintele lui fură acoperite pe dată de mulțimea care scanda:

– Toom Lea!... Tooooom Lea!

Pe lângă arbitru, se porniră şi cei doi observatori să alerge în toate părțile, fluturându-şi brațele, amenințând cu pumnul şi răcnind din toate puterile:

– Dacă nu se face linişte, oprim lupta!

– Dați-i aşa înainte, şi n-o să mai vedeți nici o luptă!

Încetul cu încetul, strigătele şi râsetele bețivilor începură să se mai domolească. Domnului Lea îi era ruşine, iar englezul şi domnul Jewett erau pur şi simplu livizi.

– Domnule Lea! începu aspru şi pe neaşteptate englezul – şi pe dată mulțimea amuți. Domnule Lea, amândoi avem păsări atât de reuşite, că mă-ntreb dacă n-ați vrea să mă urmați într-un pariu mai deosebit?

George Cocoşul îşi dădu seama că oamenii aceia, adunați cu sutele acolo, simțiseră şi ei, ca şi el, că în vorbele englezului, sub prefăcuta lor politețe, se strecurase o undă de răzbunare şi dispreț. Şi dintr-o dată văzu cum ceafa stăpânului se înroşeşte de mânie. După câteva clipe, se auzi răspunsul înțepat al domnului Lea:

– Da domnule, îmi convine. Ce propuneți?

Englezul nu răspunse imediat, părând că se gândeşte înainte de a vorbi:

– Zece mii de dolari, vă convine?

Tăcu o clipă, aşteptând să treacă valul de uimire ce răscoli mulțimea, apoi urmă.

– Asta numai dacă aveți încredere în forțele păsării dumneavoastră, domnule Lea!

Englezul rămase în picioare, privindu-l pe stăpân cu un zâmbet disprețuitor.

Strigătele uimite ale mulțimii încetară pe loc şi se lăsă o linişte de mormânt; cei care până atunci şezuseră jos se ridicaseră acum în picioare. Lui George i se oprise inima în piept. Ca prin vis, îşi aduse aminte ce le povestise domnişoara Malizy, cât de nenorocită fusese conița că el scosese cei cinci mii de dolari din bancă,

pentru că aceştia erau, după cum se plânsese ea, „mai bine de jumătate din tot ce au agonisit în viață." Aşa că George era convins că stăpânul nu va avea curajul să parieze pe o astfel de sumă. Dar ce-ar putea oare răspunde, ca să nu se facă de râs în fața acestei gloate, în care se aflau practic toți cei pe care-i cunoştea de-o viață de om? Zbătându-se şi el în aceleaşi chinuri ca ale stăpânului, pe George nici nu-l mai trăgea inima să se uite la el. I se păru c-a trecut o veşnicie până auzi răspunsul, dar atunci nu-i veni să-şi creadă urechilor:

– Eu aş zice să dublăm suma, sir! Douăzeci de mii! răspunse domnul Lea sugrumat.

Din mulțime țâşniră exclamații neîncrezătoare, iar oamenii se porniră să se agite din nou. Cuprins de groază, George Cocoşul îşi dădu seama că suma aceea reprezenta întreaga avuție a stăpânului: casa, pământul, sclavii, şi economiile lui George pe deasupra. Văzu chipul mut de uimire al englezului, care, revenindu-şi iute, îi spuse liniştit şi zâmbitor, întinzându-i mâna:

– Asta da pariu! S-a făcut! Hai să-ncepem!

Dintr-o dată George Cocoşul se lumină: domnul Lea ştia cu siguranță că splendidul cocoş galben va câştiga cu orice chip. Şi-atunci nu numai că se va îmbogăți peste noapte, dar, după această victorie hotărâtoare, va rămâne pe veci un simbol pentru toți sărăntocii albi, dovedind că până şi cei mai simandicoşi şi mai bogați nobili pot fi provocați la luptă şi înfrânți. Nici unul dintre ei nu va mai îndrăzni vreodată să-l privească de sus pe Tom Lea.

Englezul şi domnul Lea merseră fiecare la un capăt al arenei şi se aplecară. Într-acea clipă, întreaga viață a cocoşului din mâna stăpânului îi trecu fulgerător prin minte. Încă de când îi dăduseră penele, îi atrăseseră atenția întâi reflexele lui nemaipomenit de ascuțite, apoi, pe când era doar un cocoşel tânăr, căuta cu o viteză amețitoare să se repeadă la ceilalți, prin crăpăturile țarcului, iar mai de curând, după ce fusese adus din pădurea de pini, nici

nu-şi dăduseră seama când putuse, în mai puţin de-o fracţiune de secundă, să omoare un bătrân prinzător de cocoşi, fără să-l poată împiedica nimeni. Stăpânul îl alesese tocmai pe el, ştiind cât era de ager şi de agresiv, cu simţul luptei în sânge. Dar tot în clipa aceea lui George Cocoşul îi sună din nou în minte vocea amărâtă a Matildei:

– Tu eşti şi mai smintit decât conaşu'! Ce rău mai mare poate el păţi dintr-asta, decât s-ajungă din nou un sărăntoc, aşa cum a pornit-o, pe când tu pui la mezat libertatea întregii tale familii, de dragul unor orătănii!

Apoi, cei trei membri ai juriului intrară în arenă, aşezându-se la distanţe egale. Arbitrul se clătina, de parcă ar fi stat pe ouă. Şi-n aer plutea presentimentul că toţi cei adunaţi acolo urmau să vadă ceva de pomină, despre care să vorbească până la sfârşitul zilelor lor. George Cocoşul îşi văzu stăpânul şi pe englez punându-şi jos păsările încordate, gata să sară, amândoi rămânând cu privirile ridicate la buzele arbitrului.

– Porniţi!

Cocoşul albastru-argintiu şi cel galben-maroniu se năpustiră unul spre celălalt, izbindu-se violent şi rostogolindu-se înapoi. Căzuţi în picioare, fură din nou în aer cât ai clipi din ochi, zbătându-şi ghearele să ajungă la pântecele adversarului. Loveau cu ciocurile şi izbeau cu pintenii cu o asemenea viteză, că nu-i puteai urmări cu privirea, atacând cu o sălbăticie pe care George n-o mai văzuse la nici o pasăre într-o arenă. Deodată, cocoşul englezului fu lovit de cocoşul stăpânului, care-i înfipsese un pinten în osul unei aripi; amândoi îşi pierdură echilibrul, zbătându-se să scoată pintenul înţepenit acolo şi lovindu-se de zor cu ciocurile în cap.

– Luaţi-le! Treizeci de secunde!

Nici n-apucă bine arbitrul să-şi dea sentinţa, că englezul şi domnul Lea săriseră în arenă, dând drumul pintenului şi începând amândoi să netezească cu limba penele răvăşite ale celor două păsări. Apoi se întoarseră cu

ele la linia de pornire, ţinându-le de coadă de data aceasta.

– Fiţi gata!... Porniţi!

Din nou cocoşii se înălţară la fel de sus în aer, căutând amândoi să dea lovitura fatală de pinten, dar nereuşind s-o facă până căzură din nou pe pământ. Cocoşul stăpânului se năpusti, încercând să-şi doboare adversarul de pe picioare, dar cocoşul englezului se feri cu o formidabilă dibăcie, smulgând strigăte admirative din mulţime, în timp ce cocoşul domnului Lea trecu ca fulgerul pe lângă el, fără să-l poată atinge. Nici n-apucă să se întoarcă iarăşi, că se şi trezi cu cocoşul englezului în spate; se rostogoliră furioşi pe jos, ca apoi să se poată ridica din nou pe picioare, lovindu-se din răsputeri cu ciocurile, despărţindu-se, lovindu-se din nou cu aripile şi zgâriindu-se cu ghearele. Săriră iarăşi în aer, se rostogoliră înapoi, reluându-şi lupta pe jos cu o furie sporită.

Mulţimea slobozi un strigăt! Cocoşul englez lovise până în sânge! Pe pieptul cocoşului stăpânului se ivi o pată întunecată, ce se întindea vizibil. Totuşi, acesta îşi lovi adversarul cu aripile cu atâta violenţă, încât celălalt se împiedică, iar el sări deasupra să-l omoare. Din nou, însă, cocoşul englezului se feri ghemuindu-se şi scăpă. George Cocoşul nu mai văzuse de când era el pe lume nişte reflexe atât de incredibil de iuţi şi de ascuţite. Totuşi, cocoşul stăpânului se-ntoarse cu atâta forţă, că-l azvârli pe englez pe spate, îl lovi în piept de două ori, făcându-l să sângereze. Acesta însă reuşi din nou să se ridice în aer şi, coborând, îl lovi pe al stăpânului drept la gât.

Lui George i se oprise răsuflarea văzând cele două păsări însângerate cum se lovesc cu pintenii, dându-şi târcoale, cu capetele lăsate în jos, pândind fiecare locul unde să lovească. Şi cu o iuţeală orbitoare, pasărea englezului o doborî pe cealaltă, izbind-o puternic cu aripile, sfâşiind-o cu pintenii şi făcând-o să piardă şi mai mult sânge. Pe neaşteptate, însă, cocoşul stăpânului ţâşni în aer şi în cădere îşi înfipse pintenul drept în inima adver-

sarului, care se prăbuşi ca un morman de pene, cu sângele năvălindu-i pe cioc.

Totul se petrecuse atât de iute, că mai trecu încă o clipă până se iscă larma mulţimii. Oameni înfierbântaţi, cu chipuri roşii, săreau în sus, ţipând „Toom, Tooom! Ai câştigat!" Nebun de fericire, George Cocoşul îi văzu năpustindu-se la stăpânul lui, lovindu-l pe spate, scuturându-i mâna.

– Tom Lea! Toom Lea! Tom Lea!

„O să fim liberi acum!" fu primul gând al lui George. Nici nu-i venea să creadă şi nici nu pricepea că sosise în sfârşit clipa când o să le spună tuturor vestea cea mare. Ca prin ceaţă îl văzu pe englez cu o figură ce-l făcea să semene într-adevăr cu un dulău.

– Domnule Lea! strigă el, şi nimic altceva n-ar fi putut opri ca prin minune vuietul mulţimii.

Şi o porni înainte, oprindu-se cam la trei yarzi în faţa stăpânului:

– Pasărea dumneavoastră a luptat minunat. De fapt, oricare dintre ele ar fi putut câştiga. Erau cele mai potrivite păsări din câte mi-a fost dat să vad vreodată. Sunteţi, din câte am aflat, genul de om în stare să vă puneţi la bătaie câştigul mai departe, într-o altă luptă.

Domnul Lea rămase încremenit şi palid. Timp de câteva clipe nu se mai auzi altceva decât cârâitul cocoşilor din coşuri, căci toţi adunaţi acolo tăceau, încercând să evalueze puterile celor doi cocoşi ce se înfruntau pe o miză de opt mii de dolari, ce urma să-i revină pe de-a întregul câştigătorului...

Toate capetele se întoarseră către domnul Lea, ca trase pe sfori. Acesta părea nedumerit, şovăitor. Îşi aruncă în grabă privirea spre George Cocoşul, ce se căznea înfrigurat să oblojească pasărea rănită. Rămase şi el uimit, ca şi ceilalţi, auzindu-şi propria voce rostind:

– Păsările dumneavoastră pot dovedi orice altă zburătoare, conaşule!

Şi marea aceea de capete ale albilor se răsuci spre el, de data aceasta tot ca trase pe sfori.

– Am auzit şi eu de credinciosul dumneavoastră negru c-ar fi unul dintre dresorii cei mai buni, dar n-aş pune prea mare preț pe sfatul lui. Să ştiți că nici păsările mele nu-s de lepădat

Englezul vorbise de parcă ar fi fost vorba de o simplă pierdere la un joc de arşice, sau de parcă şi-ar fi bătut joc de domnul Lea.

Răspunsul stăpânului sună aparent nepăsător şi convențional:

– Da, sir. Fie cum doriți dumneavoastră. Cu plăcere-am să pun întreaga sumă pe încă o luptă.

George Cocoşul nici nu-şi mai dădu seama cum au trecut cele câteva minute cât au durat pregătirile. Gloata nu mai sufla nici o vorbă, aşa cum nu se mai pomenise până atunci. Când domnul Lea arătă cu degetul coşul cu pasărea pe care George o poreclise „Şoimul", negrul găsi că alegerea era cea mai nimerită.

– Da, domnu', Şoimul! spuse el pe nerăsuflate, cunoscând prea bine înclinația păsării de a-şi apuca adversarul cu ciocul şi de a-l ține bine, în timp ce-l sfâşia cu pintenii; era exact pasărea care putea face față alteia antrenate anume să se ferească cu dibăcie, aşa cum se dovedise a fi până atunci stilul de luptă al păsărilor englezului.

Cu „Şoimul" sub braț, domnul Lea o porni către locul unde se afla englezul, ce ținea şi el un cocoş puternic, cenuşiu-închis. Amândoi cocoşii cântăreau câte şase pfunzi, fiecare.

La semnalul de pornire, după ce păsările porniră glonț şi se izbiră, cum era de aşteptat, în loc să se înalțe amândouă în aer se loviră furios cu aripile, iar George auzi cum Şoimul încearcă să apuce cu ciocul... când, nu se ştie cum, în încăierare cocoşul englez îşi înfipse adânc pintenul. Cocoşul stăpânului se poticni, capul i se lăsă moale în jos şi într-o clipită se prăbuşi cu sângele năvălindu-i pe cioc.

– Doamne, Isuse Cristoase! se năpusti George, îmbrâncindu-i pe cei din jur şi dând năvală în arenă.

Plângând în hohote, ca un copil, luă în brațe pasărea rănită de moarte şi începu să-i sugă sângele închegat din cioc, în timp ce Şoimul, abia mai mişcându-şi aripile, îşi dădu sufletul în brațele lui. Mişcați de durerea-i sfâşietoare, cei din preajmă se traseră îndărăt, iar el, abia reuşind să se ridice în picioare, o porni împiedicându-se prin mulțime, spre căruță, cu pasărea moartă în brațe.

O mulțime de plantatori se îngrămădiseră lângă arenă, în jurul englezului şi al domnului Jewett, felicitându-i şi bătându-i cu putere peste umeri. Îi întorseseră cu toții spatele domnului Lea, rămas singur, împietrit cu ochii pierduți la petele de sânge din arenă.

În cele din urmă, sir C. Eric Russell se întoarse şi-o porni către domnul Lea, care ridică încet ochii spre el.

– Ce-aveți de spus? îngăimă el.

– N-aş zice, sir, c-ați avut o zi prea norocoasă.

Domnul Lea se strădui să zâmbească.

– Cât priveşte pariul, urmă sir C. Eric Russell, fireşte, nimeni nu umblă cu astfel de sume asupra sa. N-ar fi mai bine să lămurim lucrurile mâine? Să zicem, după masă... cam la vremea ceaiului, la domnul Jewett acasă.

– Da, domnule! încuviință stăpânul stupefiat.

Drumul spre casă dură două ore. Nici stăpânul şi nici George Cocoşul nu scoaseră vreo vorbă. Lui George i se păru cel mai lung drum ce-l străbătuse vreodată; cu toate acestea, căruța ajunse destul de iute pe drumul ce ducea la plantație...

A doua zi, pe seară, reîntorcându-se de la domnul Jewett, stăpânul îl găsi pe George Cocoşul pregătind mâncarea cocoşeilor tineri în coliba cu provizii, unde-şi petrecuse cea mai mare parte a timpului de când plecase din propria lui colibă, alungat de țipetele, bocetele şi răcnetele Matildei din noaptea trecută.

– George,începu el, am să-ți dau o veste proastă.

Se opri apoi, căutându-şi cuvintele.

– Nici nu ştiu cum să-ţi spun. Da' ştii şi tu că eu n-am nici pe departe atâţia bani câţi crede lumea. De fapt, în afară de vreo câteva mii, nu mai am nimic altceva decât casa, pământul şi pe voi, ăştia câţiva negri.

„ Asta-nseamnă că are de gând să ne vândă" – îi trecu lui George prin cap.

– Necazul ăl mare, urmă stăpânul, e că toate astea la un loc nu fac nici jumătate din cât îi datorez ticălosului ăluia blestemat. El însă mi-a oferit o portiţă de scăpare...

Stăpânul şovăi din nou.

– Ai auzit şi tu ce-a zis el c-a auzit despre tine. Şi azi mi-a spus că şi-a dat seama, după cum au luptat păsările noastre, cât de bun dresor eşti...

Stăpânul trase adânc aer în piept, iar lui George i se opri respiraţia.

– Şi cum se pare că are nevoie să-şi înlocuiască un dresor ce l-a pierdut nu de mult în Anglia, s-a gândit c-ar fi foarte bine dacă s-ar întoarce acasă cu un dresor negru. Neputând privi în ochii neîncrezători ai lui George, domnul Lea o scurtă: Ca să nu mai lungim vorba, consideră c-am fi chit dacă-i dau toţi banii gheaţă pe care-i am, două ipoteci pe casă şi dreptul de a te lua pe tine în Anglia atâta timp doar cât să-i instruieşti un om. Zice că-n câţiva ani ai putea termina...

Cu greu, stăpânul se strădui să-l privească.

– Nici nu-ţi pot spune cât de rău îmi pare, George... dar n-am avut de ales. M-a înghesuit la colţ. Dacă n-o fac, sunt ruinat, pierd tot... toată munca mea de-o viaţă.

George nu ştia ce să-i spună. Ce-ar fi putut să-i spună? În fond, domnul Lea era stăpânul, iar el sclavul lui.

– Ştiu' c-ai rămas şi tu lefter şi-aş vrea să te răsplătesc într-un fel. Aşa că-ţi dau cuvântul meu de onoare, acum şi aici, că în timp ce vei fi plecat, o să am grijă de femeia şi de copiii tăi. Iar în ziua când te vei întoarce acasă...

Stăpânul se opri din nou şi scoase din buzunar o hârtie împăturită, pe care o desfăcu băgându-i-o lui George sub ochi:

– Ştii ce-i asta? M-am aşezat azi noapte şi-am scris-o. Ai în faţa ochilor actul tău legal de eliberare, băiete! Am să-l păstrez în casa de bani şi-am să ţi-l dau în ziua când ai să vii înapoi!

După ce privi o vreme scrisul neînţeles ce acoperea aproape toată bucata albă şi pătrată de hârtie, George îi vorbi, străduindu-se să-şi stăpânească furia:

– Conaşule, îi spuse el calm, ştiţi c-aveam de gând să ne răscumpărăm libertatea! Da' acum tot ce-aveam s-a dus, şi pe deasupra dumneavoastră mă mai şi trimiteţi dincolo de ocean, cine ştie unde, departe de nevastă şi de copii. Da' de ce n-aţi putea să-i eliberaţi pe ei acum, şi pe mine numai după ce am să mă întorc?

Stăpânul se încruntă, mijindu-şi ochii:

– Ştii ce, să nu mă-nveţi tu pe mine ce să fac, băiete! Şi ce vină am eu că ţi-ai pierdut toţi banii! Şi-aşa e prea mult ceea ce vreau să fac eu pentru tine! Aşa-mi trebuie dacă m-amestec cu negrii! Ţine-ţi mai bine gura! Dacă n-ai fi aici de-o viaţă întreagă, urmă stăpânul înroşindu-se la faţă, pe dată te-aş vinde, să te învăţ minte!

George îl privi îndelung, apoi îi vorbi, clătinându-şi capul:

– Dacă vă pasă atât de mult de viaţa mea, cum se face că mi-o stricaţi mai tare?

Chipul stăpânului se înăspri:

– Strânge-ţi tot ce-ai de gând să iei cu tine! Duminică pleci în Anglia!

CAPITOLUL 31

Odată cu plecarea lui George Cocoşul, apuse şi steaua norocoasă a domnului Lea. Nu mai avea poate nici tragere de inimă, iar treburile îi mergeau din ce în ce mai prost. La început i-a poruncit lui „George ăl mic“ să rămână în permanenţă la păsări, dar numai după trei zile,

stăpânul găsi goale vasele de apă ale cocoşilor de un an, iar bucălatul şi molâul George fu alungat cu ameninţări crunte. Apoi îl aduse de la câmp pe Lewis, cel mai tânăr dintre băieţi, care avea acum nouăsprezece ani. Pregătindu-se pentru luptele ce mai rămăseseră din sezonul acela, domnul Lea se văzu nevoit să-şi antreneze şi să-şi îngrijească el însuşi păsările de luptă, căci Lewis nu avea de unde să ştie ce să facă.

Cum Lewis mergea acum peste tot cu stăpânul la diferite lupte prin apropiere, familia se aduna seara aşteptându-l să se întoarcă şi să le povestească ce se întâmplase. După spusele lui Lewis, cocoşii stăpânului mai mult pierdeau decât câştigau, iar de la o vreme începuse să audă vorbindu-se pe faţă că Tom Lea se apucase să împrumute bani, ca să aibă cu ce paria.

– Mulţi nici nu mai stau de vorbă cu el. Îi aruncă doar o vorbă în grabă ori îi fac un semn cu mâna şi se ţin departe, de parc-ar fi ciumat.

– Da, ciumat de sărăcie! spuse Matilda.

– Păi nici n-a fost vreodată altceva decât un amărât de sărăntoc, sări mătuşa Sarah.

Cei din curtea sclavilor nu se mai mirau acum că stăpânul se apucase zdravăn de băut, şi-o făcea aproape în fiecare zi, între două certe cu nevastă-sa.

– Nebunul ăsta bătrân n-a fost nicicând aşa ţâcnit! le spuse domnişoara Malizy într-o seară. Umblă prin casă ca un şarpe, iar când coniţa îndrăzneşte numai să se uite la el, se pune pe răcnete şi înjurături. Şi ea, cât e el dus de-acasă, şade toată ziulica bocind că nu mai vrea s-audă nici în ruptul capului de orătăniile alea.

Vlăguită şi ea de-atâta plâns şi rugăciuni, de când plecase George Cocoşul, Matilda asculta, plimbându-şi privirea de la fetele ei care nu mai erau nişte copiliţe, la cei şase băieţi, bărbaţi în toată puterea cuvântului, dintre care trei erau acum însuraţi, cu copii. Îşi întoarse ochii spre Tom, de parcă l-ar fi aşteptat să spună ceva. Dar de vorbit, vorbi însă Lilly Sue, nevasta lui Virgil, care era

gravidă acum şi venise în treacăt să-i vadă, de la plantația învecinată a domnului Curry, unde muncea.

– Eu nu-l cunosc pe stăpânul vostru aşa de bine ca voi, începu ea cu vocea sugrumată de teamă, dar am aşa, o presimțire, că are de gând să facă ceva cumplit.

Dintr-o dată, amuțiră cu toții, căci n-aveau curajul să dea glas propriilor lor bănuieli.

A doua zi, după prânzul de dimineață, domnişoara Malizy ieşi clătinându-se din bucătărie şi-o luă spre fierăria lui Tom.

– Conaşu' a zis să-ți spun să-i înşeuiezi calul şi să-l aduci la intrarea din față, Tom, îi spuse ea, pe nerăsuflate, cu ochii scăldați în lacrimi. Hai mai iute, te rog; Doamne Dumnezeule, ce-a putut să-i spună sărmanei conițe, cred că nu mai e în toate mințile.

Tom nu scoase o vorbă, apăru cu calul înşeuat şi-l legă de un stâlp al porții. Tocmai se întorcea s-o ia pe după colțul casei spre atelier, când domnul Lea ieşi abia ținându-se pe picioare. Stacojiu de atâta băutură, se sui cu greu pe cal şi-o porni în galop, clătinându-se în şa.

Prin fereastra întredeschisă se auzea conița plângând de parcă i s-ar fi frânt inima. Stânjenit, Tom îşi urmă drumul prin curtea sclavilor către fierărie, unde nici nu se apucă bine să ascută un tăiş bont de plug, că domnişoara Malizy se ivi din nou.

– Tom, începu ea, cred că stăpânul o să-şi facă singur de petrecanie, dac-o mai duce aşa, la ăi optzeci de ani bătuți pe muchie.

– Vrei să ştii adevărul gol, goluț, domnişoară Malizy? Eu cred că asta şi vrea s-o facă.

Domnul Lea se întoarse pe seară, însoțit de un alb călare, iar domnişoara Malizy şi Tom, de la posturile lor de observație, rămaseră uimiți că nu-i văd descălecând, să intre în casa cea mare, să-şi tragă sufletul şi să se răcorească cu un păhărel, aşa cum făcuseră întotdeauna când aveau oaspeți. Cei doi o ținură tot într-un galop pe drumul ce ducea la păsări. Îl văzură apoi pe

străin întorcându-se în goana calului, ținând sub braț o găină din soiul de lupte, ce cotcodăcea speriată. Cum Tom se afla în curte, putu să bage de seamă cât de înfuriat era chipul călărețului.

Ce se întâmplase de fapt, nu putură afla decât seara când Lewis le povesti:

– Când am auzit caii, am început să-mi fac de lucru, să nu zică stăpânul că stau degeaba, da' apoi m-am tras după nişte tufe ca să-i văd şi să-i aud mai bine. Ei, şi după ce s-au tocmit ei ce s-au tocmit pentru o cloşcă pe ouă, au căzut la învoială pentru o sută de dolari. Şi l-am văzut pe ăla numărând banii, iar conaşu' i-a mai numărat şi el o dată, înainte de a-i băga în buzunar. Atunci s-au luat din nou la harță, că omul ăla zicea că intră şi ouăle de sub cloşcă la socoteală. Şi-atunci s-a pornit conaşu' să-l înjure, de parcă ar fi fost apucat. S-a năpustit ş-a luat găina, făcând zob cu picioarele ouăle de sub ea. Erau cât pe ce să se ia la bătaie, când omul ăla i-a smult găina din mâini şi-a sărit pe cal răcnind că i-ar zdrobi el capul, dacă stăpânul n-ar fi aşa de bătrân.

Neliniştea celor din curtea sclavilor creştea pe zi ce trecea, iar presimțirea grozăviilor ce-i mai aşteptau le tulbura somnul. Întreaga vară şi toamnă a anului 1855, la fiecare izbucnire de furie a stăpânului, la fiecare plecare sau sosire a lui, ochii tuturor sclavilor se întorceau, fără să vrea, spre fierarul Tom, bărbat de douăzeci şi doi de ani acum, de parcă i-ar fi cerut sprijinul. Cam prin noiembrie, după ce strânseseră o recoltă bună de bumbac şi tutun de pe cei şaizeci şi cinci de acri de pământ ai stăpânului, pe care aflaseră că acesta o vânduse la un preț bun, într-o sâmbătă pe înserat Matilda pândi pe geamul colibei până văzu plecând ultimul muşteriu din fierărie, apoi dădu fuga într-acolo. Deprins de mult să-i citească gândurile, Tom ghici că o frământa ceva deosebit.

– Ce-i, mamă? o întrebă el, în timp ce aduna grămadă jarul.

– Ştii la ce mă gândeam, Tom? V-aţi făcut bărbaţi în toată firea toţi şase. Tu nu eşti primul meu născut, dar eu îţi sunt mamă şi ştiu că ai capul cel mai limpede. Şi-n afară de asta, tu eşti fierar, iar ei nu-s decât muncitori la câmp. Aşa că, de opt luni de când a plecat taică-tău, eu pe tine te socotesc capul familiei.

Matilda şovăi o clipă şi apoi adăugă, sinceră:

– Cel puţin pân' se-ntoarce el.

Tom rămase foarte surprins, căci deşi fusese născut şi crescut pe plantaţia Lea, la un loc cu toţi fraţii lui, nu se legase sufleteşte de nici unul din ei, mai ales că fusese atâţia ani plecat ca ucenic, iar de când se întorsese îşi petrecea tot timpul la fierărie, în timp ce ei lucrau la câmp. Cu Virgil, Ashford şi „George ăl mic" nu avea aproape deloc de-a face din diferite pricini. Virgil, bărbat de douăzeci şi şase de ani acum, îşi petrecea mai tot timpul la plantaţia învecinată, cu soţia lui, Lilly Sue, şi cu Uriah, pruncul lor nou născut. Pe Ashford, acum de douăzeci şi cinci de ani, nu-l prea avusese niciodată la suflet şi se evitaseră întotdeauna unul pe altul, mai cu seamă de când Ashford se înveninase împotriva întregii lumi, după ce stăpânul logodnicei lui nu-i îngăduia să sară peste coada măturii cu el, numindu-l „negrotei îngâmfat". Ajuns, la numai douăzeci şi patru de ani, un grăsan fără pereche, „George ăl mic" era şi el prins în mrejele unei bucătărese de pe o altă plantaţie, cam de vreo două ori mai bătrână ca el, fapt ce stârnea înţepăturile pline de venin ale familiei, fiind ocărât că ar fi în stare să facă ochi dulci oricărei femei care ar putea să-i umple burta cu d'ale mâncării.

Auzind că Matilda îl socotea capul familiei, Tom fu şi mai tare surprins, că aceasta însemna că ar trebui să facă pe mijlocitorul între ei şi domnul Lea, cu care avea foarte puţin de-a face – şi asta cu bună ştiinţă. De când îi cumpărase cele trebuitoare pentru fierărie, stăpânul îi apreciase atât atitudinea distantă şi tăcută, cât şi îndemânarea, ce-i aducea un val crescând de muşterii.

Aceştia îi plăteau stăpânului, în casa cea mare, pentru treaba făcută de Tom, iar domnul Lea îi dădea în fiecare duminică câte doi dolari pentru munca pe întreaga săptămână.

Obiceiul lui Tom de a nu vorbi prea mult era însoțit şi de înclinația lui de a se adânci în gânduri. Tom răsucise pe toate părțile vorbele tatălui său despre şansele negrilor liberi din Nord, iar el tot chibzuise cum să propună întregii familii ca, în loc să aştepte cine ştie câți ani să-şi răscumpere libertatea, mai bine să plănuiască din vreme să fugă cu toții în Nord. Dându-şi seama că bunica Kizzy are peste şaizeci de ani, iar mătuşa Sarah şi domnişoara Malizy peste şaptezeci, renunță cu părere de rău la această idee, căci ele îi erau la fel de dragi ca oricine din familie. Ştia el prea bine că ele trei ar fi fost primele care s-o pornească, dar se îndoia că vreuna din ele ar putea rezista pericolelor şi greutăților unei asemenea aventuri.

Tom trăsese concluzia că stăpânul pierduse la luptele de cocoşi mult mai mult decât mărturisise. Pe zi ce trecea, băga de seamă că domnul Lea devenea tot mai încordat, mai palid şi mai îmbătrânit.

Trecu şi Crăciunul, aducând după el noul an 1856 ca un giulgiu amenințător ce părea că învăluie nu numai curtea sclavilor, ci întreaga plantație. Apoi, într-o după-amiază de pe la începutul primăverii, se ivi un alt călăreț. Domnişoara Malizy crezu că e tot vreun negustor de păsări.

Şi chiar înainte ca domnişoara Malizy să înceapă să servească cina în casa cea mare, toți cei din curtea sclavilor se întrebau îngroziți:

– Cine-o fi oare omul ăsta?

– Nu l-am mai văzut până acum...

– Niciodată nu s-a purtat conaşu' aşa în ultima vreme...

– Da' de ce crezi c-o fi venit?

Cu mare nerăbdare au aşteptat-o pe domnişoara Malizy până noaptea târziu.

– În fața mea n-au vorbit de nici unele, începu ea. Poate şi pentru că era acolo conița. Dar orice-ar fi, continuă ea apăsat, nu ştiu de ce, omul ăsta are un fel ciudat de-a se uita. Am văzut eu o mulțime d-alde ăştia până acum, cu ochii în toate părțile, căznindu-se să pară altceva decât sunt.

Douăsprezece perechi de ochi scrutau din curtea sclavilor ferestrele casei celei mari, când licărul unei lămpi le dădu de veste că doamna Lea plecase din sufragerie şi o pornise pe scări spre camera de culcare. Lumina din sufragerie rămase aprinsă până se culcă şi cel din urmă sclav, lăsându-se păgubaş de atâta veghe, căci a doua zi suna clopotul de sculare dis-de-dimineață.

Înainte de prânzul de dimineață, Matilda nu scăpă prilejul de a-l trage deoparte pe Tom:

– Aseară n-am avut cum să-ți spun între patru ochi, că n-am vrut să-i înnebunesc de spaimă şi pe ceilalți, dar Malizy mi-a spus că l-a auzit pe conaşu' că mai are de plătit două ipoteci pe casă, şi ea ştie că nu mai are nici un ban. Tare mi-e frică de albul ăsta, să nu fie vreun negustor de sclavi!

– Şi mie la fel! zise el simplu; apoi după ce tăcu o clipă, adăugă: Ştii ce m-am gândit eu, mamă, poate că la un alt stăpân ne-ar merge mai bine. Dar numai dacă rămânem împreună. De asta mă tem însă cel mai mult.

Văzându-i pe ceilalți că încep să iasă din colibe, Matilda se îndepărtă iute, ca să nu-i sperie degeaba.

Doamna Lea îi spuse domnişoarei Malizy că o doare capul şi că nu vrea să mănânce; în schimb stăpânul şi oaspetele său se îndestulară pe săturate şi apoi o porniră prin curtea din față, şuşotind de zor între ei. După un timp o luară pe lângă casă, dădură în curtea din spate şi se îndreptară spre atelierul lui Tom, care mânuia foalele făcute de el, stârnind scântei gălbui din focul unde se încingeau două bucăți de fier, ce urmau să devină balamale de uşi. Cei doi rămaseră câteva clipe privindu-l pe Tom cum ia cu cleştele cu mânere lungi cele două bucăți

înroşite şi le înfăşoară cu îndemânare după o tijă fixată în gaura tare a nicovalei, părând tot timpul că nici nu-i bagă în seamă şi nici nu are habar de prezenţa celor doi ce-l iscodeau.

Într-un târziu, domnul Lea grăi aparent indiferent:

– E un fierar destul de bun, dacă mi se îngăduie să fac o astfel de apreciere.

Celălalt încuviinţă din cap şi începu să dea târcoale prin fierărie, uitându-se la tot felul de obiecte atârnate în cuie, care dovedeau îndemânarea şi talentul lui Tom. Dintr-o dată se repezi să-l întrebe direct pe Tom:

– Câţi ani ai, băiete?

– Merg pe douăzeci şi trei, domnu'.

– Câţi copii ai?

– Nu-s însurat, domnu'!

– Un voinic ca tine nici n-are nevoie să fie însurat, ca să umple pământul de plozi.

Tom nu-i răspunse nimic, dar gândul îl duse la mulţimea copiilor pe care bărbaţii albi îi risipiseră peste tot, prin curţile sclavilor.

– Ori te pomeneşti c-oi fi şi tu vreun negrotei dintr-ăia credincioşii?

Tom îşi dădu seama că omul încerca să-l tragă de limbă într-un scop anume – aproape sigur ca să-l poată preţui pentru vânzare. Aşa că-i răspunse apăsat:

– Îmi închipui că domnu' Lea v-a spus că suntem aici o familie întreagă, maică-mea, bunică-mea, fraţii, surorile şi nepoţii. Cu toţii am fost crescuţi cu credinţa în Domnul Dumnezeul nostru din Sfânta Scriptură.

Omul se încruntă:

– Care dintre voi vă citeşte Biblia?

Lui Tom nici nu-i trecu prin minte să-i spună străinului ăstuia venit cu gânduri necurate că şi maică-sa şi bunică-sa ştiau să citească, aşa că-i răspunse:

– Păi, am crescut cu toţii auzind cântându-ni-se din Scriptură, până am învăţat-o pe de rost şi noi, domnu'.

Mulțumit de răspuns, omul se linişti şi se întoarse cu vorba la ceea ce-l interesa:

– Crezi c-ai putea face față într-o fierărie şi mai mare ca asta?

Încredințat acum că i se punea la cale vânzarea, Tom trebuia să afle ce se va întâmpla cu restul familiei, aşa că, cu toată furia de a se vedea atârnat de un fir de păr, încercă din nou marea cu degetul:

– Noi, domnule, toți ăştia câți suntem aici, putem scoate recolte bune şi ne putem descurca ori unde-i nevoie, aşa socotesc eu...

Lăsându-l pe Tom, care în sinea lui fierbea de mânie, la fel de calm şi de nepăsător cum îl găsiseră, stăpânul şi oaspetele lui abia o apucaseră spre câmp, când bătrâna domnişoară Malizy ieşi în goană din bucătărie.

– Ce-au zis, Tom? Nu ştiu ce-i cu conița, că nici nu mă mai poate privi în ochi.

– Cred că-i vorba de o vânzare, îi răspunse Tom încercând să-şi stăpânească glasul. Poate noi toți, ori poate numai eu.

Domnişoara Malizy izbucni în plâns, dar Tom o cuprinse pe după umeri zgâlțâind-o cu putere:

– De ce să plângi, domnişoară Malizy? Uite ce-i, i-am spus la fel şi mamei, poate în altă parte o să ne meargă mai bine decât aici.

Dar, oricât se străduia Tom, tot n-a putut-o alina pe biata bătrână. Târziu, pe înserate, se întoarseră şi ceilalți de la câmp; bărbații aveau chipurile încruntate şi împietrite, iar femeile plângeau şi se văitau. Se porniră să povestească toți deodată cum venise şi la ei stăpânul cu oaspetele lui, ca să-i vadă cum munceau, ca apoi străinul să meargă de la unul la altul punându-le nişte întrebări din care toți pricepuseră fără greş că erau prețuiți pentru vânzare.

Până în zori, cei trei din casa cea mare fură tulburați de vacarmul din ce în ce mai mare, de strigătele de groază şi durere ale celor şaptesprezece oameni din

curtea sclavilor. Până şi bărbaţii începuseră să se poarte la fel de nestăpânit ca şi femeile; molipsiţi de spaimă, se repezeau la oricine le era mai aproape, îmbrăţişându-l, plângând că nu se vor mai vedea niciodată.

– Doamne, izbăveşte-ne şi de răul acesta! răcni Matilda, îngenunchind pentru rugăciune.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Tom sună clopotul de deşteptare, presimţind că pentru ei era sfârşitul lumii. Bătrâna domnişoară Malizy trecu pe lângă el, îndreptându-se spre bucătărie, să pregătească micul dejun. Nu trecură nici zece minute că se şi întoarse cu paşi greoi înapoi în curtea sclavilor, cu faţa împietrită, scăldată în lacrimi:

– Conaşu' a poruncit să nu mergeţi nicăieri. A zis să ne-adunăm cu toţii în faţă, când o termina el de mâncat...

Îngroziţi, se strânseră cu toţii, scoţându-l cu scaunul lui din colibă până şi pe unchiul Pompey, bătrân şi suferind.

Când domnul Lea şi oaspetele lui se iviră de după colţul casei, cei şaptesprezece sclavi îşi dădură seama după mersul legănat al stăpânului că băuse mai mult ca de obicei.

Vocea lui răsună stridentă, mânioasă şi nedesluşită:

– Cum vă tot băgaţi mereu nasul în treburile mele, nu cred că mai e vreo noutate pentru voi. Sunteţi o povară prea grea pentru forţele mele, aşa c-am să vă vând pe câţiva domnului acestuia, d-aici...

Străinul opri cu un gest brutal strigătele şi gemetele ce se porniră din nou:

– Gura! Nu v-aţi săturat de urlat azi noapte?

Şi-i privi pe toţi cu ochii scăpărând de mânie, până se domoliră.

– Eu nu-s un negustor de sclavi oarecare. Reprezint una dintre cele mai mari şi mai vestite firme. Avem reprezentanţe şi vapoare care aduc negri la comandă oriunde, de la Richmond la Charleston, Memphis şi New Orleans...

– O să ne vindeţi pe toţi la un loc, conaşule? dădu glas Matilda gândului celui mai dureros al tuturor.

– V-am zis să terminați odată! Las' că aflați voi! Nici n-ar trebui să vă spun că stăpânul vostru este un adevărat gentleman, la fel ca şi doamna, ce şi-a dat sufletul plângând sus, în casă, de grija pieilor voastre negre. Cât n-ar câştiga ei dacă v-ar vinde la bucată – o grămadă de bani!

Aruncându-şi ochii la micuța Kizzy şi Mary, care tremurau îngrozite, negustorul urmă:

– Numai pe fetişcanele-astea două, tocmai bune de prăsilă, ar putea lua mai bine de patru sute pe fiecare. Şi tu, zise el uitându-se la Matilda, eşti destul de veştejită, da' zici că ştii să găteşti. În Sud o bucătăreasă bună se vinde-n ziua de azi cu o mie două sute până la o mie cinci sute. Şi după cum urcă prețurile, cred că pe un fierar aşa de tânăr ca tine, oricine dă pe puțin două mii cinci sute sau chiar trei mii, mai ales dacă deschizi o fierărie şi pentru alți muşterii, cum ai făcut aici.

Îi măsură apoi cu privirea pe cei cinci frați ai lui Tom, toți între douăzeci şi douăzeci şi opt de ani.

– Iar un flăcău ca voi, muncitor la câmp, face cred vreo nouă sute, dacă nu şi-o mie...

Aici negustorul de sclavi se opri, lăsându-i să fiarbă un timp de nerăbdare.

– Da' sunteți cu toții o şleahtă de negrotei norocoşi. Conița voastră n-a vrut în ruptul capului să vă despartă, aşa că conaşul n-a avut încotro şi v-a dat pe toți împreună.

– Sărut mâna, coniță! Mulțumescu-ți ție, Doamne! strigă Kizzy.

– Gura! le făcu semn negustorul mâniat. Degeaba m-am străduit să le deschid ochii, n-am reuşit. Şi cum tocmai s-a întâmplat ca firma mea să aibă un client cu o plantație de tutun, nu prea departe d-aici... chiar lângă Compania Căilor Ferate din Carolina de Nord, în ținutul Alamance... şi are nevoie tocmai de o familie de negrotei care să-şi vadă împreună de treabă, să ştie tot ce trebuie

făcut pe o plantație, să nu-i facă vreun necaz, să fugă sau mai știu eu ce altă năzbâtie.

Îl privi din nou rece.

– Bine, și începând de-acum, voi toți ăștia de care am vorbit sunteți sclavii mei, până vă duc la noul vostru stăpân. Vă las patru zile să vă adunați lucrurile. Sâmbătă dimineață am să vin cu căruțele să vă mut în ținutul Alamance.

Virgil glăsui primul, cu o voce spartă:

– Și cu nevastă-mea, Lilly Sue, și cu copilul meu de pe plantația Curry cum rămâne? O să-i cumpărați și pe ei, nu-i așa, domnule?

Atunci izbucni și Tom:

– Da' bunica noastră, mătușa Sarah, domnișoara Malizy și unchiul Pompey? Și ei fac parte din familia noastră, dar n-ați pomenit nimic de ei.

– Nici n-am de gând s-o fac. Doar n-o să cumpăr toate fetișcanele cu care v-ați culcat voi, doar așa, să nu muriți de plictiseală singuri! exclamă sarcastic negustorul de sclavi. Cât despre hodoroagele astea bătrâne, de-abia își mai pot târșâi picioarele, darmite să mai muncească! N-o să le cumpere nici un mușteriu! Domnul Lea a avut însă bunănatea să-i mai lase să-și trăiască zilele pe-aici...

Din vacarmul de strigăte și plânsete ce se iscă, bunica Kizzy țâșni drept înaintea domnului Lea și începu să răcnească, de parcă vorbele i-ar fi sfâșiat grumazul:

– După ce ți-ai alungat propriul copil de-acasă, nu-mi lași nici măcar nepoții?

Domnul Lea își feri iute privirile; ea se prăbuși jos, dar o apucară brațele tinere și vânjoase ale nepoților, în timp ce bătrâna domnișoară Malizy și mătușa Sarah strigau într-un glas:

– Eu n-am pe altcineva pe lumea asta, conașule!

– Nici eu, conașule! Suntem de cincizeci și ceva de ani împreună!

Unchiul Pompey, țintuit de boală în scaunul lui, rămase neclintit, cu lacrimile şiroindu-i pe față, privind în gol, cu buzele fremătând de parcă s-ar fi rugat.

– Gura! răcni din nou negustorul de sclavi. Asta-i ultima oară când v-o mai spun! O să vedeți voi numaidecât cum ştiu eu să mă port cu sclavii!

O clipă, privirile lui Tom se împreunară cu cele ale domnului Lea, iar Tom începu să-i vorbească răguşit, alegându-şi cuvintele:

– Conaşule, ne pare tare rău că ați dat de necaz, că ştim cu toții că ne vindeți doar pentru că n-aveți încotro...

Înainte de a-şi coborî din nou ochii, domnul Lea îl privi recunoscător şi le spuse atât de şoptit, că abia îl putură auzi:

– Eu, de fapt, n-am nimic cu nici unul din voi, zise el şi apoi se opri o clipă. Nici n-aş zice că sunteți nişte negrotei prea răi, aproape toți v-ați născut şi-ați crescut aici pe moşia mea.

– Conaşule, începu Tom să se roage de el c-o voce domoală, dacă oamenii ăia din Alamance nu vor să-i cumpere şi pe bătrânii noştri, n-am putea găsi vreo cale ca să-i răscumpăr chiar eu de la dumneavoastră? Şi-aşa zice omul ăsta că nu prețuiesc prea mult, iar eu o să vă plătesc bine, conaşule! O să cad în genunchi dinaintea noului nostru stăpân şi am să-l rog să mă lase să mai lucrez şi-n altă parte, poate pentru calea ferată, şi-or să pună umărul şi frații mei, conaşule!

Tom se umilea, iar din ochii lui țâşneau lacrimi.

– Conaşule, o să muncim şi o să vă trimitem toți banii ce-o să-i câştigăm până când om aduna cât cereți pentru bunica şi pentru ceilalți trei. Am trăit la un loc o viață întreagă şi tare am vrea să trăim la fel şi d-acum încolo, conaşule...

Domnul Lea încremenise, totuşi găsi forța să spună:

– Bine! Dacă-mi dați trei sute de fiecare, n-aveți decât să-i luați!

Brațul lui însă se întinse, oprindu-le revărsarea bucuriei:

– Da' să fim înțeleşi! Ei rămân aici până îmi puneți banii în mână!

Printre gemete şi suspine, răzbătu din nou vocea tăioasă a lui Tom:

– Ne aşteptam la mai mult din partea dumneavoastră, conaşule, după atâta amar de vreme...

– Fă bine şi ia-i mai repede d-aici, negustorule, strigă aspru stăpânul, răsucindu-se pe călcâie şi-o porni iute spre casa cea mare.

Înapoiați în curtea sclavilor, până şi bătrâna domnişoară Malizy şi mătuşa Sarah se alăturară celor ce încercau s-o mângâie pe bunica Kizzy. Copleşită de îmbrățişările şi sărutările şi lacrimile celorlalți, ea şedea în balansoarul pe care i-l făcuse Tom. Nu era unul să nu plângă. Totuşi, găsi într-un fel forța şi curajul să rostească răguşit câteva vorbe:

– Stați încet! Eu rămân aici cu Sarah, cu Pompey şi cu Malizy să-l aşteptăm pe George să se întoarcă. N-o mai sta el mult, c-au şi trecut cei doi ani! Şi dacă n-o avea el destui bani să ne răscumpere, cred că n-o mai rămâne mult până or aduna Tom şi ceilalți băieți cât trebuie...

– Sigur că da, bunico, abia îngână Ashford.

Ea le zâmbi, pierdută, şi le vorbi mai departe:

– Şi încă ceva. Dacă o să aveți vreunul copii, înainte d-a vă vedea eu, să nu uitați să le povestiți despre mama mea Bell şi despre tatăl meu, africanul, pe care-l chema Kunta Kinte – stră-stră-bunicul copiilor voştri. Şi, luați bine aminte, să le mai spuneți şi despre mine, despre George al meu şi despre voi înşivă! Şi ce-am pătimit pe la tot felul de stăpâni. Să le spuneți copiilor voştri cine suntem noi.

– Sigur c-o să le spunem...

– N-o să uităm niciodată, bunico.

Kizzy le şterse lacrimile cu palmele ei.

– Hai, gata! O să fie totul bine! Da' mai potoliți-vă odată, n-auziți? O să mă înecați aici, chiar în pragul uşii!

Cele patru zile se scurseră repede, în timp ce îşi strângeau lucrurile. Nimeni nu închise ochii în noaptea de duminică. Fără să scoată vreo vorbă se adunară, încleştându-şi mâinile, uitându-se la soare cum răsare. În cele din urmă se iviră şi căruțele. Unul câte unul, cei ce plecau se întoarseră tăcuți să-i îmbrățişeze pe cei ce rămâneau.

– Da' unchiul Pompey unde e? întrebă cineva.

– Bietul moşneag, mi-a spus aseară că nu-l lasă inima să vă vadă plecând cu toții, spuse domnişoara Malizy.

– Eu tot mă duc pân' la el, să-l sărut, strigă micuța Kizzy şi-o luă la fugă spre coliba lui.

Dar nu intră bine, că se auzi strigătul ei:

– Vai, nu se poate!

Ceilalți săriră din căruțe şi se repeziră într-acolo. Bătrânul era tot pe scaunul lui. Murise.

CAPITOLUL 32

La plantația Murray, familia sclavilor nu apucă să se adune şi să stea de vorbă pe îndelete decât în duminica următoare, când stăpânul şi stăpâna plecaseră cu trăsura la biserică.

– N-aş vrea să mă pripesc, începu Matilda rotindu-şi ochii la toți ai ei. Da' toată săptămâna am stat de vorbă cu conița când găteam în bucătărie. Mi se pare că şi ea şi stăpânul ăsta nou sunt oameni cumsecade cu frica lui Dumnezeu. Şi cred c-o să ne meargă mai bine aici, doar că nu-s cu noi şi tatăl vostru şi bunica şi ceilalți de la conaşu' Lea.

Apoi, privindu-i pe fiecare în parte, îi întrebă:

– Ei bine, voi ce credeți, din câte ați văzut şi ați auzit?

– Păi, nu mi s-a părut că domnul Murray se pricepe prea mult la treburile moşiei şi nici nu prea ştie să facă pe stăpânul, începu Virgil.

– Asta fiindcă-s târgoveţi şi-au ţinut o prăvălie în Burlington până n-a murit unchiul ăla al lor care le-a lăsat moşia asta, îl întrerupse Matilda.

– De câte ori a stat de vorbă cu mine, continuă Virgil, mi-a spus că-i în căutarea unui vechil alb ca să ne supravegheze. Şi eu i-am răspuns de fiecare dată că nu-i nevoie să prăpădească atâţia bani, că decât să angajeze un vechil, mai bine ar mai cumpăra vreo cinci sau şase muncitori de câmp. I-am spus să ne încerce pe noi, să vadă dacă nu i-om scoate o recoltă pe cinste.

– Eu n-aş putea sta nicăieri, răbufni Ashford, c-un sărăntoc de vechil în spinare, să mă hărţuiască la fiece mişcare.

– Conaşu' Murray mi-a promis, urmă Virgil după ce-l privi mustrător pe Ashford, că o să mai aştepte un pic, să vadă cum ne descurcăm. Eu tare m-am rugat de dânsul s-o cumpere pe Lilly Sue şi pe băiat de la conaşu' Curry şi să-i aducă aici. Mi-a spus c-o să se mai gândească pentru că, atunci când ne-a cumpărat pe noi, a trebuit să ipotecheze casa cea mare, şi-apoi să vadă cât tutun o scoate la vânzare anul ăsta. Aşa că trebuie să ne punem cu toţii pe treabă, îi îndemnă el după o pauză. O mulţime de albi i-au tot băgat în cap că negrii nu muncesc nici pe jumătate din cât ar trebui, dacă-i laşi singuri. Şi-atunci dacă ne-o vedea tândălind de colo-colo, să fim siguri c-o să ne alegem cu un vechil. Uite ce m-am gândit eu, mai spuse el privindu-l din nou pe Ashford care rămăsese îmbufnat, cred c-ar fi bine când s-o ivi conaşu' Murray pe câmp să vadă cum lucrăm, eu să încep să strig ceva tare, îndemnându-vă la treabă, dar voi să ştiţi despre ce-i vorba.

– Sigur că da, izbucni Ashford din nou, tu şi încă unul pe care-l ştiu eu vreţi mereu să vă băgaţi pe sub pielea conaşului.

Tom se încordă tot, dar reuşi să nu arate că luase în seamă vorbele lui Ashford; Virgil însă se ridică într-o rână şi, ameninţându-l cu degetul lui brăzdat de atâta muncă, îi spuse:

– Ascultă, băiete, aici la mine! Ăl de cată pricină la toţi n-o sfârşeşte bine. Să nu dai de vreun buclul, într-o bună zi. Iar dacă te legi de mine, apoi unul din noi se alege cotonogit.

– Gata! la mai terminaţi amândoi cu vorbele astea! îi străfulgeră Matilda cu privirile, mai ales pe Ashford, după care se întoarse spre Tom, încercând să domolească încordarea.

– Tom, te-am văzut de mai multe ori stând de vorbă cu conaşu' când îţi aranjai atelierul. Tu ce crezi?

– Zic şi eu ca şi voi, începu Tom încet, chibzuindu-şi vorbele, că o să ne meargă mai bine aici. Da' asta depinde de cum o să ne purtăm. Aşa cum ai spus şi dumneata, mamă, conaşu' Murray nu pare să fie un alb dintr-ăia răi şi josnici. Cred şi eu, ca şi Virgil, că nu are destulă experienţă ca să poată avea încredere în noi. Mai mult chiar, s-ar putea să intre la idei că noi îl socotim un stăpân slab, şi d-aia se poartă mai aspru decât este de fapt, şi d-aia tot aduce vorba de vechil. După cum văd eu, adăugă după o pauză, mama are grijă de coniţa. Iar nouă ne rămâne să-l convingem pe conaşu' că ar face mult mai bine să ne lase în pace.

Toţi încuviinţară; Matilda grăi din nou, iar din vocea ei străbătea bucuria de a întrevedea un viitor mai luminos pentru întreaga familie.

– Ei, şi-acum, punând cap la cap tot ce-aţi spus voi, trebuie să-l convingem cu toţii pe conaşu' Murray s-o cumpere pe Lilly Sue şi pe micuţul Uriah. Cât despre tatăl vostru, n-avem altceva de făcut decât s-aşteptăm să se întoarcă. Parcă văd că-ntr-o bună zi o să se ivească, aşa pe nepusă masă...

– Cu fularul lui ăl verde în vânt şi cu jobenul negru pe-o sprânceană, o întrerupse Mary chicotind.

– De asta să fii tu sigură! spuse Matilda, zâmbind asemeni celorlalți. Şi n-am apucat încă să vă spun despre bunica, Sarah şi Malizy. Am rugat-o pe conița şi mi-a promis c-o să ne ajute. I-am spus cum m-am priceput eu mai bine cât de greu ne-a fost să ne despărțim. Doamne, s-o fi văzut cum se pornise pe plâns şi ea, mai abitir ca mine. Mi-a spus însă că n-are nici un rost să încercăm, nici noi, nici ea, să-l rugăm pe conaşu' să cumpere trei femei bătrâne, dar mi-a promis c-o să-l roage să-l lase pe Tom să mai muncească şi pe la alții; şi chiar şi pe voi, ceilalți băieți. Aşa că să ne intre bine în cap, că acum nu muncim doar pentru folosul unui alt stăpân, ci ne trudim să ne întregim familia la loc.

Luând această hotărâre, familia sclavilor se apucă de treabă în anotimpul însămânțărilor din anul 1856. Matilda câştiga tot mai mult încrederea şi aprecierea stăpânei, cât şi a stăpânului, pentru devotamentul şi sinceritatea ei, pentru minunatele bucate ce le gătea şi curățenia desăvârşită ce domnea în casă. Stăpânul îl vedea pe Virgil îndemnându-şi şi zorindu-şi în permanență frații şi surorile să se străduiască să obțină o recoltă cât mai bună de tutun. Iar Tom repara tot ce era de reparat pe întreaga moşie, din mâinile lui îndemânatice ieşind tot felul de unelte pentru fierărie. Din orice rămăşiță ruginită de fier scotea te miri ce unelte de lucru la câmp, nou-nouță, şi vreun lucru de folos ori de podoabă pentru casă.

Şi mai în toate duminicile, după-amiaza, când stăpânii nu plecau nicăieri, primeau oaspeți fie de pe plantațiile învecinate, care veneau să le ureze bun-sosit, fie vechi prieteni din Burlington, Graham, Raw River, Melbane, ori dintr-alte oraşe. Arătându-le casa, acareturile şi curtea, domnul şi doamna Murray le atrăgeau tuturor atenția, plini de mândrie, asupra diferitelor dovezi ale măiestriei lui Tom. Şi atunci nu era oaspete de la vreo fermă ori de la oraş care să nu-l roage pe stăpân să-i îngăduie lui Tom să-i facă ori să-i repare câte ceva. Curând, tot ținutul Alamance se împânzi cu tot felul de obiecte făcute de

Tom la comandă, căci i se dusese vestea peste tot, fără să mai fie nevoie de rugămintea de la început a doamnei Murray de a-l lăsa pe Tom să mai lucreze şi pentru alţii.

După o vreme, zilnic veneau sclavi, tineri sau bătrâni, călare pe catâri sau chiar pe jos, aducându-i să dreagă unelte stricate ori alte obiecte. Câte un domn sau o doamnă îi desena tot felul de modele decorative, pe care dorea să şi le facă pentru casă. Alteori, câte unii îl rugau pe domnul Murray să-i scrie lui Tom un permis de drum, ca să poată merge până la o plantaţie ori chiar în vreun oraş să le facă vreo reparaţie sau instalaţie. Aşa că în anul următor, 1857, Tom trudea din zori şi până noaptea în fiecare zi în afară de duminica, având de lucru, dacă nu mai mult, cel puţin tot atât cât domnul Isaiah, care-l învăţase meseria. Muşteriii îi plăteau domnului Murray acasă, ori când îl întâlneau la biserică, preţurile pentru treaba făcută. La sfârşitul fiecărei săptămâni, domnul Murray îi dădea lui Tom câte zece cenţi pentru fiecare dolar câştigat în răstimp. După ce-i mulţumea stăpânului, Tom îi dădea banii mamei lui, care nu după mult timp umplu unul din borcanele ei, pe care-l îngropă într-un loc ştiut doar de ea şi de Tom.

Sâmbăta, cei de la câmp terminau lucrul la vremea prânzului. Micuţa Kizzy şi Mary, ajunse acum de nouăsprezece ani prima şi de şaptesprezece a doua, se spălau la iuţeală, îşi legau părul creţ în codiţe mici cu funde şi îşi frecau feţele negre cu ceară de albine până începeau să strălucească. Apoi, gătite cu cele mai frumoase rochii înflorate de bumbac, scrobite şi călcate de-ţi era mai mare dragul, se iveau la fierărie cu un ulcior cu apă şi cu un căuş. După ce îşi potolea Tom setea, ele îi îmbiau şi pe ceilalţi muşterii, de obicei sclavi trimişi de stăpânii lor să ia vreaun obiect pe care Tom făgăduise să-l termine la sfârşitul săptămânii. Tom băgase de seamă, distrându-se în sinea lui, că surorile lui glumeau şi se veseleau mai ales cu bărbaţi mai tineri şi mai arătoşi.

Aşa că nu rămase uimit deloc s-o audă pe maică-sa, într-o sâmbătă seara, certându-le cu o voce ascuţită:

– Ce, credeţi că-s oarbă? Parcă nu v-am văzut eu acolo tot fandosindu-vă printre bărbaţii ăia...

– Bine, mamă, i-o întoarse cu îndrăzneală Kizzy, da' nu suntem şi noi tinere? Că la conaşu' Lea n-am văzut niciodată picior de bărbat.

Matilda mai bodogăni ceva, dar Tom n-o mai auzi şi-n sinea lui o bănui că e mai puţin supărată decât voia să se prefacă. După un timp, Matilda îi spuse şi lui:

– Tu le laşi pe fetele-astea să facă ochi dulci bărbaţilor chiar acolo, sub nasul tău, ori mi se pare mie? Fii măcar cu băgare de seamă să nu se înhăiteze cu cine ştie ce neisprăvit!

Spre uimirea întregii familii, nu micuţa Kizzy, cea atât de înzorzonată cu volane, ci Mary cea domoală le dădu sfioasă de veste c-ar vrea să sară coada măturii cu un grăjdar de pe o plantaţie de lângă Mebane.

– Ştiu că dumneata, mamă, încercă ea s-o lămurească pe Matilda, ai putea să mă ajuţi să-l convingem pe conaşu' să mă vândă la un preţ convenabil când m-o cere stăpânul lui Nicodemus, ca să putem trăi şi noi la un loc!

Matilda bombăni doar ceva, spre dezamăgirea fetei.

– Doamne, Tom, ce să mă fac? îi spuse apoi Matilda fiului ei. Mă bucur din suflet pentru fată, când o văd cât e de fericită. Dar mi se sfâşie inima să mai văd scos la vânzare pe vreunul din noi.

– N-ai dreptate, mamă. Ştii bine că n-ai dreptate! Nici mie nu mi-ar plăcea să mă însor cu cineva care ar trăi într-altă parte. Aşa cum a păţit Virgil. De când am fost vânduţi, e înnebunit de dorul nevestei.

– Ehei, fiule, nu-mi spune tu mie cum e să fii măritată cu unul pe care mai mult nu-l vezi. De multe ori îmi aduc aminte că am şi eu un bărbat, doar uitându-mă la voi, copiii mei, că altminteri... Cât despre Mary, nu numai la plecarea ei mă gândesc, ci la voi toţi. Tu, care munceşti aşa de mult tot timpul, poate că n-ai băgat de seamă, dar

în duminicile libere nu mai văd picior de băiat p-aici, doar pe tine şi pe Virgil. Ceilalţi fraţi umblă cu toţii după fete...

– Mamă, suntem bărbaţi în toată firea.

– Sigur că sunteţi, i-o întoarse Matilda. Nu asta am vrut să zic. Da' mi se pare că familia noastră începe să se împrăştie în cele patru vânturi, mai înainte de a se fi întregit definitiv.

Deodată Matilda îl pironi cu privirea şi-l întrebă pe neaşteptate:

– Tu când ai de gând să te însori?

– Păi, nici nu m-am prea gândit la asta, spuse el stânjenit: şi apoi, şovăind, schimbă subiectul: Pentru că tot vorbirăm de răscumpărarea bunicii, a mătuşii Sarah şi a domnişoarei Malizy, cam cât am adunat până acum?

– Nu cam cât, eu pot să-ţi spun exact, pân' la ultimul bănuţ: Cu ăi doi dolari şi patru cenţi ce mi i-ai dat duminica trecută, avem optzeci şi şapte de dolari şi cincizeci şi doi de cenţi.

– Hm, ar trebui să mă străduiesc mai mult, zise Tom dând din cap.

– Eu aş zice să mai pună umărul şi Virgil şi ceilalţi fraţi!

– Nu-i poţi învinui, mamă. Nu-i uşor să găseşti de lucru la câmp cu ziua, căci ăi mai mulţi domni tocmesc negri liberi, care-şi dau sufletul muncind pentru ăi douăzeci şi cinci de cenţi pe care îi capătă pe zi, că altminteri n-au ce mânca.

– Bunica se apropie de şaptezeci de ani, iar celelalte două, de optzeci.

Deodată Matilda îşi aduse aminte de ceva şi rămase cu privirile pierdute în gol.

– Tom, ştii ce mi-a venit acum în minte? Bunica ne povestea că tatăl ei, africanul, ţinea socoteala vârstei punând câte o pietricică într-o tigvă. Îţi mai aduci aminte?

– Cum să nu, răspunse Tom. Oare câţi ani o fi avut? întrebă el după o scurtă pauză.

– Nu-mi aduc aminte s-o fi auzit vreodată pomenind de asta, răspunse ea foarte uimită. Da, uite... trebuie să fi

avut o anumită vârstă când le-a fost luată bunica de la ei şi vândută, iar apoi trebuie să fi avut ceva mai mulţi ani când l-a chemat Domnul la el, spuse ea şovăind.

– Da, răspunse Tom, căzut pe gânduri; câteodată mă întreb cum or fi arătat. Am auzit atâtea despre ei...

– Şi eu, fiule, spuse Matilda, apoi, îndreptându-se în scaun urmă: Pentru că veni vorba de bunica, de Sarah şi de Malizy, mă rog în genunchi în fiecare seară ca Domnul să fie cu ele şi ca tatăl vostru să vină mai iute cu buzunarele doldora de bani, ca să le răscumpere. Şi-ntr-o bună zi, de cine-o să dăm cu ochii? De ei toţi patru, liberi ca păsările cerului, încheie ea râzând din toată inima.

Căzură apoi amândoi pe gânduri. Tom socotea că acum venise momentul potrivit să-i mărturisească maică-si ceva ce tăinuise cu mare grijă ca să nu afle nimeni, dar care acum părea să ia proporţii mai mari.

– Mamă, mai adineauri m-ai întrebat dacă nu m-am gândit vreodată să mă însor, începu el, legându-se de întrebarea Matildei.

Matilda sări drept în picioare, cu faţa luminată şi ochii scânteietori:

– Da, fiule!

Lui Tom îi venea să-şi tragă palme că se dăduse de gol. Începu să se foiască, neştiind cum să înceapă. Apoi o porni hotărât:

– Ei, bine, am cunoscut şi eu o fată şi-am mai schimbat o vorbă, două...

– Binecuvântează, Doamne! Cine-i Tom?

– N-ai de unde s-o cunoşti. O cheamă Irene, da' îi mai zice şi Reeny. E fată-n casă la conaşu' Edwin Holt...

– Care Holt? Ăla de are filatura la Alamance Creek şi de care tot vorbesc conaşu' şi coniţa noastră?

– Da, mamă.

– La casa aia unde-ai pus tu grilajele alea frumoase la ferestre?

– Da, mamă, răspunse Tom mai ruşinat decât un puşti prins şterpelind prăjituri.

– Doamne, strigă Matilda luminându-i-se chipul. În fine, ciocârlanul meu s-a prins în laţ!

Sărind în picioare, Matilda se repezi la el şi-l luă în braţe bâiguind:

– Ce fericită sunt, Tom! Vai ce fericită sunt!

– Nu vreau însă să sufli nici o vorbă la nimeni, îi spuse el, străfulgerându-o cu privirea. Ai înţeles, mamă?

În râsul Matildei străbătea atâta fericire, cum de mult n-o mai văzuse Tom.

Se pare că, pe măsură ce îmbătrânesc, ajung şi eu ca bunica Kizzy, vreau mai mulţi nepoţi.

Tom trecu iute pe lângă ea şi ieşi afară, în timp ce ea vorbea înainte:

– Şi dac' apuc să mai trăiesc, cine ştie, poate că mă văd şi străbunică.

CAPITOLUL 33

...Cu câteva luni mai înainte, într-o duminică, după ce domnul şi doamna Murray veniseră de la biserică, stăpânul sunase de îndată clopoţelul, chemând-o pe Matilda, căreia îi spusese să-l cheme pe Tom la intrarea din faţă.

Vădit mulţumit, stăpânul îi spusese lui Tom că domnul Edwin Holt, cel ce stăpânea filatura Holt, îi trimisese vorbă că doamna Holt, încântată de nişte lucruri făcute de Tom pe care le văzuse, se gândise la nişte grilaje pentru ferestre, pe care dorea ca Tom să le facă şi să le fixeze la locuinţa lor din „Locust Grove". .

Căpătând un permis de călătorie de la stăpânul lui, Tom pornise călare pe un catâr, a doua zi dis-de-dimineaţă, să vadă desenele şi să ia măsuri la ferestre. Domnul Murray îi spusese să nu-şi facă griji despre

treaba ce o avea de sfârşit în fierărie şi-l mai povăţuise s-o ia pe cel mai bun drum, de-a lungul râului Haw până la oraşul Graham, iar de acolo până la Bellemont Church, unde, cam la vreo două mile depărtare, după o cotitură a drumului, va da de vila cea elegantă şi impunătoare a domnului Holt.

Ajuns acolo, Tom îi spuse unui grădinar negru cine este, iar acesta îl trimise să aştepte în faţa casei. Apoi se ivi doamna Holt care-l felicită, pe un ton amabil, pentru lucrurile pe care le văzuse dânsa şi-i arătă schiţele ei pentru grilaje bogat împodobite cu frunze de viţă şi cârcei.

– Cred c-am să le pot face, îi spuse Tom după ce le cercetă atent, dacă-mi dau toată silinţa.

Doamna Holt îi răspunse că ar fi foarte bine dacă putea termina în răstimp de două luni şi, dându-i schiţele ca să lucreze după ele, îl lăsă să se apuce de măsurat ferestrele.

Cam după prânz, în timp ce măsura ferestrele de la etaj ce dădeau pe o terasă, Tom simţi că-l urmăreşte cineva şi, întorcându-şi ochii în jur, fu orbit de frumuseţea izbitoare a unei fete cu chipul arămiu, care, apăruse, cu o cârpă de praf în mână, pe pervazul ferestrei din faţa lui. Îmbrăcată într-un halat de slujnică, cu părul negru şi întins strâns într-un coc bogat la spate, îl privea pe Tom cu vădit interes. Doar stăpânirea lui de sine înnăscută îl mai putu ajuta să nu îşi dea pe faţă uimirea şi, după ce-şi reveni, îşi scoase iute pălăria şi bâigui:

– Bună ziua, domnişoară.

– Bună ziua, domnu'! îi răspunse ea cu un zâmbet larg, după care se făcu nevăzută.

Către seară, întorcându-se spre plantaţia Murray, Tom era tare neliniştit şi stânjenit, neputând să-şi alunge din minte chipul fetei. Şi-n timp ce se zvârcolea în aşternut, în noaptea aceea, gândul că nu ştia nici măcar cum o cheamă îl izbi ca un par în moalele capului. Cât despre vârstă, bănuia că are nouăsprezece ori poate chiar douăzeci de ani. În cele din urmă adormi, chinuit, şi se

trezi tot cu gândul la ea. Prea era frumoasă din cale afară să nu fie măritată, ori cel puțin în vorbă cu cineva.

Tăierea cadrului grilajelor, prin sudarea celor patru bare groase de fier, era o treabă simplă, pe care-o termină în şase zile. Apoi Tom începu să treacă tije fierbinți prin bacurile de filieră aşezate în seturi din ce în ce mai mici, până scoase nişte tije lungi, nu mai groase decât lujerii de viță ori de caprifoi. După ce a tot încercat să le încălzească şi să le răsucească în diferite forme, nemulțumit de ceea ce-i ieşea, Tom se porni dis-de-dimineață să cerceteze cu atenție îmbinarea şi mlădierea lujerilor de viță din natură, după care îşi dădu seama că strădania lui de a le imita începea să dea roade.

Lucrul înainta cu spor, şi-n fiecare zi domnul Murray îi lămurea pe muşteriii mai arțăgoşi că, până nu termina treaba foarte importantă ce-o avea de făcut pentru domnul Holt, Tom nu se mai ocupa acum decât de reparații ce nu sufereau amânare; şi supărarea muşteriilor se mai domolea. Domnul Murray venea mereu în atelier să se uite la el, apoi venea şi doamna, şi în curând îşi aduceau acolo şi oaspeții, până când erau întotdeauna vreo opt sau zece albi care stăteau tăcuți în preajma lui Tom, urmărindu-l cum lucrează. Şi-n timp ce-şi vedea de treabă, Tom se gândea cât de bine era că toți aceşti oameni socoteau că se cădea să nu fie luați în seamă de un fierar negru cufundat în munca lui. Se gândea la majoritatea sclavilor care veneau cu uneltele stăpânilor lor la reparat şi care fie că rămâneau posomorâți într-un colț, fie că se porneau să facă pe grozavii față de alți sclavi, aflați în atelier. Dar, de cum apărea vreun alb, se porneau cu toții să zâmbească, să se foiască şi să facă pe măscăricii, aşa cum, stânjenit, Tom îl văzuse de-atâtea ori purtându-se pe taică-său, cu vorbăria lui lăudăroasă şi jobenul negru.

Dându-şi seama ce binecuvântare era să se cufunde şi chiar să se izoleze de lume în munca lui de fierar, Tom se socotea încă o dată fericit. Şi-n timp ce meşterea,

gândurile i-o luau razna ore întregi, după care se întorceau negreşit la fata aceea nespus de frumoasă.

După cum văzuse din schiţele doamnei Holt, Tom îşi dăduse seama că frunzele de la grilaj îi vor pune măiestria la încercare. Şi se porni din nou dimineţile să cerceteze frunzele din natură. Apoi se apucă să încălzească în foc de mai multe ori bucăţi mici şi pătrate de fier, să le bată cu ciocanul lui cel greu până deveneau ca nişte foiţe subţiri, şi pe urmă le tăia cu foarfecele ca nişte inimioare.

Prin suduri complicate, Tom trase nişte nervuri foarte fine pe fiecare frunză şi-apoi le prinse pe lujeri. Aşa cum văzuse că sunt ele în natură, se strădui să nu facă nici una la fel cu cealaltă. Şi-n cele din urmă, într-a şaptea săptămână de trudă, Tom sudă lujerii cu frunze pe grilajul ferestrelor.

– Vai, Tom, parc-ar fi acum rupte din grădină! exclamă Matilda impresionată de dibăcia fiului ei.

Nu mai puţin încântată fu micuţa Kizzy, care acum cocheta în văzul tuturor cu trei sclavi tineri de prin împrejurimi. Până şi fraţii şi cumnatele lui (căci doar Ashford şi Tom mai rămăseseră neînsuraţi) îi priveau strădania cu vădit respect. Iar domnul şi doamna Murray nu mai puteau de bucurie şi mândrie că aveau un fierar aşa de îndemânatic.

Încărcându-şi grilajele în căruţă, Tom o porni singur către vila Holt. Doamna Holt bătu din palme şi strigă uimită de bucurie, chemându-şi fiica şi cei câţiva băieţi, bărbaţi în toată firea, care se întâmplaseră să fie acolo. Şi se porniră cu toţii să-l laude pe Tom.

După două ceasuri, grilajele erau puse la ferestrele de jos şi toţi membrii familiei Holt şi chiar câţiva sclavi se adunară din nou să le admire. Dar ea, unde era ea? În timp ce unul dintre fiii doamnei Holt îl conducea prin salonul cu podele lustruite de la parter, spre scara în spirală ca să monteze grilajele rămase la fereastra terasei de la etaj, pe Tom îl frământa această întrebare.

Chiar în acel loc o văzuse data trecută. Pe cine şi cum ar fi putut întreba cine era, unde se afla şi dacă era măritată sau nu, fără a-şi da în vileag taina? Înciudat, Tom se aşternu şi mai abitir pe treabă, ca să termine cât mai repede şi să plece.

Tocmai când lucra la cel de-al treilea grilaj, auzi zgomot de paşi şi dintr-o dată se ivi ea, abia mai răsuflând de-atâta grabă. Tom rămase încremenit.

– Bună ziua, domnule Murray.

La început fu uimit că nu-i spunea „domnule Lea", dar apoi îşi dădu seama că ea ştia că e sclavul domnului Murray. Abia nimeri pălăria ca să şi-o scoată de pe cap.

– Bună ziua, domnişoară Holt...

– Eram la afumătoare, afumam carnea când am aflat c-ai venit...

Îşi aruncă ochii spre grilaj şi exclamă cu uimire:

– Vai, ce frumoase sunt! Doamna Emily nu mai poate de bucurie, am văzut-o jos când urcam scările.

– Credeam că eşti fată în casă, îi spuse Tom observându-i basmaua de pe cap, specifică lucrătoarelor de la câmp, dar imediat îşi dădu seama ce prostie spusese.

– Păi, mie-mi place să fac tot felul de lucruri, şi stăpânii mă lasă în voia mea, îi răspunse ea uitându-se împrejur. Am dat fuga încoace, doar pentru o clipă. Acum trebuie să mă întorc la treabă şi dumneata la fel...

Cum trebuia să afle mai multe despre ea, o întrebă cum o cheamă.

– Irene, da' mi se mai spune şi 'Reeny. Da' pe dumneata?

– Tom, îi răspunse el.

Aveau însă de lucru amândoi, după cum spusese şi ea, aşa că trebuiau să se grăbească.

– Domnişoară Irene, ăă... eşti în vorbă cu cineva?

Ea-l privi un timp atât de aspru, încât îşi dădu seama că făcuse o gafă cumplită.

– Mie mi s-a dus vestea că nu spun niciodată ce gândesc, domnule Murray. Când te-am văzut prima dată

cât de timid şi de ruşinos erai, mi-era teamă că n-o să scoţi nici o vorbă.

Tom avu impresia că-şi pierde echilibrul şi se prăbuşeşte de pe terasă.

De-atunci, în fiecare sâmbătă, îi cerea stăpânului un permis de călătorie şi îngăduinţa de a folosi căruţa cu un catâr. Acasă spuse că trebuia să bată drumurile în căutare de fier vechi, pentru a-şi mai reînoi provizia de fiare din atelier. Şi mai întotdeauna chiar se întâmpla să găsească câte ceva folositor în calea ce-o străbătea ca s-o vadă pe Irene.

Şi ea şi ceilalţi sclavi de pe plantaţia Holt îl primeau de fiecare dată cu multă căldură.

– Tu eşti atât de ruşinos, dar şi tare isteţ, că lumea nu poate să nu te îndrăgească, îi spuse Irene cu sinceritate.

De obicei porneau cu căruţa până într-un loc destul de ferit, prin apropiere; acolo Tom dezlega catârul şi-l lăsa să pască, priponit cu o funie destul de lungă; şi-n timp ce ei se plimbau, Irene era cea care vorbea cel mai mult.

– Tatăl meu era indian şi-l chema Hillian, cel puţin aşa mi-a povestit maică-mea. D-aia am eu o culoare atât de ciudată, îi mărturisi ea odată, foarte simplu şi firesc. De mult de tot, maică-mea a fugit de la stăpână-su, care era tare hain, dar au prins-o nişte indieni în pădure şi-au luat-o în satul lor. Acolo l-a cunoscut pe taică-meu şi-aşa m-am născut eu. Şi când mă făcusem destul de măricică, au venit nişte albi care au prăpădit satul şi oamenii, iar pe maică-mea au luat-o cu ei şi-au dat-o înapoi stăpânului ei. Ea-mi povestea că, după ce a bătut-o fără milă, ne-a vândut pe amândouă unui negustor de sclavi, de la care ne-a cumpărat conaşu' Holt. Ehei, mare noroc am avut, că-s oameni tare de treabă... în multe privinţe, adăugă ea încruntându-se. Oricum, maică-mea a fost spălătoreasa şi călcătoreasa lor, pân' s-a îmbolnăvit şi-a murit, biata de ea, acum patru ani. Iar eu am rămas aici. Am opti'şpe ani, de Anul Nou fac nouă'şpe... Da' tu câţi ani ai? îl întrebă ea pe Tom privindu-l deschis.

– Douăzeci şi patru...

La rândul lui, îi povesti şi el despre familia lui şi-i mai spuse că, fiind de curând cumpăraţi şi aduşi în Carolina de Nord, nu ştia prea multe despre acest ţinut.

– Păi, eu am mai prins de ici de colo câte ceva, că Holţii sunt oameni cu vază, aşa că le vin tot felul de oaspeţi şi, cum mă mai cheamă să servesc la masă... am şi eu urechi de auzit... Cică cei mai mulţi dintre strămoşii albilor din ţinutul Alamance au venit aici din Pennsylvania, cu mult înainte de Războiul de Independenţă, şi înaintea lor nu trăiau p-aici decât indienii Sissipaw, de le mai zice şi Saxapaw. Pe indienii ăştia însă i-au omorât soldaţii englezi pân' n-a mai rămas de pe urma lor decât numele râului Saxapaw, urmă ea să povestească. Conaşu' zicea că albii ăia din Pennsylvania se chinuiseră atât de mult să treacă apa cea mare şi-o duceau atât de greu acolo, că albii ăilalţi de conduceau coloniile au început să le vândă pământuri în părţile astea alea Carolinei, cu doi cenţi pogonul. Conaşu' zice că o grămadă de quakeri scoţieni şi de irlandezi prezbiterieni şi de germani luterani, şi-au îngrămădit tot ce aveau în căruţe cu coviltir şi-au trecut valea Cumberland şi Valea Shenando, cale cam de vreo patru sute de mile, aşa zice conaşu'. Şi şi-au cumpărat pământ, după cum i-a lăsat punga, şi s-au apucat să-l desţelenească, să-l are şi să-l cultive. Şi-au făcut ferme mici pe care le lucrau singuri, aşa cum mai fac şi azi albii de pe-aici. D'aia nici nu-s aşa mulţi negri, decât acolo unde-s plantaţiile mai mari.

Duminica următoare Irene îl duse pe Tom pe malul râului Alamance Creek şi-i arătă plină de mândrie filatura stăpânului ei, de parcă ar fi fost a ei, împreună cu tot neamul Holt.

După câte o săptămână întreagă de trudă, Tom aştepta cu nerăbdare duminica, să hoinărească în căruţă cu Irene pe lângă lanuri de porumb, grâu, tutun şi bumbac, împrejmuite cu garduri cu ulucile rupte, şi pe lângă ferme mici şi modeste, înconjurate de câte o livadă de

meri ori piersici. Când treceau pe lângă alți negri, ce mergeau de obicei pe jos își făceau semne cu mâna iar Tom spera să nu se supere că nu-i ia și pe ei în căruță, căci i-ar fi tulburat puținele momente de singurătate petrecute cu Irene. Din când în când, oprea brusc catârul și, sărind din căruță, aduna de pe jos vreo bucată de fier vechi pe care-l zărise cu mult timp înainte. Odată rămase foarte uimit când a văzut-o pe Irene sărind și ea din căruță și rupând un trandafir sălbatic.

– De când eram de-o șchioapă mi-au plăcut trandafirii, îi mărturisi ea.

Când se întâlneau însă cu albi, care mergeau și ei în căruțe ori călare, Tom și Irene rămâneau nemișcați, ca două stane de piatră, cu privirile pierdute înainte, la fel ca și albii, dealtminteri. După o vreme, Tom începea să-i spună că, de când venise în ținutul Alamance, i se părea că văzuse foarte puțini sărăntoci albi, care, în ținutul unde locuise el mai înainte, mișunau peste tot.

– Îi știu pe coate goale ăia, îi răspunse ea. P-aici nu-s prea mulți. Și ăștia câțiva de-i vezi sunt doar în trecere. Albii ăi bogați nici nu se uită la ei, mai bine angajează negri.

Tom rămase mirat că Irene părea să știe absolut totul despre fiecare prăvălie de la răspântiile drumurilor, despre fiecare biserică, școală, atelier de dogărie ori te miri ce altceva pe lângă care treceau.

– Păi, conașu' povestește la toți oaspeții lui că neamurile lui au de-a face cu toate cele din ținuturile Alamance, încerca să-i explice Irene, ca apoi să adauge, arătându-i o moară a stăpânului ei: Aproape tot grâul îl macină și-l face făină, iar din porumb face whiskey și-l vinde în Fayetteville.

Treptat, lui Tom începu să-i fie teamă, în sinea lui, că Irenei îi plăcea cam mult să-și înalțe în slăvi stăpânul și familia acestuia. Într-o duminică, pe când se plimbau prin orașul Graham, ea îi spuse:

– În anul când a început goana după aur în California, tatăl conaşului împreună cu alţi boieri au cumpărat pământul ăsta de-au făcut aici capitala ţinutului.

Iar în duminica următoare,în timp ce străbăteau drumul spre Salisbury, îi arătă o stâncă înaltă:

– Uite, chiar aici, pe plantaţia stră-străbunicului stăpânului meu, s-a dat bătălia de la Alamance. Sătui de-atâtea rele câte făcea regele, oamenii s-au ridicat cu arma în mână împotriva soldaţilor englezi şi conaşu' zice că din lupta asta s-a aprins scânteia Războiului de Independenţă a Americii.

În tot acest timp, Matilda îşi pierduse răbdarea. N-o mai ţineau puterile să păstreze un secret prea multă vreme.

– Da' ce-ai pătit? Te porţi de parcă n-ai vrea să dea nimeni cu ochii de indiana aia a ta.

Stăpânindu-şi mânia, Tom bombăni ceva neînţeles, la care, scoasă din fire, Matilda îi dădu lovitura de graţie.

– Te pomeneşti că ţi-e ruşine cu noi, de... ea vine de la nişte stăpâni aşa de nobili şi de bogaţi!

Atunci, pentru prima dată în viaţa lui, Tom ieşi afară din coliba maică-si, fără să catadicsească să-i mai răspundă.

Tare ar mai fi vrut să aibă pe cineva, indiferent cine, căruia să-i poată mărturisi toate îndoielile despre prietenia lui cu Irene. Ajunsese până la urmă să recunoască în sinea lui că o iubea cu adevărat. Cu frumuseţea ei de negresă şi indiancă, cu farmecul şi isteţimea ei, ar fi fost într-adevăr o soţie pe potriva lui, aşa cum şi-o visase întotdeauna. Totuşi, chibzuit şi prevăzător cum era din fire, Tom îşi dădea seama că nu vor fi niciodată fericiţi împreună dacă nu vor lămuri două chestiuni de mare însemnătate.

În primul rând, în adâncul sufletului, Tom nu avea deplină încredere în nici un alb, nici chiar în proprii lui stăpâni. Aşa că-l supăra foarte tare când o vedea pe Irene că-şi iubeşte până la adoraţie stăpânii albi, şi asta îl

făcea să înțeleagă că nu se vor înțelege niciodată într-o problemă atât de importantă.

Cea de a doua grijă, şi mai greu de rezolvat, era că familia Holt părea să țină la fel de mult la Irene, aşa cum făceau multe familii bogate de albi, care se legau de unii servitori sclavi. Ştia prea bine că nu va putea îndura batjocura de a se însura indiferent cu ce femeie, ca să trăiască pe urmă la stăpâni diferiți, şi să se umilească fiecare la stăpânul lui să le dea voie să se întâlnească din când în când.

Atunci Tom se gândi să rezolve totul cât mai onorabil cu putință şi, deşi ştia cât de dureros va fi, să înceteze s-o mai vadă pe Irene.

– Ce-i cu tine, Tom? îl întrebă îngrijorată ea în duminica următoare.

– Nimic.

Un timp rămaseră tăcuți amândoi. Apoi ea îi vorbi deschis şi sincer, aşa cum îi era felul:

– Bine, dacă nu vrei să-mi spui, eu nu te silesc, da vezi şi tu că înțeleg că te frământă ceva.

Lăsând din urmă frâiele, Tom recunoscu că, dintre toate însuşirile Irenei, cel mai mult îi plăcea sinceritatea şi felul ei deschis de a privi lucrurile, în timp ce el luni de-a rândul fusese de fapt nesincer, ascunzându-i adevăratele lui gânduri, oricât de dureroase s-ar fi dovedit pentru amândoi. Şi cu cât ar fi amânat mai mult, cu atât s-ar fi cufundat mai adânc în minciună şi şi-ar fi zgândărit mai tare rana.

– Nu ştiu dacă-ți aduci aminte, dar mai de mult ți-am povestit despre frate-meu Virgil, începu el, străduindu-se să sune cât mai firesc. Când am fost noi vânduți, nevastă-sa a trebuit să rămână la stăpânul ei...

Cum nu-i ajuta la nimic ceea ce avea să spună, nu adăugă însă că nu de mult, chiar la rugămintea lui, domnul Murray în persoană se dusese în ținutul Caswell şi-o cumpărase pe Lilly Sue şi pe micuțul Uriah.

– E... eu, dac-ar fi să-mi dea vreo dată prin cap să mă însor, se strădui el să meargă mai departe, abia rupând cuvintele... n-aş face-o dac-ar trebui să trăim la stăpâni diferiţi.

– Nici eu!

Răspunsul veni atât de iute şi de apăsat, că Tom scăpă iar frâiele din mâini, nevenindu-şi să-şi creadă urechilor. Se întoarse spre ea cu răsuflarea tăiată:

– Cum adică? abia putu bâigui.

– Aşa cum ai auzit!

– Da' ştii destul de bine că nici domnul şi nici doamna Holt n-or să te vândă în ruptul capului!

– Ba nu, când oi vrea eu, or să mă dea! îi răspunse ea calmă.

– Nu ştii ce vorbeşti, îi spuse el simţind că-l străbate o moleşeală prin tot corpul.

– Ce mai vorbă multă, asta-i treaba mea, nu-ţi bate tu capul cu asta!

– Păi atunci, crezi că or să te vândă? se pomeni Tom spunând, aproape fără să-şi dea seama.

Irene păru că şovăie, iar el se sperie.

– Bine, atunci! Ai vreo preferinţă când anume?

– Ştiu şi eu? Când oi vrea tu...

Atunci simţi că mintea i-o ia razna. Oare ce sumă uriaşă ar fi în stare stăpânul ei să ceară pe o asemenea comoară... sau poate că totul nu-i decât un vis?

– Mai bine întreabă-l pe stăpânu-tău dacă vrea să mă cumpere.

– Sigur că te cumpără! strigă el cu mult mai multă siguranţă decât simţea în sinea lui.

– Cât crezi c-or să ceară pe tine? Trebuie să ştie şi stăpânu' ce-l aşteaptă, o întrebă apoi Tom, tulburat că trebuie să vorbească aşa ceva.

– Cred că or să primească oricât o să dea stăpânul tău.

Tom rămase cu gura căscată, iar Irene îl privi şi ea fix:

– Tom Murray, mă gândesc câteodată că eşti ăl mai sâcâitor om din câţi am putut vedea vreodată. Asta ţi-aş fi putut-o spune chiar din prima zi când ne-am cunoscut! Da' cât a trebuit s-aştept să ziçi şi tu ceva! Las' că pun eu mâna pe tine, şi-o să-ţi mai scot eu ceva din încăpăţânarea asta a ta!

Luând în braţe prima femeie din viaţa lui, Tom nici nu mai simţi pumnii ei micuţi abătându-se asupra capului lui şi a umerilor, în timp ce catârul o lua razna.

Aşezat în pat, în noaptea aceea, Tom începu să se gândească cum să-i facă un trandafir de fier. Într-unul din drumurile sale la oraş trebuia să-şi mai cumpere doar o bucată mică de fier din cel mai bun, proaspăt prelucrat. Mai trebuia de asemeni să cerceteze un trandafir îndeaproape, cum i se îmbină lujerul cu floarea, cum i se aşază petalele, mlădiindu-se în afară fiecare în felul ei... apoi socoti cât de tare să încălzească fierul, până devine portocaliu, tocmai bun de bătut cu ciocanul ca să se subţieze într-atât încât să poată tăia petalele pe care să le încălzească din nou şi, după ce le va da forma uşor, cu toată dragostea de care era în stare, le va scufunda apoi în saramură amestecată cu ulei, ca să pară cât mai delicate...

CAPITOLUL 34

Doamna Emily Holt auzi mai întâi suspine, apoi dădu cu ochii de scumpa ei cameristă, Irene, plângând ghemuită sub arcul casei scărilor, şi se înspăimântă.

– Ce s-a întâmplat, Irene?

Aplecându-se, doamna Holt îi cuprinse şi-i zgâlţâi umerii ce se zguduiau de plâns.

– Hai, scoală-te d-aici şi spune-mi ce ai? Ce s-a întâmplat?

În timp ce se căznea să se ridice în picioare, Irene îi povesti printre lacrimi că-l iubeşte pe Tom şi că vrea să se mărite cu el, nemaiputând îndura să ţină piept anumitor domni mai tineri ce-i dădeau târcoale. La insistenţele doamnei, cuprinsă brusc de îngrijorare, să-i spună cine sunt, Irene abia putu îngăima printre suspine două nume.

Şi chiar în seara aceea, înainte de cină, domnul şi doamna Holt, tulburaţi peste măsură, căzură de acord că era spre binele familiei lor s-o vândă cât mai iute domnului Murray.

Totuşi, pentru că ţineau cu adevărat la fată şi erau întru totul de acord cu alegerea ei, au insistat pe lângă domnul şi doamna Murray să lase în seama lor nunta şi ospăţul. Hotărâră deci să fie de faţă în curtea din faţa vilei Holt, toţi membrii celor două familii, albi şi negri, ceremonia fiind oficiată de preotul familiei Holt, domnul Holt în persoană urmând să conducă mireasa.

Cu acest prilej atât de plăcut şi de emoţionant, vâlva cea mai mare a stârnit-o minunatul trandafir de metal pe care mirele l-a scos din buzunarul dinăuntrul hainei şi i l-a oferit cu multă dragoste fericitei mirese. În exclamaţiile de uimire ale tuturor, Irene îl învălui cu privirea şi apoi îi şopti, strângându-l la piept.

– Vai, Tom, cât e de frumos! Niciodată n-am să mă despart de trandafirul ăsta şi nici de tine...

După ce albii s-au retras mulţumiţi în casa cea mare, se porni un ospăţ în toată puterea cuvântului, iar Matilda, ajunsă la cel de-al treilea pahar, îi spuse Irenei:

– Eşti o comoară, scumpo, nu numai că eşti frumoasă, da' mi-ai luat o piatră de pe inimă, că tare teamă-mi era că Tom e prea ruşinos să fie în stare să ceară o fată de nevastă...

– Da' nici n-a făcut-o! îi răspunse Irene cu glas tare, de o auziră şi oaspeţii ce se porniră să râdă cu poftă.

La o săptămână după nuntă, cei din familia lui Tom glumeau între ei că, de când s-a însurat, ciocanul lui Tom pare că a început să cânte când atinge nicovala. Nimeni

nu-l văzuse vreodată atât de vorbăreț ori atât de zâmbitor şi, de când venise Irene, se spetea muncind şi mai mult ca înainte. Pe muşteriii care veneau cu vreo reparație mai măruntă sau doar să-şi ascută vreun tăiş, îi ruga de obicei să mai aştepte. Unii sclavi preferau să se aşeze pe buştenii înalți de-o şchioapă dintr-un colț al atelierului, deşi altora le plăcea mai mult să se învârtă de colo-colo printre grupurile care discutau probleme ce-i frământau pe toți. Muşteriii albi care aşteptau şedeau însă, de obicei, în partea cealaltă, pe bănci cioplite din buşteni, făcute anume de Tom şi aşezate suficient de aproape să poată auzi ce vorbesc, şi totuşi destul de departe ca să nu le dea de bănuit că trage cu urechea. În cele din urmă, albii aceştia care fumau şi mai trăgeau din când în când câte o duşcă din sticlele vârâte în buzunar ajunseseră să socotească atelierul lui Tom ca un loc de întâlnire al tuturor, oferindu-i astfel zilnic nu numai pălăvrăgeli, dar câteodată şi veşti importante pe care, după cină, le povestea şi el la rândul lui Irenei, Matildei şi celorlalți.

Tom le pomeni de mânia cu care albii vorbeau despre protestele din ce în ce mai puternice ale aboliționiştilor din Nord împotriva sclaviei.

– Cică preşedintele Buchanan ar face mai bine să se descotorosească de şleahta aia de neisprăviți ce se prăpădesc după negri, dacă speră cumva să-l mai voteze cineva d-aici, din Sud.

Muşteriii lui albi îl urau din răsputeri pe domnul acela, le mai povestea Tom, căruia îi zice Abraham Lincoln şi care tot susține să-i elibereze pe sclavi.

– Aşa-i, spuse şi Irene. Acum un an am auzit şi eu că, dacă nu-şi ține gura, o să se işte război mare între Nord şi Sud.

– Să-l fi auzit pe fostul meu stăpân cum se mai împăuna înjurându-l, adăugă şi Lilly Sue. Zicea că domnul ăsta Lincoln, are picioarele slăbănoage şi mâinile la fel, iar fața lui urâtă e aşa de păroasă, că nu poți şti dacă seamănă mai mult cu o maimuță sau cu o gorilă. Cică s-a născut

şi-a crescut într-o colibă de buşteni şi că era atât de sărac, că trebuia să prindă urşi şi dihori să aibă ceva de mâncare şi că făcea uluci din buşteni, ca să câştige câte ceva, mai rău ca negrii.

– Tom, nu ne-ai spus tu că acum a ajuns avocat? îl întrebă micuţa Kizzy, iar Tom încuviinţă din cap.

– Mie nu-mi pasă ce zic albii! susţinu Matilda. Dacă domnul Lincoln îi zgândăre aşa de tare, asta înseamnă că ne vrea binele. De fapt, cu cât aud vorbindu-se mai mult de el, cu atât mi se pare că seamănă cu Moise, care încerca să-i elibereze pe fiii lui Israel.

– Oricât s-ar strădui el, tot n-o să reuşească aşa de iute pe cât vreau eu, spuse şi Irene.

Domnul Murray o cumpărase şi pe ea şi pe Lilly Sue ca să-şi mai mărească numărul lucrătorilor la câmp. La început Irene îşi vedea silitoare de treabă, dar peste câteva luni îi ceru soţului ei, care o sorbea din ochi de dragă ce-i era, să-i facă un război de ţesut, iar el îi îndeplini dorinţa atât de iute pe cât putură îndemânaticele lui mâini să-l facă. După aceea, mult după ce restul sclavilor se culcaseră, răsuna până noaptea târziu zgomotul războiului ei. Şi nu după multă vreme, Tom apăru fălos cu o cămaşă croită şi cusută de Irene din pânza ţesută de ea.

– Tare-mi place să fac ce m-a învăţat maică-mea, răspunse ea cu modestie la felicitările celorlalţi.

Apoi dărăci, toarse şi ţesu fire, cosând două rochii creţe, la fel, cu care le încântă pe cele două cumnate ale ei, Lilly Sue şi micuţa Kizzy. Ajunsă acum la douăzeci de ani, micuţa Kizzy nu dădea nici un semn că ar fi vrut să se aşeze la casa ei, preferând să facă ochi dulci unuia şi altuia, ultima ei cucerire fiind Amos, un băiat de la noul hotel al Companiei Căilor Ferate din Carolina de Nord, cam la zece mile depărtare de Atelierele Companiei.

După aceea Irene îi măguli pe toţi cumnaţii ei, până şi pe Ashford, dăruindu-le câte o cămaşă; şi în cele din urmă mai făcu şi şorţuri, cămăşi şi bonete la fel pentru ea

şi Matilda. Mare le fu încântarea şi bucuria domnului şi doamnei Murray să primească câte o cămaşă şi o rochie, neasemuit de frumos brodate şi ţesute chiar din bumbacul de pe propria lor plantaţie.

– Vai, ce frumoasă e! exclamă doamna Murray, răsucindu-se să-i arate rochia Matildei, care nu mai putea de bucurie. Nu pot să pricep cum de ne-au dat-o Holţii, şi chiar la un preţ aşa de rezonabil!

– Păi eu cred că Tom le-a plăcut aşa de mult, că nu s-au îndurat să nu v-o dea, coniţă, dădu iute cu gura Matilda, ca să nu mărturisească adevărata pricină, pe care între timp o aflase de la Irene.

Având o mare dragoste pentru culori, Irene aduna buruieni şi frunze cu care vopsea pânza şi la sfârşitul fiecărei săptămâni din toamna anului 1859, îşi întindea pe frânghiile de stuf probe de pânze colorate în fel şi chip. Încetul cu încetul, fără vreo învoială anume dată, Irene nu se mai duse la câmp, dar nimeni nu păru să ia în seamă. Şi începând cu stăpânii şi terminând cu micuţul şi ciudatul Uriah, care împlinise acum patru ani, toţi îşi dădeau seama cât de mult le înviorase Irene existenţa.

– Ştiţi de ce cred că l-am îndrăgit eu pe Tom aşa de mult? o întrebă ea pe Matilda, ce se legăna în balansoarul ei, într-o seară răcoroasă de octombrie. Pentru că ne place amândurora să facem tot soiul de lucruri pentru oameni!

După o vreme, Irene începu să-şi privească soacra pe sub sprâncene, cu şiretenie.

– După câte-l cunosc eu pe Tom, urmă ea, nici nu trebuie să vă mai întreb, că ştiu că nu v-a spus că noi mai facem şi altceva...

La început Matilda nu pricepu. Apoi sări din scaun, strigând de bucurie şi apucând-o pe Irene în braţe.

– Să-mi faci mai întâi o fetiţă, scumpo, s-o legăn şi s-o ţin ca pe-o păpuşă!

În timpul iernii, pe când sarcina îi tot înainta, Irene făcu tot felul de lucruri minunate. Se ţinu de capul Matildei

până o lăsă pe ea să spele, să fiarbă şi să calce rufele tuturor. Între aşternuturile şi hainele împăturite, presără petale uscate de trandafir şi busuioc înmiresmat, făcându-i pe toți, şi pe albi şi pe negri, să miroasă la fel de plăcut.

În februarie, Matilda o făcu complice într-un plan al ei, la care îl mai atrase şi pe Ashford, care le ajută foarte amuzat. După ce-i spuse despre ce era vorba, Matilda îi atrase însă atenția:

– Nu cumva să-i sufli vreo vorbă lui Tom, că-l ştii cât de necruțător e!

Negăsind nimic rău în tot ce se punea la cale, Irene nu scăpă prilejul s-o ia deoparte pe cumnata sa Kizzy, care o iubea din toată inima, şi să-i vorbească:

– Am aflat ceva ce cred că te-ar interesa şi pe tine! Ashford spune în dreapta şi-n stânga că se pare că drăguțul tău de la hotelul căilor ferate, Amos, îi cam dă târcoale unei fete destul de nostime...

Aici Irene se opri, şovăind, tocmai cât să-i surprindă ochii scăpărând de gelozie ai micuței Kizzy.

– Ashford zice că fata asta-i chiar pe aceeaşi plantație cu o drăguță de-a lui. Şi cică Amos se duce la ea câteva nopți de-a rândul pe săptămână, iar la tine vine doar duminicile. Iar fata se laudă peste tot că-n curând o să sară cu el peste coada măturii.

Micuța Kizzy înghiți momeala ca un peşte flămând, ceea ce o mulțumi foarte tare pe Matilda, care după toate observațiile ei iscoditoare ajunsese la concluzia că dintre toți tinerii cu care vorbise fiică-sa până atunci, Amos părea partida cea mai serioasă şi mai de nădejde, căci venise vremea ca micuța Kizzy să se aşeze la casa ei.

În după-amiaza duminicii următoare, Irene îl văzu până şi pe stăpânitul de Tom ridicându-şi sprâncenele a mirare, după ce Amos sosi pe catârul lui închiriat să-şi facă obişnuita vizită. Nici unul din toată familia n-o mai văzuse vreodată pe Kizzy atât de veselă, de drăgălaşă, copleşindu-l cu atâtea atenții şi vicleşuguri ademenitoare

pe Amos, încât băiatul rămase şi el mut de uimire, căci până atunci ea se purtase cu el destul de indiferentă. După alte câteva duminici, micuța Kizzy îi mărturisi Irenei că se îndrăgostise în sfârşit, spre marea mulțumire a Matildei, care află de îndată.

Totuşi, după ce mai trecură câteva duminici fără să se pomenească de săritul peste coada măturii, Matilda se sfătui cu Irene:

– Încep să intru la griji. Nu mai au mult şi cine ştie ce-s în stare să facă! N-ai văzut că, de câte ori vine, se duc mână-n mână amândoi cât mai departe de noi? Mie de două lucruri mi-e teamă, Irene. Mai întâi, să nu facă vreo prostie şi s-o mai văd şi cu burta la gură. Şi altceva, băiatul ăsta prea s-a obişnuit cu drumul de fier şi cu oamenii care umblă de colo-colo! Nu cumva să le dea prin cap să fugă în Nord! Ştii şi tu că micuța Kizzy e în stare de orice!

Aşa că-n duminica următoare, nici nu se ivi bine Amos, că Matilda îi şi ieşi înainte cu o prăjitură şi-o carafă mare de limonadă, spunându-i tânărului că, deşi ea nu gătea nici pe departe aşa de bine ca micuța Kizzy, poate că totuşi o să-i facă plăcere să ia o bucată de prăjitură şi să stea puțin de vorbă.

– De fapt nici n-am prea avut când să te vedem la față!

Micuța Kizzy dădu să spună ceva, dar privirea aspră a lui Tom o împiedică, în timp ce Amos, neavând încotro, se aşeză pe scaunul oferit. Şi-n timp ce mâncau şi sporovăiau, reuşi şi Amos să scoată cu greu câteva vorbe chinuite. După un timp, pare-se că micuța Kizzy se hotărî să le dovedească tuturor că alesul ei e mult mai vrednic decât îşi puteau da seama ei singuri.

– Amos, da' de ce nu le poveşteşti despre stâlpii ăia înalți cu sârme pe care i-au ridicat ăia de la căile ferate? îl întrebă ea pe un ton poruncitor.

– Păi, nu ştiu, zău, dac-aş putea să vă spun, începu timid Amos. Da' chiar luna trecută au terminat de întins sârmele din stâlp în stâlp, cât vezi cu ochii...

– Şi la ce ajută stâlpii ăştia cu sârme? îl întrebă Matilda.

– Ai răbdare, mamă. Las' c-ajunge el şi la asta!

– Ăsta-i telegraful, urmă Amos şi mai stânjenit. Parc-aşa i-am auzit spunându-i. M-am dus şi eu şi m-am uitat cum au băgat firele chiar în gară, până la masa şefului de gară, unde se află un fel de drăcie cu mâner. Câteodată o apasă el cu degetul, da' de cele mai multe ori drăcia aia păcăne singură. Albii se înnebunesc după ea. În fiecare dimineaţă vin o grămadă şi-şi priponesc caii şi-aşteaptă să-nceapă să păcăne. Zică pe sârmele alea din vârful stâlpilor ar veni tot felul de ştiri din toate părţile.

– Ia stai niţel, Amos, îl întrerupse Tom domol, zici că aduce ştiri, dar nu vorbeşte, ci doar păcăne. Cum vine asta?

– Da, domnu' Tom, face aşa ca un greiere mare. Cred că dintr-asta şeful de gară pricepe, nu ştiu cum, ceva, că după ce s-a oprit drăcia iese afară şi le spune tuturor ce-a zis.

– Doamne, Dumnezeule, ia te uită ce-au mai născocit şi albii ăştia! se minună Matilda, privindu-l pe Amos la fel de zâmbitoare ca şi micuţa Kizzy.

Simţindu-se acum mult mai în largul lui, Amos se porni neîmbiat de nimeni să le mai povestească o minunăţie şi mai mare.

– Domnu' Tom, aţi fost vreodată într-unul din atelierele-alea ale căilor ferate?

Tom tocmai se gândea în sinea lui că nu-i displăcea tânărul acesta cu care, în fine, se părea că soră-sa îşi pusese în minte să sară peste mătură. Era politicos şi părea sincer şi serios.

– Nu, băiete, n-am fost niciodată. Am trecut de multe ori cu nevastă-mea în căruţă pe lângă atelierele astea ale Companiei, dar n-am intrat niciodată.

– Să vedeţi, domnu' Tom, de multe ori a trebuit să duc pe tavă mâncare de la hotel unora de acolo, aşa că am intrat în toate douăsprezece câte sunt. Da' cel mai grozav

e ăl ce fierărie. Acolo îndreaptă osiile vagoanelor ălora mari, dreg toate stricăciunile şi fac tot felul de piese fără de care nu poate merge trenul. De tavan atârnă macarale uriaşe, ca nişte buşteni, şi cam la cincisprezece fierari se află un ajutor negru care mânuie ciocane şi baroase atât de mari cum n-am văzut de când sunt. Focurile din foale sunt atât de mari, c-ai putea frige două sau trei vaci cu totul, şi unul din negrii ăia de-acolo mi-a spus că o nicovală de-a lor atârnă cam vreo opt sute de pfunzi.

– Phiii, şuieră Tom, vădit impresionat.

– Da' nicovala ta cât are, Tom? întrebă Irene.

– Nu mai mult de două sute, şi tot n-a putut-o ridica nimeni.

– Amos, sări din nou Kizzy, nu le-ai spus nimic despre hotelul tău cel nou!

– Stai aşa, că nu-i al meu! zise Amos râzând. Ce n-aş da eu să fie! Doamne, ce de bani se câştigă acolo! Închipuiţi-vă că nici nu s-a deschis de mult. Cică pe unii i-a cam usturat când a vorbit preşedintele Căilor Ferate cu ei, dar apoi au pus-o pe don'şoara Nancy Hillard să vadă de hotel. Şi ea m-a tocmit pe mine, că n-a uitat cât am muncit eu pentru familia ei. Hotelul are treisprezece camere şi şase latrine în fundul curţii. Oamenii plătesc câte un dolar pe cameră, cu lavoar şi prosop, trei mese pe zi şi-un scaun rezervat pe terasa din faţă. Câteodată, don'şoara Nancy se plânge că muncitorii ăştia de la căile ferate îi terfelesc cearceafurile ei albe şi curate cu grăsime şi funingine, da' tot ea-i căinează că-şi cheltuiesc toţi banii ce-i câştigă, da' nici asta nu-i rău, că se mai înavuţesc negustorii.

– Mai spune-le şi cum le daţi voi de mâncare la toţi călătorii ăia din trenuri! îl îndemnă din nou micuţa Kizzy.

– Ehei, atunci avem de furcă, nu glumă, începu Amos zâmbind. Să vedeţi, în fiecare zi trec câte două trenuri de persoane, unul spre apus, ălălalt spre răsărit. Cînd ajunge la McLeansville sau la Hillsboro, depinde dincotro vine, conductorul telegrafiază la hotel câţi pasageri are şi câţi

oameni de-ai lor, şi pân-ajunge trenul în gara noastră, să vedeți cum mai scoate don'şoara Nancy la bunătăți aburinde pe mesele ăle lungi iar noi nu mai prididim cu servitul. Să te ții, fripturi de prepeliță, pui, bibilică, iepure, vacă şi tot felul de şunci, de salate şi toate legumele ce cresc pe-aici, fără să mai pomenesc de-o masă întreagă plină cu dulciuri. Oamenii dau năvală din trenul ăla ce-i aşteaptă douăzeci de minute să îmbuce ceva şi-apoi se suie din nou şi trenul începe să pufăie şi-o porneşte iar.

– Şi comis-voiajorii, Amos, strigă micuța Kizzy, şi toți zâmbiră, văzând-o cât de mândră e de el.

– Da, pe ăştia tare-i mai place don'şoarei să-i găzduiască. Câteodată coboară câte doi-trei din acelaşi tren, ş-atunci eu şi alt negru ne repezim să le cărăm geamantanele şi cuferele cele mari cu curele unde îşi țin ei mostrele din ceea ce vor să vândă. Ăştia-s domni cu adevărat, zice don'şoara Nancy, că-s curați şi le place să fie bine îngrijiți. Să vă spun drept şi mie-mi plac. Unii îți şi dau câte cinci sau chiar zece cenți că le duci bagajele, ori că le lustruieşti pantofii, ori numai aşa, degeaba. De obicei se spală şi se schimbă şi o pornesc prin târg să stea de vorbă cu oamenii. După cină, s-aşează pe terasă, fumează sau mestecă tutun şi stau aşa şi privesc ori mai schimbă vreo vorbă cu câte cineva, pân' se face vremea de culcare. Ş-apoi a doua zi dimineață, după ce mănâncă, ne cheamă pe noi să le ducem cuferele cu mostre până la fierar, care le închiriază pentru un dolar o şaretă c-un cal şi-o pornesc să-şi vândă marfa prin toate prăvăliile din ținutul nostru...

Neputându-şi ascunde admirația față de Amos, care vedea atîtea minunății, „George ăl mic“ grăsanul exclamă:

– Uită-te la el! Nici n-am bănuit că duci o viață atât de interesantă!

–Don'şoara Nancy spune că drumul de fier e cea mai grozavă invenție de la căruța cu cai, explică el plin de

modestie. Cică-n curând or să se unească mai multe drumuri d-astea de fier, şi-atunci să vezi cum o să schimbe lumea!

CAPITOLUL 35

George Cocoşul slăbi frâiele armăsarului său înspumat, mânându-l pe aleea ce se desprindea din drumul cel mare, apoi le trase din nou cu putere. Ajunsese acasă! Dar nu-i venea să-şi creadă ochilor! Dincolo de cărarea năpădită de buruieni, casa Lea, odinioară frumos spoită cu galben deschis, arăta acum ca o ruină cenuşie, cu varul scorojit, cu ferestrele sparte astupate cu zdrenţe şi cu acoperişul peticit care abia se mai ţinea să nu cadă. Până şi ogoarele din jur erau pustiite, dar ici şi colo se mai vedea câte-un cocean uscat prin ulucile dărăpănate ale gardurilor.

Buimăcit, scăpă frâiele cu totul, iar calul începu să-şi croiască drumul de capul lui printre buruieni. Ajuns şi mai aproape, văzu la intrarea casei celei mari stâlpii aplecaţi, treptele sparte, iar acoperişurile de la colibele sclavilor căzute toate înăuntru. Lăsându-se uşor jos din şa îşi roti ochii, dar nu văzu nici un suflet în jur, aşa că, ţinându-şi calul de căpăstru, o porni pe lângă casă spre curtea din spate.

Şi mai surprins fu când dădu cu ochii de o bătrână greoaie, ce şedea cocârjată pe un buştean şi curăţa salată, aruncând cozile pe jos, iar frunzele într-un lighean ciobit şi ruginit. Îşi dădu seama c-ar trebui să fie domnişoara Malizy, dar ea era atât de schimbată, încât nu-i venea să creadă.

Femeia se opri, îşi înălţă capul, privi împrejur şi într-un târziu îl văzu, dar el nu-şi putu da seama dacă ea ştia cine e sau nu.

– Domnişoara Malizy! strigă el alergând spre ea, dar se opri mirat, văzând-o că nu-l recunoaşte.

Ea îşi miji ochii să-l vadă mai bine... şi dintr-o dată, ajutându-se cu o mână sprijinită de buştean, se ridică cu greu în picioare.

– George... nu-i aşa că tu eşti?

– Da, eu sunt don'şoară Malizy! se năpusti el s-o strângă în braţe, gata să izbucnească în plâns.

– Vai, băiete, pe unde-ai umblat? Mă-nvăţasem cu tine mereu p-aici!

Vorbea destul de ciudat, de parcă nu-şi dădea seama de cei cinci ani câţi trecuseră.

– Am fost dincolo de apa cea mare, în Anglia, don'şoară Malizy! Am dresat cocoşi de lupte! Da unde-i nevastă-mea şi maică-mea... şi copiii?

Îi văzu chipul împietrit, de parcă nimic n-ar mai fi putut-o mişca.

– Ehei, băiete, acu' nu mai e nimeni p-aici! îi spuse, parcă surprinsă că el nu ştia. S-au dus cu toţii. Doar eu am mai rămas, cu conaşu'...

– Un' s-au dus, don'şoară Malizy?

Acum abia îşi dădu el seama cât de slăbită era mintea femeii. Cu o mână moale şi umflată, îi arătă spre pâlcul de sălcii din spatele curţii sclavilor.

– Maică-ta... Kizzy o chema... odihneşte acolo...

George simţi că i se pune un nod în gât şi-i veni să strige, dar îşi astupă gura cu mâna.

– Şi Sarah e-acolo... şi biata coniţă... dincolo, în curtea din faţă... n-ai văzut când ai trecut pe-acolo?

– Da' Tilda şi copiii mei unde-s, don'şoară Malizy?

Mai-mai că-i venea s-o zgâlţâie. Bătrâna se gândi o clipă.

– Tilda? Ehei, ce fată bună! Sigur că da... Şi-a făcut o mulţime de prunci! Păi nu ştii că stăpânu' i-a vândut de-o grămadă de vreme?

– I-a vândut? Unde? răcni el, cuprins de furie. Da' stăpânu' unde-i?

– E-acolo, sus, răspunse ea arătându-i cu o mişcare a capului spre casa cea mare. Nu s-a sculat încă, cred. Când se-mbată rău, se scoală târziu ş-apoi răcneşte că vrea de mâncare... şi noi nu mai avem aproape nimic d-ale gurii... ia ascultă băiete, n-ai adus cumva ceva de mâncare?

– Nu, strigă el, ţâşnind pe lângă bătrâna buimăcită şi, dând buzna în bucătărie, trecu prin holul cu pereţi jupuiţi şi intră în sufrageria răvăşită; a ajuns la picioarele scării, începu să răcnească furios: Domnu' Lea! DOMNU' LEA!

Tocmai când dădea s-o ia în sus pe trepte, auzi zgomot. Într-o clipă se deschise o uşă în dreapta şi se ivi un chip răvăşit, ce se căznea să vadă ce se întâmpla jos.

Cu toată mânia lui, George rămase înlemnit să-şi vadă stăpânul atât de neîngrijit, scofâlcit şi neras; se vedea cât de colo că dormise îmbrăcat.

– Domnu' Lea?

– George! strigă bătrânul, străbătut de un fior. George!

Coborî împleticindu-se pe scara ce scârţâia la fiecare pas şi se opri la piciorul ei, apoi stătură aşa amândoi privindu-se unul pe altul. Ochii bătrânului lăcrimau. Apoi izbucni într-un hohot de râs dogit şi se repezi cu braţele deschise să-l cuprindă pe George, care se feri în lături. Îi apucă în schimb mâinile osoase şi i le scutură cu putere.

– Ce bine-mi pare c-ai venit, George. Unde-ai fost? Trebuia să te întorci de-atâta timp!

– Da, domnu'! Cum mi-a dat drumul lordul Russell, am şi venit. De opt zile de când am coborât de pe vapor la Richmond, sunt tot pe drum.

– Hai să mergem în bucătărie, băiete! îl chemă domnul Lea, trăgându-l de mână.

Ajuns acolo, trase două scaune rupte.

– Şezi, băiete! Lizy! Unde-i carafa mea? Lizy!

– Vin acum, conaşule, s-auzi de afară vocea femeii.

– De când ai plecat tu, s-a cam scrântit săraca, nu mai ştie nici pe ce lume e!

– Conaşule, da' ai mei unde-s?

– Stai să bem ceva mai întâi ş-apoi să stăm de vorbă. Am stat împreună o viaţă de om şi n-am băut niciodată un pahar cu tine! Tare bine îmi pare că te-ai întors, am şi eu acum cu cine schimba o vorbă.

– Nu de vorbă îmi arde mie, conaşule! Unde mi-e familia?

– Lizy!

– Da, domnu'... răspunse femeia, intrând greoi pe uşă, căutând carafa şi punând-o împreună cu paharele pe masă, după care ieşi din nou afară, de parcă nici nu i-ar fi observat pe cei doi.

– Da, băiete, tare-mi pare rău de maică-ta... Ce să-i faci, era prea bătrână... nu s-a chinuit prea mult, s-a stins iute. Şi i-am făcut un mormânt destul de bun...

Turnă de băut.

„Aha, într-adins nu vrea să pomenească de Tilda şi de copii", îi dădu lui prin minte. „Nu s-a schimbat nici un pic... la fel de viclean şi periculos ca un şarpe... trebuie să mă feresc să îl înfurii..."

– Vă mai aduceţi aminte, conaşule, ce mi-aţi spus când am plecat? Că mă eliberaţi imediat ce mă întorc. Ei bine, iată-mă! Am venit!

Domnul Lea însă nu dădea nici un semn că l-ar fi auzit; îi împinse, în schimb, peste masă, un pahar umplut pe trei sferturi. Apoi îl ridică pe-al său.

– Haide, băiete! Hai să bem pentru întoarcerea ta.

„Cred că-mi trebuie într-adevăr aşa ceva..." gândi George, dând băutura peste cap şi simţindu-i arsura pe dinăuntru.

– Îmi pare rău că s-a prăpădit coniţa, mi-a spus don'şoara Malizy, o luă el pe ocolite de data aceasta.

Golindu-şi şi el paharul, gemând, domnul Lea îi spuse:

– Într-o bună dimineaţă nu s-a mai trezit. Greu mi-a fost s-o văd ducându-se. Deşi de la lupta aia nu mi-a mai dat pace o clipă, tare greu mi-a fost s-o văd ducându-se. Nu-mi place să văd pe nimeni aşa... Da' toţi ne ducem, se opri el, râgâind.

„Nu-i aşa de prăpădit ca don'şoara Malizy, da' nici mult nu mai are..." se gândi George, iar apoi trecu direct la subiect.

– Conaşule, don'şoara Malizy mi-a spus că aţi vândut-o pe Tilda şi pe copii...

– Ce să fac, băiete? N-am avut încotro! Mare ghinion am avut! A trebuit să-mi vând şi ultima bucată de pământ, chiar şi păsările le-am vândut, să le ia dracu!

Auzind una ca asta, furia lui George se topi.

– Am ajuns sărac lipit pământului. Eu şi cu Malizy nici nu mai avem ce mânca, doar ce mai putem aduna de p-aici. La naiba, asta nu-i nimic neobişnuit, strigă el, chicotind brusc, doar m-am născut sărac! Da' acum că te-ai întors tu, urmă el devenind din nou serios, am putea amândoi să punem pe picioare casa asta din nou, pricepi? Ştiu că o să fim în stare!

Singurul lucru ce-l oprea pe George să se repeadă la domnul Lea era faptul că de-o viaţă întreagă ştia la ce se putea aştepta un negru dacă ataca un alb. Totuşi, furia nu i se domoli deloc.

– Păi bine, conaşule, când m-aţi trimis d-aici mi-aţi dat cuvântul dumneavoastră că mă veţi elibera. Acum, când mă întorc, îmi găsesc până şi copiii şi nevasta vânduţi! Vreau să-mi daţi actul chiar acum şi să-mi spuneţi unde mi-e familia conaşule!

– Credeam că ţi-am mai spus! Sunt în ţinutul Alamance, la Murray, plantatorul de tutun, care stă pe lângă atelierele căilor ferate... îi răspunse domnul Lea, încruntându-se. Ia să nu ridici vorba la mine, măi băiete!

„Alamance... Murray... atelierele căilor ferate..." îşi întipări George în minte cuvintele acestea esenţiale.

– Iertaţi-mă, conaşule, zise el cu prefăcută pocăinţă, n-am vrut să vă supăr, m-am aprins şi eu mai tare!

Stăpânul şovăi o clipă, apoi uită supărarea.

„Trebuie să fac în aşa fel încât să scot de la el hârtia pe care a scris că mă eliberează."

– Am ajuns rău de tot, băiete, începu stăpânul, aplecându-se peste masă şi privindu-l fioros. Pricepi? Nimeni nu-şi poate închipui cât de mult am decăzut! Nu-i vorba de bani, ci de suflet, spuse el mai departe bătându-se în piept.

Apoi se opri, părând că aşteaptă un răspuns.

– Da, domnu'...

– Am trăit momente groaznice! Ticăloşii ăia blestemați, când mă vedeau, treceau pe partea ailaltă a drumului şi mă strigau d-acolo, în batjocură! Şi-mi râdeau în spate! Ticăloşi afurisiți! strigă el, bătând cu pumnul în masă. Şi-atunci am jurat în sinea mea că o să-i învețe el minte, Tom Lea! Acum, bine că te-ai întors! Creştem noi alte păsări! Ce dacă am optzeci şi trei de ani... să vezi c-o să reuşim, băiete!

– Conaşule!...

Domnul Lea se apropie şi mai tare de el, clipind iute:

– Tu câți ani ai, c-am uitat!

– Acu' am cincizeci şi patru, conaşule!

– Nu se poate!

– Ba da, conaşule, merg pe cincizeci şi cinci...

– Nu se poate! Fir-ar să fie... te-am văzut chiar în dimineața când te-ai născut! Un negrotei mititel, zbârcit tot, galben ca paiul, chicoti domnul Lea. Eu ți-am pus, numele, ce dracu!

Cum George îi făcu semn cu mâna că nu mai bea, domnul Lea îşi mai turnă din nou, ceva mai puțin, şi se uită împrejur să vadă dacă nu-i aude cineva.

– Pe tine n-are nici un rost să te mint. Ăia cred că eu nu mai am chiar nimic... îi spuse el privindu-l complice. Mai am bani! Nu cine ştie câți... i-am ascuns! Să nu ştie nimeni de ei! Ascultă, băiete, îl întrebă el uitându-se lung, când m-oi prăpădi, ştii cine capătă tot ce am, nu? Că mi-au mai rămas încă zece acri de pământ, iar pământul e mai ceva ca banii în bancă! Ție am să-ți las tot ce am! Că doar tu mi-ai rămas mai apropiat acum!

Se opri, luptându-se cu ceva în sinea lui. Apoi se aplecă şi mai tare spre George şi-i spuse tainic:

– Ce dracu, doar n-o să ne temem de adevăr! Pe noi ne leagă sângele, băiete!

„Cred că l-a răscolit în adâncul măruntaielor să mi-o spună". Încordat ca un arc, George nu scoase nici o vorbă.

– Mai rămâi aici, George doar un pic! îl imploră bătrânul cu obrajii năpădiţi de păr. Ştiu eu bine că n-o să-ţi întorci spatele de la cei ce te-au ajutat în lumea asta!

„Înainte de a pleca, mi-a arătat actul de eliberare, scris şi semnat cu mâna lui, ş-a zis c-o să-l păstreze în casa lui de bani."

George îşi dădu seama că n-avea altceva de făcut decât să-l ajute pe domnul Lea să se îmbete şi mai tare. Uitându-se la chipul de dincolo de masă, se gândi:

„Nu i-a mai rămas altceva decât pielea albă..."

– Niciodată n-am să uit, conaşule, cum m-aţi crescut dumneavoastră... nu-s mulţi albi aşa de milostivi...

– Erai un prăpădit de negrotei, tare mititel, îi spuse stăpânul, luminându-i-se ochii lăcrimoşi. Cum să nu-mi aduc aminte...?

– Da, domnu'. Dumneavoastră şi cu unchiul Mingo...

– Bătrânul Mingo! Ce vremuri! Al mai grozav dresor din câţi am văzut!...

Privirile tulburi şi lunecoase ale domnului Lea se aţintiră pe chipul lui George.

– Până ai început să-nveţi şi tu... Şi-atunci, în locul lui, te-am luat pe tine la lupte.

„...mă mir că tu şi cu stăpânul mai aveţi încredere în mine să hrănesc păsările..." vorbele pline de amărăciune ale bătrânului Mingo îl dureau parcă şi mai tare pe George.

– Vă mai aduceţi aminte, conaşule, că eram cât pe ce să mergem la luptele ăle mari din New Orleans?

– Cum să nu? Da' n-am mai apucat... se încruntă el.

– Asta pentru că a murit unchiul Mingo tocmai atunci.

– Da, bătrânul Mingo zace acolo sub sălciile alea...

„...sigur că da, lângă mama, şi lângă mătuşa Sarah, şi lângă don'şoara Malizy când i-o veni şi ei rândul... depinde care dintre voi doi s-o sfârşi mai iute."

Tot atunci se întrebă în sinea lui ce se vor face domnul Lea şi don'şoara Malizy unul fără celălalt.

– Mai ţi-aduci aminte cum ţi-am dat eu învoire scrisă să mergi unde-oi pofti după fuste?

Prefăcându-se că râde pe înfundate, George izbi cu pumnul în masă, iar stăpânul urmă:

– Şi ce, am făcut rău? Că nu mai văzusem un cârlan atât de afurisit ca tine! Şi la drumurile alea ce le făceam, ne sfârâiau călcâiele la amândoi, nu glumă. Ştiam şi eu, ştiai şi tu...

– Da, domnu'!

– Şi când te-ai apucat de luptele de mâna a doua, ţi-am dat bani de pariuri şi te-ai apucat să câştigi, nu glumă!

– Da, domnu'! Aşa-i! Ăsta-i adevărul gol-goluţ!

– Phiii, ce mai pereche eram noi doi, măi băiete!

George Cocoşul aproape că se lăsă şi el năpădit de amintiri, mai ales că se şi înmuiase puţin din pricina whiskey-ului. Îşi aminti însă şi de scopul pentru care venise. Întinzându-se peste masă, luă carafa şi-şi turnă în paharul lui cam de un deget, şi-l acoperi iute cu palma să nu se vadă, în timp ce se întinse din nou peste masă ca să-i umple paharul domnului Lea. Ridicând paharul, apucat cu toată mâna, se prefăcu că i se împleticeşte limba în gură:

– Se bem pen' toţi stăpânii buni din lume! Ş-acu', hai să-l golim ca englezii. Pân' la ultimul strop!

Gustă un pic dintr-al lui, iar domnul Lea dădu paharul peste cap.

– Mă bucur, băiete, că gândeşti aşa!

– Să mai închinăm o dată!

Cele două pahare se ridicară din nou.

– Ăl mai bun negru ce l-am avut vreodată!

Paharele se goliră.

Ştergându-şi buzele cu dosul palmei străbătute de vine, tuşind din pricina băuturii prea tari, domnul Lea vorbi şi el împleticit:

– Da' nu mi-ai spus nimic de englezul ăla... cum îl chema...?

– Lordul Russell, conaşule! Avea ăsta la bani de nu le mai ştia socoteala! Şi când pleca la lupte, îşi alegea cocoşii din mai bine de patru sute de păsări de rasă, pur sânge... Da' nu era nici pe departe un luptător aşa de bun ca dumneavoastră, conaşule! adăugă el după o pauză anume chibzuită.

– Nu mai spune!

– Nu era nici aşa deştept, şi nici n-avea atâta suflet ca dumneavoastră! Avea doar bani şi noroc. Oricum, tot nu era la înălţimea dumneavoastră, conaşule!

Lui George îi răsunară în minte cuvintele pe care lordul Russell le spusese unor prieteni de-ai lui: „Stăpânul lui George e un luptător de mâna a doua, care-a ajuns faimos."

Domnul Lea abia îşi mai ţinea capul, străduindu-se să-şi ridice privirile spre George.

„Oare unde şi-o fi ţinând casa de bani?" George îşi dădea seama că întreaga lui viaţă depindea de hârtia aceea pătrată, pe care şi-o amintea atât de bine şi pe care, deasupra semnăturii, erau scrise de trei ori mai multe vorbe decât pe un permis de trecere.

– Conaşule, îmi îngăduiţi să mai beau niţel?

– Ce mai întrebi, băiete... ia cât vrei!

– Mereu le ziceam eu englezilor ăia, că stăpân bun ca al meu nu-i în toată lumea... şi nimeni nu m-a auzit vreodată zicând că aş mai vrea să stau acolo... păi bine, conaşule, vi s-a cam golit paharul...

– Mai toarnă-mi un pic... nu, tu n-ai fost dintr-ăia, băiete... nu mi-ai dat niciodată bătaie de cap...

– Nu, domnu'... în sănătatea dumneavoastră!

Băură din nou. Băutura din paharul stăpânului i se vărsă pe barbă, iar George începu şi el să simtă efectul şi se scutură dintr-o dată. Stăpânului îi căzuse capul pe masă.

– Dumneavoastră aţi fost mărinimos cu toţi negrii, conaşule...

Capul se mişcă puţin, dar rămase tot pe masă.

– M-am străduit, băiete... m-am..., abia mai putu îngâna.

„Cred că s-a pilit de tot acum!"

– Da, domnu'. Şi dumneavoastră, şi coniţa la fel...

– Ce femeie! În multe privinţe...

Stăpânul îşi lăsă şi pieptul pe masă. Ridicându-şi fără zgomot scaunul, George pândi încordat o clipă. Se îndreptă apoi spre uşă, se opri şi, nu prea tare, îl strigă să vadă dacă îl mai aude.

Apoi se răsuci brusc pe călcâie şi, păşind ca o pisică, începu să scotocească în toate sertarele mobilelor din camera din faţă. După un timp se lăsă păgubaş şi, ţinându-şi răsuflarea, se repezi în sus pe scări, blestemându-le scârţâitul.

La început, fără să ştie de ce, nu putu intra în dormitorul unui alb... Se opri, se dădu îndărăt şi aruncă o privire la harababura dinăuntru. Dintr-o dată, i se limpezi mintea şi păşi în duhoarea de băutură stătută, urină, sudoare şi rufe murdare împrăştiate printre sticle goale. Apoi, se porni ca un apucat să scotocească, să azvârle lucrurile, căutând în zadar.

„Poate sub pat..."

Se lăsă în genunchi, iscodi cu privirea şi în fine zări lada de bani. O înşfăcă şi, cât ai zice peşte ajunse jos cu ea, trecând prin hol în vârful picioarelor. Văzându-l pe stăpân rămas nemişcat tot acolo, se întoarse şi ieşi pe uşa din faţă.

O luă pe după colțul casei, căznindu-se să deschidă cu mâinile lada de metal încuiată.

„Mai bine să sar pe cal şi să fug... şi-am s-o deschid mai târziu..."

Trebuia însă să fie sigur că actul lui de eliberare era într-adevăr, acolo. Chiar atunci dădu cu ochii de capra de tăiat lemne, cu toporul lângă ea. Țâşnind într-acolo, înşfăcă toporul şi, aşezând lada cu broasca în sus, zdrobi încuietoarea dintr-o lovitură. Se revărsară din ea de-a valma bancnote şi monede, hârtii împăturite. Desfăcându-le, George o recunoscu pe dată pe aceea pe care-o căuta.

– Ce faci aici, băiete?

I se opri inima în piept. Aşezată pe buşteanul ei, Malizy îl privea, pierdută şi calmă.

– Ce-a zis conaşu'? îl întrebă ea, absentă.

– Trebuie să plec, don'şoară Malizy!

– Atunci du-te, fiule!

– O să spun, Tildei şi copiilor, toate cele bune de la dumneata...

– Bine-ai să faci, băiete... Să aveți grijă de voi...

– Da, sigur că da! zise el iute, repezindu-se s-o îmbrățişeze.

„Ar trebui să mă duc la morminte." Dar se răzgândi, mai bine să le păstreze în minte vii pe maică-sa Kizzy şi pe mătuşa Sarah! Îşi mai roti pentru ultima dată privirea peste locul pustiit unde se născuse şi crescuse; izbucni dintr-o dată în hohote de plâns şi, strângând în mâini actul de eliberare, o luă la goană. Săltându-se în şa alături de cele două boccele cu tot avutul lui, o porni în galop pe aleea năpădită de buruieni, fără să se mai uite înapoi.

CAPITOLUL 36

Aplecată în dosul gardului de la drum, Irene culegea frunze aromate să le pună la uscat, când, auzind galopul unui cal, își înălță capul. Văzând fularul verde de la gâtul călărețului și jobenul negru cu o pană de cocoș prinsă la panglică, nu-i veni să-și creadă ochilor.

Se repezi atunci în drum, făcând semne cu mâinile și strigând cât o ținea gura:

– George Cocoșul, George Cocoșul!

Când ajunse lângă gard, călărețul își înfrână calul înspumat.

– Parcă nu te-aș cunoaște, fetițo! îi spuse el zâmbind.

– Nici n-aveți de unde! Nu m-ați văzut niciodată, dar Tom și mama Tilda și toți ceilalți vorbesc atât de mult despre dumneavoastră, c-am ajuns să vă cunosc și eu!

– Fiu-meu Tom și Tilda? întrebă el, privind-o uimit.

– Da, domnu'! Nevasta dumneavoastră și bărbatul meu, tatăl pruncului meu...

Lui George îi trebuiră câteva clipe ca să înțeleagă.

– Tu și cu Tom aveți un copil?

Irene încuviință din cap mândră, lovindu-și ușor pântecele vizibil umflat.

– E pe drum, sosește luna-ailaltă.

– Doamne Dumnezeule! Mare-i minunea ta! Cum te cheamă?

– Irene, domnu'.

Arătându-i încotro s-o apuce, o porni și ea cât putu de iute, până se apropie atât cât să se poată face auzită de Virgil, Ashford, George ăl mic, Iacob, Lewis, micuța Kizzy și Lilly Sue, care însămânțau un ogor ceva mai încolo. Strigătele ei o alarmară pe micuța Kizzy, care veni în goană, și, aflând vestea nemaipomenită, o luă din nou la fugă înapoi, să-i înștiințeze și pe ceilalți. Nu după mult timp năvăliră cu toții cu sufletul la gură în curtea sclavilor, strigând și agitându-se în jurul tatălui lor, al mamei și al lui

Tom, încercând să-l îmbrăţişeze toţi deodată, copleşindu-l cu o astfel de primire.

– Cred că-i mai bine să vă anunţ mai întâi veştile proaste, le spuse el, povestindu-le de moartea bunicii Kizzy şi a mătuşii Sarah.

– S-a prăpădit şi biata doamnă Lea...

Când îşi mai domoliră durerea aflând de pierderea unor fiinţe atât de dragi, le povesti în ce hal ajunsese domnişoara Malizy, şi apoi le spuse de întâmplarea cu domnul Lea, din care se alesese până la urmă cu actul de eliberare, pe care li-l arătă plin de mândrie. Rămaseră mult după cină, ascultându-l fermecaţi în timp ce el le povestea ce făcuse în cei aproape cinci ani petrecuţi în Anglia.

– Ca să vă spun drept, cred că mi-ar mai trebui încă un an ca să vă spun cu de-amănuntul tot ce-am văzut şi ce-am făcut acolo, peste apa aia mare!

Aşa că începu prin a le spune ce mare avuţie are şi de ce faimă se bucură lordul Russell; ce soiuri de păsări pur sânge are, veşnic învingătoare în lupte, şi câtă vâlvă făcuse el, ca iscusit dresor negru din America, printre amatorii de lupte de cocoşi din Anglia, unde nobilele doamne ieşeau la plimbare însoţite de copii negri africani ţinuţi cu lanţuri de aur de după gât şi înveşmântaţi numai în mătăsuri şi catifele.

– Şi, de ce să vă mint, îmi pare bine c-am putut vedea ce-am văzut. Dar numai Domnul ştie cât de mult v-am dus dorul!

– Nu s-a prea văzut, că ăi doi ani se făcură patru ani şi mai bine, i-o reteză Matilda.

– Ia te uită, găinuşa noastră bătrână tot nu şi-a schimbat năravul! se minună George. spre amuzamentul copiilor lui.

– Hm! I-auzi la el! Bătrână! nu se lăsă Matilda. Nu vezi că ai încărunţit mai tare decât mine?

George râse şi-o bătu peste umeri, iar ea se prefăcea tare supărată.

– Ce crezi, că n-am vrut să mă întorc? Când s-apropia sfârşitul ălor doi ani, am început să-l tot bat la cap pe lordul Russell. Dar într-o bună zi, a venit şi mi-a zis că-i aşa de mulţumit de felul cum îi antrenez eu păsările şi-l învăţ pe ucenicul meu cel alb, încât s-a hotărât să-i mai trimeată ceva bani conaşului Lea, ca să mă mai lase încă un an. Să cad jos, nu alta, când am auzit. Da ce puteam face? L-am rugat din tot sufletul ca-n scrisoarea ce-o să i-o scrie conaşului să-l roage să vă spună ce s-a întâmplat.

– Şi el nu ne-a spus nimic, strigă Matilda.

– Ştii de ce? vorbi Tom. Pentru că a primit scrisoarea după ce ne vânduse.

– Aşa da! D-aia n-am aflat noi nimic.

– Îhî, îhî! Vezi! Nu-i vina mea! îi răspunse George încântat c-a ieşit cu faţa curată.

Şi, după ce s-a dezmeticit din cumplita dezamăgire şi durere, le spuse George, l-a făcut pe lordul Russell să-i promită că acela va fi ultimul an.

– Şi-apoi mi-am văzut mai departe de treabă, iar păsările lui au câştigat mai multe lupte ca niciodată, cel puţin aşa mi-a spus el. Şi-n cele din urmă, mi-a zis că i se pare că ucenicul meu alb a deprins destulă învăţătură ca să se poată descurca singur, iar eu nu mai ştiam ce să fac de bucurie. Şi să vedeţi ceva! N-aş crede c-o mai fi alt negru pe care să-l conducă două căruţe pline de albi până în portul Souf'hampton, aşa cum m-au condus pe mine. Ăsta-i oraş mare, pe malul apei, şi acolo vin şi pleacă atâtea vapoare, de nu li se mai ştie numărul. Lordul Russell mi-a cumpărat un bilet de clasa a patra într-un vapor ce traversa oceanul. Doamne, Dumnezeule, ce spaimă am tras! Nici n-am apucat să pornim bine, că vaporul s-a şi pornit să se opintească şi să se zvârcolească de parc' ar fi fost un armăsar sălbatic, nu alta. Nici rugăciunile nu ar mai fi ajutat la nimic, adăugă el neluând în seamă protestele Matildei. Parcă întreg oceanul şi-ar fi luat lumea în cap şi încerca să ne facă pe

noi praf şi pulbere. Da' n-a mai durat mult şi s-a potolit, iar când am ajuns la New York nici nu se clintea măcar. Şi-acolo ne-am dat jos cu toţii.

– La New York? îl întrebă emoţionată micuţa Kizzy. Şi ce-ai făcut acolo, tată?

– Păi ce, ţi s-o fi părând că nu povestesc destul de repede, nu? Să vedeţi! Lordul Russell îi dădu nişte bani unui ofiţer de pe vaporul acela ca să mă pună pe alt vapor spre Richmond. Vaporul ăsta însă nu pleca decât peste cinci, şase zile. Aşa că am umblat şi eu de colo-colo prin New York, de-am mai văzut şi auzit câte ceva...

– Şi unde-ai stat? îl întrebă Matilda.

– Într-o casă cu camere de închiriat pentru „oameni de culoare", adică negri ca noi. Tu ce-ţi închipuiai? Aveam bani. Am şi acum, chiar în traistele alea de afară, de pe cal. O să vi-i arăt mâine dimineaţă. Poate că dacă te-oi purta frumos, îi spuse el Matildei cu o privire ghiduşă, am să-ţi dau o sută de dolari. Lordul ăsta s-a dovedit pân' la urmă om de treabă. Înainte de plecare, mi-a dat suma asta destul de frumuşică şi mi-a zis că-i doar pentru mine. Nici să nu-i pomenesc conaşului Lea de ea şi fiţi voi siguri că nici nu mi-a dat prin cap s-o fac. Iar la New York n-am făcut altceva decât să stau de vorbă cu o mulţime de negri dintr-ăia liberi. Ăi mai mulţi d-abia îşi duc zilele, mai rău ca noi. Da' şi ce-am auzit noi nu-i minciună. Alţii o duc destul de bine. Unii au afacerile lor personale, alţii au slujbe bune. Ba chiar câţiva au şi case, da' cei mai mulţi stau cu chirie în ceva ce se numeşte 'partamente, iar copiii unora se duc la şcoală. N-a fost însă negru cu care să stau de vorbă şi care să nu tune şi să fulgere împotriva albilor emigranţi de-au împânzit toată ţara.

– Care, aboliţioniştii? se repezi micuţa Kizzy.

– Cine povesteşte, eu sau tu? Nu ăştia-s aboliţionişti. După câte am priceput eu, ăştia s-au aflat dintotdeauna în ţara asta, odată cu negrii. Da' eu vorbeam de unii care dau năvală din vapoare drept în New York, şi-apoi împânzesc tot Nordul. Ăia mai mulţi sunt irlandezi, nici

nu-i pricepi când vorbesc; mai sunt însă şi alte neamuri, care nici nu ştiu măcar englezeşte. Cică, nici n-apucă să coboare din vapoare, că prima vorbă ce-o învață e „negrotei" şi apoi se pornesc să se plângă că negrii le iau toate slujbele. Sunt mereu puşi pe bătăi şi pe revolte – mai rău decât sărăntocii albi, ăştia de p-aici.

– Dă, Doamne, să nu-i vedem pe la noi, spuse Irene.

– Calul, din Richmond ți l-ai cumpărat? îl întrebă iute Tom, ca să schimbe vorba.

– Da! Şaptezeci de dolari m-a costat! E-o iapă sură de toată frumusețea. Am socotit că un om liber trebuie să aibă un cal pe măsură. Şi-am gonit-o de i-am scos sufletul pân' la conaşu' Lea...

Era cam pe la începutul lui aprilie şi toți aveau destulă treabă. Cei mai mulți erau în toiul semănatului. Matilda abia pridídea cu curățenia, gătitul şi servitul în casa cea mare, şi aproape că nu-i mai rămânea nici o clipă de răgaz. Pe Tom îl asaltau muşteriii din zori şi până seara târziu, iar Irene, ajunsă cu sarcina în a opta lună, nu era nici ea mai puțin ocupată.

Cu toate acestea, în săptămâna ce urmă, George Cocoşul îi vizită pe rând pe toți. Curând ieşi totuşi la iveală, spre stânjeneala tuturor, că el nu se pricepea câtuşi de puțin la munca câmpului. Când se apropia de Irene sau de Matilda, acestea îi zâmbeau şi se scuzau iute că au o mulțime de treburi ce nu suferă amânare. De câteva ori trecu pe la fierăria lui Tom, să mai schimbe o vorbă. Dar de fiecare dată când apărea el, se încorda atmosfera. Sclavii ce aşteptau acolo începeau dintr-o dată să se agite, iar albii se opreau brusc din vorbă, scuipau cu scârbă şi se răsuceau cu spatele pe băncile de lemn; într-o tăcere bănuitoare, aruncau priviri dispreţuitoare către fularul verde şi jobenul negru.

În astfel de împrejurări, Tom îl văzuse de două ori pe domnul Murray dând s-o pornească spre fierărie, ca să se răzgândească apoi; şi Tom ştia prea bine care era pricina. Matilda spunea că la început, când domnul şi

doamna Murray au aflat de întoarcerea lui George, s-au bucurat de bucuria lor, dar pe urmă au început să tot şuşotească preocupaţi, iar când intra ea se opreau din vorbă.

Oare ce se va alege de George Cocoşul, acum om liber pe plantaţia Murray? Cum va fi privit şi ce avea să facă? Astfel de întrebări frământau mintea tuturor, în afară de a micuţului Uriah.

– Eşti bunicul meu? nu lăsă el să-i scape prilejul de a se băga în vorbă cu omul acela atât de ciudat, care părea că îi tulburase pe toţi cei mari în cele şapte zile de când sosise.

– Cuuum?

George tocmai se întorcea în curtea sclavilor, mâhnit şi frământat de sentimentul că nu-l ia nimeni în seamă. Se uită la copilul ce-l privea cu ochii măriţi de curiozitate.

– Păi, cred că da! îi răspunse el, dând să-şi vadă de drum. Cum ziceai că te cheamă?

– Uriah, domnu'. Bunicule, unde lucrezi?

– Ce tot vorbeşti acolo? îl săgetă el cu privirea. Cin' te-a pus să mă întrebi una ca asta?

– Nimeni. Voiam doar aşa, să ştiu şi eu.

– Nu lucrez nicăieri, îi răspunse el, convins acum că băiatul nu minţea. Eu sunt liber.

– Bunicule... ce-i aia... liber?

Simţindu-se caraghios să stea acolo, în drum, şi să fie luat la întrebări de-un copilaş, George Cocoşul dădu din nou să plece, dar îşi aminti dintr-o dată ceea ce-i spusese Matilda despre băiat:

– Tare-i bolnăvicios... cred c-are ceva la cap. Când mai treci pe lângă el, să bagi de seamă că se holbează după om, chiar dacă i-a întors spatele şi a plecat.

George se întoarse şi el şi, uitându-se la băiat, pricepu ce vrusese Matilda să spună. Într-adevăr, băiatul părea tare plăpând şi-l pironea pe George cu ochii lui largi, ce clipeau iute, cumpănindu-i fiece mişcare ori vorbă. George se simţi stânjenit, iar băiatul îl întrebă din nou:

– Cei aia liber, domnu'?

– Adică nu eşti sclavul nimănui, îi răspunse George, având sentimentul că vorbeşte numai ochilor: dădu să plece apoi.

– Mama zice că faci cocoşii să se lupte. Da' cu cine se luptă?

George se întoarse din nou, gata să-l pună la punct, dar îi văzu chipul atât de curios şi de interesat, şi simți că i se răscoleşte ceva pe dinăuntru: era nepotul lui.

Îl cercetă iscoditor, gândindu-se că trebuie să găsească ceva să-i spună pe înțelesul lui.

– Ți-a povestit maică-ta, sau altcineva, de unde te tragi?

– Cum adică să mă trag, domnu'?

George îşi dădu seama că nu ştia, ori că, dacă i se spusese, nu-şi mai amintea.

– Hai, vino cu mine, băiete!

Găsise, în fine, ceva de făcut. O porni, cu micuțul Uriah pe urme, spre coliba Matildei.

– Acum, aşază-te acolo, pe scaunul ăla, şi nu mă mai sâcâii cu atâtea întrebări. Stai numai acolo şi ascultă ce-ți spun.

– Da, domnu'.

– Taică-tău e fiul meu şi al bunicii Tilda. Pricepi?

– Da, tăticul e băiatul dumitale.

– Aşa-i. Nici nu eşti aşa prost cum pari. Pe mama mea a chemat-o Kizzy. Ea e străbunica ta. Bunica Kizzy. Ia zi şi tu.

– Da, domnu'! Bunica Kizzy.

– Bine! Pe mama ei a chemat-o Bell.

Se uită apoi la băiat.

– Bell a chemat-o.

– Foarte bine! zise George. Iar pe tatăl lui Kizzy, Kunta Kinte.

– Kunta Kinte...

– Bine! Ei, Kunta Kinte şi Bell sunt stră-străbunicii tăi.

Un ceas mai târziu, când Matilda intră agitată în colibă, neştiind ce i se întâmplase micuţului Uriah pe care nu-l găsise nicăieri, dădu de el repetând conştiincios după bunicul lui – „Kunta Kinte", „Ko", „Kamby Bolongo". De data asta, Matilda găsi răgazul să se aşeze şi, plină de mândrie, să-l asculte pe George povestindu-i nepoţelului, vrăjit de-a binelea, cum străbunicul lui african ieşise la marginea satului să taie un copac din care să-şi facă o tobă şi cum a fost atacat pe neaşteptate, prins şi legat în lanţuri, de patru oameni. Apoi, cu un vapor ce l-a trecut peste apa cea mare, a ajuns într-un loc ce se numea 'Naplis, iar de acolo a fost cumpărat de un domn John Waller, care l-a dus pe plantaţia lui din ţinutul Spotsylvania, statul Virginia...

În lunea următoare, George Cocoşul merse şi el cu Tom la cumpărături la Graham, capitala ţinutului. Pe drum, nu scoaseră prea multe vorbe, fiecare rămânând cufundat în propriile lui gânduri. Mergând din prăvălie în prăvălie, George se bucura în sinea lui de demnitatea şi mândria calmă cu care fiul lui, de douăzeci şi şapte de ani, trata cu negustorii albi. Intrară şi într-o băcănie, despre care Tom îi povestise că tocmai fusese cumpărată de fostul şerif al ţinutului, domnul J. D. Cates.

Servindu-i pe cei câţiva clienţi albi, trupeşul Cates păru că nu-i ia în seamă. Tom simţi că vor da de bucluc; ridicându-şi ochii, îl văzu pe Cates privindu-l pe sub sprâncene pe George, care, cu fularul lui verde şi jobenul negru, se fâţâia de colo-colo prin prăvălie, cercetând marfa. Presimţind ceva, Tom se îndreptă spre taică-său să-l scoată din prăvălie, dar vocea lui Cates răsună tăioasă:

– Hei, băiete, ia adu-mi o cană de apă din găleata aia!

Cates se uita ţintă la Tom. Năpădit de fiori de gheaţă, cu chipul împietrit, Tom se îndreptă, sub ameninţarea albului, spre găleată şi se întoarse cu cana plină. Cates sorbi apa dintr-o înghiţitură, de data asta cu ochii aţintiţi

asupra lui George Cocoşul, care rămăsese pe loc clătinând uşor din cap. Cates îi întinse acum cana lui:

– Nu mi-a trecut setea.

Cu mişcări domoale, George Cocoşul scoase din buzunar actul de eliberare, împăturit cu grijă, şi i-l întinse lui Cates, care-l desfăcu şi-l citi.

– Da' ce cauţi p-aici? îl întrebă el rece.

– E tatăl meu, răspunse iute Tom, căci n-ar fi vrut ca taică-său să-l înfrunte cumva. A fost eliberat de curând.

– Şi stă cu voi la domnul Murray?

– Da, domnu'.

– Ar fi cazul ca domnul Murray să cunoască mai bine legile statului nostru, spuse Cates privind cu înţeles la muşteriii albi.

Nedându-şi seama ce voia să zică, nici Tom şi nici George nu răspunseră la nimic. Apoi Cates urmă pe un ton surprinzător de amabil:

– Bine, băieţi, hai duceţi-vă acasă şi nu uitaţi să-i spuneţi domnului Murray c-am să trec să stau niţel de vorbă cu dânsul.

Tom şi George ieşiră în grabă din prăvălie, însoţiţi de râsetele albilor.

În după-amiaza următoare, Cates apăru în galopul calului pe aleea din faţa casei Murray. După câteva minute, când Tom îşi ridică privirea deasupra foalelor, o văzu pe Irene alergând spre fierărie. Îi ieşi în întâmpinare, trecând grăbit pe lângă cei câţiva muşterii ce-l aşteptau.

– Mi-a spus mama Tilda să-ţi spun că conaşu' şi omul ăla alb stau acolo de vorbă, pe verandă. Adică el vorbeşte mai tot timpul, iar conaşu' dă doar din cap.

– Bine, scumpo. Nu te speria. Hai, fugi înapoi, că nu-i nimic, o linişti el.

Apoi, după o jumătate de oră, Irene veni din nou cu vestea că albul plecase, iar conaşu' şi coniţa au început să discute aprins ceva. Nu se întâmplă însă nimic până seara, când Matilda le servi stăpânilor cina; îşi dădu seama că erau neobişnuit de tăcuţi. În cele din urmă,

după ce le aduse cafelele şi desertul, domnul Murray îi spuse cu o voce sugrumată.

– Matilda, spune-i bărbatului tău să vină de îndată pe verandă, că vreau să-l văd.

– Da, domnu'!

Pe George îl găsi la fierăria lui Tom. Auzind despre ce era vorba se strădui să zâmbească, spunând:

– Păi, te pomeneşti c-ar vrea să vadă dacă n-aş putea să-i fac rost de vreun cocoş de lupte.

Aranjându-şi fularul şi înclinându-şi jobenul pe-o sprânceană, o porni în pas vioi către casa cea mare. Domnul Murray se şi afla pe verandă, aşezat într-un balansoar, George se opri la picioarele scării.

– Mi-a spus Tilda că m-aţi chemat, domnu'.

– Da, George, aşa-i! Am să intru direct în subiect. Familia ta ne-a adus nouă multă bucurie şi mulţumire aici, pe moşia asta...

– Da, domnu', îl întrerupse George, şi ei tare vă mai stimează, conaşule!

– Dar tare mi-e teamă că va trebui să rezolvăm o problemă, urmă stăpânul cu voce aspră. Referitor la tine... După câte am înţeles, te-ai întâlnit ieri cu domnul Cates, fostul nostru şerif...

– M-am întâlnit, de ce să mint, conaşule!

– Ei bine, ştii atunci că azi a venit să stea de vorbă cu mine. Mi-a atras atenţia că o lege a statului nostru, Carolina de Nord, interzice oricărui sclav eliberat să rămână pe teritoriul statului mai mult de 60 de zile, altminteri va fi luat din nou în sclavie.

La început, George păru că nu pricepe. Se uita la domnul Murray nevenindu-i să-şi creadă urechilor. Nu putu rosti nici o vorbă.

– Îmi pare rău, băiete! Ştiu că nu ţi se pare drept!

– Da' dumneavoastră, conaşule, ce credeţi? E drept?

Stăpânul şovăi o clipă.

– Să-ţi spun adevărul, nici mie nu mi se pare că-i drept. Dar unde-i lege, nu-i tocmeală. Dacă însă te ho-

tărăşti să rămâi aici, urmă el după o pauză, îţi promit c-o să ne purtăm bine cu tine. Poţi conta pe cuvântul meu.

– Cuvântul dumneavoastră, conaşule? întrebă calm George.

În noaptea aceea, întinşi în aşternut, George şi Matilda rămaseră cu ochii pironiţi în tavan şi cu mâinile încleştate.

– Tilda, îi spuse el după o lungă tăcere, cred că n-am altă alegere decât să rămân. Pare-se din tot ce fac eu se alege praful.

– Nu, George, răspunse ea clătinându-şi uşor capul. Tu eşti primul dintre noi care-a reuşit să-şi capete libertatea. Aşa că trebuie să rămâi liber, ca să fie şi-n neamul ăsta al nostru un om liber. Nu se poate să te întorci din nou în sclavie.

George Cocoşul începu să plângă şi ea îi ţinu isonul.

Două seri mai târziu, nesimţindu-se prea bine, Matilda nu merse împreună cu George să ia cina cu Tom şi Irene. Acolo, vorbiră mai ales despre copilul ce urma să se nască peste două săptămâni.

– Să nu cumva să uitaţi, le spuse el solemn, să-i povestiţi pruncului despre familia noastră, pricepeţi?

– Fii sigur, tată, că nici un copil de-al meu n-o să crească fără să ştie întreaga poveste, îi răspunse Tom, străduindu-se să-i zâmbească. Cred că dacă n-aş face-o, s-ar scula bunica Kizzy din mormânt şi m-ar învăţa ea minte.

Rămaseră apoi tăcuţi, privind la foc. În cele din urmă, George vorbi din nou:

– Am făcut socoteala cu Tilda. Mai am de stat încă patruzeci de zile după legea lor. Dar m-am gândit că nu mai are nici un rost să mai amân... De plecat, tot trebuie să plec, doar.

Sări iute de pe scaun şi-i îmbrăţişă furtunos pe Tom şi pe Irene.

– O să mă întorc, le spuse cu o voce sugrumată. Să aveţi grijă unul de altul!

Şi ieşi pe uşă.

CAPITOLUL 37

La începutul lui noiembrie 1860, Tom se grăbea să-şi termine treaba înainte de a se lăsa întunericul. Apoi, stingând focul, se îndreptă obosit spre casă, să cineze împreună cu Irene, care o alăpta pe Maria, fetiţa lor de şase luni. Mâncară în tăcere, căci Irene îşi zise că n-are rost să-i întrerupă gândurile. Apoi merseră şi ei împreună cu ceilalţi în coliba Matildei, să spargă şi să cureţe nuci de hickory pe care ea şi Irene, din nou însărcinată acum, urmau să le folosească de sărbători la plăcinte şi prăjituri.

Tom le ascultă o vreme vorbind ba de una, ba de alta şi apoi, cum se lăsase o clipă de tăcere, se îndreptă în scaun şi spuse:

– V-aduceţi aminte că de multe ori v-am spus că i-am tot auzit pe albi, la fierărie, vorbind aprins şi înjurându-l pe domnul ăla, Lincoln? Ehe, să-i fi auzit azi ce le mai turuia gura, căci l-au ales preşedinte! Şi d-acolo, de la Casa Albă, ce-o să se mai pornească el împotriva Sudului şi-a ălora de au sclavi...

– De-abia aştept s-aud ce-o să zică conaşu' Murray de asta, spuse Matilda. Că mereu îi spunea coniţei că, dacă Nordul şi Sudul şi-or da vreodată cărţile pe faţă, atunci să te ţii...

– Din câte am auzit, continuă Tom, împotriva sclaviei sunt mult mai mulţi oameni decât ne închipuim noi. Şi nu numai acolo, în Nord. Azi aproape că nici nu mi-a mai stat mintea la treabă. Mi-am tot bătut capul cu asta. Pare de necrezut, dar s-ar putea să vină o vreme când n-or să mai fie sclavi deloc.

– Ei, n-o să apucăm noi vremea asta, îl întrerupse acru Ashford.

– Poate că ea o s-o apuce, spuse Virgil arătând spre fetiţa Irenei.

– N-aş crede, zise şi Irene, deşi tare mi-ar plăcea. Dacă stai să socotoceşti cât costă toţi sclavii din Sud,

când numai un muncitor la câmp face opt, nouă sute de dolari, ia gândiți-vă ce de bani! Nici Dumnezeu n-are atâția! Şi-n afară de asta, cine ar mai munci? Ştii şi tu, spuse ea privindu-l pe Tom, că albii n-or să renunțe la aşa ceva.

– Or să se lupte pe viață şi pe moarte, spuse Ashford. Şi ei sunt mult mai numeroşi ca noi. Cum o să putem noi învinge?

– Dacă stăm să ne gândim la toată țara, grăi Tom, s-ar putea să fie împotriva sclaviei tot atâția oameni câți sunt pentru ea.

La începutul lui decembrie, într-o seară târziu, imediat după ce domnul şi doamna Murray se întorseseră cu trăsura de la o plantație învecinată unde cinaseră, Matilda dădu năvală în coliba lui Tom.

– Ce-i aia „secesiune"? îi întrebă ea, dar cum ei ridicară mirați din umeri, vorbi mai departe: Ei, conaşu' zice că tocmai asta a făcut Carolina de Sud. Din câte-am înțeles eu, conaşu' a explicat că statul nostru ar fi ieşit din Statele Unite.

– Cum să iasă, aşa, din țară? întrebă Tom.

– Păi, ce nu-s albii ăştia în stare să facă?

Tom nu le povestise că, în ziua aceea, muşteriii albi tunaseră şi fulgeraseră, zicând c-or să curgă râuri de sânge până or ajunge ei ca, la presiunea Nordului, să renunțe la ceva ce ei numeau „drepturile statelor" şi dreptul de a avea sclavi.

– N-am vrut să vă mai sperii şi pe voi, dar cred mai mult ca sigur c-o să fie război.

– Vai, Doamne! Şi unde-o să fie război, Tom?

– Dumneata ce crezi, mamă, că există locuri anume făcute pentru război, aşa ca cimitirele sau ca terenul de picnic?

– Măcar să nu fie p-aici, prin împrejurimi!

– Ia să nu-mi spuneți voi mie că albii au de gând să se omoare între ei pentru noi, negrii, spuse Irene zeflemitor.

Dar, pe zi ce trecea, veştile pe care le auzea Tom la fierărie îl convingeau că nu se înşelase. Unele din veştile

astea le spunea familiei, dar altele nu, căci nu voia să-i îngrijoreze fără pricină şi nici el singur nu-şi dădea seama dacă-i era teamă de evenimentele viitoare, ori dacă le aştepta cu nerăbdare. Putea însă simţi cum creşte neliniştea alor săi, la fel ca şi circulaţia pe drumul cel mare, căci veşnic treceau în goană pe lângă plantaţie tot mai mulţi călăreţi albi şi tot mai multe cabriolete. Nu era zi în care să nu apară cineva pe aleea ce ducea spre casă ca să stea de vorbă cu domnul Murray, iar Matilda recurgea la tot felul de şiretlicuri să se poată apropia, prefăcându-se că mătură sau şterge praful prin preajma lor. Şi încetul cu încetul, în următoarele câteva săptămâni, schimburile de veşti ale celor din familia sclavilor, discuţiile mânioase şi speriate ale albilor îi făceau pe toţi să îndrăznească să creadă că, într-adevăr, dacă va fi război, cum „yankeii" ieşeau mereu învingători, s-ar putea într-adevăr să fie eliberaţi.

Tot mai mulţi sclavi negri, care-i aduceau lui Tom câte ceva de reparat, povesteau că stăpânii lor deveniseră tare bănuitori şi se fereau, coborându-şi vocile ori chiar scriindu-şi ce aveau de spus, ori de câte ori intrau în camere până şi cei mai vârstnici şi mai credincioşi sclavi ai familiei.

– Cel mai bun lucru ce ne rămâne de făcut e să facem pe proştii, ca şi cum nici n-am avea habar de ce se întâmplă, fu Tom de părere.

Matilda chibzui la ce spusese Tom, dar îşi puse în minte să facă altfel. Şi într-o seară, după ce servi desertul, intră în sufragerie şi, plesnindu-şi mâinile, spuse:

– Doamne, Dumnezeule, iertaţi-mă, conaşule şi coniţo, vroiam doar să vă spun că tare înfricoşaţi suntem şi eu şi ai mei de câte ori auzim de „yankei" şi murim de groaza lor. Şi tare v-am ruga s-aveţi grijă de noi, dacă s-o întâmpla ceva.

Cu mare satisfacţie, băgă de seamă cum chipurile stăpânilor se luminează a aprobare şi uşurare.

– Păi, şi aveţi de ce să fiţi speriaţi, îi spuse doamna Murray. Yankeii ăia nu vă vor în nici un fel binele!

– Să n-aveţi însă nici o grijă, o linişti domnul Murray, n-o să se întâmple nimic.

Când Matilda le povesti scena, se amuzară cu toţii şi până şi Tom râse, istorisindu-le şi el apoi ceva şi mai hazliu. Auzise că un grăjdar din Melville se descurcase într-o împrejurare asemănătoare cam aşa: când stăpânul îl întrebase de partea cui va fi dacă izbucneşte războiul, el ar fi răspuns:

– Conaşule, aţi văzut vreodată doi câini bătându-se pentru un os? Ei bine, osul ăla suntem noi, negrii.

Sărbătorile de iarnă trecură aproape neobservate în întreg ţinutul Alamance. Cam la câteva zile, muşteriii lui Tom mai dădeau de ştire despre secesiunea altor state din Sud: la început Mississippi, apoi în ianuarie 1861 Florida, Alabama, Georgia şi Louisiana, iar în prima zi a lunii februarie, Texasul. Şi toate acestea s-au unit într-o Confederaţie a statelor sudice, cu un preşedinte al lor, Jefferson Davis.

– Domnul ăla, Davis, şi o liotă întreagă de senatori sudişti, congresmeni şi ofiţeri superiori din armată, le povesti Tom alor săi, şi-au dat demisia şi se întorc acasă.

– A venit unul azi şi i-a spus conaşului că judecătorul ăl bătrân, Ruffin, pleacă mâine de la Haw River la Washington D. C., la o conferinţă de pace, spuse Matilda.

După câteva zile, Tom auzi însă de la muşteriii lui că judecătorul Ruffin se întorsese, recunoscând cu tristeţe că n-a dat nici un fel de roade conferinţa de pace, căci s-a încheiat cu certuri aprinse între delegaţii mai tineri din Nord şi Sud. Un vizitiu negru îi mai povesti că auzise dintr-o sursă sigură, de la portarul tribunalului din ţinutul Alamance, că vreo mie patru sute de albi din ţinutul lor (printre care şi domnul Murray) se întruniseră şi că domnul Holt, fostul stăpân al Irenei, şi alţi oameni de vază, strigaseră că trebuie împiedicat războiul şi bătuseră cu pumnul în masă, numindu-i trădători pe toţi cei care se

însoţeau cu confederaţii. Portarul îi mai spuse şi că fusese ales un anume domn Giles Mebane, care să ducă la convenţia secesiunii statului votul de patru la unu al ţinutului Alamance ca să rămână în Uniune.

Familia sclavilor cu greu mai putea ţine pasul cu evenimentele pe care le povesteau în fiecare seară Matilda şi Tom. În martie, numai într-o singură zi aflară că preşedintele Lincoln depusese jurământul, că la o ceremonie uriaşă în Montgomery, Alabama, fusese desfăşurat steagul Confederaţiei şi că Jeff Davis, preşedintele Confederaţiei, declarase abolirea comerţului cu sclavi africani. Ei, şi lucrul acesta nu-l putură ei pricepe în ruptul capului cum de-l făcuse, căci ştiau care îi era părerea despre sclavie. La câteva zile după aceea, tensiunea se încordă şi mai mult când se află că legislatura Carolinei de Nord chemase de urgenţă sub arme douăzeci de mii de voluntari.

Vineri, 12 aprilie 1861, dis-de-dimineaţă, domnul Murray plecase la o întrunire în oraşul Mebane, iar Lewis, James, Ashford, micuţa Kizzy şi Mary se aflau la câmp, transplantând răsadurile de tutun, când băgară de seamă că pe drumul cel mare treceau în galop neobişnuit de mulţi călăreţi albi. Cum unul dintre călăreţi, încetinindu-şi goana, le arătă mânios pumnul şi le strigă ceva ce nu putură auzi, Virgil o trimise pe micuţa Kizzy să dea fuga acasă să le spună lui Tom, Matilda şi Irene că trebuie să se fi întâmplat ceva.

Văzând că fata nu-l poate lămuri în nici un fel, Tom îşi pierdu răbdarea, cât era el de calm.

– Şi ce-a strigat la voi? vru el să ştie.

Dar ea nu putu decât să-i mai spună încă o dată că nu putuseră înţelege, căci călăreţul trecuse prea departe de ei.

– Mai bine mă sui pe catâr şi mă duc să aflu ce s-a întâmplat!

– Cum să pleci fără permis de trecere! îi strigă Virgil, care tocmai venea cu căruţa.

– Trebuie să încerc! îi strigă şi Tom la rândul lui.

Când ajunse el la drumul cel mare, călăreţii goneau mai ceva ca la curse şi îşi dădu seama că goneau spre Atelierele Companiei, unde ştirile soseau prin firele de telegraf, agăţate în vârful stâlpilor celor înalţi. Alergând năuci înainte, unii călăreţi mai strigau câte ceva altora, dar nici aceştia nu păreau să ştie mai mult decât el. Trecând pe lângă sărăntoci albi şi negri, ce veneau alergând pe jos, Tom înţelese că trebuie să fie ceva foarte grav, iar când ajunse în curtea atelierelor de reparaţii, i se opri inima văzând mulţimea fremătătoare din jurul telegrafului.

Sări jos de pe catâr, pe care-l priponi, şi dădu fuga în jurul mulţimii de albi, care se agitau şi-şi tot aruncau privirile la firele de telegraf, de parcă s-ar fi aşteptat să vadă ceva venind pe ele. Într-o parte, mai retras, dădu de un grup de negri şi auzi ce flecăreau.

– Pentru noi, acu' conaşu' Linkum o să se lupte...

– Ehei, vezi că pân-la urmă se uită Dumnezeu şi la negrii...

– Mie nu-mi vine să-mi cred urechilor...

– Să fim noi liberi, Doamne, liberi...

Trăgând pe un bătrân de-o parte, Tom află ce se întâmplase. Trupele din Carolina de Sud deschiseseră focul asupra fortului Sumter din portul Charleston, iar la ordinul preşedintelui Davis, fuseseră cucerite alte douăzeci şi nouă de baze federale din Sud. Aceasta însemna că începuse războiul. După ce Tom se întoarse acasă cu vestea, înainte de venirea stăpânului, săptămâni la rând fură năpădiţi cu tot felul de ştiri duse din gură în gură. Aflară că, după un asediu de două zile, fortul Sumter se predase doar cu pierderea a cincisprezece vieţi de ambele părţi şi că mai bine de o mie de sclavi baricadau cu saci de nisip intrările în portul Charleston. După ce-l înştiinţă pe preşedintele Lincoln că statul său nu-i va da trupe, John Ellis, guvernatorul Carolinei de Nord, a făgăduit armatei Confederaţiei câteva mii de soldaţi înarmaţi.

Preşedintele Davis a făcut apel către toţi albii din Sud, între optsprezece şi treizeci şi cinci de ani, să se angajeze să lupte ca voluntari chiar şi trei ani, iar fiecare al zecelea sclav de pe orice plantaţie să presteze muncă neplătită pentru război. Generalul Robert E. Lee s-a retras din armatele Statelor Unite şi a preluat comanda armatei din Virginia. Iar unii pretindeau că nu mai e clădire guvernamentală în Washington D.C. care să nu fie înţesată cu soldaţi înarmaţi şi baricadată cu fier şi ciment de teama năvălirii sudiştilor.

În răstimp, albii din ţinutul Alamance se îngrămădeau să se înscrie voluntari, ca să plece la luptă. Tom auzise de la un vizitiu negru că stăpânul acestuia îl chemase pe cel mai de credinţă servitor al casei şi-i spusese:

– Ei, băiete, te las să ai tu grijă de coniţa şi de copii până mă întorc eu, pricepi?

O mulţime de albi din vecinătate treceau să pună potcoave cailor înainte de a se alătura la Mebane companiei „Hawfields", proaspăt formate, ce urma să se suie în trenul ce-i aştepta să-i ducă la un teren de instrucţie din Charlotte. Un alt vizitiu negru, care-şi dusese stăpânii să-şi conducă fiul cel mare acolo, îi povestea lui Tom că femeile vărsau şiroaie de lacrimi, iar tinerii aplecaţi peste geamurile trenurilor răcneau de tremura văzduhul:

„Ne ducem doar să-i izgonim pe afurisiţii ăia de yankei şi ne întoarcem cât ai zice peşte!"

CAPITOLUL 38

Târziu în noaptea aceea, la lumina lămpii, Tom şedea pentru a doua oară lângă pat, iar Irene îi strângea mâinile cu putere; când durerile se înteţiră, iar gemetele ei se prefăcură în ţipete, el dădu fuga afară s-o cheme pe maică-sa. În ciuda orei târzii, Matilda nu dormea nici ea şi auzise strigătul. Aşa că o găsi afară, strigând în urmă

către micuța Kizzy şi Mary, care se iviseră şi ele, cu ochii măriți de emoție:

– Puneți nişte apă la fiert şi aduceți-mi-o iute!

Într-o clipită, toți ceilalți membri ai familiei şi-au scos capetele din colibele lor, iar cei cinci frați i s-au alăturat lui Tom, care se plimba agitat şi se crispa la fiecare strigăt al Irenei. Iar la prima ivire a zorilor, când răsună strigătul ascuțit al pruncului, se repeziră cu toții la el, chiar şi Ashford, îl bătură pe spate şi-i strânseră mâinile şi nu după mult timp, în pragul colibei se ivi fericită Matilda, care-i strigă:

– Tom, mai ai o fetiță!

Şi după ce se lumină de-a binelea Tom, şi apoi şi restul familiei, se repezi s-o vadă pe micuța cu chipul arămiu boțit şi pe Irene, care, deşi slăbită, zâmbea totuşi. Matilda duse vestea şi în casa cea mare, pregăti în grabă prânzul de dimineață, iar după ce terminară de mâncat, domnul şi doamna Murray veniră şi ei în curtea sclavilor să vadă pruncul nou-născut pe moşia lor. Tom acceptă cu bucurie dorința Irenei s-o boteze pe cea de-a doua fiică a lor Ellen, după numele mamei ei. Era atât de fericit că era din nou tată, încât doar într-un târziu îşi aminti cât de mult îşi dorise un băiat.

A doua zi după-amiază, Matilda se hotărî să treacă pe la fierărie.

– Uite, Tom, ştii la ce m-am gândit eu?

– Prea târziu, mamă, îi răspunse el zâmbind. I-am şi anunțat pe toți ceilalți şi tocmai aveam de gând să-ți spun şi dumitale, să veniți să ne îngrămădim cum om putea cu toții în coliba noastră, duminica seara, să auziți cum am să-i spun şi pruncului ăstuia povestea neamului nostru, aşa cum am făcut când s-a născut Maria.

Şi, aşa cum plănuiseră, toată familia s-a întrunit, iar Tom le-a povestit, întocmai cum făcuseră altădată răposata bunică Kizzy şi George Cocoşul; după aceea au început să spună în glumă că, dacă s-ar întâmpla cumva ca vreunul dintre ei să uite să povestească copiilor lui

istoria familiei, atunci, cu siguranță că bunica se va scula din mormânt şi le-o va spune chiar ea.

Emoția naşterii celui de-al doilea copil al lui Tom şi al Irenei fu iute spulberată de războiul ce se apropia cu repeziciune. Potcovind cai şi catâri, meşterind şi dregând tot felul de unelte, Tom trăgea cu urechea la fiece vorbă ce-o schimbau muşteriii albi şi se încorda deznădăjduit ori de câte ori îi auzea bucurându-se de vreo victorie a confederaților. O dată albii se porniseră să strige, să se bată pe spate şi să-şi arunce pălăriile în aer în timp ce vorbeau despre o bătălie ce-o numeau „Bull Run"; povesteau că yankeii care mai scăpaseră cu viață o rupseseră la fugă sau că, de îndată ce auzeau că vine armata sudistă, făceau stânga împrejur. Cu aceeaşi bucurie au întâmpinat o altă înfrângere a yankeilor la „Wilson's Creek" în Missouri, şi nu mult după aceea încă una la „Ball's Bluff", în Virginia, unde căzuseră sute de yankei, printre care şi un general ciuruit de gloanțe – prieten apropiat de-al lui Lincoln.

– Să fi văzut cum mai țopăiau albii ăia şi râdeau zicând că preşedintele Lincoln s-a pornit pe plâns ca un copil, când a auzit de moartea prietenului său, povesti Tom familiei lui întristate.

Spre sfârşitul anului 1861, după ce numai din ținutul Alamance porniseră la război douăsprezece companii, Tom nu mai povestea decât o parte din veştile pe care le auzea, căci n-ar fi făcut altceva decât să adâncească mâhnirea alor săi.

– Apăi, dac-o mai ține aşa, doar Domnul mai ştie dac-om ajunge vreodată liberi! spuse Matilda într-o duminică seara, privind chipurile abătute ale tuturor.

Un timp, nimeni nu spuse nimic, apoi vorbi Lilly Sue, care-şi îngrijea copilul bolnav:

– Atâta vorbărie cu libertatea asta... Eu nu mai trag nici o nădejde de-acum înainte...

Într-o după-amiază din primăvara anului următor, pe aleea din fața casei Murray apăru un călăreț în galop

mărunt, îmbrăcat în uniforma cenuşie de ofiţer al armatei confederate. Chiar de departe, înfăţişarea lui îi păru cunoscută lui Tom, iar când se apropie, îl recunoscu pe Cates, fostul şerif al ţinutului, proprietarul băcăniei, din pricina căruia domnul Murray trebuise să-l oblige pe George Cocoşul să părăsească statul. Tom îl urmări atent cum descalecă şi se face nevăzut în casa cea mare. Nu trecu mult, că Matilda şi veni în goană la fierărie, încruntată şi îngrijorată.

– Te cheamă conaşu', Tom. Şade de vorbă cu Cates, neisprăvitul ăla de băcan. Ce-or fi vrând de la tine?

– De un' să ştiu eu, mamă? Nu-i mai bine să mă duc întâi să văd despre ce este vorba?

Luându-şi o înfăţişare serioasă, Tom o porni cu sufletul greu spre casa cea mare.

– Tom, îl cunoşti pe domnul maior Cates, îi spuse domnul Murray.

– Da, domnu', răspunse Tom fără să-şi ridice ochii la Cates, a cărui privire o simţea aţintită asupra sa.

– Dânsul mi-a povestit că acum comandă un corp nou de cavalerie, încartiruit lângă Atelierele Companiei, şi că ar avea nevoie de tine să le potcoveşti caii.

Lui Tom i se puse un nod în gât. Îşi auzi vorbele răsunând dogit:

– Asta-nseamnă că mă duc şi eu la război, conaşule?

– N-avea nici o teamă, n-o să lupte alături de mine nici picior de negrotei, îi răspunse domnul Cates dispreţuitor. Ce! S-o ia la fugă cum aude primul glonte? De tine avem nevoie doar să ne potcoveşti caii pe terenul de instrucţie.

– Da, domnu', răsuflă Tom uşurat.

– Uite cum am aranjat cu domnul maior: vei lucra la cavalerie o săptămână, iar săptămâna următoare acasă pentru mine, şi tot aşa cât o ţine războiul. Şi se pare că n-o să mai dureze mult. Când vreţi să înceapă? îl întrebă apoi domnul Murray pe Cates.

– Chiar de mâine dimineaţă, dacă n-aveţi nimic împotrivă, domnule Murray.

– Sigur că da, e doar datoria noastră să dăm o mână de ajutor pentru Sud, răspunse domnul Murray iute, părând mulțumit că are ocazia să pună şi el umărul la eforturile tuturor pentru război.

– Sper că negroteiul ăsta să-şi înțeleagă menirea acolo, mai adăugă Cates. La armată nu-i trai dulce, ca pe plantație.

– N-aveți nici o grijă, Tom ştie să se poarte! spuse domnul Murray privindu-l plin de încredere pe Tom. Îi scriu diseară permisul de drum şi-i dau un catâr, să se poată prezenta mâine dimineață la datorie.

– Bine, atunci, spuse Cates şi, uitându-se apoi la Tom, urmă: Potcoave avem noi, dar să-ți aduci uneltele cu tine. Şi, să ştii, avem nevoie de treabă bună şi făcută iute. N-avem vreme de pierdut!

– Da, domnu'!

Cu lădița de unelte de potcovit adunate în pripă, prinsă de şaua catârului, Tom se apropia de atelierele Companiei. Întinderea din jur, până atunci umbrită ici şi colo de vreun copac, era acum presărată cu şiruri nesfârşite de corturi mici. Nu departe de el auzi sunet de corn şi pocniturile flintelor, iar când văzu că se apropie o patrulă călare, se încordă din tot trupul.

– Hei, încotro, negroteiule? Nu vezi c-aici e armată?

– M-a chemat domnul maior Cates să vin să potcovesc caii, răspunse iritat Tom.

– Aha, cavaleria e într-acolo..., îi arătă patrula. Hai, marş d-aici, să nu te-mpuşte careva...

Dând pinteni catârului, Tom ajunse curând pe o ridicătură, de unde putu zări patru şiruri de călăreți executând tot felul de manevre, iar în spatele ofițerilor care îi comandau, îl văzu pe maiorul Cates răsucindu-se mândru nevoie mare pe calul său. Îşi dădu seama că maiorul îl văzu şi-i făcu un semn, după care se îndreptă spre el un alt soldat călare.

– Tu eşti fierarul negrotei?

– Da, domnu'!

Patrula îi făcu semn către un pâlc de corturi.

– O să stai şi-o să lucrezi acolo, lângă corturile pentru gunoi. Fă bine şi te instalează mai iute, ca să începem să-ţi şi trimitem caii.

În prima lui săptămână de lucru pentru cavaleria confederaţilor, şiruri nesfârşite de cai ce aveau mare nevoie de potcoave noi se perindară pe dinaintea lui Tom, iar el îi potcovea din zori până la căderea întunericului, de i se împăienjeneau ochii de-atâtea potcoave câte vedea. Tot ce-i auzea pe tinerii cavalerişti spunând, dovedea clar că la fiecare bătălie yankeii erau puşi pe fugă, aşa că Tom se întoarse acasă abătut şi dezgustat.

Femeile din curtea sclavilor erau tare neliniştite. Încă din noaptea trecută şi în dimineaţa ce urmase, nu-i putuseră da de urmă micuţului Uriah, copilul cel veşnic bolnăvicios al lui Lilly Sue. La câtva timp după întoarcerea lui Tom, în timp ce Matilda mătura terasa de la intrare, auzise nişte zgomote ciudate şi, căutând ea în dreapta şi-n stânga, dădu peste băieţelul înfometat şi înlăcrimat ascuns în beciul casei celei mari.

– Păi, voiam să aud ce zice conaşu' şi coniţa despre eliberarea noastră, a negrilor, da' acolo în beci n-am putut auzi nimic, le spuse el.

Tom le povesti apoi tuturor întâmplările din săptămâna ce trecuse.

– Din ce-am văzut ori am auzit, nu-i nici un semn c-o fi mai bine, încheie el.

– Liberi tot n-am fost niciodată, aşa că n-o să pierdem mare lucru, încercă în zadar Irene să-i liniştească puţin.

– Să vă spun drept, tare mi-e teamă că după toate astea o să fie şi mai rău ca înainte.

Cea de-a doua săptămână de lucru pentru cavaleria confederaţilor, Tom şi-o începu stăpânit de aceeaşi tristă presimţire. În cea de-a treia noapte, auzi un zgomot ce părea că vine dintr-unul din corturile de gunoaie din apropiere. Tom, bâjbâi pe întuneric şi apucă ciocanul lui de fierar, iar apoi ieşi afară, străduindu-se să vadă ceva la

lumina slabă a lunii. Tocmai când începuse să se încredinţeze că auzise scormonitul vreunui animal mai mic, zări o nălucă strecurându-se afară din cortul de gunoaie şi mâncând ceva din palmă. Apropiindu-se mai mult, se pomeni în faţa unui tânăr alb, slab şi supt la faţă. O clipă se priviră lung în lumina lunii, ca după aceea tânărul alb s-o rupă la fugă. N-apucă însă să străbată nici zece yarzi că se împiedică de ceva ce zornăi destul de tare, dar el nu se pierdu cu firea şi se făcu nevăzut în întuneric. Santinele înarmate apărură de îndată cu felinare şi muschete şi-l găsiră pe Tom cu ciocanul în mână.

– Umbli după furat, negroteiule?

Abia atunci îşi dădu Tom seama în ce bucluc se băgase. Dacă ar fi tăgăduit sus şi tare că nu avea de gând să fure, ar fi însemnat să-l facă pe alb mincinos, ceea ce era o vină şi mai rea decât furtul. Străduindu-se să pară convingător, Tom nu reuşi, în disperarea lui, decât să bâiguie:

– Am auzit ceva şi m-am repezit să văd ce-i... şi-am văzut un alb umblând prin gunoaie, conaşule, da' a luat-o la fugă...

Schimbând priviri neîncrezătoare, cele două santinele izbucniră într-un râs dispreţuitor.

– Tare proşti ne crezi pe noi, negroteiule! Las' că ne-a spus el maiorul Cates să fim cu ochii pe tine! O să intri pe mâna lui de îndată ce s-o scula, mâine dimineaţă, băiete!

Nedezlipindu-şi ochii de la fierar, santinelele se sfătuiră în şoaptă.

– Ascultă, băiete, ia lasă tu ciocanul ăla jos! îi spuse unul din ei.

Instinctiv, pumnul lui Tom se încleştă şi mai tare pe mânerul ciocanului. Santinela făcu un pas înainte şi aţinti muscheta în dreptul pântecului lui Tom.

– Dă-i drumul, n-auzi?

Tom deschise pumnul şi auzi ciocanul izbindu-se de pământ. Santinelele îi făcură semn s-o pornească înainte, iar după un timp îi porunciră să se oprească într-un lumi-

niş, în fața unui cort, dinaintea căruia se afla o altă santinelă înarmată.

– Am dat peste negroteiul ăsta care fura, spuse unul dintre oamenii care-l aduseseră, arătând cu capul spre cortul cel mare. Am fi avut noi grijă de el, dar maiorul ne-a spus să fim cu băgare de seamă şi să-i raportăm personal orice s-ar ivi. Ne întoarcem când s-o scula dumnealui.

Îl lăsară pe Tom în grija celeilalte santinele, care privindu-l disprețuitor îi porunci răstit:

– Hai, întinde-te pe spate, negroteiule! Ai grijă să nu te mişti, că s-a terminat cu tine!

Tom se întinse aşa cum i se spusese. Pământul era rece. Încercă să socotească ce s-ar putea întâmpla, îşi cumpăni şansele de scăpare şi apoi urmările. Văzu cum se ivesc zorile, apoi se întoarseră cele două santinele, căci zgomotele din cort dovedeau că maiorul Cates se sculase. Una dintre santinele strigă:

– Permiteți să vă raportăm, domnule maior?

– Ce anume? auzi Tom vocea morocănoasă dinăuntru.

– L-am prins azi noapte pe fierarul ăla negrotei furând, domnule maior!

O clipă nu veni nici un răspuns.

– Unde-i acum?

– L-am luat prizonier şi-i chiar aici, să trăiți!

– Vin acum!

După încă o clipă, uşa de pânză a cortului se dădu în lături, iar maiorul Cates păşi afară şi rămase în loc, măsurându-l pe Tom ca o pisică ce-şi aținteşte ochii pe o biată pasăre.

– Aha, negrotei îngâmfat! Aud că te-ai apucat de furat! Cred că ştii ce păţeşte cineva la noi, la armată, pentru aşa ceva!

– Conaşule, să vedeți... începu Tom să-i povestească aprins ceea ce se întâmplase. Părea tare înfometat, conaşule, sfârşi el, şi scormonea prin gunoaie.

– Aşa, va să zică, acum mai născoceşti şi-un alb care să mănânce spurcăciuni. Las' că ne-am mai întâlnit noi şi altă dată, şi-n afar' de-asta, ştiu eu ce soi eşti, negroteiule! De neisprăvitul de taică-tău, negroteiul ăla liber, am avut eu grijă, dar tu mi-ai scăpat! Acum, însă, te-am prins sub legile războiului.

Lui Tom nu-i veni să-şi creadă ochilor când îl văzu pe Cates îndreptându-se cu paşi mari spre un stâlp din apropiere, unde-i era atârnată şaua cu un bici la oblânc. Îi scăpărau ochii cântârindu-şi şansele de scăpare, dar, pe măsură ce Cates se apropia, văzu cele trei santinele că îşi ridicau puştile spre el; faţa maiorului se schimonosi şi, ridicând biciul împletit, îl lăsă să cadă ca o flacără mistuitoare peste umerii lui Tom, o dată, de două ori, de mai multe ori...

Tom o porni împleticindu-se, orbit de mânie, către locul unde potcovea caii şi, fără să-i mai pese de ce s-ar putea întâmpla dacă ar fi provocat, îşi înşfăcă sculele, se azvârli în spinarea catârului şi nu se mai opri decât la casa domnului Murray. Acesta îl ascultă şi, pe măsură ce Tom povestea, se înroşea de mânie.

– Conaşule, eu acolo nu mă mai duc, fie ce-o fi.

– Acum te simţi bine, Tom?

– La trup nu-s vătămat conaşule, dacă la asta vă gândiţi, dar la suflet m-a rănit, conaşule!

– Uite, ai cuvântul meu de onoare. Dacă apare cumva maiorul cu chef de harţă, sunt gata să merg chiar până la generalul lui, la nevoie. Te rog să mă crezi că-mi pare rău de ce s-a întâmplat. Întoarce-te acum în atelierul tău şi vezi-ţi de treabă!

Domnul Murray şovăi o clipă, apoi urmă:

– Tom, ştiu că nu eşti cel mai mare din familie, dar şi eu şi doamna Murray te considerăm capul familiei şi am vrea să le spui tuturor că de-abia aşteptăm să scăpăm de yankeii ăştia, ca să putem trăi liniştiţi împreună tot restul vieţii. Că ăştia nu sunt altceva decât nişte diavoli!

– Da, domnu', răspunse Tom, gândindu-se că unui stăpân alb nu-i este cu putinţă să priceapă că nu poţi trăi liniştit atunci când eşti sclavul cuiva.

În primăvara anului 1862, Irene rămase din nou însărcinată, iar din veştile ce le auzea zilnic, Tom înţelese că ţinutul Alamance părea să se afle în centrul liniştit al unui adevărat taifun de război care se desfăşura în alte părţi. Astfel auzi de o luptă la Shiloh, unde atât yankeii cât şi confederaţii uciseseră sau răniseră mai bine de patruzeci de mii de oameni de fiecare parte, încât supravieţuitorii abia mai puteau răzbate printre morţi. Bătălia aceea părea mai mult o retragere, dar nu încăpea îndoială că yankeii pierdeau majoritatea bătăliilor importante. Cam pe la sfârşitul lui august, Tom îi auzi pe albi povestind cu multă bucurie că, într-o a doua bătălie la Bull Run, yankeii se retrăseseră pierzând doi generali, iar sute de ostaşi de-ai lor se căzneau să se retragă spre Washington, D.C., unde se spunea că cetăţenii fugeau înspăimântaţi, în timp ce funcţionarii baricadau clădirile federale, banii tezaurului şi ai băncii erau trimişi la New York, iar pe râul Potomac stătea un vas de război cu motoarele pornite, gata să-l adăpostească pe preşedintele Lincoln şi personalul său. Şi la nici două săptămâni mai târziu, la Harpers Ferry, forţele conferedate conduse de generalul Stonewall Jackson au luat unsprezece mii de prizonieri yankei.

– Tom, nu mai vreau să aud nimic despre războiul ăsta groaznic, îi spuse Irene într-o seară de septembrie, pe când şedeau uitându-se la focul din vatra căminului, după ce bărbatul ei îi povestise de şiruri lungi de soldaţi confederaţi şi yankei care se înfruntaseră şi se uciseseră într-un loc numit Antietam. Eu stau aici cu cel de-al treilea prunc în pântece şi nu se face să vorbim tot timpul numai despre lupte şi omoruri.

Îşi întoarseră capetele amândoi deodată, auzind un zgomot atât de uşor încât nu-l mai luară apoi în seamă. După un timp îl auziră însă din nou, de data aceasta ca

un ciocănit slab. Irene, fiind mai aproape de uşă, se ridică şi deschise, iar Tom auzi cu mirare vocea rugătoare a unui alb:

– Vă rog să mă iertați. Nu aveți cumva ceva de mâncare? Îmi este tare foame!

Întorcându-se, Tom era cât pe ce să cadă de pe scaun recunoscând chipul tânărului alb pe care-l surprinsese printre gunoaie, la postul de cavalerie. Venindu-şi iute în fire şi temându-se de vreo cursă, Tom rămase înțepenit, în timp ce nevasta lui răspundea fără nici o bănuială:

– Păi, nu ne-au mai rămas decât nişte turte de mălai reci de la cină.

– Îs bune şi astea, că de două zile n-am pus nimic în gură.

Convins că nu era decât o coincidență ciudată, Tom se sculă de pe scaun şi se duse şi el la uşă:

– Va să zică, ne ocupăm cu cerşitul, nu-i aşa?

O clipă tânărul îl privi batjocoritor, apoi ochii i se măriră şi pe dată se făcu nevăzut, uimind-o pe Irene, care se îngrozi când Tom îi povesti tocmai pe cine avusese de gând să omenească.

Cei din curtea sclavilor aflară despre arătarea de necrezut doar în seara următoare, când Matilda le povesti tuturor că, imediat după prânzul de dimineață, „un flăcău alb, sărac şi costeliv" apăruse pe negândite la uşa bucătăriei, rugându-se jalnic să-i dea ceva de mâncare; ea îi dăduse un blid de tocană rece, pentru care omul nu mai contenea cu mulțumirile, ca imediat după aceea să se facă nevăzut. Ceva mai târziu găsise blidul gol pe treptele bucătăriei. După ce Tom îi lămuri cine era tânărul, adăugă:

– Şi dacă-i dați de mâncare, cred c-o să mai rămână p-aici. Poate că doarme pe undeva, prin pădure. Eu n-am încredere în el; să nu-mi spuneți mie pe nume, dacă n-o da careva de bucluc!

– Ba n-o să fie aşa! exclamă Matilda. Las' c-o să am eu grijă! Dacă se mai arată înc-o dată, o să-i spun să

aştepte, aşa ca şi când i-aş pregăti ceva de mâncare, iar eu mă duc drept la conaşu' să-i spun.

În dimineața următoare, tânărul pică în cursă. Înştiințat de Matilda, domnul Murray ieşi iute pe uşa din față şi o luă pe după casă, în vreme ce Matilda ajunse în bucătărie tocmai când tânărul era luat prin surprindere.

– Dumneata ce treabă ai pe-aici? îl întrebă domnul Murray.

Tânărul însă nici nu se sperie, şi nici nu păru tulburat.

– Domnule, sunt istovit de drum şi de foame. Nimeni n-are nici o vină într-asta şi negrii dumneavoastră s-au îndurat şi mi-au dat câte ceva de mâncare.

Domnul Murray şovăi o clipă, apoi spuse:

– Bine, oricâtă milă şi înțelegere aş avea, ştii şi dumneata ce vremuri grele trăim, aşa că nu ne putem permite să mai hrănim o gură în plus. Aşa că trebuie să-ți vezi de drum.

Matilda îl auzi atunci pe tânăr milogindu-se în modul cel mai înjositor:

– Îndurați-vă, domnule, fie-vă milă, vă rog să mă lăsați să rămân aici. Nu mă dau în lături de la nici o muncă. Fac orice, numai să nu mor de foame.

– N-am nimic de lucru pentru dumneata aici. Negrii mei lucrează la câmp.

– Şi eu m-am născut şi am crescut la câmp. Ştiu să muncesc mai bine decât negrii dumneavoastră, domnule, doar pentru un blid de mâncare, stărui tânărul.

– Cum te cheamă, băiete, şi de unde vii?

– George Johnson. Vin din Carolina de Sud, domnule. Războiul a măturat totul pe unde locuiam eu. Am vrut să mă înrolez şi eu, dar mi-au spus că-s prea tânăr. De-abia merg pe şaisprezece ani. Războiul ne-a distrus recolta şi toate-s părăginite, nici şobolanii n-au mai rămas. Şi-am plecat şi eu, credeam că într-altă parte, indiferent unde, trebuie să fie mai bine. Dar singurii cărora le-a păsat de mine au fost negrii dumneavoastră.

Matilda simți că povestea tânărului îl impresionase pe stăpân. Dar nu-şi putu crede urechilor, când îl auzi întrebând:

– Crezi că te-ai pricepe să fii vechil?

– N-am încercat niciodată aşa ceva, răspunse uimit tânărul George Johnson, după care adăugă şovăind: Dar v-am spus că sunt în stare să încerc orice.

Îngrozită, Matilda se apropie de uşa bucătăriei să audă mai bine.

– Mi-am dorit întotdeauna să am un vechil, chiar dacă negrii mei îşi văd de treabă şi-mi scot recolte bune. Aşa c-aş vrea să încercăm, pe masă şi casă, să vedem cum merge.

– Domnule..., cum ziceați că vă cheamă?

– Murray, răspunse stăpânul.

– Ei bine, domnule Murray, v-ați găsit omul nimerit.

Matilda îl auzi pe stăpân chicotind, apoi zicând:

– În spatele hambarului e un şopron gol, aşa că poți să dormi acolo. Unde-ți sunt bagajele?

– Tot ce am e pe mine, domnule, îi răspunse tânărul.

Vestea aceasta uimitoare se răspândi cu iuțeala fulgerului.

– Nu-mi venea să-mi cred urechilor, exclamă Matilda terminând de povestit, iar ceilalți membri ai familiei explodară dintr-o dată:

– Cred că conaşu' şi-a pierdut mințile...

– Nu ne-am văzut noi de treabă cum trebuia...?

– E alb ca şi el, asta-i...

– Las' c-o să avem noi grijă să-l vadă cu alți ochi pe sărăntocul ăsta alb...

Oricât de furioşi ar fi fost, la prima lor confruntare directă, a doua zi de dimineață la câmp, noul vechil se purtă în aşa fel încât supărarea li se domoli pe dată. Când ajunseră la câmp, cu Virgil în frunte, George Johnson cel slab şi gălbejit era acolo şi se îndrepta spre ei.

– Nu vă port pică pentru că mă urâți, le spuse el, înroşindu-se, iar mărul lui Adam i se mişca nervos, dar aş

vrea să vă rog să aveți răbdare, ca să vedeți dacă sunt atât de rău pe cât credeți. Sunteți primii negri cu care am avut vreodată de-a face şi cred că aveți pielea neagră aşa cum eu o am albă, iar eu judec omul decât după purtarea lui. Un singur lucru nu uit, voi mi-ați dat de mâncare când eram înfometat, în timp ce o mulțime de albi n-au făcut-o. Acum, domnului Murray se pare că i-a intrat în cap ideea să-şi ia un vechil. Ştiu prea bine că-l puteți convinge să se descotorosească de mine, dar socotesc că, dacă o veți face, s-ar putea ca următorul pe care-o să-l găsească să fie mult mai rău.

Nimeni nu ştiu ce să-i răspundă. Se părea că nu le mai rămânea nimic de făcut, decât să se împrăştie şi să se apuce de treabă. Uitându-se cu toții pe furiş, îl văzură pe George Johnson muncind cot la cot cu ei, dacă nu şi mai mult, dornic să-şi dovedească sinceritatea.

La sfârşitul primei săptămâni de la venirea necunoscutului, se născu Viney, cea de a treia fetiță a lui Tom şi a Irenei. Când se aflau la câmp, George Johnson se aşeza fără sfială la masă cu familia negrilor, părând să nu bage de seamă că Ashford se scula intenționat, privindu-l disprețuitor şi se ducea într-altă parte.

– Vedeți şi voi că n-am habar ce trebuie să facă un vechil, aşa că trebuie să mă ajutați, le spuse el cu glas sincer. Nu cred c-ar fi bine s-apară pe câmp domnul Murray şi să vadă că nu fac ce se aşteaptă de la mine.

În seara aceea, până şi Tom, de obicei atât de serios, se amuză la gândul de a-şi instrui propriul vechil şi se înțeleseră cu toții că sarcina asta cădea, desigur, în seama lui Virgil, căci el condusese întotdeauna munca la câmp.

– În primul rând, începu Virgil să-l dăscălească pe Johnson, trebuie să-ți schimbi deprinderile. Cum noi şedem tot timpul la pândă, n-o să se întâmple să apară stăpânul fără să-ți dăm de ştire. Atunci trebuie să dai zor, să te ții cât mai departe de noi. Cred că ştii şi tu că albii,

şi mai ales vechilii, nu trebuie să dea de bănuit că se au bine cu negrii.

– Păi, în Carolina de Sud, de unde vin eu, pare-se că negrii erau ăia care nu se aveau prea bine cu albii, spuse George Johnson.

– Ehei, nu erau proşti negrii ăia, îi răspunse Virgil. În al doilea rând, un stăpân vrea să vadă că vechilul lui îi pune pe negri să muncească mai mult ca-nainte. Aşa că trebuie să te înveţi să strigi: „Hai la treabă, negroteilor!“, ş-alte d-astea. Şi ori de câte ori te afli pe lângă conaşu' ori pe lângă alţi albi, nu ne mai striga pe nume, aşa cum faci de obicei. Trebuie să înveţi să mârâi, să înjuri şi să pari rău, să creadă stăpânul că eşti aspru şi că scoţi untul din noi.

Când domnul Murray apăru la câmp, George Johnson se strădui din răsputeri să strige, să înjure, ameninţându-i pe toţi, începând chiar cu Virgil.

– Ei, cum se descurcă? îl întrebă domnul Murray.

– Binişor, pentru nişte negri lăsaţi de capul lor, răspunse el tărăgănat, dar într-o săptămână sau două îi dau eu pe brazdă.

Toţi se zguduiră de râs în seara aceea, imitându-l pe George Johnson şi pe domnul Murray, care se văzuse cât de colo că rămase încântat. Când hazul se mai domoli, Johnson le povesti cu glas şoptit că, înainte ca familia lui să fie silită să pribegească din cauza războiului, din fragedă pruncie fusese sărac lipit pământului, aşa că pornise în căutarea unei vieţi noi, mai bune.

– Ăsta-i primul alb pe care l-am întâlnit să vorbească pe faţă despre el, spuse Virgil, dând glas gândului celorlalţi.

– Să vă spun drept, mie-mi place să-l ascult vorbind, zise Lilly Sue.

– Vorbeşte ca toţi sărăntocii. Ce-l face să pară altfel e doar faptul că ăsta-i primul pe care l-am văzut să nu-şi dea aere. Ălor mai mulţi le e tare ruşine de ce sunt, spuse Mary râzând.

– Tare-mi pare că ați început să-l îndrăgiți cu toții pe „bătrânul" George! spuse Matilda, stârnind hohote de râs la noua poreclă a vechilului atât de tânăr pe care-l învățau ei meseria de vechil.

Matilda avusese dreptate, oricât ar fi părut de necrezut: ajunseseră cu toții să-l îndrăgească din inimă.

CAPITOLUL 39

Nordul şi sudul păreau încleştate ca doi cerbi într-o luptă pe viață şi pe moarte. Tom observa acum o notă de descurajare în discuțiile muşteriilor lui, ceea ce reînvia din nou speranța lui de libertate nestinsă.

Întreaga familie începu să se frământe, plină de bănuieli, când „bătrânul" George Johnson îi anunță misterios:

– Domnul Murray mi-a spus că pot pleca să-mi văd de nişte treburi. O să mă întorc cât o să pot mai iute.

Şi dus a fost chiar a doua zi de dimineață.

– Despre ce credeți c-o fi vorba?

– Din câte spunea el, n-ar mai fi rămas nimic acolo, în urma lui, de care să trebuiască să aibă grijă.

– Poate o fi ceva cu vreun neam al lui...

– Da' n-a pomenit niciodată de vreo rubedenie, cel puțin aşa mai apropiată...

– Trebuie să aibă de căutat pe cineva pe vreundeva.

– Poate că s-o fi hotărât să se ducă la război.

– Nu l-aş crede pe „bătrânul" George arzând de nerăbdare să împuşte pe careva.

– Eu cred că şi-a umplut bine burdihanul şi că şi-a luat tălpăşița.

– Ia mai taci din gură, Ashford. Nu găseşti niciodată nimic bun de zis nici de el, nici de altcineva.

Se scurse aproape o lună, când, într-o duminică, se stârni mare zarvă – „bătrânul" George se întoarse, zâmbind ruşinat, trăgând după el o arătare de fată, timidă, la

fel de uscățivă și de gălbejită ca și el, cu pântecele umflat de sarcină, de parcă ar fi înghițit un dovleac.

– Ea e soția mea, don'șoara Martha, le spuse el. Ne-am căsătorit chiar înainte de a pleca și i-am spus c-am să mă întorc când oi găsi un loc pentru amândoi. Și dacă n-am pomenit nimic de ea pân-acum, e că mi-a fost și-așa destul de greu să găsesc pe cineva care să mă adăpostească măcar pe mine. Hai, Martha, salută-i pe oamenii aceștia, o îndemnă el zâmbind.

Ascultătoare, Martha le dădu bună ziua și apoi adăugă cu aerul că ținea o lungă cuvântare:

– George mi-a tot vorbit de voi toți.

– Sper că ți-a vorbit numai de bine, spuse voioasă Matilda, iar George o surprinse privind a doua oară pântecele rotund al fetei.

– Când am plecat, nu știam că o să avem și-un copil. Da' mă tot îmboldea ceva să mă duc s-o iau. Și uite ce-am găsit.

Atât de plăpândă, Martha părea perechea cea mai nimerită pentru „bătrânul" George Johnson, iar familia sclavilor o îndrăgi pe dată și pe ea.

– Și nu i-ai mărturisit adevărul nici măcar domnului Murray? întrebă Irene.

– Nu. I-am spus doar că am niște treburi, așa cum v-am spus și vouă. Iar dac'o vrea să ne alunge, n-o să avem încotro – asta-i tot.

– Las' că știu eu că n-o să facă el, conașu', una ca asta, spuse Irene.

– Sigur că nu. Nu-i conașu' dintr-äia..., se repezi și Matilda.

– Ei bine, atunci spune-i că trebuie să-l văd cât mai iute, îi comunică Johnson Matildei.

Nevrând să lase nimic în voia soartei, Matilda îi povesti mai întâi doamnei Murray, mai înflorind pe ici pe colo.

– Coniță, las de o parte că el e vechil, da' și el și mititica aia amărâtă de nevastă-sa sunt înspăimântați de

moarte, gândindu-se c-o să-i dea conaşu' afară pentru că el n-a spus nimic de nici o nevastă mai înainte, că acu' vremurile sunt aşa de grele. Iar ei tocmai îi vine sorocul...

– Eu nu pot să mă amestec în hotărârile soţului meu, vezi bine, dar sunt sigură că n-o să-i dea pe uşă afară...

– Sigur că da, coniţă, ştiam eu că n-o s-o facă, mai ales că nu pare să aibă mai mult de trei'şpe-pai'şpe ani şi-i gata să nască dintr-o clipă într-alta. Şi-apoi, nu cunosc pe-aici pe nimeni, în afară, de noi şi de dumneavoastră.

– Aşa cum ţi-am mai spus, asta nu-i treaba mea, domnul Murray hotărăşte. Dar sunt sigură că o să poată rămâne.

Reîntoarsă în curtea sclavilor, Matilda îi spuse „bătrânului“ George Johnson să nu-şi facă prea multe griji, căci doamna Murray era sigură că nu vor întâmpina nici o greutate, lucru pentru care el îi rămase recunoscător. Apoi ea alergă la coliba Irenei de unde, după ce se sfătuiră în grabă, porniră amândouă spre micul şopron din spatele hambarului, transformat acum în locuinţa familiei Johnson.

Irene bătu, iar când „bătrânul“ George Johnson ieşi în uşă, îi spuse:

– Ne-am tot gândit la nevasta ta. Spune-i că o să avem noi grijă de spălatul şi de mîncarea voastră, ca ea să-şi poată cruţa câte puteri mai are ca să-l poată naşte pe pruncul ăla.

– Acum doarme. O să vă rămână îndatorată. Că şi aşa s-a istovit destul până ce a ajuns aici.

– Nici nu-i de mirare. Nu pare să aibă mai multă vlagă decât o păsărică, spuse Irene.

– N-ai avut nici un pic de minte s-o cari atâta drum şi încă în situaţia ei, adăugă Matilda severă.

– M-am tot căznit s-o lămuresc, când am ajuns acolo. Dar ea n-a vrut nici în ruptul capului să mai rămână singură.

– Da' dacă s-ar fi întâmplat ceva? Ce ştii tu cum se nasc copiii! se miră Matilda.

– Mie nici nu-mi vine să cred c-o să fiu tată, spuse el.

– Crezi, nu crezi, tot ai să fii! râse Irene văzând chipul îngrijorat, după care ea şi Matilda o luară înapoi spre colibele lor.

– Biata fată, nu arată bine deloc, spuse Matilda pe şoptite. Aproape că-i poţi vedea oasele. Şi nici timp nu mai are să se înzdrăvenească.

– Tare frică mi-e că n-o să-i fie uşor deloc la naştere, spuse Irene. Doamne, Dumnezeule! N-am crezut niciodată c-am s-ajung să-mi pese de vreun alb.

Nu trecură nici două săptămâni, când într-o zi, cam pe la prânz, o apucară durerile. Întreaga familie a sclavilor îi auzea strigătele. Matilda şi Irene stătură alături de ea toată noaptea, până a doua zi, înainte de prânz. În cele din urmă, când Irene ieşi afară, „bătrânul" George Johnson, palid şi tras la faţă, citi adevărul pe chipul ei, înainte ca ea să poată rosti vreo vorbă:

– Cred că don'şoara Martha o să-şi revină... Era fetiţă... dar... a murit.

CAPITOLUL 40

Târziu, în după-amiaza zilei de Anul Nou 1863, Matilda veni în goana mare în curtea sclavilor.

– L-aţi văzut pe albul ăla de-a venit călare? Nici n-o să credeţi când oţi auzi! E-acum în casă şi-i povesteşte conaşului că tocmai s-a dat de veste, la telegraful ăla de la gară, că preşedintele Lincoln a semnat Proclamaţia de Emancipare care ne eliberează!

Vestea aceasta atât de răscolitoare îi făcu pe negrii domnului Murray să se alăture altor milioane care, ca şi ei, se bucurau nespus în adăpostul colibelor lor... Dar pe zi ce trecea, speranţele cu care-şi aşteptau eliberarea

începeau să se risipească, până ce se prefăcură într-o deznădejde adâncă, pe măsură ce pricepură că, în sângeroasa şi zdrobita Confederaţie, ordinul dat de preşedintele Lincoln nu făcuse altceva decât să stârnească un dispreţ şi mai mare faţă de preşedinte.

Deznădejdea sclavilor de pe plantaţia Murray creştea într-atât încât, în ciuda veştilor despre marile victorii ale yankeilor, printre care şi luarea Atlantei, refuzau să mai nutrească vreo speranţă de libertate; până când, spre sfârşitul anului 1864, îl văzură într-o zi pe Tom mai emoţionat ca niciodată. Le povesti că auzise de la muşteriii lui albi că mii de yankei ucigaşi şi prădători, mărşăluiseră încolònaţi vreo cinci mile, sub comanda unui general, Sherman, un smintit, şi pustiiseră statul Georgia. Dar, deşi familia sclavilor îşi văzuse de atâtea ori zădărnicite speranţele, de data aceasta nu-şi puteau stăpâni nădejdea ce încolţea din nou, pe măsură ce-l ascultau pe Tom în fiecare seară.

– Pare-se că yankeii ăştia nu cruţă nimic. Albii de p-aici jură că dau foc la câmpuri, la case şi hambare; ucid catârii, frig vacile şi mănâncă toate merindele peste care dau în cale. Iar dacă găsesc ceva ce nu poate fi nici ars şi nici mâncat, atunci îl fac una cu pământul, pe lângă faptul că fură tot ce se poate căra. Şi cică prin păduri şi pe drumuri mişună ca furnicile negrii fugiţi de pe plantaţiile stăpânilor lor, că până şi generalul Sherman, în persoană, i-a rugat să se înapoieze de unde au venit.

Apoi, nu la mult timp după ce yankeii triumfători au ajuns până la ţărm, Tom îi anunţă cu răsuflarea tăiată că a căzut Charlestonul, iar după o vreme că generalul Grant a luat Richmondul şi, în cele din urmă, în aprilie 1865, generalul Lee a asediat întreaga armată federală şi că Sudul a capitulat.

Bucuria sclavilor nu mai cunoscu margini; o luară cu toţii prin grădina din faţa casei celei mari, pe aleea de la intrare spre drumul cel mare, unde se amestecară printre alte sute de sclavi negri care se adunaseră acolo,

umblând de colo-colo, țopăind şi dansând, strigând, cântând şi rugându-se.

– Liberi, Doamne Dumnezeule, suntem liberi!

– În sfârşit suntem liberi, slavă ție, Atotputernicule!

După câteva zile, însă, bucuria se prefăcu în doliu şi adâncă durere, odată cu vestea zguduitoare a uciderii preşedintelui Lincoln.

– Nenorocireeee! se văită Matilda, înconjurată de întreaga familie înlăcrimată, asemeni atâtor milioane de sclavi care-l veneraseră pe răposatul preşedinte ca pe un Moise al lor.

Ceva mai târziu, în mai, domnul Murray îşi chemă toți sclavii în grădina din fața casei celei mari, aşa cum făcură toți stăpânii de sclavi din Sudul înfrânt. Adunați cu toții dinaintea casei, cu greu putură să-şi ridice ochii la chipul tras şi îndurerat al stăpânului, al stăpânei care plângea şi al „bătrânului" George Johnson. Cu vocea sugrumată domnul Murray le citi rar din ziarul pe care-l ținea în mână că Sudul pierduse războiul.

Străduindu-se cu greu să nu-şi piardă cumpătul în fața sclavilor adunați înaintea lui, le spuse:

– Iar asta înseamnă, după câte cred, că de-acum înainte sunteți la fel de liberi ca şi noi. Dacă vreți să plecați, plecați, dacă vreți să rămâneți, rămâneți, şi vom încerca să vă plătim câte ceva...

Sclavii domnului Murray începură din nou să joace, să cânte, să se roage, să strige:

– Liberi... în fine suntem liberi!

Zarva aceasta ajunse până la coliba unde fiul lui Lilly Sue, Uriah, zăcea de săptămâni întregi măcinat de febră. Auzindu-i strigând: „liberi", el se sculă din pătuțul lui şi, încins de fierbințeală, o luă la fugă, cu cămăşuța de noapte fluturând pe el, spre cotețul porcilor, strigând:

– Hei, porcilor, nu mai râmați, că de-acum încolo sunteți liberi!

Alergă apoi la grajduri.

– Ascultați, vacilor, nu mai faceți lapte că de-acum încolo sunteți libere!

Dădu fuga după aceea în poiată:

– Voi, găinilor, nu mai ouați, că sunteți libere! Şi liber sunt şi eu...

În noaptea aceea, după ce osteniră de-atâta petrecere, Tom adună întreaga familie în hambar să se sfătuiască ce era de făcut acum, când venise mult aşteptata „libertate".

– De mâncat n-o să putem mânca „libertate", aşa că trebuie să vedem ce putem face ca să ne câştigăm traiul, le spuse Tom. Nici bani prea mulți nu avem şi-n afară de mine, care-s fierar şi de mama care-i bucătăreasă, toți ceilalți sunteți muncitori la câmp.

Matilda le povesti că domnul Murray o rugase să-i îndemne pe toți să se gândească la oferta lui de a împărți plantația şi de a lua pământ în arendă. Urmară discuții aprinse. Mulți doreau să plece cât mai iute cu putință, dar Matilda se împotrivi:

– Nu vreau ca familia noastră să se dezbine. Şi cum o să plecăm de-aici, când s-ar putea întoarce tatăl vostru şi nimeni n-o să poată spune încotro am luat-o?

Tom se pregăti din nou să vorbească şi se lăsă tăcere.

– Am să vă spun eu de ce nu putem pleca deocamdată. Noi nu suntem încă pregătiți. Când o veni vremea, eu o să fiu primul gata de drum.

Cei mai mulți se convinseseră că Tom vorbise cu înțelepciune şi se risipiră pe la colibele lor.

Luând-o de mână pe Irene, Tom o porni spre câmp, la lumina lunii. Aburcându-se cu îndemânare peste gard, începu să măsoare cu paşi mari un petec pătrat de pământ şi spuse:

– Irene, locul ăsta o să fie al nostru!

– Al nostru! răspunse ea abia şoptit.

În mai puțin de o săptămână, fiecare pereche din numeroasa familie a sclavilor Murray muncea pe propriul ei ogor. Într-o dimineață, când Tom îşi părăsise atelierul de

fierărie ca să-şi ajute fraţii, văzu un călăreţ singuratic pe drum şi îl recunoscu: era Cates, fostul maior de cavalerie, cu uniforma zdrenţuită, cu calul abia târându-şi picioarele. Îl recunoscu şi el pe Tom şi, apropiindu-se de gard, opri calul.

– Ascultă, negroteiule, adu-mi o cană de apă! îi strigă el.

Tom se uită la găleata de apă de lângă el, apoi cercetă o clipă chipul lui Cates, înainte de a se îndrepta spre găleată. Umplu cana şi se duse să i-o dea lui Cates.

– S-au schimbat lucrurile acum, domnule Cates, îi spuse el răspicat. V-am dat cana asta cu apă, nu pentru c-aţi răcnit la mine, ci pentru că sunt oricând gata să dau de băut oricărui om însetat. V-am spus asta, aşa, ca să ştiţi.

– Mai dă-mi una, negroteiule, îi răspunse Cates, întinzându-i cana.

Tom o luă, îi dădu drumul la loc în găleată şi-i întoarse spatele, fără să se mai uite îndărăt.

Nu peste multă vreme, însă, un alt călăreţ se ivi în galopul calului, strigând spre ei de departe; cei ce lucrau la câmp, văzând că avea un joben negru cam boţit şi un fular verde decolorat, o luară cu toţii la fugă spre fosta curte a sclavilor.

– Mamă, s-a întors! E-aici!

Când calul intră în curte, fiii lui George Cocoşul îl coborâră pe tatăl lor de pe cal şi-l purtară pe umeri până la Matilda, care-l întâmpină plângând.

– Da' ce-ai păţit, măi femeie, de boceşti aşa? o întrebă el cu prefăcută supărare, îmbrăţişând-o strâns, de parcă nu s-ar mai fi îndurat să-i dea drumul; apoi le strigă tuturor să se adune şi să facă linişte. O să vă povestesc mai târziu despre toate locurile pe unde am umblat şi despre tot ceea ce am făcut de când nu ne-am văzut, le spuse cu glas tare. Acum vreau să vă spun despre locul unde-o să mergem cu toţii.

Într-o tăcere de mormânt, îl ascultară cu toții povestind, cu simțul lui înnăscut pentru dramă, cum găsise pentru ei toți o aşezare în vestul statului Tennessee, unde albii îi aşteptau cu nerăbdare să vină să-i ajute să înalțe un oraş nou.

– Stați să vedeți! Acolo unde o să mergem, pământul e aşa de negru şi de gras, că abia înfigi o codiță de purcel c-a şi crescut ditamai grăsunul..., iar noaptea nici nu poți dormi din cauza pepenilor copți care trosnesc mai tare ca petardele!! Şi zău, credeți-mă că la umbra copacilor zac opossumi atât de graşi, că nu se pot clinti din loc...

Dar nu mai apucă să termine de povestit, că fu acoperit de larma celorlalți. În timp ce unii şi dădură fuga la plantațiile învecinate să răspândească vestea, Tom se apucă să plănuiască cum să transforme o căruță obişnuită într-o „casă pe roți", pentru ca toată familia să se mute în ținutul acela nou. Până la asfințitul soarelui, se perindară pe la ei vreo zece, douăsprezece familii de curând eliberate, care le cerură să-i ia şi pe ei. Erau negrii de pe plantațiile Holt, Fitzpatrick, Perm, Taylor, Wright, Lake, MacGregor, şi de pe alte plantații din ținutul Alamance.

După două luni de muncă asiduă, bărbații terminară de întocmit „casele pe roți". Femeile tăiară, pregătiră, puseră în borcane ori afumară tot felul de merinde pentru drum şi aleseră lucrurile trebuincioase pe care să le ia la drum. George Cocoşul umbla țanțoş de colo-colo, supraveghind orice lucrare, împăunându-se în noua lui postură de erou. Tom Murray fu năpădit de o mulțime, de ajutoare din partea altor familii de curând eliberate, care-l asigurară că vor face rost cât mai iute cu putință de câte o căruță, pe care să o transforme în „casă pe roți". În cele din urmă, el dădu veste că poate merge cu ei oricine pofteşte, dar să nu aibă mai mult de o „casă pe roți" fiecare familie. Iar când cele douăzeci şi opt de căruțe fură încărcate şi gata s-o pornească a doua zi în zori, cuprinşi de o tristețe ciudată, sclavii eliberați porniră prin locurile cunoscute,

mângâind lucrurile, vasele, stâlpii gardurilor, ştiind c-o fac pentru ultima oară.

De mai multe zile, negrii Murray abia dacă-i mai zăriseră pe albii Murray.

– Vai, Doamne, nici nu vreau să mă gândesc prin ce-or să treacă, bieții de ei, zău că nu!

Tom se retrăsese în căruța lui, când auzi un ciocănit uşor: bănui el cine era încă înainte de a da în lături perdeaua. Era „bătrânul" George Johnson, schimbat la față de emoție, frământându-şi în mâini pălăria.

– Tom, aş vrea să-ți spun o vorbă, dacă ai timp...

Dându-se jos din căruță, Tom o porni la lumina lunii alături de „bătrânul" George Johnson. Când în cele din urmă George se opri, era atât de stânjenit şi de emoționat încât abia mai putea vorbi:

– Ştii... eu şi cu Martha ne-am tot gândit... voi sunteți singurii noştri prieteni. Tom, noi ne-am tot frământat şi-am vrea să ştim dacă n-ați vrea să ne luați şi pe noi acolo unde mergeți.

– Dac'ar fi vorba doar de propria mea familie, îi răspunse Tom după un răstimp, ți-aş putea da răspunsul chiar acum. Da' mai sunt şi alții. O să stau de vorbă eu cu ei şi-am să-ți dau de ştire...

Tom o porni pe la fiecare căruță, bătu încetişor, chemându-i pe bărbați afară. După ce se adunară cu toții, le spuse ce se întâmplase; urmă un moment de tăcere apăsătoare.

– El a fost cel mai cumsecade vechil din câți am auzit, căci de fapt nici nu s-a purtat deloc ca un vechil. A trudit cot la cot cu noi.

Unii, porniți în ura lor împotriva tuturor albilor, se împotriviră cu înverşunare. Dar după o vreme cineva spuse calm:

– S-ar putea ca el să ne fie de ajutor, dacă-i alb...

Până la urmă supuseră problema la vot, iar voința majorității hotărî că puteau merge şi soții Johnson.

Aşa că trebuiră să mai zăbovească încă o zi, să poată construi încă o „casă pe roţi" şi pentru „bătrânul" George şi Martha. Apoi, în dimineaţa următoare, la răsăritul soarelui, scârţâind şi trosnind din încheieturi, cele douăzeci şi nouă de „case pe roţi" părăsiră plantaţia Murray. În fruntea caravanei mergea călare George Cocoşul, în vârstă de şaizeci şi şapte de ani, cu jobenul şi fularul lui, având-l în şa pe Bătrânul Bob, cocoşul de lupte veteran care nu mai avea decât un ochi. În urma lui veneau, în prima căruţă Tom şi Irene, având-i în spate pe pruncii lor, cu ochii măriţi de emoţie. Cea mai mică dintre toţi era Cynthia, de numai doi ani. Iar după alte douăzeci şi şapte de căruţe, pe ale căror capre şedeau bărbaţi negri sau mulatri cu nevestele lor, veneau în cele din urmă şi „bătrânul" George şi Martha Johnson, care se căzneau să vadă şi ei ceva prin norul de praf stârnit de copitele şi roţile ce se îndreptau spre ceea ce George Cocoşul le jurase că va fi ţara făgăduinţei.

CAPITOLUL 41

– Aici este? întrebă Tom.

– Asta-i ţara făgăduinţei? întrebă şi Matilda.

– Da' unde-s purceii şi pepenii ăia care răsar din pământ? întrebă şi unul din prunci, în vreme ce George Cocoşul îşi oprea calul.

În faţa lor se întindea un luminiş într-o pădure, iar la răscrucea drumului bătut de căruţe pe care înaintau, tăiat de un alt drum, se vedeau câteva prăvălii de lemn. Trei albi, unul aşezat pe un butoiaş cu cuie, altul într-un balansoar, iar al treilea răsturnat, pe un taburet, cu spatele sprijinit de un perete de scânduri, iar cu picioarele proptite de bara de priponit caii, începură să-şi dea coate şi să clatine din cap văzând şirul de căruţe prăfuite împreună cu pasagerii lor. Câţiva puştani albi, care alergau cu cer-

cul, se opriră-n loc, holbându-şi ochii, lăsându-şi cercul să se rostogolească singur mai departe. Un negru mai vârstnic ce mătura o verandă îi privi nepăsător o vreme, şi-apoi zâmbi uşor. Îndărătul unui butoi cu apă de ploaie, un dulău cât toate zilele se scărpina, dar se opri şi el, cu laba în aer, îşi ridică ochii spre ei, şi-apoi îşi văzu liniştit de scărpinatul lui.

– Eu v-am spus că asta-i o aşezare nouă, începu să turuie George Cocoşul. Nu-s decât cam vreo sută de albi p-aici deocamdată, şi cu noi, cele cincisprezece căruţe care am mai rămas, după ce ăilalţi s-au oprit pe drum, o să dublăm populaţia. Ne aflăm acum pe temelia unui oraş în creştere.

– Păi, sigur că da, n-are altceva de făcut decât să crească, fii sigur! spuse George ăl mic, fără urmă de zâmbet.

– Staţi, nu vă pripiţi, pân' n-oţi vedea ce pământ grozav e pe-aici, le spuse vioi tatăl, frecându-şi bucuros mâinile.

– Cine ştie ce mlaştină o mai fi! bombăni Ashford, din nefericire destul de tare ca să-l audă George Cocoşul.

Pământul era într-adevăr minunat. Fiecare familie primi câte treiezeci de acri de pământ gras, argilos, împărţiţi în parcele ca o tablă de şah, la marginea oraşului, înspre fermele albilor, care căpătaseră cel mai bun pământ din ţinutul Lauderdale, la şase mile mai la nord de malurile râului Hatchie. Unele ferme ale albilor erau mult mai întinse decât toate parcelele lor puse la un loc, dar cei treizeci de acri ai lor erau o avuţie pe care nici unul dintre ei n-o stăpânise nicicând până atunci, aşa că îşi simţeau mâinile pline şi cu atât.

Încă de a doua zi dimineaţă, fiecare familie începu să desţelenească buştenii şi să cureţe tufele. Curând arară primele brazde şi făcură primele însămânţări – bumbac mai ales, ceva grâu, câteva răzoare de legume şi straturi de flori. Apoi se apucară să doboare copaci şi să-i despice în scânduri, din care să-şi înalţe casele. Călare pe

calul lui, George Cocoşul mergea de la o fermă la alta, copleşindu-i cu poveţe şi lăudându-se cât de mult le-a schimbat el soarta. Ajunse să se împăuneze chiar printre cetăţeniii albi din Henning că cei pe care-i adusese cu el vor ajuta oraşul să crească şi să prospere şi nu uită să pomenească faptul că fiul lui mijlociu, Tom, va deschide în curând prima fierărie din ţinut.

Curând după aceea, într-o zi, trei albi sosiră călări la ferma lui Tom. Acesta tocmai amesteca nişte lut cu păr de porc ca să-şi tencuiască pereţii casei lui, care era aproape terminată.

– Care din voi e fierarul? strigă unul fără să se dea jos de pe cal.

Crezând că au şi început să-i sosească primii muşterii, înainte chiar de a se fi aranjat, Tom le ieşi mândru în întâmpinare.

– Am auzit că ai de gând să-ţi deschizi un atelier de fierărie aici, în oraş.

– Da, domnu'. Am tot căutat un loc mai nimerit. Socotesc că poate o fi bun locul ăla gol de lângă joagăr, dacă n-o fi pus nimeni ochii pe el.

Cei trei bărbaţi albi schimbară priviri pline de înţeles.

– Ei, bine, băiete, ca să nu mai pierdem vremea – că ştii să faci fierărie, asta-i bine! Dar dacă vrei să lucrezi în oraşul ăsta, va trebui să munceşti pentru un alb care să ţină fierăria. La asta te-ai gândit vreodată?

Tom fu năpădit de o furie oarbă, şi-i trebuiră câteva clipe să-şi adune cuvintele:

– Nu, domnu'! Nu m-am gândit, spuse el calm. Eu şi ai mei suntem oameni liberi şi căutăm să ne câştigăm şi noi o pâine, la fel ca toată lumea, muncind din răsputeri, fiecare cu meşteşugul lui. Iar dacă nu pot fi stăpân pe ceea ce iese din mâinile mele, adăugă înfruntându-le privirile, atunci locul ăsta nu-i pentru noi.

– Dac-aşa gândeşti, băiete, atunci o să umbli mult şi bine prin statul nostru, că tot degeaba...

– Nu-i nimic, ne-am învățat cu umblatul, răspunse Tom. Eu nu vreau să supăr.pe nimeni, nicăieri, dar am şi eu dreptul să fiu om. Tare rău îmi pare că n-am ştiut de la început cum gândiți dumneavoastră p-aici, că nu ne-am mai fi dat osteneala să ne mai oprim.

– Ei, bine, mai gândeşte-te, băiete, îl sfătui cel de-al doilea alb. Depinde doar de tine.

– Ar trebui să vă intre-n cap să nu vă mai lăsați amețiți de toată pălăvrăgeala asta despre libertate, adăugă primul alb.

Fără să mai adauge vreo vorbă, cei trei îşi întoarseră caii şi-o porniră în galop.

De îndată ce aflară vestea, capii fiecărei familii dădură fuga la Tom.

– Fiule, începu George Cocoşul, toată viața ți-ai dat şi tu seama cum sunt albii. De ce n-ai face cum spun ei, doar pentru început? Apoi, cu îndemânarea ta la fierărie, i-ai forța să se răzgândească.

– Dup-atâta drum, să ne-apucăm iar de strâns calabalâcul şi s-o pornim din nou, se văită şi Matilda.

– Îndură-te de noi. Sunt ostenită! Ostenită! se alătură şi Irene corului de rugăminți.

Chipul lui Tom rămase însă neclintit.

– Lucrurile n-or să meargă niciodată mai bine, dacă nu le îndrepți singur. N-am să mă stabilesc niciodată într-un loc unde n-am să pot face ceea ce are dreptul să facă orice om liber. N-am să cer nimănui să plece cu noi, dar ne strângem lucrurile şi plecăm mâine.

– Vin şi eu, spuse mânios Ashford.

În noaptea aceea, Tom ieşi să umble de unul singur, simțindu-se vinovat de noua încercare la care îşi supunea familia. Prin minte îi trecură toate chinurile ce le înduraseră, călătorind săptămâni de-a rândul în căruțe... şi-şi aminti de-o vorbă spusă adesea de Matilda: „Dacă te vei căzni să scapi de-un rău, atunci poți fi sigur c-ai să dai de bine."

Când vorbele acestea căpătară un înţeles în mintea lui, mai umblă încă un ceas, făurindu-şi un plan. Apoi se întoarse iute la căruţă, unde ai lui dormeau de mult, şi se culcă şi el.

Dimineaţa, îi rugă pe Iacob şi pe Lewis să ridice nişte şoproane provizorii, în care să doarmă Irene cu copiii, căci el va avea nevoie de căruţă. Şi sub privirile uimite ale familiei, neluând în seamă supărarea şi dezamăgirea lui Ashford, cu ajutorul lui Virgil dădu jos nicovala cea mare şi-o sui pe-un buştean de curând tăiat. Până la vremea prânzului îşi încropise o fierărie. Apoi strânse coviltirul căruţei, dădu loitrele de lemn în jos, lăsând la vedere doar patul căruţei, pe care se apucă să lucreze cu cele mai grele unelte. Încetul cu încetul, ai lui începură să priceapă uimitoarea idee pe care Tom o prefăcea sub ochii lor în realitate.

Iar la sfârşitul săptămânii, Tom începuse să umble prin oraş cu fierăria lui pe roate: şi nu era bărbat, femeie ori copil care să nu se oprească în loc şi să se uite cu gura căscată la nicovală, foale, butoiul cu apă de răcire, la rafturile cu uneltele de fierărie frumos orânduite, toate fixate zdravăn pe patul căruţei cu bârne groase.

Salutându-i politicos pe cei ce îi ieşeau în cale, fie ei albi ori negri, Tom îi întreba dacă nu au ceva de reparat ori de făcut la un preţ convenabil. În câteva zile, începu să fie chemat la tot mai multe ferme din jurul noii aşezări, căci nimeni nu vedea nici un rău în faptul că un negru îşi făcea meseria într-un atelier pe roate. Până să-şi dea ei seama că lui îi mergea 'mai bine cu atelierul pe roate decât într-unul stabil, în oraş, Tom devenise atât de necesar tuturor, încât nimeni nu-i mai dădea mâna să crâcnească, chiar dacă ar fi vrut s-o facă. De fapt nici n-aveau motive, căci Tom li se părea a fi dintr-aceia care-şi vedeau de treabă, şi-l respectau pentru asta. De fapt, curând toţi din familie se dovediră a fi oameni de treabă, care-şi plăteau dările, îşi vedeau de ale lor şi

„stăteau la locul lor" – după cum auzise „bătrânul" George Johnson nişte albi vorbind într-o prăvălie.

Şi „bătrânul" George era mereu tratat drept unul dintre „ăia", veşnic dat deoparte, lăsat să aştepte în prăvălie până când erau serviţi toţi ceilalţi albi. Ba chiar o dată un negustor îl obligă să cumpere o pălărie pe care o încercase şi-o puse la loc în raft, pentru că-i era prea mică. Le povesti la ai săi istoria aceasta ceva mai târziu, punându-şi chiar pe vârful capului pălăria cu pricina, spre hazul tuturor.

Ca întotdeauna Ashford se înfurie într-atât, încât începu să strige că el se duce şi-i înfundă pălăria pe cap afurisitului de negustor.

Oricât de puţină nevoie ar fi avut ei de albii din oraş şi aceia de ei, Tom şi restul familiei lui ştiau prea bine că negustorii oraşului abia îşi puteau stăpâni bucuria văzându-şi comerţul din ce în ce mai prosper chiar de pe urma negrilor.

Iar când, pe la sfârşitul anului 1874, terminaseră de construit toate casele, hambarele, şoproanele şi gardurile, întreaga familie cu Matilda în frunte îşi puse în gând să înfăptuiască un alt plan pe care îl socoteau la fel de important pentru bunăstarea lor: înălţarea unei biserici, în locul tufişurilor ce le serviseră până atunci ca loc de închinăciune. Construirea bisericii dură aproape un an şi le înghiţi toate economiile, dar când Tom împreună cu fraţii lui şi băieţii lor meşteriră ultimele strane, iar neasemuita pânză albă ţesută de Irene, împodobită cu o cruce purpurie brodată tot de ea, fu aşternută peste amvon, în faţa vitraliului comandat de Sears şi Roebuck, care-i costase două sute cincizeci de dolari, toată lumea recunoscu că biserica metodistă episcopală „Noua Speranţă" a oamenilor de culoare meritase toată truda şi cheltuiala.

La slujba din prima duminică asistă toată suflarea negrilor de pe o rază de douăzeci de mile; până şi cei ce nu se puteau ţine pe propriile lor picioare fură aduşi de alţii,

încât mulțimea se revărsa peste tot, umplând pajiştea din jur. Cu toate acestea, nimeni nu scăpă nici o vorbă din predica răsunătoare rostită de reverendul Sylus Henning, un fost sclav al doctorului D.C. Henning, administrator al Căilor Ferate Centrale din Illinois, stăpân al unor întinse moşii din jurul oraşului. În timpul înflăcăratei sale perorații, George ăl mic îi şopti lui Virgil că, după cum i se pare, reverendul are impresia că este doctorul Henning în persoană, dar nimeni din toată acea adunare n-ar fi îndrăznit să pună la îndoială ardoarea vorbitorului.

După intonarea ultimelor note sfâşietoare ale cântecului „Vechea Cruce a Calvarului", toți membrii congregației – în frunte cu Matilda, care arăta atât de fericită şi radioasă cum n-o văzuse nicicând George Cocoşul – îşi şterseră lacrimile şi începură să defileze pe dinaintea pastorului, strângându-i mâna şi bătându-l pe spate. Apoi scoaseră coşurile de picnic, îşi aşternură şervetele pe pajişte şi se porniră să se îndestuleze.

După aceasta începură să stea de vorbă ori să se preumble – bărbații şi băieții în constume cu cravată, femeile mai în vârstă în rochii albe, iar fetele în rochii colorate, încinse cu panglici la mijloc; Matilda îşi cuprindea cu privirile împăienjenite de emoție întregul cârd de nepoți care alergau de colo până colo, neobosiți. În cele din urmă se întoarse spre soțul ei şi îi spuse blând:

– Cât oi trăi n-am să uit ziua asta, George. Lungă cale am mai străbătut noi din ziua când ai venit întâia dată cu jobenul ăla al tău să-mi faci curte. Copiii noştri au crescut, şi au şi ei copii la rândul lor, iar Domnul s-a milostivit să ne țină mereu la un loc. Păcat însă că nu-i şi biata mama Kizzy aici să se bucure şi ea cu noi.

– Ne vede ea, scumpo, îi răspunse George cu ochii scăldați în lacrimi. Fii sigură că ne vede!

CAPITOLUL 42

Luni, după ce-şi terminară lucrul la câmp, la ora prânzului copiii se adunară la biserică pentru prima lor zi de şcoală sub un acoperiş. Căci de doi ani, de când venise în oraş după ce absolvise printre primii cursurile Colegiului Lane din Jackson, statul Tennessee, sora Carrie White predase doar sub cerul liber. Epitropii bisericii Metodiste Episcopale „Noua Speranţă“ – George Cocoşul, Tom şi fraţii lui – dăduseră bani pentru creioane, tăbliţe şi cărţi de „cetire, scriere şi ar'metică“. Sora Carrie îi învăţa pe toţi copiii şcolii la un loc, aşa că în cele şase clase avea elevi între cinci şi cincisprezece ani, printre care şi primii cinci copii al lui Tom – Maria Jane de doisprezece ani, Ellen, Viney, micuţa Matilda şi Elizabeth de şase ani. Micuţul Tom, următorul ca vârstă, începu şi el şcoala un an mai târziu, iar apoi urmă şi Cynthia, cea mai mică dintre toţi.

În anul 1883, când Cynthia absolvi şcoala, Maria Jane terminase cu învăţătura, se căsătorise şi născuse primul copil; iar Elizabeth, cea mai studioasă din întreaga familie, nu numai că îl învăţase pe tatăl lor, Tom Murray, să-şi scrie numele, dar ajunsese chiar să ţină şi socotelile fierăriei. Acum Tom avea într-adevăr nevoie de un socotitor, căci de când cu atelierul pe roţi devenise atât de prosper, încât îşi deschisese, şi un atelier în oraş, fără să mai întâmpine vreo obiecţie din partea cuiva, ajungând printre oamenii cei mai înstăriţi.

Cam la un an după ce Elizabeth începuse să lucreze pentru tatăl ei, se îndrăgosti de John Toland, de curând venit la Henning, care luase în arendă o parte din moşia de şase sute de acri a unor albi, de lângă râul Hatchie. Îl întâlnise într-o zi la magazinul universal şi, după cum îi povesti maică-si, Irene, fusese impresionată atât de înfăţişarea lui plăcută, de trupul lui musculos, cât şi de mândria şi de inteligenţa lui. El ştia chiar să scrie un pic,

băgase ea de seamă, văzându-l că semna o chitanță. Şi-n săptămânile următoare, în timpul plimbărilor pe care le făcea cu el o dată sau de două ori pe săptămână, descoperi că era un tânăr cu o reputație frumoasă, un bun creştin, care avea ambiția să economisească bani ca să-şi poată cumpăra o fermă şi, pe cât de puternic era, pe atât de delicat ştia să se poarte.

După vreo două luni începuseră să discute în taină despre căsătorie şi Tom Murray, care ştiuse totul de la început, îi porunci fetei să nu mai umble pe ascuns şi să-l aducă acasă în duminica următoare, când se întorceau de la biserică. Elizabeth făcu ceea ce i se spusese. Când fu prezentat lui Tom Murray, John Toland se purtă foarte prietenos şi respectuos, dar Tom, mai tăcut ca de obicei, se scuză doar după câteva minute de conversație politicoasă şi ieşi. După plecarea lui John Toland o chemă pe Elizabeth la el şi-i spuse morocănos:

– După cum te porți cu băiatul ăsta, se vede de la o poştă că te-ai legat de el. Ce-aveți de gând?

– Cum adică, tăticule? se bâlbâie ea, înroşindu-se.

– Vreți să vă luați, nu-i aşa?

Ea nu mai fu în stare să rostească nici o vorbă.

– Ar fi trebuit să-mi spui. Ei bine, eu tare-aş vrea să-ți dau binecuvântarea, căci vreau la fel de mult ca şi tine să fii fericită. Pare un om bun, dar nu-ți pot îngădui să te măriți cu el.

Elizabeth îl privea fără să priceapă o iotă.

– E prea deschis la culoare. Ai putea zice chiar că-i alb. Nu-i nici cal, nici măgar. Prea alb pentru negri, prea negru pentru albi. Orice-ar face, n-o să-şi găsească locul nici printre unii, nici printre ceilalți. Iar ție ar trebui să-ți pese cum or să arate copiii.

– Dacă noi l-am primit printre noi pe „bătrânul" George Johnson, de ce nu ne-am putea împăca şi cu el?

– Nu-i acelaşi lucru!

– Cum aşa, tăticule? strigă ea deznădăjduită. Dumneata nu-l accepți, nu alții!

– De ajuns! Ai vorbit destul. Dacă tu n-ai atâta minte să te fereşti de-un necaz ca ăsta, nu-ţi îngădui să-l mai vezi de azi înainte.

– Tată..., izbucni ea în hohote de plâns.

– Să nu mai vorbim despre asta!

– Dacă nu mă pot mărita cu John, atunci n-o să mă mai mărit cu nimeni, ţipă Elizabeth.

Tom Murray se răsuci pe călcâie şi ieşi cu paşi mari din cameră, trântind uşa după el. Se opri în camera de alături.

– Tom, nu cumva..., începu Irene să vorbească, aşa cum şedea în balansoarul ei.

– Să nu mai aud nici o vorbă despre asta, se răsti el, ieşind afară pe uşă.

Aflând toate acestea, Matilda se înfurie atât de tare, încât Irene abia putu s-o oprească să nu-l provoace şi ea pe Tom.

– Da' taică-său parcă n-are şi el sânge de alb în el? strigă ea.

Şi deodată, căzu peste masă. Irene o sprijini să nu se prăbuşească pe jos.

– Vai, Doamne, gemu ea, cu chipul schimonosit de durere. Doamne, Isuse Cristoase, nu se poate!

Îşi puse urechea pe pieptul ei şi ascultă. Se mai auzea totuşi o bătaie slabă. Peste două zile, însă, încetă să mai bată.

George Cocoşul n-a vărsat o lacrimă. Dar din ziua aceea nimeni nu l-a mai văzut vreodată zâmbind ori spunând vreo vorbă de duh cuiva. El şi Matilda nu păruseră niciodată prea legaţi unul de altul, dar odată cu ea, se stinse şi căldura lui sufletească. Începu să se usuce, să îmbătrânească, fără ca mintea să i se înceţoşeze însă; deveni pe zi ce trecea tot mai arţăgos. Mergea pe rând să stea la câte un fiu sau fiică de-a lui, până când şi el şi ceilalţi se săturau şi, apoi bătrânul se muta într-altă parte. Atunci când nu se plângea de câte ceva, stătea de obicei

pe verandă în balansoar, pe care-l lua cu el peste tot, şi privea încruntat ore întregi în depărtare, peste câmpuri.

În anul 1890, spre sfârşitul iernii, după ce tocmai împlinise optzeci şi trei de ani, zi în care nu vrusese nici în ruptul capului să ia măcar o înghiţitură din tortul ce i-l făcuseră, stătea aşezat în faţa focului în casa nepoatei sale mai mari, Maria Jane. Ea îl rugase să stea liniştit şi să-şi odihnească piciorul bolnav, în timp ce o să dea o fugă până la ogorul din apropiere să-i ducă de mâncare bărbatului ei. Când se înapoie cu sufletul la gură, îl găsi răsturnat peste vatră, unde se târâse singur după ce căzuse în foc. La strigătele Mariei Jane, bărbatul ei veni în goană. Jobenul, fularul verde şi puloverul ardeau înăbuşit, iar George era ars groaznic, de la cap până la mijloc. La miezul nopţii îşi dădu sufletul.

La înmormântare veniră aproape toţi negrii din Henning, dintre care câteva zeci erau copiii, nepoţii şi strănepoţii lui. Pe când îl coborau în groapă alături de Matilda, fiul lui, George ăl mic, se plecă spre Virgil şi-i şopti:

– Era atât de verde tăticu', încât cred că n-ar fi murit nicicând de moarte bună.

Virgil se întoarse şi el şi-l privi trist:

– L-am iubit, îi spuse el încet. Şi tu l-ai iubit, şi toţi ceilalţi.

– Sigur că da, îi răspunse George ăl mic. Nimeni nu se putea înţelege cu bătrânul Cocoş cârâitor, şi ia te uită la ei cum mai plâng după el.

CAPITOLUL 43

– Mamă, îi strigă Irenei Cynthia cu răsuflarea tăiată, Will Palmer mi-a cerut voie să mă conducă acasă de la biserică, duminica viitoare!

– Nu pare să fie el omul care să se pripească! De vreo doi ani, în fiecare sâmbătă îl tot văd la biserică uitându-se după tine, spuse Irene.

– Cine? întrebă Tom.

– Will Palmer! Crezi că poate s-o conducă acasă?

– Să mă mai gândesc, răspunse Tom.

Cynthia ieşi din cameră arătând de parcă ar fi înjunghieat-o cineva, lăsând-o pe Irene să cerceteze chipul soţului ei:

– Tom, tu crezi că nimeni nu-i destul de bun pentru fetele tale! Tot oraşul ştie că tânărul Will conduce de fapt fabrica de cherestea a beţivanului ăluia bătrân, domnul James. Nu-i om în Henning să nu-l fi văzut cum descarcă cheresteaua din vagoanele de marfă, cum o vinde şi o transportă tot el, cum scrie chitanţele, încasează banii şi-i depune tot el la bancă. Ba mai face chiar şi câte o treabă de tâmplărie, dacă-l roagă cineva, fără să ia nici un ban pentru asta. Şi oricât de puţin ar câştiga, n-a zis niciodată vreo vorbă de rău de domnul James.

– După cum văd eu, îşi vede de treabă şi nu-i pasă de altceva, spuse Tom. L-am văzut şi la biserică, mai bine de jumătate din fete se tot zgâiesc la el.

– Şi de ce nu? urmă Irene. E cea mai bună partidă din tot Henning-ul. Da' pân'acum n-a cerut voie nici uneia s-o conducă acasă.

– Da' fetei ăleia, Lula Carter, de ce i-a dat flori?

Uimită că soţul ei o ştia şi pe asta, Irene îi spuse:

– Asta a fost acum un an şi mai bine, Tom, şi dacă tot ştii atâtea, atunci sigur că mai ştii şi cât de prosteşte s-a purtat ea după aceea, ţinându-se scai de el, până când i s-a făcut şi lui lehamite şi n-a mai vorbit deloc cu ea.

– E, dacă a făcut-o o dată, de ce n-ar face-o şi a doua oară?

– Nu ţine tu socoteala câte fete aleargă după el, uită-te după cine aleargă el!

– Păi văd că tu le-ai potrivit pe toate!

– Vai, Tom, lasă-l s-o conducă pe fată acasă! Lasă-i cel puțin să se cunoască. Dac-or rămâne împreună, asta să vadă mai târziu.

– Am și eu un cuvânt de spus! încheie Tom aspru.

El nu voia să dea impresia, nici fetelor și nici nevestei lui, că poate fi ușor dus de nas. Cumpănise bine lucrurile și era întru totul de acord cu Will Palmer, dacă acesta și-ar fi arătat preferința. Cum îl urmărise pe tânăr încă de când venise în Henning, lui Tom îi părea rău în sinea lui că nici unul dintre cei doi feciori ai lui nu dovediseră nici măcar jumătate din dibăcia lui Will. De fapt, Will Palmer îi amintea lui Tom de propria-i tinerețe.

Nimeni nu se așteptase ca totul să se petreacă atât de iute. Zece luni mai târziu, în salonul noii case cu patru încăperi a lui Tom și a Irenei, Will îi ceru mâna Cynthiei, care cu greu se stăpâni să nu i-o dea înainte de a termina el de vorbit. Peste trei săptămâni se căsătoriră în Biserica Metodistă Episcopală pentru oamenii de culoare. La ceremonie asistară peste două sute de oameni, aproape jumătate din Carolina de Nord, dintre cei care veniseră în „casele pe roți" împreună cu copiii lor și care acum trăiau la ferme împrăștiate prin tot ținutul Lauderdale.

Will înălță cu propriile lui mâini căsuța unde, un an mai târziu, în 1894, li se născu primul copil, un băiat care muri peste câteva zile.

Până atunci Will Palmer nu lipsise nici o zi de la lucru, căci patronul fabricii de cherestea nu era nici o clipă treaz. Într-o vineri foarte ploioasă, după-amiaza târziu, revizuind registrele fabricii, Will descoperi o scadență ce trebuia plătită la bancă chiar în ziua aceea. Așa că încălecă pe cal și merse opt mile prin ploaia torențială până la directorul băncii.

– Domnule Vaughan, îi spuse el, domnul James a scăpat din vedere scadența aceasta și știu că nu i-ar plăcea să vă facă să așteptați până luni.

Invitat înăuntru să se usuce, el răspunse:

– Nu, vă mulțumesc, domnule. Cynthia s-o fi mirând pe unde umblu; şi, urându-i noapte bună bancherului, o porni îndărăt călare prin ploaie.

Foarte impresionat, directorul băncii povesti întâmplarea în tot oraşul. În toamna următoare, cineva îi spuse lui Will că e chemat la bancă. Plecă nedumerit într-acolo şi când ajunse la bancă, văzu că-l aşteptau stânjeniți cei zece oameni de afaceri albi, cei mai de seamă din oraş. Vorbind iute, bancherul Vaughan îi spuse că stăpânul fabricii de cherestea dădu faliment şi plănuia să se mute într-altă parte cu familia.

– Oraşul nostru are totuşi nevoie de fabrica asta de cherestea, spuse bancherul mai departe. De săptămâni întregi tot discutăm şi n-am găsit pe nimeni altul mai nimerit s-o conducă, decât pe tine, Will. Aşa că am căzut de acord să semnăm cu toții o poliță, prin care să acoperim toate cheltuielile şi datoriile fabricii, în aşa fel încât s-o poți prelua tu ca patron.

Cu lacrimile şiroindu-i pe obraz, Will Palmer trecu fără o vorbă pe dinaintea fiecărui alb. Pe măsură ce le strângea mâna şi semnau grăbiți polița, aceştia plecau cu şi mai mare grabă, ascunzându-şi propriile lor lacrimi. După ce au plecat cu toții, Will strânse ceva mai îndelung mâna bancherului.

– Domnule Vaughan, aş vrea să vă mai cer ceva. V-aş ruga să treceți jumătate din economiile mele pe un cec pentru domnul James, dar să nu-i spuneți niciodată cine i l-a dat.

Şi în mai puțin de un an, deviza lui Will – de a oferi marfa şi serviciile cele mai bune cu putință la prețul cel mai scăzut – atrăgea cumpărătorii chiar din oraşele învecinate; o mulțime de oameni, majoritatea negri, veneau cu căruțele, unii tocmai din Memphis, la patruzeci şi opt de mile spre sud, să vadă cu propriii lor ochi cum primul negru din statul Tennessee conduce singurul magazin de acest fel, la ale cărui ferestre Cynthia atârnase perdele

scrobite, bogat încrețite, deasupra cărora se vedea firma scrisă de mâna lui Will – „FABRICA de CHERESTEA W. E. PALMER".

CAPITOLUL 44

Rugile Cynthiei şi ale lui Will au fost împlinite în 1895, când li se născu o fetiță mare şi sănătoasă, pe care o numiră Bertha George – al doilea nume fiind al tatălui lui Will. Cynthia ținu morțiş să adune întreaga familie şi povesti în fața pruncului întreaga istorie a neamului, până la Kunta Kinte, strămoşul african, aşa cum o spusese şi Tom Murray pe rând copiilor lui.

Will Palmer respecta devotamentul ei față de strămoşi, dar în sinea lui se simți atins în propria-i mândrie, ca să nu se creadă cumva că se „măritase" în neamul nevestei. Şi, poate tocmai de aceea, în fiecare dimineață, înainte de a pleca la slujbă, o purta în brațe de colo până colo pe fetiță. Iar seara o aşeza chiar el în pătuțul ce i-l făcuse cu mâinile lui.

– Will Palmer o răsfață prea tare pe fata asta!

Aranjase ca fiică-sa să poată cumpăra bomboane de la orice magazin din Henning, iar el plătea creditul în fiecare lună, deci o silea să-şi țină şi ea o socoteală, pe care el o controla solemn, „ca s-o deprindă cu afacerile". Iar la a cincisprezecea ei aniversare, când îi deschise pe numele ei credit prin poştă la SEARS şi ROEBUCK, lumea dădu din cap a mirare şi teamă, dar şi a mândrie:

– Copila aia n-are altceva de făcut decât să-şi aleagă ce-i doreşte inima din catalogul negustorilor ălora, să completeze un formular de comandă şi, cât ai zice peşte, ăia de la Sears şi Roebuck, tocmai d-acolo de la Chicago, îi şi trimit... am văzut eu cu ochii mei... iar

taică-său plăteşte tot... auzi tu ce-ţi spun? Tot ce-i doreşte sufleţelul Berthei!

În acelaşi an, Will angajă un profesor să vină săptămânal tocmai de la Memphis, ca să-i dea Berthei lecţii de pian. Ea se dovedi o elevă înzestrată şi, nu după mult timp, începu să acompanieze corul Bisericii Metodiste Episcopale „Noua Speranţă", pentru oamenii de culoare, al cărui prim epitrop era Will, Cynthia fiind preşedintă permanentă a comisiei administrative a femeilor.

În iunie 1909, când Bertha absolvi clasa a opta a şcolii locale, nimeni nu se mai îndoia că va pleca din Henning să urmeze cursurile Institutului Lane, de pe lângă Biserica Metodistă Episcopală din Jackson, la treizeci de mile mai la răsărit, în Tennessee. Acest institut funcţiona de la clasa a noua până la anul al doilea de facultate.

– Nici nu-ţi poţi da seama, fato... ce înseamnă asta, tu eşti prima din neamul ăsta al nostru care-a mers vreodată la colegiu...

– Vai, mamă, nu ştiu cum să fac să vă conving, pe tine şi pe tata, să nu mai pronunţaţi „ăsta", şi „acuş"! De câte ori să vă spun că se pronunţă „acesta" şi „acum". Şi-n fond, ce rost au şcolile? Nu ca să meargă oamenii să înveţe?

Rămasă singură cu soţul ei, Cynthia se porni pe plâns.

– Dumnezeule, Doamne, veghează asupra ei! Will, ea nu-şi poate da seama ce-nseamnă asta.

– Poate-i mai bine aşa, încercă el s-o consoleze. Eu unul ştiu că mi-aş da şi sufletul s-o văd cu o soartă mai bună decât a noastră.

Aşa cum era de aşteptat, Bertha absolvi strălucit an de an, urmă apoi secţia pedagogică, dorind să devină profesoară, şi-n acelaşi timp cânta la pian pentru corul şcolii. Într-una din vizitele ce le făcea acasă la fiecare două săptămâni, îl convinse pe taică-său să scrie pe portierele camioanelor ce transportau produsele fabricii sale următoarea reclamă: „HENNING-121 – Faceţi comandă de cherestea prin telefon." Era un lucru caracteristic inteli-

genței ei ascuțite, despre care adesea se vorbea în oraş, căci telefonul abia ajunsese în Henning.

După o vreme, cu prilejul altor vizite acasă, Bertha începu să le vorbească despre un tânăr pe care-l cunoscuse în cor şi pe care-l chema Simon Alexander Haley, de fel din oraşul Savannah, statul Tennessee. Fiind foarte sărac, le povesti ea, avea mai multe slujbe ca să se poată întreține în facultate, unde studia agricultura. Un an mai târziu, în 1913, cum Bertha tot mai vorbea despre el, Will şi Cynthia îi sugerară să-l invite la Henning, ca să-l poată cunoaşte şi ei.

În duminica în care se zvonise că va veni „curtezanul" Berthei de la colegiu, biserica era înțesată. Acesta intră sub privirile scurtătoare nu numai ale lui Will şi ale Cynthiei Palmer, dar şi ale întregii comunități a negrilor. Părea un tânăr foarte sigur de el. După ce intonă un solo cu vocea lui de bariton, acompaniat la pian de Bertha; discută binevoitor cu toți cei ce se înghesuiră în jurul lui mai târziu, în curtea bisericii, privindu-i pe toți drept în ochi, strângând zdravăn mâna bărbaților şi ridicându-şi pălăria în fața doamnelor.

În seara aceea, Bertha se reîntoarse la colegiul Lane cu autobuzul, împreună cu Simon Alexander Haley al ei. În discuțiile ce urmară, nimeni nu găsi nimic rău de spus despre el, în public cel puțin. Totuşi, în particular, unii îşi exprimară oarecare îndoieli despre culoarea lui cam prea deschisă. (De fapt, în taină, el îi mărturisise Berthei, care avea pielea foarte neagră, că părinții lui, foşti sclavi amândoi, îi povestiseră că mamele lor fuseseră sclave negre, iar tații irlandezi albi, adică dinspre tată un vechil numit Jim Baugh, despre care nu se mai ştia nimic altceva, iar dinspre mamă James Jackson, neam de plantatori, care devenise colonel în timpul Războiului Civil.) Nimeni nu putea însă tăgădui că tânărul cânta frumos, părea un om cumsecade şi nu dădea semne să se fălească cu învățătura lui.

Luându-şi o slujbă de hamal la vapoarele Pullman pe o vară întreagă, Halley şi-a economisit fiecare bănuţ ca să se poată muta la Colegiul A & T din Greensboro, Carolina de Nord, de unde îi scria mai apoi săptămânal Berthei. Când izbucni primul război mondial, împreună cu ceilalţi tineri din anii mai mari, se înrolă în Armata Statelor Unite şi, nu după multă vreme, Bertha începu să primească scrisori din Franţa. În 1918, a fost gazat în pădurea Argonne. După un tratament de câteva luni într-o clinică de peste ocean, se întoarse acasă în covalescenţă, iar în 1919, însănătoşit de-a binelea, veni din nou la Henning, unde se anunţă logodna lui cu Bertha.

În 1920 se oficie nunta lor la biserica „Noua Speranţă" şi n-a fost membru al comunităţii albilor sau negrilor care să nu asiste la acest eveniment de primă importanţă socială, nu numai pentru că Will Palmer ajunsese acum unul dintre cei mai de vază cetăţeni ai oraşului, dar şi pentru că toţi locuitorii Henning-ului o considerau pe desăvârşita dar nestăpânita Bertha mândria oraşului. Petrecerea se ţinu pe pajiştea întinsă din faţa casei celei noi cu zece camere a Palmerilor, care aveau şi bibliotecă şi sală de muzică. S-au servit o mulţime de bunătăţi, iar mirii au primit mai multe daruri decât s-ar fi adunat de la trei nunţi obişnuite. A avut loc chiar şi un recital al întregului ansamblu al corului de la Colegiul Lane, unde se întâlniseră preafericiţii miri; Will Palmer închiriase un autobuz care să-i aducă pe corişti de la Jackson.

Târziu, în seara aceea, gara oraşului fu năpădită de lumea ce-i conducea pe Simon şi Bertha la trenul cu care urmau să călătorească toată noaptea până la Chicago, unde aveau să-l schimbe cu altul spre un loc ce se numea Ithaca, statul New York. Simon urma să-şi dea licenţa în agricultură la universitatea Cornell, iar Bertha să se înscrie la conservatorul din Ithaca, din apropiere.

Timp de nouă luni, Bertha scrise regulat acasă, povestindu-le despre viaţa lor interesantă pe meleaguri atât de îndepărtate şi cât erau de fericiţi împreună. Totuşi, la

începutul verii lui 1921, scrisorile Berthei începură să sosească din ce în ce mai rar, până când în cele din urmă Will şi Cynthia, îngrijoraţi, se gândiră că se întâmpla ceva despre care Bertha nu voia să le spună. Will îi dădu Cynthiei cinci sute de dolari ca să-i trimită Berthei, rugând-o să-i folosească pentru orice ar avea nevoie fără să-i pomenească lui Simon de ei. Cu toate acestea, scrisorile fiicei lor soseau şi mai rar, aşa că, pe la sfârşitul lui august, Cynthia îi mărturisi lui Will şi unor prieteni mai apropiaţi că avea de gând să plece chiar ea la New York, să vadă ce se întâmplă.

Cu două zile înainte de plecarea Cynthiei, fură treziţi în puterea nopţii de o bătaie în uşă. Cynthia sări prima din pat, îşi apucă halatul în grabă, iar Will o urmă şi el. Din pragul dormitorului, la lumina lunii, văzu prin geamul sufrageriei silueta Berthei şi a lui Simon, stând afară pe terasă. Cu un ţipăt, Cynthia se năpusti să deschidă uşa.

– Vă rugăm să ne iertaţi că nu v-am mai scris, le spuse calm Bertha, dar am vrut să vă facem o surpriză.

Şi-i întinse Cynthiei ceva înfăşurat în pături. Cu inima zbătându-i-se, sub privirile neîncrezătoare ale lui Will aflat în spatele ei, Cynthia dădu la o parte un colţ al păturii şi scoase la iveală un căpşor rotund şi cafeniu...

Ei bine, pruncul acela de şase săptămâni nu era altul decât eu însumi.

CAPITOLUL 45

Mai târziu, tatei îi plăcea să-mi povestească râzând despre marea surpriză din noaptea aceea.

– Şi-aşa, pare-se că mi-am pierdut fiul chiar în clipa când am intrat.

Bunicul Will Palmer m-a luat din brațele bunicii şi, fără să spună vreo vorbă, m-a dus cu el în grădina din spatele casei.

– Şi a stat acolo cam vreo jumătate de oră, cred, şi-apoi s-a întors, fără ca Cynthia, Bertha sau eu să-i putem spune ceva, pentru că el era Will Palmer şi pentru că ştiam cu toții cât de mult îşi dorise toată viața să aibă un băiat. Şi cum tu erai fiul Berthei, ai devenit astfel băiatul lui.

Cu mulți ani mai târziu, bunica îmi povestea că, încă înainte de a începe să vorbesc, bunicul mă ducea în brațe până la fabrica de cherestea, unde îmi făcuse chiar el un leagăn, şi mă ținea acolo cu el cât îşi vedea de treburi. După ce am început să umblu, mergeam împreună prin oraş. Pentru fiecare pas de-al lui, eu făceam câte trei şi-mi țineam pumnul strâns după degetul lui arătător. Arătând pe lângă mine ca un copac negru, înalt şi vânjos, bunicul se oprea şi vorbea cu oamenii pe care-i întâlneam. Tot el m-a învățat să privesc pe oricine drept în ochi, să vorbesc desluşit şi politicos.

Ori de câte ori mă aflam la fabrica de cherestea, mă lăsa să mă joc printre stivele uriaşe de lemn de stejar, cedru, pin şi hickory, tăiat în scânduri de diferite lungimi şi lățimi, care îmbălsămau aerul cu mireasma lor. Iar eu îmi închipuiam că sunt eroul unor aventuri palpitante, în ținuturi îndepărtate şi-n vremuri de demult. Câteodată, bunicul îmi îngăduia să mă legăn pe marele său scaun rotativ cu spătar înalt din birou şi să-mi pun pe frunte cozorocul lui cu umbrar verde. Şi tare mult îmi mai plăcea să merg peste tot cu bunicul.

Nu împlinisem încă cinci ani, când bunicul a murit. Am fost atât de disperat, încă doctorul Dillord a fost nevoit să-mi dea o băutură lăptoasă ca să pot dormi în noaptea aceea. Totuşi, înainte de a adormi, îmi amintesc ca prin ceață de o mulțime de oameni, albi şi negri, înşirați de-a lungul drumului prăfos ce trecea pe lângă casa noastră, toți cu capetele plecate, femeile acoperite cu văluri, iar

bărbații cu pălăriile în mână. Zile întregi după aceea mi s-a părut că toată lumea nu făcea altceva decât să plângă.

Tata, care acum își terminase aproape lucrarea de licență, a venit de la Cornell să preia conducerea fabricii de cherestea, iar mama a început să predea la școala din oraș. Cum eu îl iubisem pe bunicul atât de mult și cum văzusem cât de îndurerată era bunica, m-am legat tare mult de ea și de-atunci nu se întâmpla să mai plece nicăieri fără mine.

Și, la începutul fiecărei primăveri, poate pentru a umple golul lăsat de dispariția bunicului, bunica obișnuia să invite o mulțime de rude de-ale ei, din familia Murray, să stea vara împreună cu noi. Veneau tot felul de doamne, cam de vârsta ei, între patruzeci și cincizeci de ani, din locuri de care nu mai auzisem până atunci: Dyersburg în statul Tennessee, Inkster în statul Michigan, St. Louis și Kansas City. Iar ele se numeau mătușa Plus, mătușa Liz, mătușa Till, mătușa Viney și verișoara Georgia. Seara, ieșeau pe verandă și se așezau în balansoarele împletite din răchită, iar eu mă foiam pe lângă ele, cuibărindu-mă lângă balansoarul cel alb al bunicii. Și-n fiecare seară, când amurgul se topea în întunericul nopții și licuricii zburau de colo până colo printre lujerii de caprifoi, îmi amintesc că, dacă nu se întâmpla să le stârnească la vorbă vreo întâmplare mai nouă din oraș, se porneau să depene aceleași amintiri, fragmente din ceea ce mai târziu am descoperit a fi lunga epopee a familiei, transmisă din generație în generație.

După câte știu eu, aceste povești erau singurul motiv de neînțelegeri mărturisite între mama și bunica. Adesea, bunica începea să vorbească despre ele, fără să fie de față rudele ei mai vârstnice care ne vizitau în fiecare vară, iar mama o întrerupea întotdeauna aspru:

– Vai, mamă, mai încetează cu poveștile astea demodate despre sclavie, e de-a dreptul stânjenitor!

Dar bunica nu se lăsa nici ea mai prejos:

– Dacă ție nu-ți pasă cine eşti şi de unde te tragi, atunci să ştii că mie îmi pasă!

Iar după asta se întâmpla să nu-şi mai vorbească una alteia câte o zi întreagă sau chiar mai mult.

Oricum, întâmplările despre care vorbea bunica cu doamnele acelea cărunte se petrecuseră cu foarte mult timp în urmă. Când una, când alta se întâmpla să-şi aducă aminte câte ceva din copilărie şi, întinzând câte un deget spre mine, obişnuiau să spună:

– Pe-atunci nu eram mai mare ca puştiul ăsta!

Fiind destul de mic, nu prea înțelegeam ce povesteau ele. Nu ştiam ce înseamnă „conaşu'“ şi „conița“, nici ce era o „plantație“, deşi mi-am dat seama că trebuia să fie un fel de fermă. Încetul cu încetul, însă, pe măsură ce ascultam aceleaşi poveşti în fiecare vară, am început să desluşesc, printre oamenii despre care vorbeau, nume mai des repetate şi să-mi aduc aminte tot felul de întâmplări legate de ei. Cel mai îndepărtat în timp dintre cei pomeniți era un bărbat pe care ele îl numeau „africanul“ şi despre care povesteau că fusese adus în țara aceasta pe o corabie, într-un loc căruia îi ziceau „'Naplis“. Mai povesteau că de pe corabia aceea fusese cumpărat de „conaşu'“ John Waller, de pe o plantație dintr-un loc numit „ținutul Spotsylvania, Virginia“. Spuneau după aceea că africanul tot încercase să fugă, iar a patra oară a avut ghinionul să fie prins de doi albi ce se îndeletniceau cu urmărirea sclavilor şi care se hotărâră să-l pedepsească exemplar. Aşa că-i dădură să aleagă între a fi jugănit şi a i se tăia laba unui picior, iar africanul a preferat să rămână şchiop.

– Slavă Domnului, spuneau ele, căci altfel nu ne-am mai afla noi aici să-i spunem povestea.

Eu însă nu puteam înțelege de ce ar fi făcut albii un lucru atât de josnic.

Viața africanului acestuia, povesteau mai departe doamnele cele vârstnice, fusese salvată de doctorul William Waller, fratele „conaşului“ John, care aflând de

acea groaznică mutilare, se înfuriase atât de tare încât îl cumpărase el însuşi pe african şi-l dusese pe plantaţia lui. Deşi acum africanul era şchoip, putea totuşi să muncească, aşa că doctorul îi dădu în grijă grădina de legume. Şi aşa se nimeri ca africanul acesta să fie ţinut destul de mult timp pe aceeaşi plantaţie, într-o vreme când sclavii, mai ales bărbaţii, erau de obicei vânduţi de la o plantaţie la alta, în aşa fel că o mulţime de copii de sclavi creşteau mari fără să-şi fi cunoscut măcar părinţii.

Mai povestea bunica şi celelalte doamne că africanilor aduşi cu corăbiile li se dădeau nume noi. Pe africanul nostru îl botezară „Toby". Dar ori de câte ori vreun sclav îl striga astfel, el se înfuria şi susţinea că-l cheamă „Kin-Tay".

Şchiopătând el de colo până colo, văzându-şi de grădină, devenind ceva mai târziu vizitiul stăpânului, acest „Toby" sau „Kin-Tay" cunoscu şi se însoţi cu o sclavă de pe plantaţie, căreia bunica şi celelalte doamne îi spuneau „Bell, bucătăreasa din casa cea mare". Şi au avut o fetiţă căreia i-au spus „Kizzy". Când ea împlinise vreo patru, cinci ani, tatăl ei, africanul, ori de câte ori avea prilejul, o lua cu el la plimbare şi-i arăta tot felul de lucruri, învăţând-o cum se chemau în limba lui maternă. Aşa, de pildă, arătându-i o chitară, îi spunea ceva ce semăna cu „Ko"; sau arătându-i râul ce străbătea plantaţia – de fapt râul Mattaponi – îl numea „Kambi Bolongo": şi-o mai învăţa şi multe alte lucruri şi cuvinte. Pe măsură ce Kizzy creştea, iar tatăl ei învăţa mai bine englezeşte, începu să-i povestească despre el, despre neamuri, despre ţara lui şi cum s-a întâmplat de l-au răpit. Povestea că plecase la pădure, nu departe de sat, să taie un lemn din care să-şi facă o tobă, când a fost atacat pe neaşteptate de patru bărbaţi, care l-au doborât şi l-au târât în sclavie.

Când Kizzy împlini şaisprezece ani, povestea mai departe bunica Palmer şi celelalte doamne din familia Murray, a fost vândută unui alt stăpân, Tom Lea, care avea o plantaţie mai mică în Carolina de Nord. Acolo, pe planta-

ția aceea, Kizzy a dat naștere unui băiat, al cărui tată era chiar Tom Lea, iar acesta îi puse numele de George.

Când George împlini și el patru sau cinci ani, maică-sa începu să-i spună poveștile și cuvintele tatălui ei, africanul, până când ajunse și băiatul să le știe bine. Apoi, când avea vreo doisprezece ani, a fost dat ucenic la un bătrân, căruia îi spuneau bătrânul unchi Mingo și care antrena cocoșii de lupte ai stăpânului. Pe la cincisprezece ani, tânărul ajunsese un dresor de cocoși atât de priceput, încât primi o poreclă pe care o purtă până la moarte: George Cocoșul.

La optsprezece ani, George Cocoșul o întâlni și se însoți cu o sclavă, pe nume Matilda, care-i născu opt copii. La nașterea fiecărui prunc, spuneau bunica și celelalte doamne, George Cocoșul aduna întreaga familie în coliba lui, povestindu-le din nou despre străbunicul lor african, pe care-l chema „Kin-Tay". El numea o chitară „Ko", un râu din Virginia „Kamby Bolongo" și mai numea cu alte cuvinte asemănătoare tot felul de lucruri; și povestea că tocmai tăia un copac din care să-și facă o tobă, când a fost prins și luat în sclavie.

Cei opt copii crescuseră, se însurară și avură și ei copii. Tom, cel de-al patrulea fiu, abia învățase meseria de fierar când fu vândut împreună cu restul familiei domnului Murray, stăpânul unei plantații de bumbac din ținutul Alamance din Carolina de Nord. Acolo, Tom o întâlni și se însoți cu o sclavă cu sânge indian, pe care o chema Irene și muncea pe plantația „conașului" Holt, cel ce avea filatura de bumbac. Irene avu și ea, la rândul ei, opt copii, iar la fiecare naștere Tom, continuând obiceiul început de tatăl său, aduna întreaga familie la gura sobei și le povestea despre stră-străbunicul lor african și despre toți urmașii lui.

Dintre cei opt copii ai lui, Cynthia, cea mai mică, avea numai doi ani când Tom, tatăl ei, și bunicul George Cocoșul au pornit spre vest în fruntea unui convoi de căruțe pline cu sclavi de curând eliberați, și au ajuns la Henning, în statul Tennessee, unde Cynthia l-a cunoscut pe Will

Palmer, cu care s-a căsătorit la vârsta de douăzeci şi doi de ani.

Când începusem şi eu să mă las ademenit de istoria atâtor oameni nevăzuţi care trăiseră cu atâta vreme în urmă, rămâneam întotdeauna nedumerit când povestea aceasta nesfârşită ajungea în cele din urmă la Cynthia... care se afla chiar acolo, în faţa mea. La fel şi surorile ei mai mari, mătuşa Viney, mătuşa Matilda şi mătuşa Liz, care călătoriseră de mult împreună cu bunica în convoiul de căruţe.

Am stat la bunica, la Henning, până când s-au născut cei doi fraţi ai mei, George în 1925, şi Julius în 1929. Tata a vândut fabrica de cherestea şi ne-a luat cu el prin locurile unde a predat ca profesor de agricultură. Cel mai mult am stat la Colegiul A & M din Normal, în Alabama. Într-o dimineaţă, în 1931, mă aflam la cursuri, când a venit cineva să-mi spună să mă duc repede acasă. Odată ajuns acolo, am auzit suspinele sfâşietoare ale tatei şi am dat năvală înăuntru. Mama, care de când plecasem din Henning fusese tot mereu bolnavă, zăcea pe patul de moarte. N-avea decât treizeci şi şase de ani.

George, Julius şi cu mine ne petreceam verile la bunica. Ceva din firea ei de altădată părea că se stinsese odată cu dispariţia bunicului şi a mamei. Cei ce treceau pe dinaintea casei o vedeau pe verandă, aşezată în balansoarul ei alb şi o salutau.

– Ce mai faci, soră Cynthy?

– Nimic, stau..., le răspundea ea de obicei.

Doi ani mai târziu, tata s-a recăsătorit cu o colegă a lui, profesoară şi ea, pe nume Zeona Hatcher, de fel din Columbus, Ohio, unde urmase universitatea de stat din Ohio. Ea s-a ocupat mai departe de creşterea şi educaţia noastră, a celor trei băieţi, care se înălţau văzând cu ochii, iar apoi ne-a dăruit o soră, care a fost numită Lois.

Când a izbucnit cel de-al doilea război mondial, aveam şaptesprezece ani; terminasem al doilea an de colegiu şi m-am înrolat în armata de coastă. Îmbarcat pe un vas cu

muniții, care străbătea partea de sud-vest a Pacificului, am apucat-o pe drumul cel lung şi anevoios care m-a purtat în cele din urmă la scrierea acestei cărți.

Stând pe mare, chiar câte trei luni la rând, echipajul nu avea atât de mult de furcă cu bombele sau submarinele inamice, cât cu plictiseala. La insistența tatei, în liceu învățasem să scriu la maşină, aşa că maşina de scris portativă deveni cea mai prețioasă avuție a mea pe vas. Am scris scrisori tuturor celor pe care îi cunoşteam. Pe lângă toate cărțile din mica bibliotecă a vasului, am citit şi tot ce aveau camarazii mei, căci, încă din copilărie, îmi plăcuse să citesc, mai ales cărți de aventuri. Şi după ce am citit a treia oară tot ce se putea citi pe bordul vasului, cred că pur şi simplu din disperare m-am apucat să scriu şi eu. Gândul că ai putea băga în maşină o foaie goală de hîrtie şi că pe ea ai putea scrie ceva ce alții s-ar osteni să citească m-a provocat, m-a intrigat şi m-a înviorat atunci, la fel de mult ca şi acum. Nu-mi dau seama ce altceva a putut explica şi încuraja încercarea mea de a scrie, noapte de noapte, opt ani de-a rândul, trimițându-mi strădaniile la diferite reviste şi adunând sute de pagini şi refuzuri, până când mi s-a publicat prima nuvelă.

După război, cum din când în când câte un editor îmi mai primea câte o nuvelă, am început să fiu socotit de superiorii mei din armata de coastă drept „ziarist". Scriind în fiece clipă liberă, şi apărându-mi mai multe încercări, în 1959, la treizeci şi şapte de ani, când cei douăzeci de ani petrecuți în armată îmi dădeau dreptul să ies la pensie, m-am hotărât să încep o nouă carieră, aceea de scriitor profesionist.

La început am trimis unor reviste de aventuri diferite articole despre întâmplări dramatice din istoria marinei, căci eram foarte legat de mare.

În 1962, s-a întâmplat să înregistrez o convorbire cu vestitul trompetist de jazz, Miles Davis, scriind astfel primul dintre interviurile de la „Playboy". Printre alți interlocutori de-ai mei s-a aflat şi Malcolm X, pe atunci

purtătorul de cuvânt al negrilor musulmani. Citind interviul, un editor a sugerat o carte despre viața lui. Malcolm X m-a rugat să lucrez cu el. Am petrecut un an întreg luându-i interviuri, iar în anul următor m-am apucat şi am scris „Autobiografia lui Malcolm X", pe care, aşa cum prezisese el însuşi, n-a mai apucat s-o citească, fiind asasinat la numai două săptămâni după ce am terminat manuscrisul.

Nu după mult timp am fost trimis de o revistă cu o misiune la Londra. Între un interviu şi altul, de-a dreptul fascinat de urmele istoriei ce mă înconjurau pretutindeni, n-am scăpat nici o vizită în Londra ori în împrejurimi. Întâmplându-se într-o zi să mă aflu la British Museum, m-am pomenit în fața unui document de care parcă mai auzisem până atunci – piatra de la Rosetta. Nu-mi dau seama de ce, dar pur şi simplu m-a fermecat. Aşa că am cerut o carte, acolo, în biblioteca muzeului, să pot afla mai multe despre faimoasa piatră.

Am citit astfel că a fost descoperită în delta Nilului şi că avea gravate pe ea trei texte separate – primul scris cu litere greceşti descifrabile, al doilea scris cu nişte litere necunoscute încă la data aceea, iar cel de al treilea scris cu hieroglife antice, despre care se credea că niciodată nu va putea fi tradus. Totuşi, un învățat francez, Jean Champollion, a comparat literă cu literă textul scris în caractere necunoscute şi cel în hieroglife cu textul cunoscut, din limba greacă, şi a emis ipoteza că cele trei texte aveau acelaşi înțeles. Pe scurt, el a lămurit astfel misterul hieroglifelor nedescifrate până atunci, cu ajutorul cărora era înregistrată o mare parte din începuturile istoriei omenirii.

Am rămas foarte impresionat de o astfel de cheie cu care se putuse deschide încă o uşă spre trecut. Şi parcă începeam să simt că ea avea o însemnătate aparte pentru mine, dar nu-mi dădeam seama în ce consta. Am înțeles aceasta abia când mă aflam în avion, în drum spre Statele Unite. Folosind o limbă scrijelită în piatră, învățatul

francez a lămurit o taină a istoriei, potrivind ceea ce se ştia cu ceea ce era necunoscut. Asta mă făcu să mă gândesc la ceva asemănător – în istoria orală pe care bunica, mătuşa Liz, Mătuşa Plus şi verişoara Georgia o tot depănau pe terasa copilăriei mele din Henning, mă intrigase întotdeauna taina cuvintelor sau sunetelor acelora ciudate pe care le spunea africanul. Şi-aşa am început să mă tot gândesc la ele – spunea că îl cheamă „Kin-Tay“, la chitară spunea „Ko“, iar râul din Virginia îl numea „Kambi Bolongo“. Sunetele erau în majoritate dure şi ascuţite, printre care „K“ se întâlnea cel mai des. Eram încredinţat că suferiseră destule schimbări în peregrinarea lor din generaţie în generaţie, totuşi fără îndoială că reprezentau nişte caracteristici fonetice ale unei anume limbi pe care o vorbea legendarul strămoş african al familiei mele. Şi-n vreme ce avionul meu, plecat din Londra, se rotea în zbor deasupra New Yorkului, eu mă întrebam: „Oare care limbă africană o fi fost aceea? Şi ar fi oare posibil să pot afla vreodată?

CAPITOLUL 46

Acum, după mai bine de treizeci de ani, dintre toate doamnele care povesteau odiseea familiei, adunate pe terasa din Henning, mai trăia numai cea mai tânără dintre ele, verişoara Georgia Anderson. Bunica închisese ochii, iar celelalte o urmaseră şi ele. În vârstă de mai bine de optzeci de ani, verişoara Georgia locuia la fiul şi fiica ei, Floyd Anderson şi Bea Neely, în Kansas City, 1200 Everett Avenue, statul Kansas. Nu o mai văzusem de câţiva ani, când mergeam acolo ceva mai des să dau o mână de ajutor, după puterile mele, în campania electorală a fratelui meu George. Fost combatant al forţelor aeriene ale S.U.A., licenţiat al Colegiului More House şi al facultăţii de drept de la universitatea din Arkansas,

George se antrenase într-o înflăcărată campanie pentru postul de senator al statului Kansas. La petrecerea dată în cinstea victoriei sale, toți glumeau că, de fapt, câştigătorul alegerilor era... verişoara Georgia. Cum îl auzise de nenumărate ori pe Floyd, fiul ei, organizatorul campaniei electorale, povestindu-le despre integritatea unanim recunoscută a lui George, scumpa noastră verişoară Georgia, căruntă şi adusă de spate, o pornise şi ea să bată drumurile. Ciocănind cu bastonul pe la uşile oamenilor, le vâra sub ochi fotografia strănepotului ei, candidatul, şi le spunea:

– Băiatul ăsta e ăl mai cinstit dintre toți!

Acum mă îndreptam din nou cu avionul spre Kansas, de data aceasta s-o văd pe verişoara Georgia.

N-am să pot uita niciodată agerimea cu care mi-a răspuns, de îndată ce-am pomenit de istoria familiei. Deşi se afla în pat, bătrâna suferindă, cu chipul brăzdat, se ridică iute în capul oaselor, cu aceeaşi emoție pe care mi-o aminteam încă din copilărie.

– Sigur că da, băiete, africanul spunea că-l cheamă „Kin-Tay"... la chitară zicea „Ko", iar la râu „Kambi Bolongo", şi-n timp ce tăia un copac să-şi facă o tobă, l-au prins.

I-am explicat că voiam să încerc, dacă ar fi posibil, să descopăr de unde venea „Kin-Tay" al nostru... adică să dau la iveală din care anume trib african străbun se trăgea familia noastră. Amintirea vechii poveşti a familiei noastre o tulbură atât de tare pe verişoara Georgia, încât cu greu am reuşit, împreună cu Floyd şi cu Bea, s-o liniştim.

CAPITOLUL 47

La câtva timp după aceea, m-am dus la Arhivele Naționale din Washington, D. C. şi am spus unui bibliotecar că mă interesa recensământul din ținutul Alamance,

Carolina de Nord, din perioada imediat următoare Războiului Civil. Mi s-au dat nişte microfilme. Am răsucit filmul în aparat, simţindu-mă năpădit de curiozitate la vederea şirului nesfârşit de nume, înscrise cu caligrafia demodată a diferitelor cenzori de la începutul secolului al nouăsprezecelea. După câteva role, când începusem să obosesc, dintr-o dată am citit, spre marea mea uimire: „Tom Murray, negru, fierar. Irene Murray, negresă, servitoare“... iar după aceea urmau numele surorilor mai mari ale bunicii, pe multe dintre care le auzisem de nenumărate ori povestind pe terasa bunicii. „Elizabeth, de 6 ani“ nu era alta decât mătuşa Liz! La data acelui recensământ, bunica mea nu se născuse încă.

Cum la vremea aceea locuiam la New York, veneam la Washington ori de câte ori puteam, şi mă apucam să scotocesc prin Arhivele Naţionale, la Biblioteca Congresului, ori la Biblioteca Fiicelor Revoluţiei Americane. Şi oriunde m-aş fi găsit, când se întâmpla să am de-a face cu bibliotecari negri, care înţelegeau natura cercetărilor mele, documentele cerute îmi parveneau cu o viteză miraculoasă. De-a lungul întregului an 1966, dintr-o sursă sau alta, am reuşit să regăsesc atestări documentare ale evenimentelor majore petrecute în familia noastră, păstrate cu grijă; ce n-aş fi dat să-i fi putut împărtăşi toate acestea şi bunicii! Atunci, însă, mi-am amintit ceea ce-mi spusese verişoara Georgia – că bunica, împreună cu celelalte mătuşi, se afla sus în cer, veghindu-mă...

Problema următoare era unde şi cum aş fi putut cerceta sunetele acelea ciudate pe care le rostea strămoşul nostru african. Aşa că nu aveam altă alegere decât să intru în legătură cu cât mai mulţi africani cu putinţă, căci limbile tribale vorbite în Africa sunt extrem de numeroase. Aşa că am făcut ceea ce părea foarte logic la prima vedere – aflându-mă în New York, mă duceam la

sediul Organizației Națiunilor Unite la ora terminării programului; din ascensoare se revărsau mulțimi de oameni ce mişunau apoi prin hol, grăbindu-se spre casă. Africanii nu erau greu de recunoscut, aşa că am oprit cât mai mulți şi le-am pronunțat sunetele. În aproape două săptămâni, cred că am oprit cam vreo douăzeci şi ceva de africani. Toți mi-au aruncat câte o privire mirată, m-au ascultat în grabă, şi au plecat fără să mă lămurească. Era şi firesc, nu aveau nici o vină, bieții de ei, că nu pricepeau nişte cuvinte africane pronunțate cu cel mai autentic accent din Tennessee.

Tot mai dezamăgit de neputința mea, am stat mai îndelung de vorbă cu George Sims, prieten din copilărie din Henning, ajuns acum cercetător. După câteva zile, George mi-a adus o listă cu vreo doisprezece savanți renumiți în domeniul lingvisticii africane. Dintre toți, mi-a atras atenția îndeosebi belgianul Jan Vansina. După ce-şi făcuse studiile la facultatea de studii africanistice şi orientale, de pe lângă universitatea din Londra, şi-a întocmit primele lucrări trăind în satele africane, după care a scris o carte intitulată *La Tradition Orale.* I-am telefonat doctorului Vansina la universitatea din Wisconsin, unde preda la vremea aceea, iar el mi-a fixat o întâlnire. Într-o miercuri dimineață, am pornit cu avionul spre Madison, Wisconsin, îmboldit de curiozitatea de a desluşi înțelesul unor sunete ciudate... fără a bănui măcar în vis ce urma să se întâmple...

În seara aceea, în casa familiei Vansina, am povestit până la ultima vorbă întreaga odisee a familiei, aşa cum o auzisem în copilărie şi cum îmi fusese de curând reîmprospătată de verişoara Georgia la Kansas City. După ce m-a ascultat cu atenție, doctorul Vansina a început să-mi pună diferite întrebări. Fiind specialist în lingvistica orală, îl interesa îndeosebi circulația cuvintelor de-a lungul atâtor generații.

Am stat de vorbă până seara târziu, aşa că m-a invitat să rămân acolo peste noapte. A doua zi, doctorul Vansina mi-a spus pe un ton foarte serios:

– N-am vrut să mă pronunţ aseară. Noaptea e un sfetnic bun. Ramificaţiile sunetelor fonetice păstrate şi transmise de generaţiile succesive ale familiei dumitale pot fi imense.

A adăugat apoi că vorbise la telefon cu un coleg al său, doctorul în africanistică Philip Curtin; amândoi erau convinşi că sunetele pe care le reprodusesem eu erau în graiul „mandinka". Eu nu auzisem niciodată de aşa ceva; mi s-a explicat că era o limbă vorbită de popoarele manding. Apoi şi-a exprimat părerea cam ce ar putea însemna unele dintre aceste cuvinte. Unul din ele însemna probabil vacă sau vită, altul ar fi putut fi baobab, un arbore foarte răspândit în Africa de Vest. Cuvântul „Ko", a mai spus el, ar putea veni de la „Kora", unul dintre cele mai vechi instrumente cu coarde ale poporului manding, instrument făcut dintr-o jumătate de tigvă uscată, acoperită cu piele de capră, cu douăzeci şi una de coarde întinse peste căluş, pe un gât foarte lung. Iar un sclav provenit din rândul mandingilor ar fi putut foarte uşor face legătura între Kora şi orice instrument cu coarde folosit de sclavii din Statele Unite.

Cuvântul care mă intrigase întotdeauna cel mai mult fusese „Kamby Bolongo", cu care strămoşul meu numise râul Mattaponi din ţinutul Spotsylvania, Virginia. Doctorul Vansina spunea că, fără îndoială, „Bolongo" însemna în limba mandinka orice apă curgătoare, deci şi un râu ori un fluviu, iar „Kamby" ar putea indica fluviul Gambia.

A mai intervenit apoi încă o întâmplare, care, adăugată la numeroasele lucruri tulburătoare pe care le descopeream, mi-a întărit convingerea că într-adevăr bunica şi întreg neamul mă vegheau de sus din cer...

Fusesem rugat să vorbesc la un seminar la colegiul Utica, din statul New York. Străbătând un culoar alături de profesorul care mă invitase, am început să-i povestesc că tocmai mă întorsesem de la Washington, menționând şi problema care mă purtase acolo.

– Gambia? Dacă nu mă înşel, tocmai am auzit pe cineva pomenind de un student remarcabil din această țară, care se află acum la Hamilton.

Vechiul şi renumitul colegiu Hamilton se afla la depărtare de aproape jumătate de oră de mers cu maşina, la Clinton, statul New York. Nici n-am apucat să întreb bine de cel ce-l căutam, că un profesor, Charles Todd, mi-a spus:

– Vă referiți la Ebou Manga, nu?

Răsfoind un registru, mi-a spus că-l pot găsi la ora de economie agrară şi mi-a indicat şi unde. Negru ca smoala, Ebou Manga era scund, cu ochi ageri, ponderat. El recunoscu cuvintele, vădit surprins să mă audă pronunțându-le. L-am întrebat dacă mandinka era limba lui maternă.

– Nu, dar o cunosc destul de bine.

Mi-a mărturisit că el era wolof. În camera lui i-am povestit despre cercetările mele. La sfârşitul săptămânii următoare, am plecat amândoi în Gambia.

Ajunşi la Dakar, capitala Senegalului, am luat un avion mai mic către aeroportul Yundum, din Gambia. Un autobuz cu pasageri ne-a purtat până la Banjul, capitala, care atunci se numea Bathurst. Ebou şi tatăl lui, Alhaji Manga, musulman ca toți gambienii, au adunat câțiva oameni, buni cunoscători ai istoriei țării lor, şi au venit cu toții să stea de vorbă cu mine în holul hotelului „Atlantic". Aşa cum procedasem cu doctorul Vansina de Wisconsin, le-am povestit şi lor epopeea familiei, transmisă din generație în generație. Le-am spus-o însă în ordine

inversă, începând cu bunica, mergând apoi îndărăt, de la Tom la George Cocoşul, la Kizzy care povestea cu câtă îndârjire se încăpăţâna tatăl ei africanul să-i convingă pe ceilalţi sclavi că numele lui era „Kin-Tay" şi cum de atâtea ori îi rostise diferite cuvinte ciudate, denumind tot felul de obiecte. N-am omis bineînţeles nici povestea capturării lui când a fost atacat şi prins nu departe de satul lui, în timp ce tăia un copac.

După ce am terminat, el mi-a spus pe un ton destul de amuzant:

– Ei bine, e firesc ca acest „Kamby Bolongo" să însemne fluviul Gambia, asta o ştie oricine.

I-am contrazis cu foarte multă ardoare, spunându-le că există o mulţime de oameni care nu au de unde să ştie. Apoi ei s-au arătat mult mai interesaţi de faptul că strămoşul meu din secolul al optsprezecelea insista că-l cheamă „Kin-Tay".

– Multe din satele noastre cele mai vechi poartă numele familiilor ce le-au întemeiat cu veacuri în urmă, îmi spuseră ei arătându-mi o hartă. Uite, aici este satul Kinte Kundah. Şi, nu prea departe de el, satul Kinte Kundah Jannehya.

Apoi mi-au povestit ceva ce nu-mi putuse trece nici măcar prin gând: în unele sate mai arhaice, din interiorul ţării se mai găseau oameni foarte bătrâni, numiţi grioţi, adevărate arhive vii ale istoriei orale. Griotul cel mare este de obicei un bărbat de vreo şaizeci, şaptezeci de ani; pe lângă el se mai află alţi grioţi mai tineri şi nişte ucenici, de obicei băieţi, care urmăresc şi învaţă câte o porţiune de patruzeci-cincizeci de ani din povestea griotului celui mare, pentru a ajunge şi ei grioţi recunoscuţi ca aceia ce, în anumite împrejurări mai deosebite, povestesc istoria seculară a satelor, a clanurilor, a familiilor şi a unor mari eroi. Mi s-a mai spus că, pe tot cuprinsul Africii negre, astfel de

cronici orale s-au transmis din generație în generație încă din vremurile cele mai îndepărtate şi că anumiți grioți legendari puteau povesti câte trei zile în şir evenimente ale istoriei africane, fără să se repete vreodată.

Văzându-mă atât de mirat, gambienii mi-au amintit că orice persoană îşi are obârşia într-o vreme şi într-un loc unde nu există nici un fel de scriere; aşa că oamenii nu aveau alte mijloace de a aduna şi a păstra informațiile decât memoria, gura şi urechea omenească. Dar noi, cei ce trăim în cultura occidentală, suntem atât de încătuşați de „gheara timpului", încât foarte puțini dintre noi mai pot înțelege de ce este în stare o memorie bine exersată.

Cum strămoşul meu spunea că se numea „Kun-Tay", sau mai corect Kinte, după cum au precizat ei, şi cum neamul Kinte era un clan străvechi şi renumit în Gambia, mi-au promis că vor face tot posibilul să găsească un griot care s-ar putea să-mi fie de folos în cercetările mele.

Reîntors în Statele Unite, am început să devorez fiecare carte despre istoria Africii. Până şi astăzi mă ruşinez că, la vremea aceea, îmi formasem sau dedusesem singurele imagini despre Africa doar din filmele cu Tarzan, iar puținele informații autentice le căpătasem răsfoind din când în când revista „National Geographic".

După câteva săptămâni, am primit o scrisoare din Gambia, în care eram invitat să mă întorc acolo, dacă îmi era cu putință. La vremea aceea, însă, rămăsesem fără nici un ban, mai ales că acordam scrisului foarte puțin timp.

Odată, la un picnic dat de almanahul „Reader's Digest", doamna DeWitt Wallace, membră fondatoare, îmi lăudase povestirea „Un personaj de neuitat", în care prezentasem un bătrân lup de mare, fost ofițer în armata de coastă. La despărțire, doamna Wallace mi-a spus că, dacă voi avea vreodată nevoie de ajutorul ei, să-i dau de

ştire. Aşa că, foarte stânjenit, i-am scris doamnei Wallace o scrisoare, în care i-am prezentat pe scurt cercetările de care mă apucasem aproape fără voia mea. Drept răspuns, mi-a indicat câţiva editori care să stea de vorbă cu mine, să vadă ce se putea face. Aceştia m-au invitat la o masă, iar eu le-am vorbit vreo trei ore, fără întrerupere. Imediat după aceea, am fost anunţat printr-o scrisoare că „Reader's Digest" îmi va oferi lunar, timp de un an, câte un cec de trei sute de dolari, în afară de „mici cheltuieli de deplasare", lucru de care eu aveam într-adevăr nevoie.

Ceva m-a împins să mă duc din nou s-o văd pe verişoara Georgia, la Kansas City, şi am găsit-o destul de bolnavă. Totuşi s-a înflăcărat auzind ce descoperisem şi ce speram să mai aflu. Mi-a urat noroc şi mi-am luat din nou zborul spre Africa.

Aceiaşi oameni cu care vorbisem prima dată mi-au dat acum de ştire că trimiseseră vorbă în interiorul ţării şi că se găsise un griot, bun ştiutor al istoriei clanului Kinte. Se numea Kebba Kanyi Fofana.

– Şi unde se află acum? am întrebat eu, simţind că mă cuprinde ameţeala.

– Unde să fie! În satul lui! răspunseră ei, privindu-mă miraţi.

Şi am aflat că, dacă voiam să-l văd, trebuia să organizez o adevărată excursie până acolo. Trei zile întregi am pierdut cu vorbărie nesfârşită ca să tocmesc o şalupă, care să ne ducă în susul fluviului, să închiriez un camion şi o maşină de teren care să ducă proviziile pe un drum mai ocolit, să adun în total vreo paisprezece oameni, printre care trei interpreţi şi patru muzicanţi, căci mi se spusese că bătrânii grioţi din interiorul ţării nu pot vorbi fără acompaniament muzical.

La bordul şalupei „Baddibu", care înainta clătinându-se pe marele şi vijeliosul „Kamby Bolongo", aveam sentimentul ciudat şi stânjenitor că eram străin. Oare oamenii aceştia mă considerau cu toţii doar ca pe unul dintre atâţea oaspeţi oficiali plini de importanţă ce se perindaseră pe acolo? În cele din urmă, ne-a apărut în faţă insula James unde, timp de două secole, existase o fortăreaţă pe care şi-o disputau prin lupte grele ba englezii, ba francezii, căci era o poziţie avantajoasă pentru comerţul cu sclavi. Am rugat să oprim puţin acolo şi, copleşit de emoţie, am pornit-o printre ruinele vegheate încă de un tun fantomic. Închipuindu-mi cu ochii minţii sălbăticiile săvârşite acolo, am simţit că-mi vine să azvârl cu barda în acea pată a istoriei Africii negre. Am sperat în zadar să dau de vreo rămăşiţă simbolică a vreunui lanţ străvechi; m-am ales doar cu o bucată de mortar şi-o cărămidă. Şi, înainte de a mă reîntoarce la şalupă, am rămas un timp cu privirile pierdute de-a lungul fluviului, despre care strămoşul meu îi povestise fiicei sale, acolo departe, peste Oceanul Atlantic, în ţinutul Spotsylvania, din Virginia. Am pornit din nou şi, ajungând într-un cătun numit Albreda, am coborât pe ţărm, luând-o pe jos spre Juffure, un cătun şi mai mic, unde aflasem că locuia griotul nostru.

Există un moment culminant în viaţă, pe care nimic nu-l poate întrece oricât ai trăi. Un astfel de moment am trăit eu în acea zi, în inima Africii negre.

Cum ne-am apropiat de Juffure, copiii care se jucau la marginea satului au dat de ştire, iar oamenii au năvălit afară din colibele lor. Cătunul nu avea mai mult de şaptezeci de locuitori. Asemeni celor mai multe sate din interiorul ţării, semăna încă foarte mult cu satele de acum două sute de ani, cu colibe circulare de lut, cu acoperişuri conice de paie. Pe când se adunau oamenii, am remarcat

un bărbat îmbrăcat într-un veşmânt alb, cu o bonetă ca de medic, cu o faţă neagră cu un profil acvilin. Din purtarea lui se putea deduce că era „cineva", iar după aceea am aflat că el era de fapt omul pe care venisem să-l vedem şi să-l auzim.

Cei trei interpreţi s-au desprins din grupul nostru, îndreptându-se spre el, iar cei şaptezeci de săteni s-au adunat în jurul meu în semicerc. Dacă aş fi întins mâinile, i-aş fi putut atinge pe cei de la capete. Se uitau cu toţii la mine curioşi. Privirile lor parcă mă dureau. Frunţile li se încreţiseră de-atâta concentrare. M-am înfiorat; eram nedumerit, m-a lovit cu puterea unui val gândul că, de multe ori în viaţă, am avut ocazia să mă aflu într-o mulţime de oameni, dar niciodată numai printre oameni negri ca tăciunele.

Copleşit de emoţie, mi-am plecat ochii, nesigur şi stânjenit, şi privirile mi-au căzut pe mâinile mele de un cafeniu deschis. Şi din nou m-a izbit gândul că eram un fel de hibrid... Am avut un sentiment de copleşitoare ruşine, simţindu-mă oarecum întinat printre cei puri. Chiar în momentul acela, bătrânul plecă brusc de lângă interpreţi. Oamenii ceilalţi mă părăsiră şi ei pe mine, ghemuindu-se în jurul lui.

Unul dintre interpreţi veni la mine şi-mi şopti la ureche:

– N-au văzut niciodată un negru american.

Când mi-am dat seama ce înseamnă aceasta, cred că am fost şi mai impresionat decât până atunci. Ei nu mă socotiseră ca pe un om oarecare, ci simbolizam cei douăzeci şi cinci de milioane de negri pe care nu-i văzuseră niciodată şi de care-i despărţea un ocean.

Oamenii se buluceau în jurul bătrânului şi-mi aruncau din când în când priviri fugare, vorbind aprins în limba mandinka. După un timp, bătrânul s-a răsucit şi-a pornit în pas vioi, până a ajuns în faţa mea. Înfigându-şi privirile în

ochii mei, părând convins că îi înțeleg graiul, a dat glas sentimentelor unanime ale tuturor celor prezenți față de milioanele nevăzute de negri ca noi care locuiam acolo unde-i duseseră vapoarele de sclavi. Interpretul mi-a tălmăcit:

– Strămoşii noştri ne-au tot povestit că mulți dintr-ai noştri sunt surghiuniți în locul acela numit America şi-n alte locuri asemănătoare.

Bătrânul s-a aşezat jos cu fața la mine, iar sătenii s-au adunat în grabă în spatele lui. Apoi a început să-mi recite străvechea epopee a neamului Kinte, aşa cum fusese transmisă din vremuri străvechi. Parcă ar fi citit o listă, dar pentru sătenii nemişcați şi tăcuți era evident un moment solemn. Griotul stătea cu trupul încordat, aplecat înainte, cu vinele gâtului întinse, scoțând cuvintele de parcă ar fi fost nişte obiecte concrete. După o propoziție sau două, se lăsa deodată pe spate, ascultând tălmăcirea interpretului. Din mintea griotului dădură năvală încrengăturile incredibil de încâlcite ale clanului Kinte, care se întindeau peste o mulțime de generații: cine cu cine se căsătorise, câți copii avuseseră; care dintre copii se însuraseră şi cu cine, şi-apoi urmaşii lor. Era pur şi simplu de necrezut. M-a impresionat nu numai mulțimea de amănunte, ci şi stilul liturgic, care suna cam aşa: „cutare se însoți cu cutare, şi zămislit-au pe... care zămislit-au pe... care zămislit-au pe..." Apoi urmau numele soției sau soțiilor urmaşilor lor, împreună cu pruncii lor, de obicei foarte numeroşi. Pentru a stabili vremea când au trăit aceştia, griotul le lega de diferite întâmplări, cum ar fi fost, de pildă: „în anul când s-au ridicat apele", sau când „cutare a omorât un bivol". Iar pentru a data calendaristic evenimentul respectiv, trebuia să afli când s-a întâmplat acea inundație de care vorbea el.

Redusă la esențial, epopeea pe care mi-a depănat-o griotul ar suna cam aşa: clanul Kinte îşi avea obârşia

într-o țară numită Vechiul Mali. Din moşi-strămoşi, bărbații neamului Kinte se îndeletniceau cu fierăritul, „îmblânziseră focul", iar femeile cu țesutul şi olăritul. După o vreme, o ramură a clanului a pribegit în țara numită Mauritania. Din această țară a pornit unul dintre fiii clanului, marabutul Kairaba Kunta Kinte, om sfânt al credinței musulmane, care a ajuns până în țara numită Gambia. S-a oprit mai întîi într-un sat numit Pakali N'Ding, unde a stat o vreme. A plecat apoi într-alt sat Jiffarong, şi de acolo la Juffure.

Aici şi-a luat prima nevastă, o fecioară din tribul mandinka, pe care-o chema Sireng şi care i-a dăruit doi fii, Janneh şi Saloun. Apoi şi-a luat o a doua nevastă, pe care o chema Yaisa. Şi ea i-a născut un fiu, numit Omoro.

Cei trei fii au trăit în sat până când au ajuns bărbați. Apoi, cei doi mai mari, Janneh şi Saloun, au pornit în lume şi au întemeiat o nouă aşezare numită Kinte Kundah Janneh-Ya. Fiul cel mic, Omoro, a rămas în sat, iar când a împlinit treizeci de anotimpuri ploioase (ani, adică) s-a însoțit cu o fecioară mandinka, pe care-o chema Binta Kebba. Şi între anii 1750 şi 1760, ea i-a dat naştere la patru fii, pe care-i chema în ordinea vârstei: Kunta, Lamin, Suwadu şi Madi.

Bătrânul griot vorbea de două ceasuri şi poate că de mai mult de cincizeci de ori povestea cuprinsese amănunte despre cei pomeniți. Acum, după ce-i numise pe cei patru fii ai lui Omoro, mai adăugă încă ceva, iar interpretul îmi traduse:

– Şi cam pe vremea când au venit soldații regelui, Kunta, cel mai mare dintre cei patru fii, a ieşit într-o bună zi din sat să taie un lemn... şi dus a fost...

Apoi, griotul şi-a depănat povestea mai departe. Eu însă rămăsesem împietrit, sângele îmi înghețase în vine. Omul din fața mea, care îşi petrecuse toată viața în satul

acesta din inima Africii, nu avea de unde bănui că în vorbele sale răsunase tocmai ce auzisem eu în toți anii copilăriei mele pe terasa bunicii mele din Henning, Tennessee... despre un african care susținuse întotdeauna că numele lui era „Kin-Tay", care spunea chitarei „Ko", numea „Kambi Bolongo" un râu din satul Virginia şi care fusese răpit şi târât în sclavie pe când ieşise din sat să taie un lemn să-şi facă o tobă.

Cu greu am reuşit să-mi scot din servietă carnetul pe care aveam notată povestea bunicii şi i l-am arătat unuia dintre interpreți. După ce citi în grabă, rămase înmărmurit şi începu să vorbească iute, arătând carnetul bătrânului griot, care începu şi el să se agite. Se ridică în picioare şi se adresă oamenilor, făcând semne spre carnetul din mâinile interpretului, după care începură cu toții să se frământe.

Nu-mi amintesc să fi dat cineva vreo poruncă, ştiu doar că m-am pomenit cu cei şaptezeci de oameni unindu-se într-un cerc larg de trupuri în jurul meu, dansând şi intonând o melodie când mai încet, când mai tare: se apropiau unii de alții, săltându-şi genunchii la piept, stârnind nori roşietici de praf...

Din cercul mişcător s-a desprins o femeie care, asemeni altora, îşi purta pruncul legat pe spate cu un brâu de pânză. Cu chipul negru ca tăciunele transfigurat, se îndreptă spre mine, izbind pământul cu tălpile goale şi, dezlegându-şi pruncul, mi-l întinse, parcă îmbiindu-mă să-l iau. L-am luat şi l-am strâns la piept. Apoi mi l-a smuls din brațe; după ea a mai venit o femeie cu un prunc, apoi încă una şi încă una... până când am luat în brațe mai bine de zece, doisprezece copii. Abia după un an, doctorul Jerome Bruner, profesor la universitatea Harvard, o somitate în materie de africanistică, m-a lămurit:

– Ai participat, fără să ştii, la una din cele mai străvechi ceremonii ale omenirii, numită „binecuvântarea mâinilor". În acest fel ele îţi spuneau: „Prin pruncul acesta, trup din trupul nostru, noi ne unim cu tine, iar tu cu noi!"

Ceva mai târziu, bărbaţii satului m-au dus la moscheea de bambus, acoperită cu stuf, şi aşezaţi în jurul meu au început să se roage. Îngenuncheat acolo, îmi amintesc că mă gândeam că, după toată strădania de a afla de unde mă trag, nu sunt în stare să înţeleg nici o vorbă din ce spun oamenii aceştia. Apoi interpretul mi-a explicat pe scurt ce se spunea în rugăciune – „Laudă în veci lui Allah că l-a adus înapoi pe un fiu de al nostru de mult rătăcit."

Cum ajunsesem acolo pe apă, voiam să mă întorc pe uscat. Lângă tânărul şofer mandinka, cu părul creţ şi sârmos, în maşina ce stârnea valuri de praf pe drumul de ţară fierbinte şi hârtopit ce ducea la Banjul, mi-a venit dintr-o dată un gând care m-a copleşit: dacă orice negru american ar putea fi atât de norocos ca mine să poată afla câteva amănunte despre strămoşii lui, n-ar putea oare să descopere *cine* îi este strămoşul african pe linie maternă sau paternă, *unde* trăia acest strămoş la vremea când a fost prins şi-n cele din urmă *când* a fost dus? Şi-atunci, aceste câteva amănunte n-ar putea oare să-l ajute pe acel negru american să găsească vreun bătrân griot negru din a cărui povestire să-şi descopere clanul strămoşesc şi poate chiar şi satul de obârşie?

Şi cu ochii minţii am început să desluşesc ca prin ceaţă imagini ale unor descrieri citite prin cărţi despre prinderea în sclavie a milioane de strămoşi de-ai noştri. Multe sute de negri fuseseră răpiţi unul câte unul, aşa cum i se întîmplase străbunului meu Kunta, dar alţii, milioane întregi, se treziseră urlând în puterea nopţii, în

vacarmul satelor prădate şi pustiite de flăcări. Dintre captivii ce-au mai rămas în viaţă, cei mai vânjoşi au fost încătuşaţi cu lanţuri după gât şi târâţi în procesiuni nesfârşite. Parcă-i vedeam pe cei mai mulţi dându-şi duhul în drum, prea slăbiţi ca să mai continue marşul chinuitor până la ţărmul mării. Cei ce ajungeau acolo erau unşi, raşi, cercetaţi cu de-amănuntul şi adesea însemnaţi cu fierul înroşit. Parcă-i vedeam biciuiţi şi târâţi spre pirogi, zvârcolindu-se, strigând şi încleştându-şi mâinile în pământ, muşcând ţărâna în efortul disperat de a nu se lăsa desprinşi de ţărmul Africii, căminul lor. Parcă-i vedeam îngrămădiţi, bătuţi şi azvârliţi în calele puturoase ale corăbiilor, legaţi cu lanţuri de paturile de scânduri, atât de înghesuiţi încât adeseori trebuiau să stea într-o rână, ca nişte linguri rânduite într-un sertar.

Mintea îmi era ameţită de toate aceste închipuiri, când ne-am apropiat de un alt sat, mult mai mare. Mi-am dat seama că se aflase de ceea ce se întâmplase la Juffure, chiar imediat după plecarea mea. Şoferul a încetinit, iar eu i-am putut privi pe sătenii care se îngrămădiseră în drum; făceau semne cu mâna şi strigau ceva neînţeles; M-am ridicat în picioare acolo, în maşina de teren, şi le-am făcut semne cu mâna, în timp ce ei se îndurau cu greu să facă loc maşinii să treacă.

Cred că parcursesem cam o treime din sat, când deodată mi-am dat seama ce anume strigau cu toţii... bătrânii zbârciţi, cu veşminte lungi, tineri, mame şi copii negri ca smoala îmi făceau toţi semne cu mâna, cu chipurile luminate de bucurie, strigând cu toţii la un loc:

– Meester Kinte! Meester Kinte!

Sunt un bărbat în toată firea, dar am simţit că mi se taie picioarele, m-a năpădit o senzaţie nelămurită şi, acoperindu-mi faţa cu mâinile, am început să plâng cum nu mai făcusem de când eram copil.

– Meester Kinte!

Şi-am vărsat lacrimi pentru cruzimile de necrezut săvârşite de istorie împotriva semenilor mei, pentru cea mai gravă prihănire a omenirii...

În avionul ce mă ducea spre casă, m-am gândit că epopeea strămoşilor mei ar deveni astfel şi un simbol al tuturor celor de origine africană care, fără excepţie, sunt vlăstare ale vreunui Kunta, născut şi crescut în vreun sat al Africii negre, târât în lanţuri în vreuna dintr-acele corăbii de sclavi care i-au purtat peste acelaşi ocean, aducându-i, rând pe rând, pe plantaţii, a căror viaţă s-a confundat de-atunci înainte cu lupta pentru libertate.

La New York, printre alte mesaje telefonice primite în lipsa mea, am aflat că într-un spital din Kansas City murise verişoara Georgia, în vârstă de optzeci şi trei de ani. Mai târziu, făcând o socoteală a timpului, mi-am dat seama că ea trecuse în lumea drepţilor chiar în momentul când eu puneam piciorul în Juffure. Cred că, în calitatea ei de ultimă supravieţuitoare dintre toate bătrânele care povesteau vechea istorie a neamului pe terasa bunicii, fusese de datoria ei să mă vadă dus în Africa, să poată apoi şi ea să se alăture celorlalte de-acolo, de sus, care mă vegheau.

De fapt, încă din copilărie s-au adunat o serie de întâmplări legate între ele, care au dat în cele din urmă naştere acestei cărţi. Bunica şi celelalte bătrâne doamne mi-au întipărit povestea în minte. Apoi, printr-o ciudată potrivire a soartei, în timp ce mă prăjeam la soare pe bordul vaselor armatei de coastă, am început nesfârşitele încercări care m-au deprins cu meşteşugul de scriitor. Şi cum începusem să iubesc marea, primele mele scrieri descriau aventuri dramatice petrecute pe mare, inspirate din îngălbenitele documente ale arhivei armatei. Nici nu

se putea o ucenicie mai bună pentru grelele încercări marine pe care mi le-a creat, cartea aceasta.

Bunica şi celelalte doamne vârstnice povesteau că „africanul" fusese adus cu corabia într-un loc numit „'Naplis". Îmi dădusem seama că era cu siguranţă vorba de Annapolis, în Maryland. Aşa că acum trebuia să încerc să văd dacă aş fi putut descoperi care anume corabie venise la Annapolis, aducându-l de pe fluviul Gambia pe „africanul" care se va încăpăţâna mai târziu să-şi zică „Kin-Tay", deşi stăpânul lui, John Waller, îi dăduse numele de „Toby".

Ca să-mi pot orienta căutările, aveam nevoie să stabilesc o dată aproximativă când a sosit corabia. Cu câteva luni în urmă, griotul din Juffure îmi povestise că prinderea lui Kunta se întâmplase cam la vremea când au sosit soldaţii regelui.

Aşa că am plecat la Londra, şi cam pe la mijlocul celei de-a doua săptămâni de răscolire prin documentele referitoare la mişcările trupelor britanice între 1760–1770, am descoperit în cele din urmă că „soldaţii regelui" trebuie să fi fost trupa cunoscută drept „forţele colonelului O'Hare", trimisă de la Londra în 1767 să păzească fortul de sclavi James de pe fluviul Gambia. Memoria griotului fusese atât de fidelă, încât m-am simţit tare stânjenit că a trebuit să-l verific.

M-am adresat atunci companiei Lloyds din Londra. În biroul unuia dintre directori, am spus dintr-o suflare ce anume vroiam să aflu. Directorul s-a ridicat de la birou şi mi-a spus:

– Tinere, compania Lloyds din Londra îţi va da tot sprijinul de care ai nevoie.

Aceasta a fost o adevărată binecuvântare, căci prin Lloyds mi s-au deschis toate uşile spre cercetarea miilor de documente străvechi ale marinei britanice.

Nu cred că am făcut vreodată o altă corvoadă mai istovitoare decât în primele şase săptămâni de căutări zadarnice şi nesfârşite, străduindu-mă să detectez o anume corabie de sclavi, pornită într-o anume cursă, în mulţimea aceea de foi şi dosare ce cuprindeau vechi documente referitoare la miile de călătorii ale corăbiilor de sclavi, cu triplă destinaţie, între Anglia, Africa şi America. Pe lângă dezamăgirea nereuşitei mele, mă cuprindea mânia pe măsură ce-mi dădeam seama că, la vremea aceea, negoţul de sclavi era considerat de majoritatea celor care-l practicau drept o îndeletnicire importantă, asemeni procesului de vânzare, cumpărare şi transportare a vitelor din ziua de astăzi. Multe dintre documente nu păreau să mai fi fost atinse de la întocmirea lor, căci nimeni nu simţise nevoia să le cerceteze vreodată.

Nu dădusem peste nici o corabie care să fi pornit de pe fluviul Gambia spre Annapolis, când, într-a şaptea săptămână, ajunsesem la cel de al o mie douăzeci şi treilea document al corăbiilor de sclavi. Pe foaia aceea mare şi dreptunghiulară erau înscrise intrările şi ieşirile a treizeci de corăbii de pe fluviul Gambia între 1766 şi 1767. Parcurgând lista cu privirea, am ajuns la corabia numărul 18 şi aproape în mod automat i-am cercetat, ca şi la celelalte corăbii, datele de înregistrare.

La 5 iulie 1767 – anul când veniseră „soldaţii regelui" – corabia „Lord Ligonier", al cărei căpitan era Thomas E. Davies, pornise de pe fluviul Gambia cu destinaţia Annapolis...

Nu-mi dau seama de ce, dar în mod cu totul ciudat nu am reacţionat pe loc. Îmi aduc aminte cu cât calm am notat această informaţie şi, înapoind documentele, am plecat. După colţul străzii se afla o ceainărie. Am intrat şi am cerut un ceai şi o gogoaşă. Şi cum şedeam acolo,

sorbindu-mi ceaiul, mi-a dat prin minte că s-ar putea ca tocmai acea corabie să-l fi adus pe Kunta Kinte!

Am rămas şi astăzi dator vânzătoarei pentru ceai şi gogoaşă! M-am năpustit la un telefon, şi compania Pan American mi-a confirmat că mai aveau un singur loc liber în ziua aceea pentru New York. Nu mai aveam vreme să mai trec nici măcar pe la hotelul unde locuiam, aşa că i-am spus şoferului de la taxi: „La aeroportul Heathrow". Fără a închide ochii în noaptea aceea, cât am traversat Atlanticul, nu m-am gândit la altceva decât la cartea aceea din Biblioteca Congresului, din Washington D.C., pe care trebuia să pun din nou mâna. Avea o copertă maro deschis, pe care scria cu litere mai închise „Intrările în portul Annapolis" de Vaughan W: Brown.

De la New York am luat avionul până la Washington; am luat un taxi până la Biblioteca Congresului, am cerut cartea pe care am smuls-o pur şi simplu din mâna bibliotecarului care mi-a adus-o şi am început s-o răsfoiesc înfrigurat... Şi într-adevăr, scria acolo, negru pe alb, că „Lord Ligonier" trecuse prin vamă la Annapolis la 29 septembrie 1767.

Am închiriat o maşină, cu care am ţinut-o tot într-o goană până la Annapolis. M-am oprit drept la arhiva din Maryland şi am rugat-o pe documentarista Phebe Jacobsen să-mi dea colecţia oricărui ziar local apărut cam în prima săptămână a lunii octombrie 1767. Ea mi-a oferit imediat un microfilm al ziarului „Maryland Gazette". Tocmai începusem să proiectez numărul din 1 octombrie, când am dat de un anunţ scris cu caracterele demodate de pe vremea aceea: „O încărcătură de sclavi zdraveni, de cea mai bună calitate, abia aduşi de căpitanul Davies cu vasul „Lord Ligonier" de pe fluviul Gambia din Africa, urmează să fie vânduţi la Annapolis contra bani peşin ori cecuri cu acoperire, vineri 7 octombrie. Sus-numitul vas

va transporta apoi tutun la Londra cu 6 şilingi tona, la liber". Anunţul era semnat de John Ridout şi Daniel de la St. Thos. Jenifer.

În ziua de 29 septembrie 1967, nu m-a lăsat inima să merg într-altă parte decât pe cheiul portului din Annapolis. În acea zi, cu două secole în urmă, acostase „Lord Ligonier" la ţărm. Mângâind cu privirile apele oceanului peste care a fost adus stră-stră-străbunicul meu, m-am pomenit din nou plângând.

Documentul ce atesta îmbarcările din Fortul James de pe fluviul Gambia în anul 1766–67 menţiona că „Lord Ligonier" pornise cu 140 de sclavi în cală. Câţi oare supravieţuiseră până la capăt? M-am dus din nou la arhiva din Maryland, cu gândul să caut vreun document referitor la încărcătura vasului ajuns la Annapolis şi am descoperit următorul inventar: „3.265 dinţi de elefant (căci aşa erau numiţi colţii de fildeş); 3.700 pfunzi de ceară de albine; 800 pfunzi de bumbac; 32 uncii de aur gambian şi 98 negri." Cei 42 de africani morţi pe drum, cam aproape o treime, reprezentau o pierdere obişnuită pentru negustorii de sclavi.

Abia atunci mi-am dat seama că bunica, mătuşa Liz, mătuşa Plus şi verişoara Georgia au fost şi ele, în felul lor, nişte grioţi. Pe carnetul meu aveam notată povestea lor seculară despre africanul care fusese vândut conaşului John Waller, primind numele de Toby. La a patra încercare a lui de a fugi, când, încolţit de nişte prinzători de sclavi, l-a izbit cu o piatră pe unul din ei, aceştia l-au prins şi i-au tăiat laba piciorului. „Fratele conaşului John, doctorul William Waller" i-a salvat viaţa şi apoi, mâniat de inutila lui mutilare, a cumpărat sclavul de la fratele lui. Începeam să-ndrăznesc să nutresc speranţa că n-ar fi fost imposibil să existe vreo atestare documentară.

M-am dus la Richmond, în Virginia. Am derulat o mulţime de microfilme cu actele legate întocmite în ţinutul Spotsylvania, începând cu luna septembrie 1767, când acostase „Lord Ligonier". După un timp am dat de un act destul de cuprinzător, întocmit la 5 septembrie 1768, prin care John Waller şi Ann, soţia lui, cedau lui William Waller pământ şi bunuri, incluzând două sute patruzeci de acri de pământ arabil şi... pe pagina următoare stătea scris: „...de asemeni un sclav negru, pe nume Toby".

Era de necrezut!

În cei doisprezece ani de când văzusem întîia dată piatra de la Rosetta, am străbătut peste o jumătate de milion de mile, căutând, triind documente, verificând şi iar verificând date, pentru a scoate la iveală cât mai multe despre oamenii ale căror istorii orale nu numai că se dovediseră exacte, dar sunau la fel pe cele două ţărmuri ale oceanului. În cele din urmă, am reuşit să mă desprind de toată această muncă de căutare, pentru a începe să dau viaţă cărţii de faţă. Mi-a luat foarte mult timp să întruchipez copilăria şi adolescenţa lui Kunta şi, cum ajunsesem acum să-l cunosc destul de bine, am suferit alături de el când a fost prins. Când a trebuit să scriu despre traversarea oceanului în corabia de sclavi, am plecat din nou în Africa. M-am adresat tuturor companiilor maritime pentru a obţine un bilet pe primul vapor care urma să plece din indiferent ce port al Africii negre către Statele Unite. Şi aşa am ajuns pe bordul „Stelei Africane" a liniei maritime Farrell. Când am pornit, i-am explicat căpitanului ceea ce intenţionam să fac, pentru a putea să scriu cum a traversat strămoşul meu oceanul. În fiecare seară, după cină, coboram pe scările întortocheate de metal până în cala adâncă şi întunecată. Cu trupul gol, mă întindeam pe spate pe o scândură aspră şi tare şi mi-am impus să petrec astfel cele zece nopţi cât a durat

călătoria, încercând să-mi închipui ce auzea, ce vedea, ce simțea, ce mirosea el şi, mai ales, acum că ajunsesem să-l cunosc atât de bine, ce anume gândea Kunta. Călătoria mea a fost desigur ridicol de confortabilă în comparație cu chinurile inimaginabile îndurate de Kunta Kinte, de tovarăşii lui şi de atâtea alte milioane de sclavi care, înlănțuiți şi încătuşați, zăceau cuprinşi de groază în propria lor murdărie timp de aproape optzeci, nouăzeci de zile, după care îi aşteptau noi monstruozități fizice şi psihice. Dar oricum, până la urmă am reuşit să scriu despre traversarea oceanului, privită din punctul de vedere al încărcăturii umane de pe vas.

În cele din urmă, povestea celor şapte generații ale neamului nostru s-a întrupat în această carte, aflată acum în mâinile dumneavoastră. În cei câțiva ani cât am scris-o, am conferențiat în fața multor săli pline despre geneza şi redactarea noii mele cărți – RĂDĂCINI – şi, cum era şi firesc, câte cineva mă întreba din când în când:

– Câtă realitate şi câtă ficțiune cuprinde cartea dumneavoastră?

Ca o încununare a cunoştințelor şi a strădaniilor mele, pot declara că orice afirmație din *Rădăcini* îşi are sursa în istoria orală cu atâta grijă păstrată şi transmisă de neamul meu african şi american, istorie pe care, în cea mai mare parte, am putut-o confrunta cu documente. Iar documentația aceasta, împreună cu multitudinea de amănunte despre stilul de viață indigenă a timpului, istoria culturii şi alte astfel de lucruri care dau viață *Rădăcinilor,* au fost cu migală adunate de-a lungul câtorva ani de cercetări intense în mai bine de cincizeci de biblioteci, arhive şi alte surse de informații de pe cele trei continente.

Cum nu venisem pe lume când s-a petrecut cea mai mare parte a acestei poveşti, cele mai multe dialoguri şi întâmplări sunt, bineînțeles, un amestec între ceea ce *ştiu*

cu siguranță că s-a petrecut şi ceea ce toate cercetările mele m-au făcut să *simt* că s-ar fi putut petrece.

Şi-acum mă gândesc că de-acolo, de sus, alături de bunica, verişoara Georgia şi celelalte doamne vârstnice, mă priveghează şi ceilalți: Kunta şi Bell, George Cocoşul şi Matilda, Tom şi Irene, bunicul Will Palmer, Bertha, mama, şi-acum, cel ce li s-a alăturat de curând... tata.

Avea optzeci şi trei de ani. Când noi, copiii lui, George, Julius, Lois şi cu mine, discutam ce trebuia făcut pentru înmormântare, unul dintre noi a remarcat că tata dusese o viață plină şi bogată, în înțelesul pe care îl dădea el bogăției. Şi pe deasupra, se stinsese repede, fără să sufere şi, cunoscându-i atât de bine firea, am căzut cu toții de acord că nu i-ar fi plăcut să ne vadă plângând. Şi am promis că n-o vom face.

Eram atât de copleşit de amintiri, încât atunci când antreprenorul de pompe funebre a pomenit de „răposatul“, nu mi-a venit să cred că se referea la tatăl nostru, în preajma căruia rareori se iscaseră întâmplări triste. Înaintea primei slujbe în capela din Washington, D.C., ințesată de prietenii familiei, fratele meu George i-a spus reverendului Boyd, care urma să oficieze, că într-un anume moment noi, fiii lui, am vrea să împărtăşim prietenilor adunați acolo câteva amintiri despre tata.

Aşa că după oficierea ritualului, s-a cântat cântecul preferat al tatei, iar George s-a ridicat şi s-a îndreptat spre coşciugul deschis. A început să povestească ce bine îşi aducea aminte cum, în vremea când tata era profesor, în casa noastră era mereu găzduit cel puțin câte un tânăr, pe ai cărui părinți, de obicei fermieri din provincie, îi convinsese ca fiul lor să urmeze colegiul, răspunzând la protestele lor că nu au bani cu următoarele cuvinte: „Nu-i nimic, o să stea la mine“. Prin urmare, în întreg Sudul se aflau, după socoteala lui George, vreo optsprezece agro-

nomi, directori de licee şi profesori care se mândreau că sunt „băieţii prof'sorului Haley".

Una dintre primele amintiri ale lui George datează din vremea când locuiam în Alabama şi într-o dimineaţă tata ne-a spus:

– Veniţi cu mine, băieţi. Vreau să faceţi cunoştinţă cu un om mare.

Şi tata ne-a dus cu maşina până la Tuskegee, Alabama, unde am vizitat laboratorul plin de mistere al genialului om de ştiinţă care era doctorul George Washington Carver: doctorul Carver ne-a vorbit despre nevoia de a învăţa mult şi ne-a dat fiecăruia câte o floare. George a mai spus că, spre sfârşitul vieţii lui, tata regreta că nu organizăm întruniri ale întregii familii, aşa cum i-ar fi plăcut lui, după care fratele meu i-a rugat pe toţi cei prezenţi să se considere participanţi la o întrunire pentru tata şi alături de tata.

După ce George s-a aşezat, m-am ridicat eu şi am continuat. Cu ochii aţintiţi asupra tatei, le-am spus că, fiind copilul cel mai mare, îmi aminteam şi de alte întâmplări mai de demult despre dânsul. De pildă, căpătasem prima imagine clară a dragostei ce-i unea pe părinţii mei, băgând de seamă cum ochii mamei şi ai tatei îşi împleteau privirile în biserică, peste capacul pianului, în timp ce mama executa o mică introducere, iar tata stătea sprijinit de pian, gata să înceapă cântecul. O altă amintire din copilărie era felul în care puteam oricând căpăta de la tata o băncuţă de cinci sau zece cenţi, chiar în acele vremuri în care toată lumea se plângea de lipsuri. N-aveam altceva de făcut decât să-l găsesc singur şi să mă rog de el să-mi mai povestească încă o dată cum luptase corpul 366 de infanterie, din divizia a 92-a a AEF, în pădurea Meuse Argonne.

„Ne băteam ca leii, fiule!“ exclama tata. Iar când ajungea să-mi dea băncuța de zece cenți, era clar că ori de câte ori i se încurcau socotelile generalului Black Jack Pershing, mai trimitea încă o dată curierul după Simon A. Haley, sergentul din Savannah, Tennessee, cu numărul 2816106, la care spionii germani ce şedeau la pândă dădeau de ştire înaltului lor comandament, băgând groază până şi în Kaiserul însuşi.

După părerea mea, în afară de fericita întâlnire dintre tata şi mama la colegiul Lane, următoarea fericită întâmplare pentru noi toți a fost transferarea tatei la colegiul A&T din Greensboro, în Carolina de Nord, unde era cât pe ce să piardă anul şi să fie nevoit să se reîntoarcă acasă şi să se apuce de munca câmpului.

„Şi asta, fiii mei, pentru că având patru servicii deodată, nu-mi mai rămânea nici un pic de timp pentru învățat.“

Dar înainte de a pleca, a primit o înştiințare că fusese acceptat ca însoțitor sezonier de compania vagoanelor de dormit Pullman. Aflându-se într-un tren de noapte ce mergea între Buffalo şi Pittsburg, cam pe la două noaptea un călător alb, care nu avea somn, şi soția lui au sunat şi i-au cerut câte un pahar de lapte cald. Tata le-a adus laptele.

„Am dat să plec înapoi“, povestea mai târziu tata, „dar omul avea chef de vorbă şi a rămas foarte surprins aflând că eram student şi munceam în acelaşi timp. Mi-a pus o mulțime de întrebări, iar la Pittsburg mi-a dat un bacşiş zdravăn.“

După o vară în care pusese deoparte fiecare cent câştigat, întorcându-se la colegiu, în septembrie 1916, directorul i-a arătat tatei o scrisoare de la omul din tren – un director pensionat al companiei editoriale „Curtis“,

R.S.M. Boyce, care întreba cât era taxa completă de studii pe un an întreg, după care trimisese şi cecul.

„Erau 503,15 dolari, pentru cursuri, casă, masă şi cărţi", povestea tata.

Aceasta i-a permis să obţină note atât de mari, încât a câştigat o bursă, pe care Şcoala de Agronomie de pe lângă Universitatea din Cornell o iniţiase începând din acel an pentru cel mai bun student din colegiile negre subvenţionate de stat.

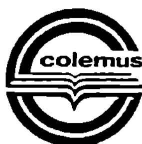
Şi astfel, mi-am urmat eu povestirea, tatăl nostru şi-a luat licenţa în agronomie la Cornell, devenind profesor universitar, iar noi, urmaşii lui, am crescut în acest climat, care alăturat influenţelor celorlalte rude din partea mamei, explica de ce acum, când îl conduceam pe tata pe ultimul drum, ne realizaserăm cu toţii în profesiile noastre: eu scriitor, George director adjunct al Agenţiei de Informaţii a Statelor Unite, Julius arhitect la Departamentul Naval al Statelor Unite, iar Lois profesoară de muzică.

Am transportat corpul neînsufleţit al tatei cu avionul în Arkansas, unde s-a mai oficiat o slujbă la care au asistat prietenii lui de la universitatea AM&N din Pine Bluff, unde, ca decan al facultăţii de agronomie, tata îşi împlinise cei patruzeci de ani dăruiţi învăţământului. I-am purtat sicriul prin campusul universitar, aşa cum ştiam că i-ar fi plăcut, şi l-am trecut de două ori pe aleea de lângă facultatea de agronomie care, când ieşise tata la pensie, primise numele „S.A. Haley".

După terminarea ceremoniei de la Pine Bluff, l-am dus acolo unde ne spusese dinainte că dorea să-l înmormântăm – la cimitirul veteranilor din Little Rock. Mergând în urma sicriului către sectorul 16, ne-am oprit în dreptul mormântului 1429, unde am privit cum îl coboară în pământ. Apoi, noi, cei zămisliţi de el, cea de-a şaptea generaţie de la Kunta Kinte încoace, am plecat repede,

ferindu-ne privirile, căci făgăduisem cu toții să nu plângem.

Şi astfel, tata s-a alăturat şi el celor de acolo, de sus. Iar eu am sentimentul că ei ne veghează şi ne îndrumă cu adevărat, sperând şi ei împreună cu mine că această epopee a neamului ne-ar putea face să acceptăm mai uşor ideea îndeobşte admisă că, de obicei, istoria este scrisă numai de învingători.

colemus

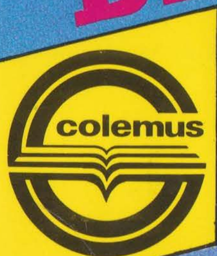
Culegere și paginare computerizată
Secția Fotoculegere - R.A.I. - Imprimeria Coresi

Tipărit sub comanda nr. 30410
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI Bucureşti
Piața Presei Libere Nr.1
ROMÂNIA

BEST SELLER

Romanul care l-a făcut dintr-o dată celebru pe ALEX HALEY

LE MONDE

UNA DIN PUȚINELE CĂRȚI PE CARE, DATORITĂ DENSITĂȚII ACȚIUNII ȘI A ATMOSFEREI, LE POȚI CITI PE NERĂSUFLATE DE DOUĂ ORI LA RÂND.

LE FIGARO LITTERAIRE

O ALTĂ SAGA MAI CONVINGĂTOARE NU VA EXISTA NICICÂND. CITIȚI-O PE ACEASTA!

BALTIMORE SUN

ISBN 973-96325-1-3

Vol. I—II Lei 2900